
A. S. Byatt
Küçük
Kara Hikâyeler
Kitabı
Çeviren: Zarife Biliz
alkım

Antonia Susan Byatt (1936) İngiliz roman yazarı ve tanınmış eleştirmen. Cambridge'deki York ve Newnham College'de öğrenim gördü. Central School of Art and Design'da öğretim görevlisiydi. 1972-1973 yıllarında Londra'daki University College'da İngiliz ve Amerikan edebiyatı konularında kadrolu öğretim üyesi olarak görev aldı. Birçok gazete ve haftalık derginin yanı sıra *The Times*, *Encounter* ve *New Statesman*'da yazıları yayımlandı. En çok tanınan romanı olan *Possession* (1989) ile Booker ödülünü alan yazarın öteki romanları *The Virgin in the Garden* (1978), *Still-Life* (1985), *Babel Tower* (1996) ve *A Whistling Woman* (2002), Yorkshire'lı bir ailenin yaşamına odaklanarak çağdaş İngiliz yaşamını araştıran, birbirlerine bağlı romanlardır. *Angels and Insects* (1992) adlı kısa romanı ve *The Biographer's Tale* (2001) ise Viktorya dönemini çağdaş bir duyarlılıkla ele alan romanlardır. Bunlardan başka, bir Iris Murdoch incelemesi olan *Degrees of Freedom*'u; Wordsworth ile Coleridge'i konu alan bir kitap ve Tennyson ile Wallace gibi bazı yazarlara ilişkin yazılar yazdı. Penguin klasik kitap dizisi için George Eliot'un *The Mill on the Floss* adlı romanının bir edisyonunu hazırladı.

A. S. Byatt

KÜÇÜK KARA HİKÂYELER KİTABI

Çeviren: Zarife Biliz

alkım

Küçük Kara Hikâyeler Kitabı / A. S. Byatt

Orijinal adı: Little Black Book of Stories

© A. S. Byatt 2003-Akçalı Telif Hakları Ajansı
ALKIM / 101 • Edebiyat - 50 • Öykü - 11

İngilizce aslından çeviren: Zarife Biliz

Kitap Editörü: Demet Elkâtip
Kapak: BART • İç Tasarım: Bilgi Erdoğan

© Alkım Yayınevi, 2004
ISBN: 975-992-000-X

Birinci Baskı: Mayıs 2005

Baskı: Sena Ofset

Alkım Yayınevi
Mühürdar Cad No 60 Kadıköy - İstanbul • Tel (0216) 449 10 60 (Pbx)
Faks (0216) 449 10 64 • e-mail: alkim@alkim.com.tr • http//:www.alkim.com.tr

İçindekiler

Ormandaki Şey / 7
Beden Sanatı / 47
Taş Kadın / 108
Ham Malzeme / 153
Pembe Kurdele / 189
Teşekkür / 226

Ormandaki Şey

Bir zamanlar, ormanda bir şey görmüş olan ya da bir şey görmüş olduğuna inanan iki küçük kız vardı. Bu iki küçük kız, başka pek çok çocukla birlikte, trene bindirilip şehirden tahliye edilmişti. Hepsinin de paltosunun yakasına çengelli iğneyle isimleri tutturulmuştu ve yanlarında küçük bir el ya da sırt çantasıyla, birer gaz maskesi taşıyorlardı. El örgüsü atkı ve bereler takmışlardı. Çoğunun el örgüsü eldivenleri de vardı. Bunlar, paltolarının içinden geçip omuzlarının üzerinden dolanarak kolları boyunca uzanan şeritlerin uçlarına tutturulduğundan, eldivenlerin yünden parmakları, yedek birer el gibi, bir korkuluğu andırırcasına boşlukta sallanıp duruyordu. Hepsinin de bacakları çıplak, ayakkabılarının derileri sıyrık, çorapları da düşüktü. Çoğunun dizleri yara bere içindeydi; yaraların kimisi kabuk tutmuştu, kimisi ise belli ki daha tazeydi. Çocukların sık sık düştüğü ve dizlerinin de çıplak olduğu yaştaydılar. Ellerindeki valizler –kimisininki neredeyse taşıyamayacağı denli büyüktü– ve yolculuk için yanlarına aldıkları diğer eşyalarla –bir bebek, bir oyuncak araba, bir çizgi roman– peron boyunca güm güm yürüyen nizamsız bir cüce güruhu gibiydiler.

İki küçük kız daha önce hiç karşılaşmamışlardı; trende arkadaş oldular. Bir parça çikolatayı paylaştılar, bir elmadan sırayla ısırıklar aldılar. Biri diğerine *Beano*'nun iç

sayfasını verdi. İsimleri Penny ve Primrose'du. Penny zayıf ve esmerdi; tombul, sarışın ve kıvırcık saçlı olan Primrose'dan daha uzun boylu, muhtemelen yaşça da daha büyüktü. Primrose'un yenmiş tırnakları ve kadife yakalı şık bir yeşil paltosu vardı. Penny'nin kansız saydam solgunluğuna, mora çalan güzel dudaklarındaki bir nebze hüzün eşlik ediyordu. Nereye gittiklerini ya da yolculuklarının ne kadar süreceğini ikisi de bilmiyordu. Hattâ niye gittiklerinden bile habersizdiler çünkü ikisinin de annesi tehlikeyi nasıl açıklayacağını bilememişti. Çocuğunuza şunu nasıl söyleyebilirsiniz: Seni uzaklara gönderiyorum çünkü gökyüzünden düşman bombaları yağabilir, çünkü şehrin caddeleri kereste ve tuğladan bir orman gibi yanabilir, ama ben kendim burada kalıyorum; inandığım şeyin bedeli canlı canlı gömülmek, yanmak, gaz ve nihayetinde belki de tanklarıyla banliyölerden şehrimize girecek veya denizaltılarıyla ırmaklarımızdan çıkartma yapacak, bütün silahları ışıl ışıl parlayan kurşuni bir ordunun gelivermesi tehlikesiyle gün be gün yaşamak olabilir. Bu yüzden (birbirine hiç benzemeyen) anneler benzer bir şekilde davranmış ve hiçbir açıklama yapmamışlardı; bu daha kolaydı. Kızlarının bunu anlayamayacak, hattâ hayal bile edemeyecek kadar küçük olduğunu biliyorlardı.

Kızlar trende bunun kısa bir tatil mi, bir tür ceza mı, yoksa ikisinin karışımı bir şey mi olduğunu konuştular. Penny izcilerle ilgili bir kitap okumuştu ama trendeki çocuklar yavrukurttan çok bozguna uğramış bir çapulcu sürüsüne benziyorlardı. İki kız da aynı fikirdeydi: Bu çocukların hiçbiri belki de *yeterince iyi bir* çocuk *olamamıştı* ve herhalde bu nedenle uzaklara gönderiliyorlardı.

İkisi de birbirini "kibar ve iyi" bulmaktan memnundu. Hiç ayrılmayacaklardı, bunda anlaştılar. Birlikte oturmaya çalışacaklardı ve eşyaları da hep yanlarında olacaktı.

Tren ağır ağır ilerliyor, şehirden ve evlerinden an be an daha da uzaklaşıyordu. Temiz bir tren değildi bu; vagonlarının döşemesi, yıkanmamış pantolonlara sinmiş terin, ıslaklığın nemli kokusunu taşıyordu; geriye doğru savrulup pencereleri yalayan sıcak buharın dumanı, uçuşan kül zerreleriyle, sivri taş parçacıklarıyla doluydu ve pencere açıldığında insanın yüzüne ve parmaklarına kızgın iğne gibi batan, ateşe benzer kıvılcımlar geçiyordu arada. Çok da gürültülüydü, özellikle azıcık hızlandığında. Lokomotif kükreyerek iç çekiyor, iç çekerek kükrüyor, altta görünmeyen tekerlekler ritmik ve tekdüze bir şekilde tıkırdıyordu, tıkı–tıkı–tıkı–TAK–tıkı–tıkı–tıkı–TAK.

Pencere camları hem kirli hem de buğuluydu. Tren sık sık duruyor ve her durduğunda, eldivenleriyle sildikleri camlardan dışarı, su basmış tarlalara, sürülmüş yamaçlara ve peronlarında tek bir yaşam izine bile rastlanmayan, isimleri bilerek kapatılmış küçük istasyonlara bakıyorlardı.

Çocuklar isimsizliğin işgalci bir ordunun aklını karıştırmak ya da onu yanlış yöne sevk etmek manasına geldiğini bilmiyorlardı. Bunu kendilerine yoruyor, isimlerin, nereye gittiklerini bilmesinler ya da Hansel ve Gratel gibi dönüş yolunu bulamasınlar diye silindiğini hissediyorlardı –bilinçle düşünmeseler de içlerinin derinliklerinde bir yerde bu düşünce filizleniyordu–. Bu kaygıdan birbirlerine bahsetmiyorlardı ama aralarında, çocukların sa-

hiden hoşlanmadıkları, onları üzen, korkutan veya iğrendiren şeylere dair bir sohbet başlamıştı. Ağza tane tane gelen irmik tatlısı, pelteleşmiş bezelye, kızarmış etin yağlı kısmı. Karanlıkta ya da rüzgârda gıcırdayan basamakların ya da pencere çerçevelerinin sesi. Saçları yıkanırken başlarını leğene doğru sertçe geriye atıp öyle tutmak ve soğuk suların enseden çıplak sırta süzülmesi. Oyun parklarındaki arkadaş çeteleri. Diğer vagonlardaki tanımadıkları bütün bu çocukların bir çete olması ihtimalini düşünüp bunalıyorlardı. Bir parça çikolata daha paylaşıp parmaklarını yaladılar ve dışarı, kapkara bir gölcüğün yanında kanatlarını çırpan kocaman beyaz bir kaza baktılar.

Kurşuni gökyüzü giderek koyulaşıyordu ve nihayet tren durdu. Çocuklar trenden inip, ikişerli sıra oldular ve çamur rengi bir otobüse bindiler. Penny ve Primrose birlikte oturmayı başardılar ama koltukları tekerlek üstündeydi ve otobüs, parça parça geçen yarı saydam bulutların arasından dolunayın ara sıra yüzünü gösterdiği karanlık bir gökyüzüne doğru yükselen karanlık ağaç gövdelerinin, sallanan dalların, karanlık yaprakların altında uzayan yılankavi dar yollarda sarsıla sarsıla ilerledikçe, ikisinin de midesi bulanmaya başladı.

Geçici olarak kalacakları yer el konulmuş bir pansiyondu; burası uzun süreli tedavi gerektirecek şekilde sakatlananların kaldığı bir hastane haline getirilmişti, ayrıca sanat eserleriyle başka kıymetli şeylerin saklandığı gizli bir depo olarak da kullanılıyordu. Çocuklara orada geçici bir süre, onları yanlarına alacak aileler bulunana dek kalacakları söylendi. Penny ve Primrose el ele tutuştular ve birbirlerine, eğer aynı eve giderlerse bunun düş

gibi bir şey, olsa olsa bir büyücünün işi olacağını söylediler, çünkü hiç olmazsa birlikte olabileceklerdi. Onlara emirler yağdırıp duran ve oldukça yorgun görünen yaşlı bayanlara hiçbir şey söylemediler; küçük çocuklara özgü o kurnazlıkla, ricaların çoğunlukla ters teptiğini ve büyüklerin hayır demekten hoşlandığını biliyorlardı. Güven duyabilecekleri ailelerin hayalini kurdular. Hayalini kurdukları şeyi konuşmadılar, çünkü bu tasvirler, siyaha boyanmış istasyon tabelaları gibi, çok korkutucuydu ve sözcükler büyülü bir şekilde bu dehşeti somut kılabilirdi. Okumayı seven bir çocuk olan Penny, Jane Eyre'deki Bay Brocklehurst ya da David Copperfield'deki Bay Murdstone gibi, Viktorya çağına özgü kasvetli ağırbaşlılık abideleri hayal etti. Primrose ise –niye olduğunu bilmeden– sevimli bir şekilde gülümseyen ama çocuklara çuval bezinden önlükler giydirip, merdivenleri ve ocakları ovdurtan, beyaz başlıklı ve tombul kırmızı kollu şişman bir kadın hayal etti. "Sanki öksüzüz" dedi Penny'ye. "Ama değiliz" dedi Penny. "Eğer birbirimizi kaybetmemeyi becerebilirsek..."

Büyük evin ön kapısına, tırabzanına grifonların ve tek boynuzlu atların oyulduğu, devasa basamakları olan çift taraflı bir merdivenle çıkılıyordu. Karartma nedeniyle hiç ışık yanmıyordu. Bütün pencerelerin kepenkleri kapalıydı. Ne kapıdan ne pencere eşiklerinden en ufak bir ışık sızıyordu. Çocuklar merdivenleri yine çift sıra halinde ağır ağır çıktılar, paltolarını numaralandırılmış iğreti askılara astılar ve yatmak için, eskiden uşakların kaldığı, iğreti uzun yatakhanelere geçmeden önce akşam yemeklerini yediler (İrlanda yahnisi ve ortasında kan kırmı-

zısı birkaç damla reçel olan sütlaç). Hepsine birer uyku tulumu (ordu malı) ve adi gri battaniyeler verilmişti. Penny ve Primrose birlikte yattılar ama bir köşe kapamadılar. Dişlerini fırçalamak için küçücük tuvalette sıraya girdiler ve ikisi de (yine hiç konuşmaksızın) gecenin bir yarısında çişleri gelirse ne yapacağını düşünüp nefes kesen bir endişeye kapıldı çünkü tuvalet aşağı kattaydı, bütün ışıklar sönüktü ve odadan oraya uzun bir yol vardı. Ya diğer çocuklar karanlıkta kahkahalarla gülerek, üzerlerine atılıp, onlara sataşmaya başlar da kendilerini bir çeteyle yüz yüze buluverirlerse! Bundan da korkuyorlardı. Ama böyle bir şey olmadı. Herkes yorgun, endişeli ve öksüzdü. Huzursuz bir sessizlik, tedirgin bir uyku dalgası kapladı üzerlerini. Büyük yatakhanenin her tarafından duyulan tek ses yastıklara bastırılan yüzlerden çıkan ve gizlenmeye çalışılan kesik nefesler ve hıçkırıklardı.

Gün ışıdığında, genelde olduğu gibi, her şey daha parlak ve daha iyi görünüyordu. Kahvaltıları büyük, kubbeli bir odada verildi. Tezgâh şeklindeki masalara oturdular, suyla ve bir miktar kırmızı reçelle yapılmış yulaf lapası yiyip, koca bir fincan koyu çay içtiler. Daha sonra onlara dışarı çıkıp öğle yemeğine kadar oynayabilecekleri söylendi. O dönemde çocuklar –nerede yaşarlarsa yaşasınlar– sıkı takip altında tutulmazlardı; canlarının istediği gibi girip çıkmalarına, oynamalarına izin verilirdi. Tehlike nedeniyle evlerinden uzaklaştırılmış bu çocuklar da bir ağıla ya da nakledilmek üzere bekletildikleri bir kampa falan kapatılmış değillerdi. 12.30'da öğle yemeği için geri dönmeleri söylendi. Bir süreliğine yanlarında yaşayacakları aileler o saate dek belirlenmiş olabilirdi. Saatin 12.30 olduğunu nasıl anlayacaklarını hiç

kimse bilmiyordu ama –pek azının kolunda saat olmasına rağmen– içlerinden birinin bu süre içinde zamanı takip edeceğini umuyorlardı. Çocuklar buna alışkındılar.

Penny ve Primrose mazbut paltoları ve bağcıkları bağlanmış pabuçlarıyla dışarıya birlikte çıktılar ve terasta durdular. Teras onlara uçsuz bucaksız göründü, gerçekten de oldukça genişti. Zemini ince bir tabaka halinde kaplayan nemli çakıl taşları yer yer yeşillenmiş veya yosunların istilasına uğramıştı. Terasın ilerisindeki taştan bir tırabzan, sabah ışığında cıvamsı bir ışıltı yayan çimenliğe inen merdivene eşlik ediyordu. Çimenliğin yan taraflarında mevsimin arsız otlarıyla ve ıslak sap kümeleriyle dolu uzun çiçek tarhları vardı. Bir bahçıvan burada ihmalin ilk izlerini görebilirdi ama onlar şehirli küçük kızlardı ve tek fark ettikleri, ıslak bitki saplarından oluşan karmakarışık yığınlarla, ıslak bitki kokusuydu. Geniş terastan da geniş görünen çimenliğin karşısında bir çit oluşturacak şekilde budanmış porsuk ağaçları vardı, ama ince dallar ve sürgünler dışarı taşmış, çitin muntazam görünümü bozulmuştu. Çitin ortasında meşum bir bahçe kapısı ve kapının ötelerinde ağaçlar, ağaçlık bir alan, bir orman vardı; böyle düşündü küçük kızlar.

"Hadi, ormana gidelim" dedi Penny, sanki bu cümleyi sarf etmesi kendisinden rica edilmişçesine.

Primrose duraksadı. Çocukların çoğu terasta bir oraya bir buraya koşuşuyor, çakıllı zeminde ayakkabılarının çizilmesine neden oluyorlardı. Oğlanların bazıları çimenlerin üstünde bir topu tekmeleyip duruyordu. Güneşin puslu bir bulutun arkasından çıkıp kendini göstermesiyle ağaçlar aniden hem parıltılı hem de gizemli bir hal aldı.

"Tamam" dedi Primrose. "Çok uzağa gitmemiz şart değil."

"Evet, değil. Ben daha önce hiç ormana gitmedim."

"Ben de."

"Fırsatımız varken gidip bakmalıyız" dedi Penny.

Oldukça küçük bir çocuk vardı –en küçüklerden biri–, ismi Alys'di, herkese böyle söylüyordu. Y ile diyordu, ismini söyleyebilenlere ve söyleyemeyenlere, kendisinin de ikinci gruba dahil olduğuna şüphe yoktu. Bezden yeni kurtulmuştu. Uçuk mavi kocaman gözleri, başının her tarafını kaplayan altın rengi dağınık bukleleri ve pembe teninin görülebildiği ensesiyle olağanüstü güzel, pembe–beyaz bir şeydi. Ona göz kulak olan kimse yok gibiydi, ne bir ağabey ne bir abla. Gamzeli yanaklarındaki gözyaşı izleri öylece duruyordu, belli ki yıkamayı beceremeyişti.

Penny ile Primrose'a yanaşmak için bir yığın şey yapmıştı. Ama onlar küçüğü istemiyorlardı. Karşılaşmanın ve birbirlerinden hoşlanmanın büyüsü içindeydiler. Küçük kız hemen atıldı.

"Ben de ormana geliyorum."

"Hayır, gelmiyorsun" dedi Primrose.

"Sen çok küçüksün, burada kalmalısın" dedi Penny.

"Kaybolursun" dedi Primrose.

"Siz kaybolmazsınız. Sizinle geleceğim" dedi küçük yaratık, sevgi dolu ana babalara, nine ve dedelere harcanabilecek çekici bir gülümsemeyle.

"Seni istemiyoruz, görüyorsun" dedi Primrose.

"Bu senin iyiliğin için" dedi Penny.

Alys umutlu bir şekilde gülümsemeye devam etti, ama yüzündeki gülümseme giderek bir maskeye benziyordu.

"Bir şey olmaz" dedi Alys.

"Koş" dedi Primrose.

Koştular; merdivenleri koşarak indiler, çimenliği koşarak geçtiler ve kapıdan, doğru ormana. Arkalarına bakmadılar. Onlar uzun bacaklı kızlardı, yeni yürümeye başlayan bebekler değil. Çevrelerindeki ağaçlar suskundu, dallarını güneşe doğru uzatmış, sessizce nefes alıyorlardı.

Primrose en yakındaki fidanların ılık kabuğuna dokundu, üzerlerindeki çatlakları ve budakları hissedebilmek için eldivenlerini çıkarmıştı. Beyaz kayın ağacının tozsu kahverengiliğine ve pul pul beyazlığına, aynalı kavakların beyaz yapraklarına şaştı. Penny ormanın gürlüğüne baktı. Ağaç altları kendiliğinden bitmiş çalılarla, birbirine girmiş böğürtlen çalıları ve eğrelti kümeleriyle kaplıydı. Görünürde bir patika falan yoktu. Rüzgâr güneşin önünden bulutları iterken, bir kararıp bir aydınlanan hava her şeyi davetkâr ve gizemli kılıyordu.

"Kaybolmamaya dikkat etmeliyiz" dedi. "Hikâyelerde insanlar geri dönüş yolunu bulabilmek için ağaç gövdelerine çentik atar veya bir ipi aça aça giderler ya da arkalarında çakıl taşlarından izler bırakırlar."

"Bahçe kapısını göremeyecek denli uzaklaşmamıza gerek yok" dedi Primrose. "Ne var ne yok biraz bakarız o kadar."

Ağır ağır yola koyuldular. Zaman zaman zayıf omuzlarına dek ulaşan çalılıkların arasından dar geçitler açabilmek için parmak uçlarında ilerliyorlardı. Kentliydiler

ve sessizliğe yabancıydılar. İlk başta, insan sesinin yokluğu içlerini bir tür huşuyla doldurdu, sonradan böyle ifade etmeyeceklerdi kendilerine ama sanki bir yer olması gerekiyordu, kendilerine ait esas bir yer ve kendileri ya da kendilerinden önce başkaları oradan geldiğinden, oraya ait olduğundan, tanıyorlardı orayı, işte böylece biliyorlardı. Sonra oradaki belli belirsiz sesleri işitmeye başladılar. Ormanın derinliklerinde, yukarılarda bir yerlerde, görünmeyen kuşların şakımaları, yinelenen ezgileri ve çığlıkları. Böceklerin vızıltıları. Kuru yaprakların hışırtısı, en gür yerlerdeki hareketin telaşı. Kaymalar kıvrılmalar, kuru öksürükler, keskin çıtırtılar. Ağaçlara sarılmış bitkiler üzerinde parıldayan, koyu kırmızı, siyah ve zümrüt renginde orman meyvelerini; bazıları parlak kırmızı, bazıları göze görünmeyecek denli renksiz, bazıları ölü eti morluğunda, bazıları küçük birer güneş şemsiyesine benzeyen ve bazıları da ağaç gövdelerinden et parçaları gibi pırtlamış küçük zehirli mantar kümelerini, birbirlerine göstere göstere yürüyüşlerine devam ettiler. Böğürtlenlere de rastladılar ama böyle bir yerde tehlikeli ya da aldatıcı olabilirler diye onları toplamadılar. Dolgun kırmızı orman meyveleriyle çepeçevre sarılmış, bir halde Lordlara ve Leydilere ait, yukarılara doğru cıngıl cıngıl meyvelenmiş bu sert dallara güvenli bir uzaklıktan hayran hayran baktılar. Ağaçların sürgünleri arasında salınan, ipeksi ağları iyice gerilmiş, düğümlerle, birbirine eklene eklene sağlamlaştırılmış örümcek ağlarını seyretmek için durdular. Ilık mantar, nemli yosun ve bitki özü kokusuyla ve ölü dişbudak ağaçlarının, ölü küllerin uzak emaresiyle dolu olan havayı burunlarına çektiler.

Onu önce duydular mı, yoksa kokusunu mu aldılar? Ses de koku da ilk başta son derece belirsiz ve dağınıktı. Her ikisi de sanki ormanın her bir metrekaresinden –dalgalar halinde– yayılıyormuşçasına garip bir izlenim yaratıyordu. İkisinin de yoğunluğu yavaş yavaş artıyordu; ikisi de tek bir şeyden ibaret değildi, farklı kokulardan oluşmuş bir koku ve farklı seslerden oluşmuş bir ses. Çatırdayan, hışırdayan, ezilen, gümleyen, kamçılamakla harman dövmek arası ve buna yutkunmanın, düzenli olarak inip kalkmanın, kaynamanın, dumanları tüten bir patlama sesinin eklendiği, fokurtular ve osuruklarla, fırtlamalar ve patlamalarla dolu, yutkunan ve debelenip yuvarlanan bir ses. Koku sesten daha beter ve daha rahatsız ediciydi. Sıvı bir çürüme kokusuydu, çöp kovalarının dibinde biriken kurtçuklu o şeylerin kokusu, tıkanmış lağımların kokusu, çürük yumurtaların, kokuşmuş halıların ve yıllardır yatıla yatıla kirlenmiş yatakların kokusuyla karışmış yıkanmamış pantolon kokusuydu. Yaprakların ve humusun, post ve tüylerin oluşturduğu bu yeni, sıradan orman kokuları ve sesleri, adeta, nesneleri saran ve onlardan önce görünen ışık gibiydi. İki küçük kız birbirlerine baktılar ve el ele tutuştular. O şey görüş alanlarına girerken, dilleri tutulmuş bir halde, içgüdüsel olarak, yerde yatan bir ağaç gövdesinin arkasına çömelip titrediler.

Başı ortaya çıktı önce ya da ağaçların arasından ilk görünen oydu. Yüzü –üçgendi–; biçimsiz büyümüş yumru bir kökten oluşan, kocaman bir şalgamı andıran başın üzerinde plastiğimsi ya da etsi bir maske. Kurt yeniği çopur yüzü, derisi yüzülmüş et rengindeydi ve üstünde okunan öfke ya da açgözlülük değil mutlak bir zavallı-

lıktı. En göze çarpan şey ise uçlarına doğru iyice aşağıya sarkmış ve acıyla kasılmış kocaman ağzıydı. Dudakları bir kamçı izi gibi ince ve kalkıktı. Donuk beyaz gözleri kördü ve deniz lalelerinin dokunaçları gibi etsi kaşlar ve kirpiklerle saçaklanmıştı. Yüzü yere yakındı ve kadim bir canavarla iri bir çamaşırcı kadın arasındaki bu varlık, beline dayadığı kısa, kalın ve güçlü ön kolları arasından çocuklara doğru ilerliyordu. Ön kollarındaki et parlıyordu ve üzerinde, küf yeşilinden çiğ karaciğerin kırmızımsı –kahverengiliğine ve çürümüş tahtaların kirli beyazına dek her renkten lekeler vardı.

Oldukça büyük bedeninin kalan kısmı, hâlâ ıslak çiğnenmiş bir kağıt gibi ya da su altında bir böcek tarafından yenip içiçe girmiş filizler, saplar ve kaya yengeçleri gibi birbirine yapışıktı. Şekli boru gibiydi, boru biçiminde bir bok gibi, öyle kalması imkânsız, gelip geçici bir mahlut. Kokmuş etten ve çürümüş bitkilerden oluşmuştu ama insan yapısı malzemeden –kablo parçaları, kirli bulaşık bezleri, tencere ovma telleri, paslı somunlar ve cıvatalar– protezleri ve orasına burasına sarılmış örtüleri de peşinden sürüklüyordu. Çerden çöpten, dal parçalarından oluşan zayıf, çok ince bacakları her yöne doğru hareket ediyor, bir tırtılın vantuzlu ayakları veya bir kırkayağın kıvrılıp bükülen tüylü bedeni gibi dalgalanıp kırışıyordu. Yolunun üzerindeki her şeyi –çok büyük ağaçları değilse de bu ağaçların arasında hantalca birbirine dolaşmış çalılıkları– eğerek ve ezerek ilerliyor, ilerliyordu. Küçük kızlar dehşet dolu bir büyülenmişlikle onu gözlediler. Sivri bir taşla veya küçük bir ağaç gövdesiyle karşılaştığında, onların kendini dilimlemesine izin veriyor, daha küçük iki veya üç kurtçuk halinde kayarak ilerliyor, sonrasında sarsılarak, tekrar bir bütün haline

geliyordu. İlerleyişi acı verecek denli ağır, kötü kokulu ve aşikâr bir şekilde ıstıraplıydı çünkü bütün o mırıltı ve geğirtilerinin arasında sızlayıp inliyordu. Göremediğini ya da kesin bir netlikle göremediğini düşündüler. Hem kokusu hem de kendisi, kızların arkasına saklandığı ağaç gövdesinin bir iki metre yakınından, kamburunu çıkarmış, arkasında, çıplak ve kuru iskeletlere yapıştırılmış ölü yapraklardan ve kanlı balçıktan bir iz bırakarak geçip gitti.

Bittiği yer düz ve küt, bazı yer solucanları gibi neredeyse saydamdı.

Gittiğinde, ölü yaprakların ve yosunların üzerine diz çökmüş olan Penny ve Primrose, ellerini birbirlerine uzatıp, kuru hıçkırıklarla sarsılarak birbirlerine sarıldılar. Daha sonra, sessizliklerini hiç bozmadan ayağa kalktılar ve el ele, ormanın önce dışını ve sonra içini dolanmış olan yok etmenin ve yıkımın izinde, kokusunda, birbirlerine baktılar. El ele, arkalarına bakmadan, o meşum kapının, çimenliğin, taş merdivenlerin, tırabzanın, terasın ve büyük evin başkalaşım geçirmiş olmasından ya da sadece artık orada olmamasından korkarak, geri döndüler. Ama oğlanlar hâlâ çimenlikte futbol oynuyor, bir grup kız çakılların üzerinde ip atlayıp, tiz bir sesle şarkı söylüyordu. Ellerini bıraktılar ve içeri girdiler.

Bir daha birbirleriyle konuşmadılar.

Ertesi gün ayrıldılar ve yabancı ailelerin yanına yerleştirildiler. Bu ailelerle geçirdikleri zaman –Primrose bir süt çiftliğinde, Penny bir papaz evindeydi– aslında çok uzun değildi; oysa ki zaman ağır akıyordu ve hiç geçmi-

yormuş gibiydi. Maddi ve toplumsal kurallarını bilmeden içinde başıboş dolaştıkları birer düş dünyasıydı sanki bu aileler. Sonradan, şehirden tahliye edildikleri o günlerin hatırası da bir düş gibi geldi onlara; hem de insanın uyandığında hiç hatırlamadığı, ancak kimi imgelerle zaman zaman canlanan bir düş. Bu yüzden, Primrose'un hatırladığı gerdelde çalkalanan sütün sesiydi ve Penny de papazın karısının ipte asılı kemiksi boş korselerini hatırlıyordu. Çoraplara işlenmiş karahindiba desenlerini de hatırlıyorlardı, ama bunu herhangi bir yerde herhangi bir zaman görmüş olabilirlerdi. Ormanda gördükleri şeyi hatırlıyorlardı, ama bunu, tersine, pek az rüyanın –neredeyse bütün kâbusların– hatırlanabileceği bir şekilde, bir hayalin veya değişip duran bir tiyatro dekorunun parçası olarak değil, hayatın ta kendisi olarak hatırlıyorlardı. (Ama zaten düş yaşamın ta kendisi değilse, nedir ki?) Kocaman bir et parçası, çok keskin bir koku, sinirleri gerip kulakları tırmalayan bir takırtı ve uğultu. Anılarında bu tıpkı bir rüyadaymışçasına canlanıyordu; dışına çıkamam, burası gerçek bir yer ve bu şey de gerçek bir şey.

Şehirden tahliye edilenlerin çoğu gibi, gönderildikleri yerden öyle çabuk döndüler ki savaşı şehirde, taarruzların, bombardımanların, doğa üstü ışıkların ve gümbürtülerin, değişip duran görüntülerin, yeni ölenleri koymak için açılmış çukurların dünyasında yaşadılar. İkisi de babasını kaybetti. Primrose'un babası ordudaydı ve savaşın sonuna doğru Uzak Doğu'da batan kalabalık bir askeri nakliye gemisinde öldü. Çok daha yaşlı olan Penny'nin babası Yedek İtfaiye Hizmeti'ndeydi ve Thames Nehri üzerindeki Doğu Hindistan Dokları'nda, ince bir yangın

hortumundan gelip hemen buharlaşıveren suyu fışkırtırken, bir alev dalgası içinde öldü. Savaştan sonra bu farklı adamları hatırlamakta bayağı bir güçlük çektiler. Boğulmayı ve yanmayı tutamamıştı hafızaları. Primrose haki bir kepin altında anlamsız bir sırıtış gördü annesinin çektiği şipşak bir resimde. Penny babasını hatırladığını sanıyordu; dışarı çıkmak için küçük şapkasını takarken botlarındaki ve pantolon paçalarındaki külleri fırçalayan, saçları hep kül rengi biri. Yorgun yüzündeki korku tiklerini ve azmin oluşturduğu kaslarını hatırladığını sanıyordu. Ama aslında ikisinin de hatırladığı pek bir şey yoktu.

Savaştan sonra kaderleri hem benzer hem benzer olmamaya devam etti. Penny'nin dul kalan annesi kederi bağrına bastı; yüzünü ve perdeleri örttü; hareketleri bir robot gibi, tutuk, sertti ve şiir okuyup duruyordu. Primrose'un annesi, daha gemi batmadan edindiği hayran, ziyaretçi, dans partneri kitlesinden biriyle evlendi, beş çocuk daha doğurdu ve varisli damarların yanı sıra bir de tiryaki öksürüğü edindi. Sarı saçları solduğunda boyadı onları. Hem Primrose hem de Penny, şimdi, savaşın uzuvlarını kestiği veya gerçekliğini yok ettiği ailelerle yaşayan, tek çocuktular. Penny idealist öğretmenlere düşkündü ve zamanı geldiğinde –zeki bir çocuktu– üniversiteye gitti. Seçtiği dal gelişim psikolojisiydi. Primrose'un eğitimi kısa sürdü. Diğer çocuklara bakmaktan pek okula gidemiyordu. Rengi solup alımsızlaştığında sarı buklelerini o da boyadı. Penny ne kadar zayıfladıysa, Primrose o kadar şişmanladı. İkisi de evlenmedi. Penny çocuk psikoloğu oldu; istismara uğramış, sokağa atılmış, ruhen

hasta çocuklarla uğraşıyordu. Primrose türlü türlü işlerde çalıştı. Barlarda çalıştı. Tezgahtarlık yaptı. Kilise kreşlerine ve Selâmet Ordusu toplantılarına gidip yardımda bulundu ve bu arada hikâye anlatma yeteneğini fark etti. Sadece ondan duyulabilecek öyküleriyle Primrose Teyze oldu. Çocuk yuvalarında ve çocuk partilerinde iş buldu; masal anlatıyordu. Cadılar Bayramı'nda özellikle aranan biriydi ve oturduğu semtteki büyük bir alışveriş merkezinde, ortasına oturup masal anlattığı çember şeklinde dizilmiş bir sıra parlak sarı sandalyesi vardı. Elleri kolları dolu, belleri bükülmüş kadınların çocuklarına göz kulak oluyordu; onları hem o sandalyelerde güven içinde oturtuyor, hem de zevkten kıpır kıpır kıpırdanmalarına sebep olan, korku ve panikten ibaret bir *heyecan* sunuyordu.

Evin yaşlanma biçimi farklıydı. Sözünü ettiğimiz zaman diliminde –küçük kızlar kadın olurken– kamulaştırılıp, canlı bir müzeye dönüştürüldü; orayı yıllar önce inşa etmiş, sonra yıkmış, bir kanadını iptal edip, bir koridoru kapatmış olanların torunları hâlâ içinde yaşıyordu. Belli zamanlarda rehber eşliğindeki turlarla geziliyordu. Bu turlar sırasında balo salonunun ve ailenin oturma odalarının girişleri, tek ayaklı pirinç kaideler arasına gerilmiş bordo rengi kalın kordonlarla kapatılıyordu. Sıkılanlar ve meraklılar kapıdan içeriye şöyle bir göz atıp, pembe ipek *fauteuil*'lere[1] ve dört direkli karyolalara, savaş dönemi kraliyet ailesinin gümüş çerçeveli fotoğraflarına, uzun süre önce ölmüş kraliçelerin ve vakur duruşları ya da düşünceli yüzleriyle atalarının, Rönensans ve Aydınlanma'dan kalma, üzerlerinde ince çatlaklar oluş-

[1] Fransızca "koltuk". (Çev.n.)

muş portrelerine bakıyorlardı. Çocukların karneyle dağıtılan yemekleri yediği odada, posterlerle, cam mahfazaların içindeki açıklayıcı notlarla, eski günlüklerin ve tutulmuş kayıtların kopyalarıyla evin tarihi anlatılıyordu. Savaş sırasında burada saklanmış olan ünlü tabloların röprodüksiyonlarına da yer verilmişti. Bu evde ölmüş olanların anısına bir plaket konmuştu: bir bahçıvan, bir bahçıvan yardımcısı, bir şoför, ailenin ikinci oğlu. Askeri hastanenin yataklarının ve tekerlekli sandalyeleri iten hemşirelerin fotoğrafları da vardı. Çocuklardan hiç söz edilmiyordu; belli ki burada kalışları bir iz bırakmayacak denli kısa sürmüştü.

•

İki kadın 1984 yılının bir sonbahar günü bu odada karşılaştılar. Başlarındaki rehberin ardında çift sıra halinde yürüyen bir grupla gelmişlerdi ama ikisi de, küçük yazı masalarının ve kahve sehpalarının üzerinde eşyaları düzenli bir şekilde duran, fakat kendileri mevcut olmayan beylere ve hanımefendilere kulak misafiri olmaktansa, canlandırmalar ve kayıtlar arasında oyalanmayı tercih etmişti. İkisi de, aksi istikametlerde, diğerinin varlığından habersiz, tek başına, dikkatli bir gözle odayı geziyordu. İkisinin annesi de bu ilkbaharda, birkaç hafta arayla ölmüştü ama bu tesadüften haberleri yoktu. İkisinin de bir tatil yapmayı düşünmesine sebep olan buydu ve ikisi de bu yöreyi seçmişlerdi. Penny'nin üzerinde kömür rengi bir pantolon takım ve siyah kadifeden bir şapka vardı. Primrose, hardal rengi goblen işlemeli emprimeden, beli lastikli, hareket ettikçe hışırdayan uzun bir

etek, sedef pembesi kaşmir bir süveter, üstüne de çiçek desenli uzun bir örgü hırka giymişti. Kalçaları ve göğüsleri iriydi. Rastlaşmalarının sebebi, ortaçağ havası taşıyan resimli bir kitapta yer alan bir çizimin, aynı anda, ikisinin birden gözüne ilişmesiydi. Primrose onun çok eski bir kitap olduğunu düşündü. Penny on dokuzuncu yüzyıla ait, ortaçağda yazılmış izlenimi veren bir kitapla karşı karşıya olduğunu farz etti. Kitap, bir ormanda ayakta duran bir şövalyeyi gösteriyordu; bir şeyi öldürmek üzere kılıcını kaldırmıştı. Şövalye, açık duran kitabın eğimli sayfasında, miğferinin ve kılıç kayışının yaldızına düşen ışıkla parlıyordu. Öldürülen şeyin ne olduğunu görmek mümkün değildi. Bunun sebebi hem figürün birbirine dolanmış bitkiler içinde boğulması hem de kitabın sergilenme biçimiydi; düşman, veya kurban, gölgeler içinde kalmıştı.

İkisi de illüstrasyonun yanında yer alan metnin eski (ya da eski süsü verilmiş) siyah harflerini okuyamıyordu. Kitabın altında, rengi solmuş bir kurdeleyle tutturulmuş bir açıklama ya da bir tanım vardı; harfler farklı koyuluktaydı, belli ki yazan kişi daktilonun tuşlarına hep aynı güçte vurmamıştı. Bu açıklamayı okumak ve kitabın çukurlaşan orta kısmına doğru kıvrılıp giden şeyi görmek için sayfanın üzerine iyice eğilmek zorundaydılar ve birbirlerinin yüzünü bu suretle gördüler; hem saydam hem de yansıtıcı bir yüzey olan camın üzerinde yan yana duran iki surat. Camda yansıyan yüzleri ayrıntılarını kaybetmişti –çatlak çatlak olmuş dudak boyası, göz altı torbacıkları, ince kırışık çizgileri–; daha genç, daha solgun ve daha az gerçek görünüyorlardı. Ve işte birbirlerini tanıyabilmeleri böyle mümkün oldu; tombul suratla sıska su-

rat doğrudan yüz yüze gelseydi belki de bu olmazdı. Birbirlerinin isimlerini fısıldadılar, Penny, Primrose, ve nefesleri camı buğulandırarak, şövalyeyi ve karşısında duran şeyi görünmez kıldı. Ölebilirdim, altıma kaçırabilirdim oldu ilk lafları bunun ardından ve ikisi de hâlâ canlı olan o ânı, dupduru, tehlikeden mürekkep bir şok olarak tekrar yaşadılar. Ama orada kaldılar, kafalarını eğdiler, bacakları titreyerek ve dizleri birbirine çarparak, bütün bu kırları istila etmiş, bu evin soylu evlatları Sır Lionel, Sir Boris, Sir Guillem tarafından birçok kez öldürülmüş, kuşaklardır inanılan İğrenç Kurt'la ilgili açıklamayı okudular. Daktiloyla yazılmış açıklamaya göre Kurt, bir Avrupa ejderhası değil bir İngiliz Kurdu'ydu ve kurtların çoğu gibi kanatsızdı. Onu gören bazılarının söylediğine göre körelmiş bacakları –belki de el veya ayakları– vardı. Diğer beyanlara göre kolsuz ve bacaksızdı. Doğal olmayan bir irilikteydi ve normal toprak solucanları gibi, bölündüğünde, yeni gövde veya kafalar çıkarabiliyordu, böylece eskisinin yerine iki ya da daha çok kurt ortaya çıkıyordu. Birçok kez öldürülüp, sonradan tekrar meydana çıkmasının nedeni buydu. Hepsi de kayarak ilerleyen bir genç kurtçuk sürüsüyle birlikte dolaştığını söyleyenler olmuştu ama muhtemelen bunlar onun tekrar canlanan parçalarıydı. Daktiloyla yazılmış sayfalar raptiyelerle birbirine tutturulmuş, aşağılara doğru uzayıp gidiyordu; bir yerlerde, belki görünmeyen, belki de görünmesi istenmeyen bir devamının olduğu belliydi.

Bir İngiliz olarak, onlara yardımcı olacak şeyin çay olduğunu düşündüler. Büyük evin yakınlarında ahırdan

bozma bir çay salonu vardı. Orada, üzerini yaban gülü çalılarının kapladığı çiçekli plastik tepsileri kavrayarak, sessizce yan yana durdular ve birer kurabiye, minicik kavanozlarda muhteşem ahududu reçeliyle, küçük plastik tüplerde koyu krema satın aldılar. "Savaşta krema ya da gerçek reçel bulamazsın" dedi Primrose alçak sesle, bir köşe masa bulduklarında. Savaş zamanında her şeyi vesika ile almanın onu hiç doymayan bir açgözlülüğe mahkûm ettiğini söyledi, gayet zayıf olan Penny de aynı fikirde olduğunu belirtti, koyu krema hâlâ bir zevkti.

Birbirlerini dikkatlice süzerek, diğeri konuşurken nazikçe sükut ederek, yaşam öykülerinden parçalar sundular –aşırı duygular taşımayan, yumuşak ve nazik kısımlar–. Primrose Penny'nin sıska, Penny de Primrose'un fazla örgülü göründüğünü düşündü. Tesadüflerden oluşan o yumağı çözdüler; ölmüş babaları, evlenmemiş olmaları, çocuklarla ilgili meslekleri, yakın zamanda ölmüş anneleri. Çırpma telleri gibi döne döne ormanda saklı o şeye yaklaştılar. Büyük eve dair fikirlerini kibarca belirttiler. Primrose halıların kalitesine hayran kalmıştı. Penny eski resimlerin hâlâ duvarlarda asılı olduğunu görmenin hoş olduğunu söyledi. Primrose, bütün bir tarihin mevcut olmasının ama onların, yani çocukların, hiçbir izinin kalmamasının gerçekten tuhaf olduğunu söyledi. Penny hayır dedi, oradaki, ailenin ve yaralı askerlerin tarihiydi, kendi tarihleri değildi, belki de onlar çok önemsizdiler. Çok küçük, dedi Primrose, başını sallayarak, çok küçük demekle neyi kastettiğinden kendi de emin değildi. Tuhaf, dedi Penny, yani birbirlerine o kitabın ve o resmin yanında rastlamışlardı. Ürpertici, dedi Primrose, hafif, örümcek ağı hafifliğinde bir sesle, Penny'ye bakmadan.

Biz o şeyi gördük. Ormana gittiğimizde.

Evet gittik, dedi Penny. Onu gördük.

Hiç merak ettin mi, diye sordu Primrose, onu *gerçekten* görüp görmediğimizi, hiç merak ettin mi?

Bundan bir an bile şüphe etmedim, dedi Penny. Yani, ne olduğunu bilmiyordum ama onu görmüş olduğumuzdan hep emindim.

Değişiyor mudur, onu her şeyiyle hatırlıyor musun?

Korkunç bir şeydi, ve evet, onu her şeyiyle hatırlıyorum, unutmayı becerebileceğim tek bir kısmı bile yok. Halbuki başka her şeyi unuttum, dedi Penny, zayıf, neredeyse yok oluverecek bir sesle.

Ya ondan hiç kimseye bahsettin mi, onun hakkında konuştun mu, diye sordu Primrose acele acele masanın kenarını tutup, öne doğru eğilerek.

Hayır, dedi Penny. Yapmamıştı. Onun varlığına kim inanırdı ki, onlara kim inanırdı?

Ben de böyle düşündüm, dedi Primrose. Ama bir bağırsak kurdu gibi zihnime yapışmıştı. Bana hiç faydası olmadığını, hattâ zarar verdiğini düşünüyordum.

Bana da bir faydası yoktu, dedi Penny. Hem de hiç. Onu düşündüm, dedi karşısında duran, boyalı altın sarısı saçlarının altında yüzü heyecanla titreyen geçkince kadına. Sanıyorum, sanıyorum ki gerçek olan –bizden daha gerçek olan– bazı şeyler vardır, ama genelde onların yoluna çıkmayız ya da onlar bizim yolumuza çıkmaz. Belki de çok berbat zamanlarda onların dünyasına giriyoruz ya da bizim dünyamızda ne yaptıklarını o zaman fark ediyoruz.

Primrose onaylar şekilde şevkle başını salladı. Bir teselliyi paylaşır gibi bakıyordu, paylaştığı şey bir teselli

olmayan Penny ise suratını acıyla buruşturmuştu.

"Bazen o şeyin beni öldürdüğünü düşünüyorum" dedi Penny Primrose'a, bir kadının gırtlağından çıkan çocuk sesiyle, Primrose'un yüzündekine hiç benzemeyen bir gülümsemeyi, küçük bir kızın kırgın gülümsemesini hatırlatarak.

"*Onu* öldürdü ama, o küçük kızı, değil mi? Onun yoluna çıkan oydu, o küçük kızdı değil mi? Ve o geçip gittiğinde, kız artık ortalıkta yoktu" dedi Primrose. "Böyle olmadı mı?"

"Onu arayan ya da nerede olduğunu soran tek kişi bile çıkmadı" dedi Penny.

"O kızı uydurduk mu acaba, diye merak ediyorum bazen" dedi Primrose. "Ama yok, uydurmadım, uydurmadık."

"Adı Alys'ti."

"Y ile."

Bir keşmekeş olduğunu hatırlıyorlardı, iğrenç bir kargaşaydı, ama Alys isimli ısrarcı küçük bir kızın varlığına dair, ona ait olabilecek ya da onun bir parçası olabilecek belirgin tek bir iz bile hatırlamıyorlardı, yoktu.

Primrose rahatlık ve zevk ifade eden bir edayla omuzlarını silkti, derin bir iç geçirdi ve giysilerinin içinde şöyle bir kıpırdanarak vücudunu düzeltti.

"Şey, neyse ki deli olmadığımızı biliyoruz" dedi, "Bir sırrın içine girdik, ama onu uydurmadık. Bir hayal değildi. Bu yüzden karşılaşmış olmamız iyi çünkü artık deli olduğumuzu düşünüp korkmamıza gerek yok, yani artık işimize gücümüze bakabiliriz, değil mi?"

Ertesi akşam birlikte yemek yemeyi kararlaştırdılar. Farklı otellerde kalıyor, sabah kahvaltılarını orada ediyorlardı, adres alıp vermek ne Peny'nin ne de Primro-

se'un aklına geldi. Kasabanın pazar meydanındaki bir restoranda *–Seraphina'nın Sıcak Tenceresi–* saat yedi otuzda buluşmayı kararlaştırdılar. Ertesi günü birlikte geçirmenin lafını bile etmediler. Primrose otobüsle bir şehir turuna katıldı. Penny yanına sandviç alıp tek başına uzun bir yürüyüşe çıktı. Hava pusluydu ve hafif hafif yağmur çiseliyordu. Kaldıkları yere döndüklerinde ikisinin de başı ağrıyordu ve ikisi de odasındaki elektrikli su ısıtıcıyla kendine poşet çay yaptı. Yataklarına oturdular. Penny'nin yatağında allı güllü bir yorgan vardı.

Primrose'unki kuştüyünden siyah beyaz kareli bir yorgandı. Televizyonlarını açıp, aynı yarışma programını izlediler, ölçüsüz bir neşeyle dolu aynı kahkahaları dinlediler. Penny ufak banyosunda kendini ovalaya ovalaya yıkadı: Primrose ağır hareketlerle iç çamaşırlarını değiştirdi ve temiz bir tayt giydi. Penny gardıropla banyo arasında havada asılı gri bir pus gördü. Primrose temiz bir bluz bulmak için valizinin altını üstüne getirirken başının döndüğünü hissetti, sanki halı ayağının altından kayıyordu. Birbirlerine ne söyleyeceklerdi, bunu sordular içlerinden ve nefesleri kesilmiş bir halde bıraktılar kendilerini tek kişilik yataklarının ayak ucuna. Niçin? Primrose'un zihni acele etmesini söylüyordu; ama Niçin? Penny kesin ve sarih bir biçimde sordu bunu kendine. Primrose bluzuna kabahat buldu, çirkindi bluzu işte, ve televizyonun sesini yükseltti. Penny pencereye kadar yürümeyi becerdi. Penceresinden, ufka kadar uzayıp giden romantik bir kır manzarası görünüyordu. Akşam onu orada yakaladı: Yeryüzü siyahtı: Evlerin ışıkları kasvetli karanlığın içinde göz kırpıp duruyordu.

Saat yedi buçuk oldu ve geçti, iki kadın da kımıldamadı. İkisi de, diğerinin bir masanın başında beklediği-

ni, açılıp kapanan kapıyı gözlediğini hayal etti. İkisi de kımıldamadı. Ne söyleyebilirlerdi, bunu sordular kendilerine ama öylesine, sırf adet yerini bulsun diye. Çok fazla soru sormamaya alışkındılar, bu alışkanlığı tecrübeyle kazanmışlardı.

•

Ertesi gün ikisi de adamakıllı düşündü ormanı, ama doğrudan değil, sadece dolaylı olarak. Bir ilkbahar günüydü, orman için güzel bir gün, dünkü yağmur bulutları gitmiş, yerini açık bir gökyüzü almıştı, hafif bir esinti vardı, belli belirsiz bir ılıklık. Penny ormanı düşündü, ayağına yürüyüş ayakkabılarını geçirdi ve aksi istikamete doğru, dolambaçlı bir şekilde yola koyuldu. Primrose'a muhakeme yetisi bahşedilmemişti. Oturup kahvaltısını etti –domuz pastırması, mantar, tost ve baldan oluşan mükellef bir İngiliz kahvaltısı– ve bıraktı ormanla ilgili duyguları karıncalanan ve seğiren teninin üzerinden taşsın. Orman, gerçek ve hayali orman –hem Penny'le gırmeden önce hem de girdikten sonra– aynı anda hep bir çekim ve bir huzursuzluk kaynağı olmuş, gölgeleri dehşete dönüşmüştü. Ormanlardaki ışık, göz kamaştıran bombardıman ışıkları da dahil olmak üzere, şehir balkonlarından görünen her tür ışıktan daha çok altın rengi ve daha koyu gölgeliydi. Altın rengiyle gölgeler bir canlılık vaadiyle sarmaş dolaş oluyordu. Gördükleri her şey biçimsiz ve çirkindi ama orman ayak diriyordu.

Böylece Primrose kafasının içinde tek bir cümle –"Oraya gitmeliyim"– bile kurmadan, midesini yatıştırarak, dizlerini rahat edecek biçimde yerleştirerek ve yumruklarını hafifçe sıkarak kararını verdi, oraya gidecekti.

Sıcak yiyeceklerle karnı tıka basa dolu bir halde doğrudan oraya gitti, sabah turist dolu ilk otobüsle canlanırken vardı oraya, kafileyi atlatarak o meşum kapıdan geçti ve çimenliğin karşısındaki, daha önce de yürüdükleri patikaya girdi.

Orman aynıydı, ama taptaze yeşilliğiyle hem daha gür hem daha davetkârdı. Primrose'un bedeni, daha önce küçük kızların gittiği istikametten farklı bir yönde ilerlemeye karar verdi. Yeni bitmiş eğrelti kümeleri henüz insanın ayağına dolanacak şekilde sarmallanmamıştı. Dünkü yağmur yeni çıkmış fındık yapraklarını ve örümcek ağlarını parıl parıl yapmıştı. Palazlanmış küçük gırtlaklar, Primrose'un tepesinde bir yerlerde ve ötelerde ormanın derinliklerinde, oranın kendilerine ait olduğunu ilan eden büyüleyici bir saldırganlıkla ve kendini zorla kabul ettirmek isteyen erkek girişkenliğiyle ıslıklar öttürüyor, şakıyorlardı; Primrose'a ise bütün bunlar sadece bir koro gibi geliyordu. Bir gıdaklama duydu, ardından tüyler içinde, et pembesinin en güzelinin ani parıltısını ve mavi bir ışıltı gördü. Kuş türlerini pek bilmezdi. Bu yüzden ona –daldan dala sıçrayan– "bir kızıl gerdan", jet gibi parlayan "siyah bir kuş", vahşi hayatın minicik zerresi, cambazlık yapan yumuşacık mavi–sarı "bir baştankara" diyebilirdi. Göz bebeğine vuran ışıltı ve parıltılarla şaşkına dönmüş bir halde azimle yoluna devam etti. Üzerinde küçük çuhaçiçeklerinin[2] açtığı yosun tutmuş bir set buldu. Çiçekleri tanımış ve onları, göğsünün içinde atıp duran yüreğinin sıcaklığında, bilir bilmez, iyiye işaret, kişisel bir işaret olarak kabul etmişti. Birkaçını koparıp solgun taç yapraklarını okşadı, burnuna gömüp çiçeklerin

[2] Öyküdeki kahramanın da adı olan "Primrose" İngilizce'de çuhaçiçeği demektir. (Çev.n.)

o hafif, temiz bal kokusunu, yazın vızıltılarını taşımayan bahar balı kokusunu içine çekti. Çiçekleri kuşlardan daha iyi tanıyordu, çünkü küçükken, okul kütüphanesinin raflarında *Çiçek Perileri* vardı; bu kitaplarda kuzu kulağından yıldız çiçeğine, fare kulağından hanımeline hayatında hiç görmediği çiçekler, gerçeğe uygun bir şekilde, sahiden güzel insanların eşliğinde, çiçeklerin ve meyvelerin renginde maviler, altın sarıları, kırmızımsı kahverengiler ve morlar giyinmiş, yürüyen, dans eden çocukların, bebeklerden kız ve oğlanlara kadar her türden çocuğun eşliğinde resmedilmişti; bitkiler dünyasının nefis maddi imgeleri. Ve şimdi burada dolaşırken, onları görüp tanıyordu: Anemonlar ve şeytan şalgamı, kendinden –şifalı, hissiz– ısırgan otu ve –olduğu yere rağmen– insanı sarmalayan o hoş görünmezlik duygusu; yapraklara ve dallara yürüyen *neredeyse* görünmez olan o yaşam; olduğu yere rağmen, orada görmüş olduğu ve unutamadığı şeye rağmen. Bir an için gözlerini kapadı. Güneş ışığı titreşti, bir daha titreşti. Her yerde bir ışıltı ve pullarla işlenmişçesine bir parıltı gördü. Yoğun bir mavinin her yerde, ötelerde ve ağaç gövdelerinin arasında, ağaçlardan taşan ışıkla sürüklendiğini gördü.

Durdu. Kendi nefesinin çırpınıp duran sesinden hoşlanmıyordu. Spor yapan biri değildi. Bir eğrelti kümesinin içinde hızlı bir hareket gördü; tüylü bir şeyin ani dönüşü, bir ağaç gövdesinin üzerinde kıpırdayıp duran, incecik ve parlak renkli bir şey. Bir sincap gördü, bir kızıl sincap, bir ağaç dalından onu izliyordu. Annesini hatırladığından oturmak zorunda kaldı. Çimenlerle kaplı küçük bir tepeciğe olanca ağırlığıyla bıraktı kendini. Hepsini bir bir hatırladı: Nutkin ve Moldywarp'ı, Brock ve Uykucu Dormouse'u, Şık Semender'i ve Kurbağa

Ferdy'yi[3]. Annesi ona masal anlatmamış, hayal dünyasının kapılarını açmamıştı. Ama aynı işi parmaklarıyla çok iyi becerirdi. Primrose oyuncağın, daha doğrusu oyuncak yapacak gerçek malzemenin bulunmadığı savaş yıllarında her Noel uyanır ve Noel çorabının içinde, düğmeden gözleri, boynuzdan pençeleriyle pelüşten yapılmış yeni bir hayvan ya da diyelim saten ve tafta parçalarından yapılmış bir amfibi bulurdu. Onlarda bir yaratıcılık vardı. Pelüş sincabı sincapların hasıydı, gerçek bir sincaptan farkı yoktu, tilki tetikte, semender kaygandı. Üzerlerinde, onlara insani bir özellik verecek ve böylece hayal gücüyle yaratılan doğalarını oluşturmayı kolaylaştıracak ceket ya da şapka gibi şeyler bulunmazdı. Noel Baba'ya inanırdı ve bu oyuncakları annesinin yaptığını keşfetmesi, yani büyünün bozulması, onun için bir yıkım olmuştu. Flörtöz annesi için pek de olağan olmayan bu yetenek ve hayal gücüne müteşekkir olmasına imkân yoktu. Bu hayvanlar birikmeye devam etti. Bir örümcek, bir Bambi. Geceleri kendi kendine bir çocuk –kadın hakkında hikâyeler anlatırdı; bu çocuk– kadın periler ülkesindeki bir ormanda yaşayan bir büyücüydü ve onu sevip koruyan nazik ve akıllı hayvanlardan bir orduya sahipti. Bombardıman altındaki evin bir tarafına, pek de yeterli bir koruma sağlamayan kum torbaları yığılırken, o da yatağının bir tarafına bezlerden yapılıp doldurulmuş bu hayvanları yığar, onlarla uyurdu.

Kızıl sincap Primrose'u hayal kırıklığına uğratmıştı; şehirde yaşayan tombul gri kuzenlerine oranla daha zayıf, fareye benzeyen bir şeydi. Ama onun nadir ve özel olduğunu biliyordu, nitekim sincap bir yelken gibi uzun

[3] Bazı İngiliz masallarındaki kahramanların isimleri. (Çev.n.)

kuyruğunu sallayarak ve küçük elleriyle tutunarak daldan dala geçmeye başlayınca, sanki bir ulakmışçasına onu izlemeye koyuldu. Sincabın onu merkeze götüreceğini düşündü, merkeze gitmeliydi. Onun kolaylıkla gözden kaybolabileceğini düşündü ama sincap bunu yapmadı. Onu beklemek için oyalandı, kesik kesik burnunu çekti ve sinirli bir edayla gözlerini dikip baktı. Daha koyu, daha yeşil gölgelerin içine girene dek böğürtlen çalılarının arasından geçti Primrose. Böğürtlen suları eteğini ve tenini lekelemişti. "Merkeze" doğru yoluna devam eden, vazgeçmeyen, sebatkâr Primrose'la ilgili bir hikâye anlatmaya başladı kendine. Oraya gelmesinin bir nedeni olmalıydı, merkeze ulaşmakla ilgili bir şey olmalıydı bu. Çocukluğundaki hikâyeleri hep üçüncü tekil şahısta olurdu. "Korkmuyordu." "Vahşi hayvanlarla yüz yüze geldi. Hayvanlar sinip, geri çekildiler." Taytının ipliğini çektirdi, ayakkabıları çamurlandı, nefes nefese kalmıştı. Sincap yüzünü temizlemek için durdu. Primrose yabani sümbülleri çiğnedi ve yabani zambakların meşum kukuletalarını gördü.

Nerede olduğu ya da ne kadar uzağa gittiği hakkında hiçbir fikri yoktu, ama kendini açıklık bir alanda bulduğunda, buranın merkez olduğuna karar verdi. Sincap durmuştu; tek bir ağacın üzerinde aşağı yukarı gidip geliyordu. Azıcık hayal gücü kullanılsa görünüşü neredeyse bir tahta benzetilebilecek üstü yosunlu bir tümsek vardı orada. Bu yüzden gidip üzerine oturdu. "Merkeze vardı ve yosunlu iskemleye oturdu."

Eeee şimdi ne olacaktı?

Görmüş oldukları şeyi; o anlamsız zavallı suratı, güçlü pençeleri, birikmiş çürümeyi peşinden sürükleyen o

alacalı bulacalı katarı unutmamıştı. Buraya onu bulmak ya da onunla karşılaşmak için gelmemişti. Ama buraya gelmişti çünkü o buradaydı. Primrose bütün yaşamı boyunca, onun, yani Primrose'un *gerçekten* büyülü bir ormanda olduğunun farkındaydı. Ormanın dehşetin kaynağı olduğunu biliyordu. Partilerde, okullarda, kreşlerde ufaklıkları eğlendirirken onları ormanda kaybolmuş çocukların hikâyeleriyle hiç korkutmamıştı. Onları lavabonun deliğinden aniden çıkıveren sümüğümsü şeylerle veya lavabonun U borusuna yuva yapmış böcek sürüleriyle, geceleri pencereleri tıkırdatan şeylerle korkutmuş ve biraz cesaret biraz da büyüyle bunların üstesinden gelinmişti. Sokak ışıklarının bittiği yerdeki şehir çöplüklerinde şakacı cinler beklerdi. Ama onun masallarındaki ormanlar parıltılarla ve zengin renklerle doluydu; görünmeyen gizli yaşamın, çiçek perilerinin ve daha bir sürü büyülü varlığın yuvasıydı. Bu ormanlarda, gerçek efelek yaprakları üzerindeki çiğ damlaları parlak pullardı. Primrose sihrin, cazibenin ve gördükleri şeyin aynı yerden doğduğunu; ihtişamın, parlaklığın ve küllerden oluşan kötü kokunun kaynağının da aynı olduğunu biliyordu. Onları peri masalları temsillerinin sahne dekorlarına ve hoş çizimlere sığdırarak ufaklıklar için güvenli bir hale getirmişti. Ne bildiğiyle ilgilenmiyordu, böylesi daha iyiydi, ama *bildiğini biliyordu,* karmakarışık bir halde tanıyordu onu.

Eeee şimdi ne olacaktı?

Yosunların üstüne oturdu ve kafasının içindeki bir ses şöyle dedi: "Eve gitmek istiyorum." Ve küçük bir kahkahayla, çocuksu hiçbir yanı kalmamış, bütünüyle yetişkinlere ait bir kahkahayla karşılık veren kendi sesini işitti:

Ev neydi ki? Ev hakkında ne biliyordu?

Hazır Çin yemekleri satan bir dükkânın üzerinde yaşıyordu. Yemek pişirdiği yerde tehlike arz eden sivri bir dolap köşesi, bir yatak, elbiselerini astığı bir çubuk ve üzerine oturmuş popo nesillerinin deforme ettiği bir koltuk vardı. Bu yeri soluk kahverengi ve bej tonlarında düşünüyor; pişmiş domuz etiyle, fokurdayan tavuk suyu kokan Çin yemeklerinden çıkıp yukarı doğru savrulan buhar sarmalları arasında görüyordu. Ev gerçek değildi; ormandaki bütün o sağlam, direngen kökler ve dallar gibi gerçek değildi; ne çuha çiçeği balı ne pulları ne de payetleri vardı evin. İçi doldurulmuş pelüş hayvanların, hepsi değilse de bazıları yatağın veya halının üzerine yığılmış, tüyleri fırçalanmıştı; çizilmiş, sıyrılmış gözlerini dikip insana yine o eski, saf bakışlarıyla bakıyorlardı. Orada merkezde, yosundan–tahtın üzerinde oturarak, insanların *gerçek* olduğunu düşündükleri şey üzerine düşündü. Annesi burnunu çeke çeke, babasının öldüğünü söylemek için içeri girdiğinde, kendisi irmik veya topyokadan[4] yapılmış bir pudingle –reçel var mıydı ki üstünde?– meşguldü; sonrasında, annesinin akan burnu ne kadar çirkin görünmüştü, ***aldığı kilolarla*** kendisi de sanki işte öyle görünüyordu. İrmiği ve iğrenç böğürtlen reçelini hatırladı, tadını ve dokusunu, bugün, bu gerçek miydi, bu ev miydi? Daha sonraları altın rengi bir güneşin altında gök zümrüt rengi bulanık bir deniz tasviri uydurmuştu kafasında; denizin içinde, batan bir gemiden yükselip anaforlanan beyaz suların aktığı büyük bir çeşme vardı. Çok güzeldi ama gerçek değildi. Babasını hatırla-

[4] Mamyok ağacının kurutulmuş köklerinin ezilmesi ile elde edilen, özellikle tatlı yapmak için kullanılan, küçük, sert ve beyaz taneler. (Çev.n.)

yamıyordu. Ormandaki Şeyi hatırlayabiliyordu ve Alys'i. Yosunlu tepeciğin çok güzel renklerinin olması –vişne çürüğü ve zümrüt yeşili, dedi, genç kız saçı[5], aklına ilk böyle bir isim gelmişti– Şey'i hatırlamadığı anlamına gelmiyordu. Penny'nin şeyler hakkında "onlar bizden daha gerçek" dediğini hatırladı. Onlardan biriyle karşılaşmıştı. Burada merkezde, suların fışkırması irmikten daha gerçekti, çünkü böyle şeylerin diyarındaydı. Bir şeyleri anlamıştı ama neyi anlamış olduğunu bilmiyordu. Fena halde eve gitmek istiyor ama hareket etmek istemiyordu. Yaprakların arasındaki ışık çok güzeldi. Sincap kur yaparcasına kuyruğunu kaldırdı ve aniden, daldan dala sıçrayarak tekrar yola koyuldu. Kadın beceriksizce ayağa kalktı ve elinin üstündeki böğürtlen çiziklerini yaladı.

Penny aksi istikamet olduğunu farz ettiği yönde yola koyulmuştu. Tarla kenarlarındaki patikaları, çalılıklardan yapılmış çitleri izleyerek ve zaman zaman çit merdivenlerine tırmanarak muntazam adımlarla yol alıyordu. Yürüyüşünün ilk kısmında, anızlar ve taşlar ayağına takıldığından, gözleri yerde ve kulakları da kendi yorgun ayak seslerindeydi. Ayaklarıyla burçakları ve kuş otlarını çiğniyor ve geri dönüp, arkasında ezilmiş bitkilerden bıraktığı ize bakıyordu. Şeyi hatırladı. Onu net bir şekilde, sanki o gün görmüş gibi capcanlı hatırladı. Eğer onunla hesaplaşmayacaksa niye burada, dünyanın tam da bu noktasındaydı ki? Ama yürümeye devam etti, yürüdüğü patikanın tarlaların sınırlarına ve arazinin orak şeklindeki

[5] Maiden–hairs: İng.'de kelime anlamı genç kız/bakire saçı anlamına gelen bu sözcük aynı zamanda baldırıkara denen bir tür yabani otun ismidir. (Çev.n.)

kavisine göre döndüğünün farkına vararak ve varmayarak, yürüdü. Gün ilerlerken uzun adımlarla yürümeye alıştı ve gözlerini kaldırıp karıklarda yeni yeni filizlenmiş mısırları, uzaklardaki bir tarla kuşunu hayranlıkla süzdü. Ufukta ormanı gördüğünde onun orman olduğunu biliyordu halbuki bu açıdan onu daha önce hiç görmemişti; güç sarmallarıyla sarmalanıp sıkıştırılmışçasına sırtlar meydana getirmiş, koni şeklinde bir tepenin üzerine konduruluvermişe benziyordu. Ağaçlar öbek öbek ve baştan çıkarıcıydı. Oraya vardığında neredeyse alacakaranlık olmuştu. Gölgeler koyulaşmış, birbirine girmiş çalılıkların oluşturduğu karanlık yerler iyice kararmaya yüz tutmuştu. Yamacı tırmandı ve aniden kendini bir çit merdiveninin karşısında buldu.

Bir kere içine girdikten sonra, orada, sanki avmış ya da avcıymış gibi, tedbirli bir şekilde hareket etti. Put gibi durdu ve hatırladığı o çürüme kokusunu duymak için havayı kokladı: Uzaklardan gelen harman dövme sesleriyle, kayan birtakım şeylerin çıkardığı sesleri ayırt etmeye çalışarak, ağaçların ve hayvanların seslerini dinledi. Çürümeyi kokladı ama bu, sapların ve yaprakların toprağa karışmasından ibaret normal bir çürümeydi. Sesler duydu. Bir kuş şakıması değil, çünkü günün çok geç bir saatiydi, derinden gelen tuhaf bir uyarı sesi, bir şeylerin hışırtısı, başka bir şeyin huzursuz ve ürkek titreyişi. Ağırlaşan toprak rengi havanın içinde kendi kalp atışlarını duydu.

Özgürlüğüne bahse girmişti, ilerlemeye devam etti ve işte ilerleyişi onu buraya getirmişti, böyle olacağını zaten bilmiyor muydu! Tanıdık ağaç gövdelerini veya çim topaklarını aramanın bir faydası yoktu. Yaşadığı bir ömür

vardı, onun ömrü, hayal bile edemeyeceği denli değişmiş bir ömür.

Çalılıkların içinde karanlık tüneller seçebildiğini düşünmeye başladı; içlerinden bir şeyler yuvarlanıp, kaymış olabilirdi. Ezilmiş fideler, kırılmış dallar, tüylü narin yapraklar, bunların hiçbirisi yakın zamanda olmamıştı. Dikenli çalılara takılmış şeyler vardı; incecik, renksiz, nemli yün veya tüy parçacıkları. Tünellere dikkatlice baktı ve kopmuş parçaların yoğunluğuna asılı kaldığı yerleri seçti. Kendini karanlığın içine girmeye zorladı; durarak, zaman zaman elleri ve dizleri üzerinde emekleyerek ilerliyordu. Ağır bir sessizlik vardı. Hatırladığı şeyleri buldu; sökülmüş örgü parçacıkları, pamuklu kumaştan, olduğu gibi kalmış bir bulaşık bezi, dolanmış gazete parçaları. Zardan sosis şeklinde tuhaf borular buldu; içlerinde saç ve kemik parçaları, cansız başka maddeler vardı. Baykuşların kursaklarından attıkları, tüyden, ufak kemiklerden ve bunun gibi şeylerden oluşan küçük topaklar vardır ya, veya kedilerin kustukları bağırsak şeklindeki tüy topakları, işte onların dev gibilerinden. Penny orasına burasına takılan yaban gülü çalılarını ve sert dalları ihtiyatla kenara çekerek, ilerlemeye devam etti. Buradan geçmiş olmalıydı, ama ne kadar zaman önce? Durdu, havayı kokladı ve dikkatle dinledi ama sakin ormanın dışında hiçbir şey yoktu.

Birden kendini hatırladığı bir yerde buldu. Açıklık alan daha geniş, ağaç gövdeleri daha sıktı ama arkasına saklandıkları kütük hâlâ orada öylece duruyordu. Hayalet bir kamp denebilirdi buraya. Etraftaki ağaçlara yıpranmış flamalar ve flandrâlar asılmıştı; büyük bir evin şapelindeki, üzerleri kahverengi kan ya da çamur lekeli,

alazlanmış, parçalanmış, tarazlanmış sancakları andırıyorlardı. Buradaydı, asla uzaklaşmamıştı.

Penny ağır ağır, düşteymişçesine döne döne hareket ediyor, kendini, insanın bir düşte kendisini izlediği gibi izliyor, şeyleri, cisimleri arıyordu. Kaplumbağa kabuğu havası verilmiş bir saç tokasıyla metal bir ayakkabı tokası buldu. Bir kuş iskeleti buldu, yeni ölmüştü, ezilmiş, yamyassı olmuş, orasında burasında birkaç tüy kalmıştı. Neye ait olduğu anlaşılmayan kırık cam parçaları ve bir sürü diş buldu, şekilleri ve boyları farklı farklıydı. Ortalığa dağılmış, köklerin kısmen gizlediği, rengi yeşile dönmüş ama beyaz beyaz parlayan bir sürü küçük kemik buldu; parmak kemikleri, küçücük topuklar, bir kaburga ve son olarak bir kafatasına, yüzün ön kısmına ait olabilecek bir parça. Bunları toplayıp sırt çantasına koymayı düşündüyse de sonrasında bunu yapamayacağını düşündü; onları kutsal bir kaide oluşturacak şekilde bir araya toplayıp bıraktı. O bir anatomi uzmanı değildi. Minik kemiklerden bazılarının bir porsuğa veya tilkiye ait olması mümkündü.

Sırtını yerde yatan ağaç gövdesine vererek toprağın üzerine oturdu. Yerden bir şeyler bulup küçük kemikleri gömmek için bir çukur açması gerektiğini düşündü ama kıpırdamadı. Şöyle düşündü: Şimdi –zarar görmenin mümkün olmadığı– bir rüyada olduğu gibi kendimi izliyorum, ama sonra, onu gördüğümde, bu, insanın içinde olduğu ve dışına çıkamadığı, en korkunç rüyalardan biri olacak. Bunun bir rüya olmamasını umut et.

Şey'le karşılaşması onun rüyalarla uğraşan bir mesleği seçmesine yol açmıştı. Gerçeğe hiç benzemeyen bir şey, yürümüş–yuvarlanmış, kendini yaralamış, gerçekliği *zora sokmuştu* ve Penny de onu görmüştü. Okuyan bir

çocuktu ama o şeyi gördükten sonra kitapların o bildik, büyülü gerçekdışılığında barınamamıştı. Görülemeyen şeyleri incelemekte beceri sahibiydi. Moleküller içinde hareket eden ve onların pıhtılaşmasına veya dağılmasına neden olan görünmeyen güçler onu kendine çekmişti. "Faydalı olmak için" psikoterapist olmuştu. Bu geçerli ya da yeterli bir açıklama değildi. Tahayyül edilemez olanı örten örtünün köşesi, Penny'nin onu şöyle bir görmesine yetecek denli geriye katlanmıştı. Onun dünyasındaydı. Oldukça ağır otistik çocuklar üzerinde uzmanlaşması; vurup çarpan, bağıran, cıvıldayan veya gözünü dikip bakan, Penny'nin resmî kucağında çişli çişli ve orada yokmuşçasına oturan, ona düşlerini anlatmayan, planlarını tartışmayan çocuklarla çalışması bir tesadüf değildi. Onların tanıdığı dünya gerçek bir dünyaydı. Penny sık sık bunun *gerçek dünya* olduğunu düşünürdü; zavallı bedbaht ebeveynlerin bile, hiç olmazsa kısmen, bu dünyaya karşı kalkanları vardı. Birileri kendini çaresizlerle, şifa bulmazlarla meşgul etmeliydi. Penny yapabileceğini hissetti. Çoğu insan yapamazdı. O yapabilirdi.

Ormanın bütün yaprakları yavaş yavaş titreşmeye, ardından kuru ve gürültülü sesler çıkarmaya başladı. Uzaklardan ağır, miskin ve heyecan uyandıran bir şeyin sesi duyuluyordu. Penny öylece hareketsiz ve beklenti içinde oturdu. Eskilerden kalma sebepsiz bir gürültü duydu, eskilerden kalma pis bir kokuyu burnuna çekti. Geldiği belli bir yön yoktu; iki tarafta da vardı; her yerdeydi; sanki Şey bütün ormanı kaplamıştı ya da eski metinlerde anlatıldığı gibi birçok parça halinde dolanıyordu. Şimdi artık karanlıktı. Görülebilen hiçbir şeyin belli bir rengi yoktu; yalnızca mürekkep ve fil gölgeleri.

Şimdi, diye düşündü Penny, ve keşmekeş, başladığı gibi aniden sona erdi. Şey, sanki yüz geri etmişti; ormanın titreyişi geri çekilmiş ve sessizliğe bürünmüştü. Aniden, ağaçların tepesinde, beyaz altından kocaman bir disk yükseldi; gölgeleri koyulaştırdı, hatları gümüşi bir ışıkla belirginleştirdi. Penny babasını hatırladı, dolunayın soğuk ışığı altında ayakta duruyor ve yüzünde acı bir ifadeyle bombacıların bu gece gelebileceğini söylüyordu; bulutsuz gökyüzünde parlak bir dolunay vardı. Sarı–kırmızı bir fırının içinde yok olup gitmişti babası, öyle tahmin ediyordu Penny; ya öyle söylenmiş ya da böyle hayal etmişti. Haberi vermeye gelen itfaiyeciler konuşmaya başlamadan önce annesi onu oradan göndermişti. Annesinin çektiği acının hakikatine kendini de katmak için, koparıldığı o şeyi duymaya, o gerçek parçacığını elde etmeye çalışan küçük bir fare gibiydi; merdivenler üzerinde, küçük deliklerde sessizce sürünerek ilerleyen bir fare. Annesi onun arkadaşlığını istememiş, belki de istemeyi becerememişti. Konuşmada geçen tuhaf ibareleri yakalayabilmişti; "tanınabilecek halde değil", "elbette ki hiç şüphe yok". Pantolon paçalarında küller olan yorgun, nazik bir adamdı. Bir cenaze töreni olmuştu. Penny hiçbir şey düşünmediğini hatırlıyordu; düşündüğü bir şey varsa bile, o hemen hemen hiçbir şeye denkti. İtfaiyeci arkadaşlarının omuzladıkları tabutun içinde kolayca yukarı kaldırılmış ve krematoryumdaki ceset taşının üzerine rahatlıkla konmuştu.

Karartmaların arkasında işte öylesine yaşıyorlardı ama annesi savaş bittikten sonra daha uzun bir süre, çekilmiş perdelerin arkasında yaşamaya devam etmişti.

Onu neşelendirmek için çaya davet eden birilerini hatırlıyordu. Ev içinde yakılan, savaş öncesinden kalma ha-

vai fişekleri vardı. Fincan tabaklarında yakılan Çin ateşleri. Üzerinde pembe yeşil ejderhalar olan, ucundaki mavi renkli tutuşturma kağıdıyla koni şeklinde küçük bir Vezüv vardı. Cızırtılar çıkarmak dışında bir şey yapmazdı, neredeyse artık bakmaktan vazgeçecek olurdunuz ki fantastik bir şekilde, uçuşan küllerden bir helezon püskürtürdü; helezon yükselir, yükselir, ilk halinin altı yedi katı büyüklüğe ulaşır ve sonra birdenbire sessizliğe gömülürdü. Duman rengi bir çörek veya kurumuş bok gibi. Ağlamaya başlamıştı. Ne nankör çocuktu! Bir çaba gösterilmiş o ise hiç karşılık vermemişti.

Ay ormanı azat etmişti, öyle görünüyordu. Ayağa kalktı ve üzerine yapraklardan bulaşan küfleri silkeledi. Onun için hazırlanmıştı ve o gelmemişti. İstediği şey ona meydan okumak mıydı, yoksa hayal meyal hatırladığı gibi olup olmadığını mı görmek istemişti, bunu bilmiyordu; ormandan azat edilmenin düş kırıklığını yaşıyordu belli belirsiz. Ama salıverilmesini kabul etmişti ve ay ışığının oluşturduğu saydam patika boyunca tarlalara ve köyüne giden yolu buldu.

•

İki kadın şehre dönerken aynı trene bindiler ama trenden inene dek karşılaşmadılar. Yolcular çıkış kapısına doğru, ayaklarını sürüyerek aceleyle ve çoğunlukla da başları önde ilerliyorlardı. İki kadın da savaş karanlığında çırpı bacakları ve gaz maskeleriyle nasıl yola koyulduklarını hatırladılar. İkisi de bariyere yaklaşırken başlarını kaldırdı, ama karşılaşmak umuduyla değil, çünkü nereye gittiklerini ve ne yaptıklarını düşünmüyorlardı, hareketleri kendiliğindendi. Birbirlerinin yüzünü gördüler, mağaramsı bir karanlık içinde iki solgun, tanıdık yuvarlak; konuşmak, hattâ selamlaşmak için bile uzak,

müşkül iki surat. Loş ışıkta benzer hale gelmişlerdi; karanlık göz çukurları, kımıldamayan dudaklar. Bir saniye için, ya da iki, durdular ve gözlerini dikip sadece baktılar. Bu ilk kez olduğunda istasyonun kemerli çatısı sarmallanıp uçuşan buharla ve hava gıcır gıcır külle doluydu. Şimdi ise indikleri küt–burunlu parlak dizel, kalın siyah bir kir tabakasının altında mavi ve altın sarısıydı. Görünen dünyanın üzerine asılmış yastan, acıdan veya düş kırıklığından mürekkep bu siyah hayali perdenin aralığından birbirlerini gördüler. Birbirlerinin yüzünü gördüler ve ormanda görmüş oldukları yüzün o unutulmaz bedbahtlığını, zavallılığını düşündüler. Her biri diğerinin şahitliğini düşündü; şeyi kesin bir gerçek haline getiren şahit; onu hayal etmiş ya da yaratmış olduğuna inanma tesellisine sığınmalarını önleyen şahit. Bu yüzden gözlerini dikip, ifadesiz ve çılgınca, kabulsüz birbirlerini baktılar, ardından valizlerini alıp, kalabalığın içinde uzaklaştılar.

Penny nasıl olduysa o siyah perdenin görüşünün bir parçası haline geldiğini fark etti. Sürekli olarak yüzleri düşünüyordu, babasının, annesinin yüzlerini; hiçbirini zihninde canlandıramıyordu. Primrose'un yüzü, umut dolu küçük kız, cam mahfazadan ona bakan kadın, koyu kremanın üzerinden gizli gizli ona bakan. Sarı saçlı Alys, sokulgan tatlı bir gülüş. Şey'in yarı–insan suratı. Sanki her şey ona bağlıymışçasına, o yüzü bütünüyle hatırlamaya çalıştı ve ağzının o korkunç sarkıklığının bütün ayrıntılarını, kör şaşılığının manasızlığını ıstırap duyarak düşündü. Şimdi çevresinde olan yüzler anlamsız, bomboş disklerden ibaretti; üzerlerine gölge düşmüş aylar. Hastaları gelip gidiyordu; aşırı heyecandan, tedirginlik-

ten ya da müphemlikten ibaret maskelerin arkasında kapana kısılmış, meşgul veya kayıp çocuklar. Birini diğerinden ayıramaz olmuştu. Şey'in yüzü beynine asılmıştı; hasetle dikkatini istiyor, onu günlük hayattan uzaklaştırıyordu. Penny onun mekânına geri dönmüş ama onu görmemişti. Onu görmeye ihtiyacı vardı. Buna ihtiyaç duyuyordu çünkü o kendisinden daha gerçekti. Gözü ona hiç ilişmemiş olsaydı daha iyi olacaktı ama yolları çakışmıştı. Kim ya da ne olduğunu fark etmeden Penny'nin hayatını çiğnemiş, iliğini emmişti. Gidecek ve onunla yüzleşecekti. Orada başka ne vardı, diye sordu kendine ve yanıtladı, hiçbir şey.

Bu yüzden oraya geri gitti, trende yalnız oturuyordu, tarlalar hızla, çizgiler halinde geçerken, B&B'den alınmış dallı güllü yorganın altında bir yüzyıl uzunluğundaki gece boyunca uyuklarken, yalnızdı. Bu sefer, evden çıkıp bahçe kapısından geçerek eski yolu izledi, eski patikayı çabucak buldu, keskin gözleri onun tortularının izlerini hemen yakaladı. Kısa bir süre sonra tekrar, yerde yatan ağaç gövdesinin, küçük kemiklerden oluşan kurganın öylece durduğu açık alandaydı. Dizlerinin üzerine çöküp, hafifçe iç geçirdi, ardından sırtını çürüyen ağaca verip oturdu ve sessizce Şey'i çağırdı. An geçmedi ki onun intizamsızlığını hissetti, dallardaki kederi, ıstırabı gördü, hantal yürüyüşünü duydu, kadim kokusunu kokladı. Sıradan kurşuni bir gündü. Ses ve hareket giderek güçlenirken Penny bir anlığına gözlerini kapadı. Geldiğinde, yüzüne bakacaktı, ne olduğunu görecekti. Ellerini kucağında gevşekçe birleştirdi. Sinirleri gevşedi. Kanının akışı yavaşladı. Hazırdı.

Primrose alışveriş merkezindeydi, gökkuşağı rengin-

deki sandalyelerden çemberini düzenliyordu. Sandalyelerin üzerine eğilirken beli çatırdadı. Dışarıda bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu ama alışveriş merkezi camdan bir mahfazanın içindeki kristal bir saray gibi korunaklıydı. Gökkuşağı rengi sandalyelerin altındaki zemin alacalı mermerdendi, parlıyordu. Sandalyeler fıskiyeli bir havuzun önüne dizilmişlerdi; ışıklar yeşilimsi suyun üzerinde dans ediyor, dipte yatan parlak çakıl taşlarının ve dilek paralarının üzerinde altın rengi halkalar oluşturuyordu. Çocuklar Primrose'un çevresinde halka olmuşlardı: anneleri onlara bir hoşçakal öpücüğü vermiş, sessiz, uslu çocuklar olup bu tatlı hanımı dinlemelerini söylemişti. Ellerinde, içinde portakal suyunun parladığı şeffaf plastik bardaklar ve gümüş rengi parlak ambalajlar içinde bisküviler vardı. Rengarenktiler; siyah tenli, bronz tenli, pembe tenli, çilli çilli, pembe ceketli, sarı ceketli, mor kukuletalı, kırmızı kukuletalı. Bazısı sırıtıyor, bazısı mızıldanıyor, bazısı kıpır kıpır kıpırdanıyor, bazısı ise öylece duruyordu. Primrose havuzun kenarına oturdu. Ne yapacağına karar verdi. En güzel gülümsemesiyle gülümsedi, en rahatlatıcı gülümsemesiyle, ve altın kilitleri ayarladı. Beni dinleyin, dedi onlara, size daha önce hiç dinlemediğiniz şaşırtıcı bir hikâye anlatacağım.

Bir zamanlar ormanda bir şey görmüş olan ya da bir şey görmüş olduğuna inanan iki küçük kız vardı...

Beden Sanatı[1]

Saint Pantaleon Hastanesi'nin Kadın Hastalıkları Koğuşu'nda Noel Günü doğacak ilk bebeği kimin kucağına alacağına dair geleneksel bir bahis vardı. Tehlikeli ve kanlı bir uykusuz gecenin ardından viziteye çıkmış olan Damian Becket bu bahise katılmamıştı. En son hastası mağarayı andıran bir koğuşun en ücra köşesinde, perdeyle ayrılmış bir bölmede yatıyordu; bu bölüm bebeklerini kaybetmiş ya da kaybedebilecek olanlarla, bebekleri zarar görmüş ya da tehlikede olan kadınlara ayrılmıştı. Dr. Becket kaşlarını hafifçe çatmış, yataklar arasında uzun adımlarla yürüyor, bebeklerin mırıltılarını ya da yutkunmalarını, kadınların selamlarını işitmiyordu. Kaşlarını çatmıştı. Bunun bir nedeni, hastasının yeni doğmuş bebeğinin, Yoğun Bakım'da kuvözün içinde yatan o deri ve kemik parçasının durumunun pek iyiye gitmemesiydi. Kaşlarını çatmasının bir başka nedeni ise hastasının ismini hatırlayamayacak denli yorgun olmasıydı. Hatalardan, onların hata olduğunu kabul etmekten hoşlanmazdı. Bebek iyiye gidiyor olmalıydı. Beyni insanların isimlerini hatırlama ihtiyacına yanıt vermeliydi.

---

[1] "Body Art" aynı zamanda bir sanat akımının da adıdır. "Gövde Sanatı" ya da "Vücut Sanatı" da denen bu akım, insan gövdesinin çeşitli çevresel ve ruhsal durumlar içindeki edilgenliğini, davranışlarını, siyasal ve estetik anlamlarını araştıran ve gösterilerle sunan bir sanat yöntemine dayanır. (Çev.n.)

Neredeyse çarpacak denli yaklaşana dek önündeki seyyar merdiveni görmedi. Çok uzundu merdiven, çok parlak alüminyumdan yapılmıştı ve yuvarlak bir floresan lambanın tam altında duruyordu. Aniden durdu, küfretmedi, tepkileri yavaş olduğundan midesi bulandı ve başını kaldırıp, gözünü kamaştıran ışığa doğru baktı. Merdivenin tepesinde tehlikeli bir şekilde parmak uçlarında duran kişi, uçuşan uçuk renkli giysilerden bir sis içinde görünüyordu. Kafası parlak beyaz başaklardan bir topu andırıyordu. Dr. Becket merdivenin orada durmasının tehlikeli olduğunu ve yoldan çekilmesi gerektiğini söyledi. Merdivenin tepesindeki kişinin ellerinde, aşırı ışıkta ıslakmış gibi parlayan kırmızı serpantinler dalgalanıyordu. Belli belirsiz bir şıngırtı işitildi. *Neler oluyor?* diye sordu Dr. Becket, sert bir ifadeyle yukarı doğru bakarak.

Hastabakıcı bu fikrin ona, yani Dr. Becket'e ait olduğunu söyledi. Güzel Sanatlar öğrencilerinden biri, dedi Hemşire McKitterick. Mekâna ilginç bir tarzda neşe katmak için malzeme ve zaman harcama işi birilerine devredilecekti. Dr. Becket Güzel Sanatlar Akademisi işbirliği komitesini önermişti, ne parlak fikir!.. Evet, evet, evet, dedi Dr. Becket, anladım. Biraz riskli görünüyor. Yorgun duyularının asıl algıladığı ise merdivenin ötesinde uzayan koğuşa çaprazlama asılmış renkli şeritlerden plastik bir gökkuşağıyla, üzeri aynalı camlarla parıl parıl Hint kumaşından şeritlerdi. Pirinç çanlar ve kem gözden korunmak için kullanılan şu göz biçimli nazarlıklar salkım salkım asılmıştı. Bunlar tonozlu tavanın karanlığını aydınlatmıştı. Aynı zamanda onu iyice ortaya da çıkarmışlardı.

Hastası Yasmin Muller, ismi yatağının ucunda elbette ki yazıyordu, içini çekerek sessiz sessiz ağlamaktaydı.

Şişmiş göz kapaklarını kaldırıp da Dr. Becket'in onu süzen genç ve sert yüzünü görünce, suçlu suçlu baktı. Kadın özür dilediğini, Dr. Becket de ortada özür dileyecek bir şey olmadığını söyledi. Becket'in parmakları nazikti. Bayağı perişan göründüğünü, ama buna yapacak bir şey olmadığını ve zamanla daha iyi olacağını söyledi. Kadın bunun üzerine oğlunu sordu. Dr. Becket direndiğini söyledi. Güçlüydü, bu kadar erken doğan bir bebeğin olabileceği kadar güçlü. Bunlar ilk günler, dedi Dr. Becket; deneyimlerine göre tam olarak gerçeği söylemek her zaman için tutulabilecek en iyi yoldu ama gerçeğin ne kadarının söylenmesi gerektiği değişebilirdi. Ne olacağını henüz söyleyemeyiz, dedi ciddi, mantıklı ve duyarlı bir ifadeyle. Kadın ilk defa onu gerçekten flu bir perdenin ardından görüyordu. Kısa kesilmiş koyu renk yumuşak saçları, hafifçe kanlanmış gözleri ve beyaz önlüğüyle kırklı yaşlarının başında sırım gibi bir adam. Sakinleştirici ilaçların verdiği uyuşukluktan çıkarak, "Biraz dinlenmeye ihtiyacınız var gibi" dedi. Bunun üzerine doktor tekrar kaşlarını çattı, kişisel yorumlardan hoşlanmazdı, hele ki bir şeylere ihtiyaç duyuyormuş gibi görünmekten hiç mi hiç hoşlanmazdı.

Geri dönerken merdiveni hatırladı ve tam yanından geçerken zaten eğreti duran şey sallanmaya başladı, ardından da devrildi. Damian Becket hemen kollarını uzatıp merdiveni, üzerine düşebileceği yataktan uzağa itti, bu arada geriye sendeledi ve düşen sanatçı da bütün ağırlığıyla üzerine yığıldı, kafası yanağına çarpmış, sıska ayak bilekleri kısa bir an omuzlarının üzerinde kalmıştı. Becket sımsıkı kavramıştı onu; kolları ışıkla doluydu, hafiflikle, yapay ipek ve muslinden, sarı beyaz simlerle iş-

lenmiş bir şalvar ve tunik içinde der top olmuş hafif kadın eti ve kemiğiyle. Burnu bebek yumuşaklığına, gümüş rengine, cam elyafı gibi fırça fırça saç tellerinin içine gömülmüştü. Topak topak şeyler yerlerde zıplamaya başlamıştı. Isırılmış elmalar, bir muz, buruşturulmuş bir çikolata kutusu. En yakın yatakta yatan kadın yüksek sesle bu sonuncu şeye sahip çıktı. "*İşte*, çikolatalarımın nereye gittiği şimdi ortaya çıktı, her yerde onları arıyordum, içinde birkaç tanecik kalmıştı, ben de hademeleri suçlayıp duruyordum." Dr. Becket'in kollarındaki kişinin bilincini kaybettiği kesindi. Teni soğuk ve nemli, soluğu düzensizdi. Tabii ki, yatırılabileceği boş bir yatak yoktu orada, bu nedenle onu bütün koğuş boyunca kucağında taşıyarak, peşindeki maiyetiyle birlikte hemşirelerin odasına girdi. Kızı dikkatli bir şekilde masanın üzerine yatırıp nabzını dinledi ve gözkapaklarını hafifçe yukarı kaldırdı. Kansızdı, anemisi var gibiydi. Sıskaydı. "Basit bir baygınlık" dedi kız gözlerini açıp, bakışlarını yüzüne diktiğinde. "Bir de, iyi bir yemek yemen gerektiğini söyleyebilirim."

Hafifçe sivri hoş bir yüzü vardı, burnuna ve dudaklarına taktığı altın halka ve toplarla Becket'e grotesk görünmüştü. Öğütülmüş un gibi beyazdı. Yattığı yerde doğrulup oturdu ve şekilsiz giysilerini toparladı. "Çok özür dilerim" dedi boğuk bir sesle. "Şimdi iyiyim. Umarım hiçbir şey kırılmamıştır."

"Bay Becket durumu kurtardı" dedi hastabakıcı. "Kaydınız mı?"

"Başım döndü. Yüksekten hoşlanmam."

"O halde üzerindeki o uygunsuz giysilerle orada ne işin vardı?" diye sordu Damian.

"Hoş bir düşünceydi. Koğuşu süslemek. Bunu yapmaya çalışıyordum.

Hafifçe kamburunu çıkarmış, masanın kenarında oturuyor, arkası açık, yüksek tabanlı, aerodinamik modern nubuk sabolar içindeki beyaz çoraplı ayaklarını sallıyordu. Üzeri boya ya da tutkalla lekelenmiş saboları mat bordo rengindeydi. Damian Becket insanın ayağında böyle bir şeyle merdivene çıkmasının akılsızlığına dair bir imada bulunmaktan kendini güç bela alıkoyarak, "En son ne zaman yemek yedin?" dedi.

"Gerçekten hatırlamıyorum. Geç kalmıştım, bu yüzden aceleyle buraya geldim."

"Kantine gidip kendime yiyecek bir şeyler alacaktım. Benimle gelmek ister misin?"

Hemşirelerin masasında, kızın hemen yanında paket içinde meyveler duruyordu ama onlara bakmadı.

"Tamam" dedi. "Eğer sizi memnun edecekse."

Yeşil önlükler giymiş iki bekçi ve bir servis arabasıyla birlikte, personele ayrılmış asansörle zemin kattaki kantine indiler. Sanatçı titredi, muhtemelen üşümüştü, üzerindeki giysilerle zaten tam da böyle olması gerekiyordu. Becket:

"Benim adım Damian Becket. Ya seninki?"

"Benim adım Daisy. Daisy Whimple."

Ahşap taklidi plastik sandalyelerle –1960 *civarları*– ve soluk yeşil duvarları, hareketli parlak soyut resimler ve beklenmedik bazı baskı resimlerle dekore edilmiş olan kantine girdiler. Yemek pişirilen yerlerdeki olağan o yağ kokusu ve çelik çaydanlık tıngırtıları vardı içerde. Kapıda

bir an durakladı kız, zaten beyaz olan yüzü bembeyaz olmuştu. İyi görünmediğini söyledi Becket, oturması için bir sandalye buldu ve ona ne getirebileceğini sordu.

"Her ne olursa. Mümkünse sebzeli bir şeyler. Vegan[2] olmaya çalışıyorum."

Kendisi için bir İngiliz kahvaltısı ve onun için de, bir tarafında domates dilimlerinin bulunduğu bir tabak sebzeli makarnayla döndü. Makarna pembemsi ve gri–yeşil spirallerden oluşuyordu, üstü peynirli bir sosla kaplıydı. Domatesleri yedi ve çatalıyla makarnalara tekrar tekrar hamleler yaptı; bunu, tek amacı tabağında kalan yığını daha da küçültmek olan çocuklara has o amaçsızlıkla yapıyordu. İki sosis, iki dilim domuz pastırması, bir sahanda yumurta, bir öbek kızarmış patates ve bir kaşık dolusu fırında pişmiş fasulye yiyen Damian Becket kendini daha bir insan gibi hissetmeye ve Daisy Whimple'ı daha bir dikkatle incelemeye başlamıştı. Kesinlikle anemik, muhtemelen de iştahsız. Bileklerde tuhaf bir güçsüzlük. Giysisinin kıvrımlarından bedenini tam olarak göremiyordu ama onu kucağında taşımıştı; gençti ve kaslıydı. Mavi gözleri ve gök mavisine boyanmış kirpikleri vardı. Zayıf kollarındaki damarlar da oldukça maviydi; dantelsi çiçeklerden bir dövme gibi kol boyunca uzanıyor, kolunun bileğiyle dirseği arasında kalan kısmını Edward döneminde hanımefendilerin geceleri giydiği parmaksız eldivenler gibi sarıyordu. Tırnakları muntazam bir şekilde kemirilmişti.

"*Birşeyler* yemelisin. Eğer et falan yemezsen, biliyorsun, protein almak için aslında *daha çok* şey yemen lazım."

---

[2] Hiçbir hayvansal ürün yemeyen katı vejeteryan. (Çev.n.)

"Özür dilerim. Çok naziksiniz. Midem bulanıyor, esas sorun bu, yani merdivenlerde, işte öyle yerlerde, hep böyle oluyor."

Kimdi, ne yapıyordu; ona birtakım sorular sordu Becket. Bu konuda çok becerikli değildi. İyi bir doktordu ama konuşmaya gelince hiç becerisi yoktu, hiç rahat değildi bu konuda, aslında, hayatlarını korumak için geçmişlerini ve başlarından geçen olayları bilmesi gereken durumlar haricinde, diğer insan hayatlarının ayrıntılarını bilmek *istediği* yoktu. Geleneksel anlamdaki çekici görünüşünün, belli bir ölçüde, cana yakınlığın yerini tuttuğunun farkında değildi. Şimdi bile, kız biraz konuşursa sinirliliğinin geçip acıkabileceğini düşünüyordu. Kızın bedeninin içini hayal etti. Kasılmış küçük midesini.

Baharat Tacirleri Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğrenciydi. Tasarımcı olmak istemişti, şey, okulda başarılıydı, bütün derslerde, ama eğitimi –doktorun yüzüne çabucak, kısa bir bakış attı– çok fazla kesintiye uğramıştı, hem de öylesine gelişigüzel, rasgele. Ama gerçekten bir sanatçı olmak istiyordu. Çalıştığı insanlarla birlikte, bir ya da iki kez ortak bir stüdyo gösterisi hazırlamışlardı. Kullandığı malzemeyi, yaptığı şeyleri oldukça beğenenler olmuştu. Sesi giderek kısılıyor, canlılığını yitiriyordu. Hastane koğuşlarında bir şeyler yapmak için gönüllüler arandığını belirten bir ilanı okulda görmüş ve bunun gerçekten hoş bir fikir olduğunu düşünmüştü. Ve bunun üzerine gelmişti. Başkalarının olmadığını görünce şaşırmıştı. Daha fazla öğrencinin yani, hepsi buydu işte.

"Lütfen bir şeyler yemeye çalış. Başka bir şey ister misin, meyve, tereyağlı sandviç, biraz pasta."

"Her şey midemi bulandıracakmış gibi geliyor. Dönünce yerim."

Nerede yaşadığını sordu ona.

"Iıı şeyde işte, erkek arkadaşımın stüdyosunda yerde yatıyorum. Birçoğumuz yaparız bunu. Eski depolarda stüdyo olmaya elverişli bol bol alan var. Restore edilip de yaşanır hale getirildikten sonra sırf boş alan için astronomik paralar istiyorlar. Ama öğrenciler falan, restore edilmemiş –ya da henüz edilmemiş– yerlerde geçici olarak boş alan kiralıyorlar, hoş olmayan sürprizlerle de karşılaşabilirsin, ayağın döşemenin içine kaçabilir örneğin. Ama sorun değil, tepende bir çatı ve çalışacak yerin var."

Gitsem daha iyi olacak dedi kız ardından, şüpheli bir ifadeyle. Hâlâ makarnalarla oynayıp duruyordu. Makarnanın renklerinin pek kötü olduğunu, gerçekten iştah kapayıcı, hamursu ve küflü gibi göründüğünü belirtti Becket. Kız bu sözlere ilgi gösterdi. Makarnayı yeniden gözden geçirdi. Haklısın, dedi ona, domates suyu ve ıspanakla iştah açıcı bir görüntü yaratacaklarını düşünmüşler. Biraz iğrenç görünüyor. Ölü, belki. Renklerin çoğu ölümcül duruyor. Dikkatli olmak lazım. Becket, yaptığı süslemenin parlaklığından hoşlandığını söyledi. Hastanenin modern sanat koleksiyonuna dahil olacaklardı. Daisy bu koleksiyonu görmüş müydü? Bazılarını gördüğünü söyledi, bu proje üzerinde çalışırken gidip kalanları da görecekti. Gitmek üzere ayağa kalktı. Eskisi kadar solgun görünüyordu, yüzünde en ufak bir pembelik emaresi yoktu, ne ölümü andıran ne de içinden gelen bir enerjiden fışkıran. Onu kapıya kadar geçireceğini söyledi Becket. O ise iyi olduğunu, bunu yapmasına gerek olmadığını söyledi. Ama Becket de zaten eve gidecekti.

Merdiven boşluğunu çevreleyen yeni giriş salonunda durdular. Paslanmaz çelik ve camdan yapılmış kapı ve kabinler, geç Viktorya dönemi kırmızı kiremitleriyle çevrelenmiş ve bu da oldukça uyumsuz bir görüntü yaratmıştı. Tuğlalar Viktorya dönemi Gotik geleneğinin biber kırmızısını taşıdıklarından pek bir ateşli görünüyorlardı. Tuğla duvarlar renkli çini levhalarla bezenmişti; levhaların üzerinde kırmızı ve kara biberler, vanilya tohumları, çay yaprakları, küçük Hindistan cevizleri ve karanfil betimleri vardı. Saint Pantaleon, Pettifer Caddesi'nde, caddenin tam da Whittington Geçidi'yle birleştiği yerdeydi. Wapping'e dahildi ve Eski Wapping Merdivenleri'nden pek de uzakta değildi. Burası eskiden bir atölyeyken, sonrasında Baharat Tüccarları Bakımevi haline getirilmiş ve bu bakımevine daha sonra Kadın Hastalıkları Tedavi Merkezi olarak Molly Pettifer Kliniği eklenmişti. 1948'te yeni Ulusal Sağlık Hizmetleri binayı yenileyip, ek olarak, hâlâ yerli yerinde duran geçici prefabrik yapılar yapınca, adı Saint Pantaleon olarak değiştirilmişti. Sir Eli Pettifer Doğu Hint Şirketi'nin yanı sıra, Hint'te ve başka yerlerde İngiliz Ordusu'nda çalışmış bir cerrahtı. Mutfakta kullanılan baharatların tıbbi değerleriyle ilgili bir inceleme yazısı kaleme almış ve baharat taşımacılığındaki sağduyulu spekülasyonları sayesinde bir servet edinmişti. Kızı Molly, Britanya İmparatorluğu'nda kadınların yardımına ihtiyaç duyulduğundan eğitim görme izni verilmiş ilk vasıflı kadın doktorlar kuşağındandı. Bu kadın doktorların çoğu gibi Molly de tifoyla mücadele etmek için uzak yerlere hizmet götürmüş, bu arada Kalküta'da doğum uzmanı ve genel cerrah olarak çalışmıştı. Pettifer onun adına hastaneye sürekli bir gelir vakfetmiş ve baharat tüccarlarını hastaneye yüklü bağışlar yapmaya ikna etmişti.

Tıbbi araçlar ve nadir eserlerden oluşan dev koleksiyonunu, eğitim amaçlı kullanılabilmesi ve halkın görüp şaşırabilmesi için sergilenmesi şartıyla hastaneye bırakmıştı. Bütün bu koleksiyon bodrumdaki kilitli depolarda tutuluyordu; büyük kısmı hâlâ sandıklarından bile çıkarılmamıştı ve bir çoğu da tozlu camekânların içine rasgele yığılmıştı. Koleksiyondaki tablolardan biri –bir Flemenk ressama aitti ve ölü doğmuş bir bebek üzerinde yapılan bir anatomi dersini betimliyordu– eskiden giriş salonunda asılı duruyordu. Onu oradan indirip Hastane Yönetim Odası'na asmak ve yerine de, hastaneye kendisinin bağışladığı, Albert Irvine'in büyük boyutlardaki soyut bir baskısını koymak Damian Becket'in fikriydi. Irvine'in pembe ve altın sarısı, parlak kırmızı ve mor mavi, beyaz ve zümrüt rengi fiskelerle örülmüş güçlü fırça darbelerinin ihtişamıyla coşan Becket, hastaneye bir modern sanat koleksiyonu kazandırılmasını önermişti. Sponsorlar davet edilecek ve sanatçılarla konuşulup onlardan, imtiyaz sahibinin hastane olması koşuluyla eserlerini ödünç vermeleri istenecekti. Noel Forster'in boyadığı afişler Gotik kuleden aşağıya sallandırılmıştı. Alan Gouk'un, –mor, kükürt rengi, kahverengiye çalan koyu mor ve sönmüş kireç rengi– pütür pütür ve kabarık lekelerle oluşturduğu, neredeyse vazo denebilecek nesnelerle, muhtemelen deniz kıyısı olan manzaraların dev boyutlardaki soyut tasvirleri duvarlar boyunca uzayıp gidiyordu. Koridorlar Heron ve Terry Frost'la, Hodgkin ve Hoyland'a ayrılmıştı. Paolozzi'nin normal bir insanın boyutlarından daha büyük olan makine adamı danışmanın tam yanında parıl parıl parıldıyordu. Genellikle Damian'ın önerilerini izleyen bir sanat komitesi vardı. Pettifer Koleksiyonu'nun sorumluluğunu da Becket'e vermiş-

lerdi. Becket koleksiyonla ilgilenmesi, onları kataloglayıp düzenlemesi gerektiğini biliyordu ama çok yorgundu, eldeki para az, hasta kadın ise çoktu, bu nedenle o da soyut modernist parıltıyı tercih ediyordu. Aslında "tercih etmek" sözcüğü burada çok hafif kalırdı.

Bu yüzden Daisy Whimple saygılı ve vazifeşinas bir tavırla afişleri gözden geçirip, bakışlarını fırça darbelerinin üzerinde dolaştırarak coşkusuz bir tavırla, "Evet, oldukça hoş, bayağı renkli. Güzel" dediğinde, Damien Becket azıcık rahatsız oldu.

"Sen ne tür işler yapıyorsun?" diye sordu ölçülü ve sakin bir ses tonuyla. "Anladığım kadarıyla pek böyle şeyler yapmıyorsun."

"Şey, evet, pek böyle değil, ben *yerleştirme* türü işler yapıyorum ya da şöyle diyeyim, eğer boş alan bulsaydım böyle işler yapardım, yani o zaman kesin oraya bir şeyler yerleştirirdim."

"Koğuşta yaptığın şeyler, onlar bayağı başarılı."

"Evet, orada istenen şeyi yapmaya çalıştım. Yani ilanda koğuşları *neşelendirmekten* bahsediliyordu, tam da bu sözcük kullanılmıştı, öyle değil mi? Buna ben de katılıyorum, gerçekten insan böyle bir yerdeyken, neşeli, kolay bir sanat ister. Gözün kolay algılayacağı, evet. *Noel* için yapılanlar gibi ya da işte o tür şeyler."

"Ama Noel'le ilgili hiçbir şey koymadın – yerleştirmedin– oraya. Ne kar, ne Noel ağacı ne de ren geyikleri var. Ne de İsa'nın yeniden doğuşunu temsil eden o dekorlardan."

"O dekorlardan söz eden olmadı ki. Ben öyle şeyler yapamam. Onların hepsi *kitsch*."

Sözcüğü hınçla ve nefretle söylemişti. Devam etti:

"Ve eğer ben, *bunu* aynen *taklit edersem*, yani melekleri, yıldızları, işte o tür şeyleri, bu kurumun mutlulukla dolup taşacağını hiç sanmıyorum. Ayrıca meleklere zerre kadar metelik vermediğimi de söylemeliyim."

Damien Becket ani bir itkiyle en beğendiği modern sanatçıları sordu. Cevap o kadar hızlı geldi ki sanki bir dogmanın parçasıydı, kısacık bir düşünme anı bile yoktu arada.

"Beuys. En büyük o. Her şeyi değiştirdi."

Aklına Beuys'a dair söyleyecek pek bir şey gelmeyince Becket'in onuru kırılmıştı. Üzerine gitti.

"İçyağı ve keçeyle çalışmıyor muydu o?"

Müşfik bir bakışla baktı ona Daisy. "Evet, başka şeylerin yanı sıra işlerinde kendini de kullanıyor. Bir kır kurduyla birlikte bir sahnede günlerce, aylarca oturduğu da oldu."

Damian, bir aptal gibi, hastanede bir kurda bakmanın bayağı güç bir iş olacağını söyledi.

"Burada benden ne beklendiğini biliyorum, sorun yok yani. Yok değil mi?"

"Elbette ki yok."

Bitirdiğinde işini görmeyi hevesle beklediğini söyledi Damian. Bunun karşılığında mükellef bir yemeği hak edeceğini umut ettiğini söyledi. Eve taksiyle döneceğini ve istediği yere onu da bırakabileceğini söyledi. Hayır dedi kız, temiz havaya ihtiyacı vardı. Teşekkürler.

Ayrıldılar. Dışarısı soğuktu: Thames Nehri'nden dondurucu bir rüzgâr esiyordu. Rüzgâr gülünç giysilerini savuruyor, gümüş rengi saçlarını karıştırıyordu. Damian arkasından koşup paltosunu onun omuzlarına koymak istedi ama içinden gelen bu duyguya karşı koydu.

Liman bölgesinde, Wharf Kanalı'na bakan, yerlere ka-

dar camlı, oldukça modern bir dairede oturuyordu. Daire hem sade hem de bayağı görkemliydi. Mobilyalar krom, cam ve siyah deridendi. Halılar demir grisiydi. Duvarlar beyazdı ve üzerlerinde soyut resimler asılıydı. Patrick Heron'un 1970'lerde yaptığı serigrafiler, Hockey'in silindir, koni ve küplerden oluşan bir baskısı, Matisse'in *Salyangozlar* tablosunun çerçeveli bir posteri. Geleneksel renklerde –yeşil, altın sarısı, göz alıcı pembe ve mavi– Kore işi bir iki ipek minderi de vardı. Artık hiç görüşmediği karısından ayrılalı beri yalnız yaşıyordu. Yoldan çıkmış bir Katolikti; kendisini tanımlaması gereken bir duruma ne zaman düşse –ki bu pek ender olurdu– ilk söylediği şey bu olurdu. Çeşitli zarflar da ekleyebilirdi bu tanıma –gaddarca yoldan çıkmış, ısrarlı bir şekilde yoldan çıkmış, hattâ bazı açılardan sofuca yoldan çıkmış. Yaşam biçimi –evliliğine karşı tavrı da dahil olmak üzere– yetiştirilme tarzının kestiği dar kanallarda hâlâ öfkeyle akıyordu.

Kuzey İrlandalı annesi onun bir rahip olmasını istemişti. Oğlu Tanrı'ya bir armağan olacaktı, onun armağanı, bunu sık sık söylerdi. Ağabeylerinden birinin öğretmen, diğerinin de cumhuriyetçi bir politikacı olmasına karar vermişti, bunu da söylerdi ve söz konusu ağabeyler şimdi annesinin nazik ama kararlı tutumunun birer göstergesi olarak hayattaydılar. Babası öğretmendi, İrlanda Edebiyatı öğretmeni ve o da Damian'dan, kendisinin olamadığı şeyi olmasını istiyordu, yani gerçek bir akademisyen, bir sürü dili konuşan bir dilbilimci, uygar biri. Damian ikisini birden memnun etmeye çalışmıştı. Şefkatli ve tatlı dilliydiler. Dublin College Üniversitesi'nde elinden geldiği kadar uzun süre edebiyat okumuş ve oyun-

cu olmak isteyen, ayrıldıklarından beri de televizyonda başarılı bir oyuncu olan karısı Eleanor'la orada tanışmıştı. Eleanor iyi bir kızdı ve doğum kontrolüyle ilgili kafasını meşgul eden meselelerden dolayı büyük azap çekiyordu –yani artık uzakta kalmış o günlerde–. Nitekim, aşırı uyarılmış bir halde ve ebedi bir doyumsuzluk içinde bırakarak Damian'a da azap çektirmişti sonra. Tabii ki bunun doğrudan sonucu hemen evlenmeleri olmuştu, Damian on dokuzunda, o ise on sekizindeydi. Eleanor'un on yedi yaşındaki kız kardeşi Rosalie okullu değildi, aynı şekilde iyi bir kız olduğu da söylenemezdi. Bir keresinde, Damian'ın aşırı–uyarılmış hayal kırıklığının tam doruğunda olduğu bir sırada, bir partide sarhoş olmuş, paltoların asıldığı kutu gibi bir odada kazağıyla sutyenini çıkarıvermişti önünde. Durmuş ve gözlerini Damian'a dikmişti, çılgın bakışları, çılgın saçları ve kahkahalarıyla; kocaman çilli göğüslerinin ucundaki iri kahverengi gözler de kendisine bakıyor gibi gelmişti Damian'a o anda. Acele etmemesini söylemişti. Kız kardeşinin soğuk nevale olduğunu, Damian'ın şu anda bunu fark edecek kadar aklı olmadığını çünkü yeterince kadın tanımadığını söylemişti. Kazağını ve sutyenini alıp geri giydirmişti Damian. O ise gülmeye devam etmişti. Bir yıl sonra da ölmüştü, arka sokaklarda bir yerlerde yaptırdığı kürtajın ardından kanaması durmamıştı. Top top memeleri, memelerin üzerindeki yıldız yıldız çilleri ve meme uçlarının kör buruşuk kahverengi gözleri hâlâ rüyalarına giriyordu.

İnancını yitirmesinin nedeni onun ölümü değildi. Se-

bep, artık Damian'ın bedeninden sanki kendisini kirletecekmiş ya da ona zarar verecekmiş gibi kıvrıla kıvrıla kaçan Elenaor üzerinde bu ölümün bıraktığı etki de değildi. İnsani ve doğal olduğuna inanmak istediği doğal süreçlere –cenaze törenine de– kilisenin müdahalesinde ahlaki bir hınç bulmuş olması da değildi neden (halbuki kendisi biraz hınçlıydı). (Bu doğal süreçlere doğum kontrolü de dahildi. İnsanlar hayvan değildi. Çocuk yetiştirmelerinin nedeni belki de üçüncü bir normal insan hayatı yaratmaktı. Sorumluluğunu kaldırabilecekleri ve uygunsuz kaçmayacak sayıda çocuk sahibi olma ihtiyacı duyuyorlardı. Cinsel arzuları da, ne yazık ki, ineklerin ya da dişi köpeklerinki gibi dönemsel değildi. Kadınlar sürekli ateşli, sürekli kızışmış haldeydi –tabii karısının örneğinde olduğu gibi bu ateşin söndürüldüğü durumlar hariç–. Bunu da doğum kontrolünün normal olduğu düşüncesi izliyordu.) İnancını, gözünün önünde canlanıveren bir görüntü sonucu yitirmişti.

Bu hayali görüntü, bir anlamda, bayağı geleneksel bir tasvirdi. Çarmıha gerilmiş İsa'nın hayaliydi, göksel bir görünüş değildi bu, semt kilisesinde asılı duran boyalı bir ahşap oymanın doğal olmayan bir yakınlıktan belirişiydi; ne çok iyi ne de çok kötü, kenarı *tırtık tırtık* alelâde oyulmuş, ne bir acıyla kapanmış ne de bir gerginlikle kasılmış ama kutsama için genişçe açılmış ellerinin ayalarına çakılmış çivilerle nahoş bir şekilde asılmış, bir insan bedeni. Anatominin kötü olduğunu, adam ölmeden çok önce ağırlığının kaslarını ve tendonlarını gerip yırtmış olması gerektiğini düşünmüştü Damian. Bazı çarmıhlarda ayağı destekleyecek bir şey oluyordu. Ama bu onlardan değildi. Ayakları çapraz yapılmış ve pek de

mümkün görünmeyen bir biçimde iki dizinden çivilenmişti. *Torso*'nun kaslarının, kol ve uyluklarının çektiği şiddetli ıstırabı betimlemek için çaba harcanmıştı. Kalbin alt kısmındaki derin yaranın olduğu yere gerçekçi bir kayganlık verilmişti; yaradan akan ve hiç de akıyormuş duygusu vermeyen boya–kanlar, yapılırken zevk alındığı belli, büyüklü küçüklü derecikler halindeydi. Cinselliğini ihtimamla örten peştamalında hiç kan lekesi yoktu. Yüzü stilize bir tarzda yapılmıştı. Uzun, kırışıksız bir yüz ve uykudaymış gibi kapalı, aşağıya çevrili göz kapakları, dişlerin görünmediği hafifçe açık duran bir ağız. Karmakarışık gür saçlarının üzerinde duran dikenlerden tacın başı kavradığı yerlerden sanatsal kanlar akıyordu. Ölü ya da ölmekte olan ten –oyma, ***bundan emin olmamızı sağlayacak denli iyi değildi***– pembe pembe vurgulanmış kısımları olmakla birlikte esasen krem rengindeydi. Ölü ya da ölmekte olan bir adamın görüntüsüne tapan bir dine mensubum, diye düşündü. İnanmadığını ve hiç inanmamış olduğunu fark etti; ne adamın bedensel ölümünün tersine dönüp, tekrar dirildiğine, ne gökyüzüne yükselip cennete gittiğine, hiçbirine, çünkü cennet diye bir şey yoktu ve insanların cennete dair tüm tahayyülleri, dokunaklı bir şekilde, onu bir umut, bir olasılık olarak her açıdan çekici kılabilecek denli iyi hayal edemediğimizi ortaya seriyordu. Böyle bir yerde zavallı Rosalie'yle karşılaşmayacaktı ve bunu istediğini düşünmemişti bile. Böyle nahoş bir ölümün yeryüzündeki bütün günahları silebileceğine inanmıyordu: Rosalie'nin çılgınlığı, Kilise'nin engelleyici tavrı ve zalimliği, büyük savaşta (baba tarafından) ve barış zamanında (anne tarafından) dedelerinin bombalar altındaki ölümleri. Hiçbirine *inan-*

mamıştı, asla. İnandığını söyleyebileceği zamanlarda, zamanın biçimini –bütün ömrününkini– hissetmiş ve onu, yanı başında mırıldanıp duran, içine ne koyduysan biçimini öylece koruyan –ne ölü ne de canlı, sadece orada öylece asılı kalan– büyük bir buzluk gibi hissedip donakalmıştı. İnsan büyüklüğünde bir buzluğun ağırlığı altında iki büklüm olmuş bir insandı o.

Önce öfke sonra da bir acıma duygusu içinde, ellerinden asılı figüre bakmaya devam etti. Bir insan vardı, can çekişen ve sonra da ölen. Ve adamın kim olduğuna dair bir fikir vardı; bir düş, bir şiir, bir ahlak kafesi, şeylerin açık seçik hayali üzerine bir film. İnsan onun bedeniydi, onun bedeni de bir insan.

Oradan, sırtını dikleştirmiş, erimesi umuduyla omuzlarındaki buzluğu sallayan, cansız oymanın dibinde duran ve kendisi de bedenlerle ilgilenmek zorunda olan Damian Becket'i izledi. Gördüğü vizyon ona her şeyin anlamsız olduğunu, hakim olanın kaos olduğunu öğretmemişti. Hayır. Bir düzen vardı ama düzen zamanın, mekânın ve bedenin içindeydi. Eğer bir insan –buzluğu görmüş olan bir insan– hayatını anlamak ve iyi yaşamak istiyorsa, kendisi bizzat bedenle ilgilenmeliydi. Onun durumunda bunun kadın bedeni olmasının türlü türlü sebebi vardı. Hayatını kazanıyor olması gereken bir yaşta tıp okumaya karar vermesi annesini gücendirmiş, karısını ise kızgınlıktan küplere bindirmişti. Niye bu kadar kızdığını anlamamış, nedenini bulamamıştı. Korku ve kızgınlığın ortaya çıktığı yakın ilişkilerde iletişim kurabilmek, ifade edebilmek, sıradan arkadaşlıklarda olduğundan çok daha güçtü. Hayatlarına sessizlik hakim olmaya başlamıştı. Damian Londra'ya gitmiş, o gelmemişti. O ki-

liseye gitmiş, bu sefer Damian oraya adımını atmamıştı.

Saint Pantaleon Hastanesi'nde göreve başlamasıyla renkleri keşfetmesi aynı zamanda olmuştu. Eve her geldiğinde duvarlardaki parlak formlara bakıyor, boya ve mürekkeple lekelenmiş bu malzemelerde Tanrı'nın yokluğuna tapınıyordu.

Daisy Whimple'ı Noel'den önceki günlerde, Kadın Hastalıkları Koğuşu'undaki viziteleri sırasında defalarca daha gördü. Bu koğuşta çalışmayı seçen tek öğrenci o gibiydi; hastanenin sunduğu fırsatı kabul edenlerin oranı aslında hayal kırıklığı yaratacak derecede düşüktü. Tavandan sarkan o tuhaf şeylerden, –topaçlar, renkli tüyler, plastik bardaklardan ve şişelerden kesilmiş, yeşil ve mavi, parçalarla birbirine tutturulmuş baloncuklu paketleme naylonları– çeşit çeşit demetler ve bohçalar oluşturmuştu. Onu koğuşun köşesinde yere bağdaş kurup oturmuş, kuş tüylerini –tavuk tüyleri, hindi tüyleri, yağ gibi parlayan kapkara tüyler– bağladığı şeridin bobinini döndürürken görüyordu örneğin. Becket bir keresinde durmuş ve bütün bunların parasının nasıl ödendiğini sormuştu. Şey, demişti Daisy, bunların çoğunu oradan buradan topluyordu. Eğer bütün bu şeylere yakından bakarsanız –küçük fırıldaklar, gaz bezinden, tülbentten çiçekler–, bunların ıskartaya çıkarılmış, yırtık pırtık şeyler olduğunu görebilirdiniz. Ama çok yakından bakmadığınız takdirde güzel görünüyorlardı. Becket bütün bu masrafı karşılayan kişinin o olduğunu söylemişti, nihayetinde olan buydu.

"Bunu yapmayı seviyorum" demişti Daisy. "Bana zevk veriyor."

"En renkli parçaları sefil sona saklıyorum" demişti.

"Sefil son?.."

"Umut edecek hiçbir şeyi olmayanlar. Ölü bebekler ve sonları bir tüpe bağlı olanlar. Allahın cezası rezil bir talihin onları o yatakta yatmak ve bütün gece hiç uyuyamadan diğer insanların çocuklarının yaygaralarını dinlemek zorunda bıraktığı insanlar. Eğer bilmek istiyorsanız, hepinizin zalim olduğunu düşünüyorum."

"Yatak sayısı yetersiz" dedi Becket.

"Bütün bunları biliyorum. Hem de hepsini. Doktorlar aşırı çalışıyor, bütün hastalarını dolaşabilmeleri için hepsini yan yana, bir arada yatırmak zorundalar, iyi rahimlerin yanında kötü rahimler ve bunlara karışmış rahimsizler. Bütün bunları biliyorum" dedi Daisy derinlerde yatan ve belli belirsiz hissedilen deliliğini yarıp geçen ani bir hınç dalgasıyla.

"Özür dilerim" dedi Becket. Tartışacak biri değildi. Yoluna devam etti. Koğuş sorumlusu hemşire:

"Bildiğiniz gibi, geçen yıl buradaydı. Komplikasyonlu bir kürtaj. Kürtajı Bay Cuthbertson yapmıştı."

Bu olaydan sonra Bay Cuthbertson'un birçok hastasını çok kötü bir şekilde tedavi ettiği anlaşılmış ve o da hastaneden ayrılmıştı. Damian hemşireye soran bir bakışla baktı.

"Tüplerde çok şiddetli bir enfeksiyon. Bir yumurtalığını kaybetti."

Gizli gizli bir şeyler öğrenmek istiyormuş gibi görünmek istemiyordu. Hasta kayıtlarına bakıp öğrenebilirdi, ama, umut edecek hiçbir şeyi olmayanların yatakları arasında, peşi sıra sülün tüyleri ve kağıttan günebakan çelenkleri sürükleyerek dolaşan Daisy Whimple'ın jinekolojik geçmişini bilmek gibi bir gereksinimi yoktu.

Noel bebeği iri, sağlıklı ve dünyaya gelmekte hiç ace-

le etmeyen siyah ikizlerdi. Damian oradaydı çünkü komplikasyon vardı, çünkü kutsal günlerde ve tatillerde çalışmaktan hoşlanırdı. Tekerlekli sedyeyi iterek hastayı içeri getirdiklerinde koğuş büyük oranda boştu. Annelerin ve anne–olmayanların küçük dolaplarının üzerinde Noel kartları vardı. Daisy Whimple'ın süslemeleri çift kanatlı kapılardan gelen esintiyle uçuşuyor, fırıl fırıl dönüyordu. Daisy Whimple nöbetçi hemşirenin masasında oturmuş, çilekli yoğurt yiyordu. Damian:

"Seni burada gördüğüme şaşırdım. Burayı çok güzel yapmışsın. Ama çoktan tatil için eve gitmiş olacağını düşünmüştüm."

"Ev mi?" dedi Daisy. "Hayır eve gitmedim." Bakışları soğuk ve karanlıktı. "Sen de eve gitmemişsin."

"Bana ihtiyaç duydular–"

"Küçük de olsa ben de bir işe yarıyorum burada" dedi Daisy, onaylaması için hastabakıcıya bakarak. "Değil mi?"

"Harikasın."

"Eleştirmedim. Yalnızca sordum."

Damian onun, "Eh peki, sorunu sordun, şimdi toz ol" demesini bekledi. Ama Daisy incecik boynunu yoğurdunun üzerine eğmiş ve konuşmayı çoktan bitirmişti.

Daisy gittikten sonra hastabakıcıya, onun nasıl geçindiğine dair bir şey bilip bilmedini sordu. Aldığı bir burs falan mı vardı ya da başka bir para kaynağı? Hastabakıcı bilmediğini söyledi. Buraya ısınmak için geliyor gibiydi. "Ben bakmazken radyatörlere sarılıyor" dedi Hemşire Ogunbiyi. "Küçük dolaplardan bir şeyler aşırıyor ve tepsileri mutfağa götürüyor. Ona bu yoğurdu verdim.

Hoş konuşuyor, küçük küçük şeyler anlatıyor ama nerede yaşadığından ya da parası olup olmadığından bahsetmiyor."

Noel tatili bittikten sonra, bir ya da iki kez, onu koridor köşelerinde uçarcasına hareket ederken ya da asansöre binerken gördüğünü sandı Damian. Ama emin olamadı. Ve yorgundu ve Daisy ile ilgilenmek onun vazifesi değildi, onun işi etleydi, etin oluşması, onarılması ve oluşmamasıydı onun işi.

On ikinci Gece[3] süslemeler hademeler tarafından indirildi.

Hastane Sanat Koleksiyonu Komitesi'nin, idare heyeti odasında, Sir Eli Pettifer'in anatomi dersi adlı Flemenk tablosu altında yapılan toplantısı sırasında gene Daisy Whimple'ı düşündü. Orada, gergin göbek kordonunu ihtiyatlı bir şekilde iki parmağı arasında tutup uzatmış bir doktor vardı. Orada ölü çocuğu yatırmışlardı, karnı bir çiçek gibi açılmıştı, annesinin parçası olması gereken medusa benzeri damarlı tepeciğe hâlâ bağlıydı. Orada siyah giysili bir Flemenk durmuş, ciddi bir tavırla ressama bakıyordu. Orada, tuhaf bir şekilde, muhtemelen on yaşlarında küçük bir oğlan çocuğu vardı, o da siyahlar giymişti ve teşrih altındaki sessiz cesetle hemen hemen aynı boyutlardaki bir çocuk iskeletini elinde tutuyordu. Kafatası gülümsüyordu, kafatasları daima gülümserdi, ciddi resimdeki tek gülümseme buydu. Toplantıya Damian gibi erken gelmiş olan Martha Sharpin ona resmin tarihsel

[3] Twelfth– Night= Noel'den on iki gün sonraki gece. (Çev.n.)

bir ilginçliği olabileceğini söyledi; iskelet çocuk dini bir *memento mori*[4] miydi yoksa sadece anatomik bir teşhir mi? Martha bunun dini bir anlamı olması gerektiğine inanıyordu, bunun sebebi iskeleti tutan çocuğun yaşadığı çağın tuhaflığıydı. Damian yoldan çıkmış bir Katolik olarak, bunun sadece anatomik gerçekleri ortaya koymanın yalın bir tarzı olduğuna inanmak istediğini söyledi. Eğer eski sakinleri cennetteyse artık hiçbir anlamları olmaması gereken cesetlerin, deri ve kemik parçalarının küf kokan dünyasından iğrendiğini söyledi. Martha Sharpin bedenin yeniden dirileceğini unuttuğunu söyledi, önemli bir nokta buydu. Diğeri ise, ölü doğmuş bir çocuğun sonsuza dek vaftiz edilmemiş biri olarak kalacağından, cennette değil arafta olacağıydı.

"Sen Katolik misin?"

"Hayır" dedi Martha Sharpin, "sanat tarihçisiyim."

Martha Komite'de Baharat Tüccarları Vakfı'nı temsilen bulunuyordu. Vakfın Sanat Koordinatörü idi. Bu göreve yeni getirilmiş, Bloomsbury'nun ikinci kuşağına mensup daha yaşlı bir estetikçi olan Letitia Holm'un yerini almıştı. Vakfın seçkin mütevelli üyeleri onu "taze kan" olarak görüp onaylamışlardı fakat aynı zamanda çok genç ve ağırbaşlılıktan yoksun olduğu için zan altında kalmaktan kurtulamamıştı. Courtlaud Enstitüsü'nde doktora yapmıştı –konusu on yedinci yüzyıl resminde *Vanitas*'dı[5]– ve ardından Güzel Sanatlar Fakültesi'nde idareci olarak ça-

---

[4] Latince, "Ölümlü olduğunu hatırla!" (Çev.n.)

[5] Latince'de "hiçlik" anlamına gelen sözcük, *vanitas vanitatum*'dan (hiçliklerin hiçliği) türetilmiştir. 17. yy'ın başlarında Felemenk'te ortaya çıkan bir ölüdoğa türü. Genellikle ölümün kaçınılmazlığını ve dünyasal başarılarla hazların geçiciliğini vurgulayan bu kompozisyonlarda söz konusu kavramları simgeleyen nesnelere (*memento mori*:ölümlü olduğunu hatırla) yer verilmiştir. (Çev.n.)

lışmıştı. Otuzlarındaydı, iyi kesilmiş koyu renk düz saçları ve hatları belirgin kemikli bir yüzü vardı. Tenindeki altın rengine bakılırsa muhtemelen Şarklı kanı taşıyordu. Kaşları ve kirpikleri kömür karası, gözleri çikolata kahvesiydi. Yüzünde hiç makyaj yoktu ve makyaja ihtiyacı da yoktu. İyi kesimli alelade siyah bir pantolon takım giymiş, gümüşi mavi renklerde bürümcükten parıltılı bir eşarp takmış, eşarbı, rengarenk camlardan yapılmış büyük bir broşla, tablolardaki insanların boyun bağlarına benzer bir biçim vererek tutturmuştu. Damian Becket onun görünüşünden hoşlanmıştı. Bu ikinci karşılaşmaları, ikisinin de katıldığı ikinci komite toplantısıydı. Komiteyi sarsan ve harekete geçiren kişinin Damian olduğuna karar vermişti ve bu yüzden onu tanımak istiyordu.

"Giriş salonundaki yerleştirmenin büyüleyici olduğunu söylemeliyim. İnsanda şarkı söyleme isteği uyandırıyor, bir hastanede zor bir şey bu. Letitia bu fikirlerin sizden çıktığını söyledi bana" diyerek girdi söze.

"Letitia kendime aldığım parçalar konusunda bana çok yardımcı oldu, onları nereden satın alacağımı gösterdi. Baskı resimler alıyorum ben. İlk aldığım Bert Irvine'in *Magdalen* isimli bir baskısıydı. Bir tane de ikinci kat için aldık. Gri tonlarında çala kalem renklendirilmiş formlar. Yoldan çıkmış bir Katolik olarak, ona niye Magdalen isminin verildiğini bir türlü anlayamadım. Irvin çalışmasına tamamen keyfe keder bir isim vermiş, stüdyosunun etrafındaki yollara bakarak. Bu hoşuma gidiyor. Gri yol, çala kalem uçuşan renkler."

"Koleksiyon mu yapıyorsun?"

"Tam olarak böyle diyemem. Baskı resimler satın alıyorum. Bana Joseph Beuys hakkında bir şeyler söylesene."

Aradaki bağlantı Martha'ya tuhaf gelmişti; tam kalın kaşlarını kaldırıp ağzını açmıştı ki komitenin diğer üyeleri odaya girdi. Hastanenin sosyal hizmet memuru, bir başhemşire, bir muhasebeci, Güzel Sanatlar Akademisi'nden bir temsilci, Baharat Tüccarları'ndan bir asistan avukat. Akademi'den gelen temsilci bir performans sanatçısıydı, toplantıya gelip gelmeyeceği ya da ne kadar müdahil olacağı konusunda bir şey söylemek zordu. Konuştuğunda, ki bu pek ender olurdu, bir örgünün sökülmesine benzeyen cümlelerle konuşurdu, sonu gelmeyen yan cümleciklerin yanına bir boşlukla biten yan cümlecikler ekleyerek ve kekeleyerek. Letitia ondan hiç hoşlanmaz, küçümserdi. Konuşmasının da sanatı gibi olduğunu söylerdi; bütünüyle düğümlü iplerden yapılmış çanta ve beşiklerin içinde dimdik duran şeylerden –lamba direkleri, demiryolu köprüleri, nehirlerin üzerinden geçen köprüler– kendini sallandırmış bir tür umutsuz–Houdini. Damian, Martha Sharpin'in onun hakkında ne düşündüğünü bilmiyordu. Bunu öğrenme ihtiyacı duyuyordu.

Toplantı başladı. Damian, Thérèse Oulton'un bir resminin satın alındığını ve Tom Phillips'in bazı baskılarının, isminin açıklanmasını istemeyen bir kişi tarafından bağışlandığını bildirdi. Başhemşire güzel sanatlar öğrencilerinin yaptığı koğuş dekorasyonlarıyla ilgili bir rapor sundu. Kuvözlerin olduğu koğuşa hijyenik olmayan şeyler getirmeye çalışan bazı öğrencilerle sorunlar yaşadıklarından bahsetti. İşlerine başlayıp sonrasında bir daha uğramayan öğrenciler de vardı; Cerrahi Koğuşu'nu darmadağın etmişler, arkalarında ökse otları ve portakal kabukları bırakarak yok olmuşlardı. Damian Becket Kadın

Hastalıkları Koğuşu'nun dekorasyonunu çok başarılı, çok yaratıcı ve sıradışı bulduğunu söyledi. Bayan Whimple'a teşekkür etmeleri gerektiğini düşünüyordu. Performans sanatçısı Joey Blount'a Bayan Whimple'ı tanıyıp tanımadığını sordu. Bizzat tanımıyorum dedi Joey Blount. Ne demek, önemli değildi.

Toplantıda son konuşulan konu daima, halledilmesi hep bir sonraki tarihe bırakılan Eli Pettifer Koleksiyonu sorunu olurdu. Bu koleksiyonun –ve Pettifer'in cömertliğini ortaya seren diğer tüm bağışlarının– hastaneye miras olarak bırakılmasının bir koşulu vardı: koleksiyon korunmalı ve uygun bir şekilde sergilenmeliydi. Şu an için ise koleksiyonun içinde durduğu kutuların ve eski dolapların arasında yürüyebilmek bile bayağı zor bir işti. Yıldırıcıydı. Bir keresinde gerçek bir katalogcu bulduklarını söyledi muhasebeci, orada altı ay çalışmış, karanlıktan ve tozdan depresyona girmişti. İşi bıraktığında ise, hiç kimsenin ne sonunu ne başını bulabileceği bir sisteme göre ***bir kutunun*** kataloglanmasını ancak bitirmişti. Ayrıca kutulardan yayıldığını iddia ettiği gizemli bir virüsün varlığından söz etmiş ve hastaneyi dava etmekle tehdit etmişti.

Martha koleksiyonun etiketlenip etiketlenmediğini sordu. Evet, dedi muhasebeci, çoğunun üzerinde elle yazılmış küçük etiketler vardı. Ama işe nereden başlanacağını bilmek zor, diye de ekledi karamsar bir ifadeyle. Martha, görmek isterdim, dedi. Muhasebeci, Letitia'nın tavrıyla karşılaştırıldığında bunun bir lütuf olacağını söyledi. Letitia'nın hemen midesi bulanıverirdi. Martha kendisinin böyle olmadığını ve oraya gidip koleksiyonun durumuna bir göz atmak istediğini söyledi. Damian ona

koleksiyonu göstermekten mutluluk duyacağını belirtti.

Böylece Damian ve Martha çelik bir kafesin içinde hastanenin derinliklerine doğru tangırtılı bir iniş yaptılar. Koleksiyona açılan kapıda şifreli bir kilit sistemi vardı. Damian şifreyi girdi ve açılması için kapıyı itti. Martha Sharpin koleksiyonun kapladığı alanın büyüklüğü karşısında hayretini ifade etti. Gelip geçenlerin ancak ayak tabanlarının görülebildiği ve puslu camından kasvetli bir gün ışığının sızdığı merkezi bir odaya açılan bir dolu oda vardı. Odaların içinde odalar vardı, büyük tahta sandıklar ve kasalarla tıka basa doluydular. Oda duvarları boyunca uzanan camlı dolapların içinde, üzerleri tıbbi araç gereçler ve nadide nesnelerle dolu, raf üstüne raflar vardı. Martha çevresini dikkatle süzerek dolanıyor, Damian onu izliyordu. Şırınga rafları, raf raf üstünde, raf üstünde raflar, şırıngalar: Kartuş şırıngalar, gırtlak şırıngaları, varis şırıngaları, hemoroit şırıngaları, kullan–at şırıngalar, fil dişinden ve abanozdan, pirinç ve çelikten, şırıngalar. Başka bir camlı dolapta raf üstünde raflar ve bu raflarda duran camdan gözler vardı; bir mermer koleksiyonunu andırıyorlardı, muntazam bir şekilde bölümlenmiş kutuların içinden ya da karman çorman, alt alta üst üste bir şaşılıktan onlara bakıyorlardı. Şişeler vardı –antik gözyaşı şişeleri–, üzerleri yaldızlı harflerle yazılmış soluk kırmızı renkte şatafatlı ecza şişeleri, muhafaza kavanozları, numune kavanozları. Cerrahide ve jinekolojide kullanılan aletler, aletler ve aletler vardı. Testereler ve mengeneler, forsepsler ve cımbızlar, stetoskoplar, göğüs–pompaları ve idrar şişeleri. Yapay meme uçlarının durduğu raflar, yapay meme uçları, kurşun ve gümüşten, lastik ve bakalitten. Her türden protezler, burunlar, kulaklar, gö-

güsler, penisler, tahta eller, mekanik eller, telden ayaklar, çizmeli ayaklar, yapay kıçlar, rengi atmış sayısız saçlar, üzerlerinde kesilip alındığı adam ya da kadının isimlerinin yazılı olduğu zarflar içinde, büklüm büklüm, tutam tutam, birbirine dolaşmış saçlar. Numuneler de vardı. Formaldehit dolu kavanozlar içinde insan beyinleri ve insan testisleri. Ceninlerin durduğu raflar vardı, maymun ceninleri, armadillo[6] ceninleri, fareler, dişi domuzlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve bir fil, hepsi de ceninler. Hilkat garibeleri de, başsız ya da iki başlı doğmuş insanlar ya da yaratıklar, kısa kalmış kollar ya da fazla parmaklar, siyam ikizleri ve buruş buruş saçlı yumaklar. Estetik bir kaygıyla düzenlenmiş olan bir sandıkta da, on dokuzuncu yüzyıla ait, –belki de müzede kullanılmak için yapılmış– camdan bir dizi süslemeli kubbe vardı; içlerine konmuş cenin iskeleti parçalarına, kuru çiçeklerden çelenkler, balmumundan üzümler, iskelet parçacıkları ve ölü mercan dalları eşlik ediyordu. Diğerlerinde, dikey olarak bölünmüş balmumundan insanlar vardı; sol taraftakilerin üstü et ve giysiyle kaplanmıştı, sağ taraftakilerin ise cilalanmış iskelet ve kafatasları ortadaydı. Martha bunların önünde bir süre durdu. Daha önce de benzer şeyler görmüştü ama bu kadar çok sayıda ve bu kadar tuhaf değildi gördükleri. Damian orasından burasından talaşlar çıkan uzun bir sandığı çekip açtı. İçindeki şey beyaz bir tanrıça heykeline benziyordu; bel kemiğine doğru geriye kıvrılmış etinin katları tuhaf bir şekilde gevşek duran, gözleri kapalı genç bir kadın. Damian kadının sırt üstü yatıyor olması gerektiğini fark etti, kadının patlayacakmış gibi şiş olan karnı, hamileliğinin son

[6] Top gibi tostoparlak olabilen iç bükey gövdeli tesbih böceği. (Çev.n.)

dönemlerinde olduğunu gösteriyordu. Etiketini okumak üzere eğildi ve gördüğü şeyin Mercy Parker diye birinin yaptığı, bir bedenin alçı kopyası olduğunu anladı. Böyle alçı kopyaların eğitim amaçlı kullanılmak üzere çıkarıldıklarını hatırladı. Eriyen et ölüm sonrası katılığının öteki yüzüydü.

Onu tekrar yerine kapadı ve Martha Sharpin'in yanına gitti; Martha dikkatle, bazısı Batılı bazısı Şarklı, her biri beş on santim boyunda, çeşitli pozisyonlarda, uzanmış, uyumak için kıvrılmış veya bedenini germiş fildişi kadın heykelciklerinden bir koleksiyonu inceliyordu. Hepsinin de yerinden çıkarılabilen, dikiş yüksüğü büyüklüğünde göbek–ve–midesi vardı; minyatür kalpleri, ciğerleri, bağırsakları ya da içinde kıvrılmış ceninlerle rahimleri bu kısımda sergilenebilirdi ve zaten de öyle yapılmıştı. Martha, Damian'a bunların adak için mi yoksa teşhis amaçlı mı yapılmış olduklarını sordu. Damian bilmediğini söyledi. Kurşundan meme başlarını düşündüğünü söyledi ardından, arıtması niyetiyle yapıldıkları şeyi zehirliyor olmalıydılar, buradaki her şey yaşamı koruma ve uzatma çabalarının bir koleksiyonuydu, ama can sıkıcı bir şekilde tanık olunan şuydu ki, insan müdahalesi yaşamı fiilen kısaltmaktan başka bir işe yaramamıştı. Jinekolojide kullanılan ilk forsepslerden birine işaret etti.

"İleriye doğru atılan büyük bir adım. Ama kullanıldığı her yerde doğum humması yayılmasına neden oldu. Benim yapmam gereken ne, Dr Sharpin?"

"Martha deyin lütfen. Koruma ve kataloglama çalışmalarıyla işe başlayacak birine ihtiyacınız var. Gözü pek biri, batağa saplanmayacak ama üstünkörü de geçiştirmeyecek."

"Böyle mükemmel birini tanıyor musunuz?"

"Hayır ama ben bu iş üzerinde çalışabilirim. Mesela haftada bir gün öğleden sonra gelip, işi uzman bir müzecinin ele alabileceği hale getirebilirim."

Damian bundan daha iyi bir çözüm düşünemediğini söyledi. Martha kaldırıp indirme, toz alma işlerini yapacak ve etiketlemeye yardım edecek birini bulurlarsa memnun olacağını söyledi.

Dasiy Whimple'ın görüntüsü yersiz bir biçimde, Damian'ın gözlerinin önünden geçti.

"Güzel Sanatlar'dan bir öğrenci tanıyorum. Kadın Hastalıkları Koğuşu'nda Noel için güzel bir dekorasyon yaptı."

"Doğru düzgün yazabilmesi lazım. Genelde bu konuda pek nitelikli olmuyorlar."

Daisy'nin doğru düzgün yazıp yazamadığına dair Damian'ın hiçbir fikri yoktu. Aynı şekilde, koğuşta sorduğu hemşirelerin de onun nerede yaşadığına dair bir fikri yoktu. Aşırı çalışan bir adam için olağan olmayan bir ısrarla Akademi'yi arayıp, onu bu konuda aydınlatmalarını istediğinde, oradaki kimsenin de hiçbir fikri olmadığı ortaya çıktı, ama eğer derslere gelirse –ki bunu çoğunlukla yapmıyordu– onu aradığını bildireceklerine söz verdiler. Niye onlardan doğru düzgün yazabilen bir öğrencinin adını istemediğini sonradan merak etti Damian.

Martha Sharpin koleksiyonla boğuşmaya başladı. Damian Becket'i çok ender olarak görüyordu. Bir gün asansörde güya–tesadüf–eseri karşılaştıklarında, kafasında hastanede yapılıp hastanede sergilenecek bir sanat etkinliği projesi olduğunu ve eğer çalışma saatleri uygunsa birlikte yemeğe çıkıp bu proje üzerine konuşup konuşamayacaklarını sordu. Onun, bu fikri ve maksadı an-

layabilecek bir doktor olduğunu düşünüyordu. Böyle endamlı ve duyarlı, bilgisini nezaketle taşıyan ve birçok insan için yaşamı daha ilginç hale getiren bir kadından yemek teklifi almak Damian'ın hoşuna gitmişti. Onu çekici buluyordu. Güzel giysiler içindeki kadınlara, deyim yerindeyse, onların güzel *giyinmiş* bedenlerine bakmayı severdi. O kadar çok kadın eti görmüştü ki; –kaygan ve terli– hattâ ona karşı kışkırtıcı bir tavır takınmış ve suratını asmış kadın etleri. Martha'nın süveterinin belinin etrafında öyle hafif hafif hareket edişini seviyordu; insanda kendini kontrol eden biri olduğu duygusunu uyandırıyordu. Thames'ın üzerine inmiş gri sise ve polis teknelerinin kıvrıla kıvrıla giden ışıklarına tepeden bakan bir rıhtım restoranına akşam yemeğine gittiklerinde, Martha'nın dökümlü kumaştan iyi kesimli, yine rengarenk camlardan şal deseni verilerek yapılmış ve ucunda daabsürd pembe bir incinin sallandığı bir broşla süslenmiş pantolon takımına – bu seferki şarap rengiydi– hayranlıkla baktı Damian. Sonra da broşla ilgili bir şeyler söyledi. "Andrew Logan tasarımı. Adı Tanrıça. Bak içine minicik tüyler yerleştirilmiş. Kozmik doğurganlık" dedi Martha.

Yemek iyi geçti. Martha, yapıldığı yerde sergilenecek bir sanat çalışması yapma fikrinin pratik zorluklarından bahsetti. Bir keresinde göğüs kanserini fotoğraflamak isteyen biri olmuştu, fotoğrafları büyük boyutlarda basmış ve onları bekleme odasına asmıştı. "Harikulade fotoğraflardı" dedi, "ama uygunsuzdular. Ya da fazla *çalıntıydılar*. Fotoğrafın bu niteliği vardır. Şöyle diyebiliriz belki, sanatçının sergilediği kendi kanseri değildi."

Damian bir koğuşa ya da bekleme odasına soyut bir renk çalışması koymanın çok bir anlamı olmadığını san-

dığını söyledi. Martha koleksiyona yardım edebileceğini düşündüğü güzel sanatlar öğrencisini bulup bulamadığını sordu. O ne tür bir çalışma yapmıştı?

"Şey, süslemeleri yaratıcı ve rengarenkti. Tabiri caizse, sürünüyor, öyle bir izlenim edindim. Yerleştirmeler yaptığını söylemişti. Beuys'tan söz etmişti."

"Haa...! Bana aniden onu sormanın sebebi buydu demek."

"Beuys hakkında gerçekten hiçbir şey bilmiyorum."

Her yerde bulunabilen olağan malzemelerden karanlık, kasvetli şeyler yapan büyük bir sanatçı olduğunu söyledi Martha.

"İçyağı ve keçe."

"Kesinlikle. Genellikle büyük ebatlı çalışıyor. Hiçbir dine ait olmayan kutsal emanetler. Savaşı ve esir kamplarını canlandıran şeyler. Günümüzün sanat öğrencileri üzerinde büyük etkiye sahip tek sanatçı belki de. *Kişisel versiyonlarını* yapıp onu kendilerince yorumluyorlar; bilirsin işte, kız arkadaşımın temizlemediği balık parçası veya Joe Bloggs'u ilk öptüğümde giydiğim külot, eski sevgilimden arakladığım cd koleksiyonu gibi, tümüyle kişisel şeyler. Ben bir sanatçıyım o halde benim kalıntılarım, geride bıraktıklarım da *sanattır*. Senin öğrencinin çizgisinin de bu olduğunu söylemiyorum. O Beuys'ü gerçekten anlıyor olabilir."

Damian onun Beuys'ü anlayıp anlamadığına dair hiçbir fikri olmadığını ama aç olduğunu bildiğini söyledi. Her neyse, onu bulamamıştı. Yardım edecek başka birini aramaları gerekiyordu. Zaten bu iş için çok uygun biri gibi görünmüyordu.

Damian ertesi gün göz ucuyla, bir koridorun köşesin-

de onun beyaz başını ve uçuşarak yerleri süpüren giysisini görür gibi oldu. Beklenmedik bir şey gördüğünü hiç belli etmeden o tarafa doğru rahat adımlarla yürüdü ve arkasında Daisy'nin durduğu yarı aralık dolap kapısına doğru aniden döndü.

"Merhaba. Ne yapıyorsun burada?"

Küçük yüzünden bir sürü düşüncenin geçtiği ama uygun bir yanıt bulamadığı belliydi.

"Seni arıyordum. Yarım günlük bir iş var, belki ilgini çeker diye düşündüm."

"Ne tür bir iş?" Kuşkulu ve her an kaçmaya hazır bir hali vardı.

"Doğru düzgün yazıp okuyabilir misin?"

"Aslına bakarsan, evet. Her zaman iyi bir okuyucu yazıcı olmuşumdur. Senin öyle olup olmadığını bilemem ama ben öyleyim. Usandırmak ve utandırmak, yerleşiklik ve ehemmiyetsiz, gibi sözcükleri doğru okuyup yazma müsabakalarında hep on üzerinden on alırım. Bununla öğünmem. Oynak eklemli olmak gibi bir şeydir bu."

"Bu işle ilgileniyor musun?"

"Ben bir sanatçıyım."

"Biliyorum. Bu da bir sanatçının ilgisini çekebilecek yarım günlük bir iş." Aç bir sanatçının demek istiyordu ama kendini tuttu ve ona gülümsedi. Damian onu aç bir çocuk olarak görüyordu. O ise kendini bir kadın sanatçı olarak.

Daisy ve Martha koleksiyonla ilgili işe başladılar. Beyaz hastane önlükleri ve beyaz pamuklu eldivenler giyip, hazineleri ve dehşet verici şeyleri keşfetmeye koyuldular. Cuma öğleden sonraları çalışıyorlardı. Damian ça-

lışmadığı zamanlarda ara sıra, nasıl bir ilerleme kaydettiklerini görmek için onların yanına damlıyordu. Üçü birlikte, şişe içindeki, boynuna, el ve ayak bileklerine boncuktan süsler takılmış bir cenine ya da on dokuzuncu yüzyılda yaşamış katillere ait, neşeli neşeli bakan balmumundan kafaların ve ellerin bulunduğu bir mukavva kutuya bakıp hayretlerini ifade ediyorlardı. Damian Martha'yı yemeğe çıkardı, ilk davetini iade etmek ve hastanede yapılıp sergilenecek sanat projesi üzerine konuşmak için. Oldukça doğal olarak ve kısmen de bu bağlamda Daisy hakkında da konuştular.

Damian Martha'ya, Daisy'nin ileride aranan bir sanatçı olup olamayacağı konusundaki fikrini sordu. Martha, Daisy'nin kendi çalışmalarından hiç bahsetmediğini ve onların neye benzediğine dair bile fikri olmadığını söyledi. Daisy koleksiyonla ilgili işte çok becerikliydi; eli işe yatkındı, zekiydi, çabuk kavrıyordu ve güçlü bir hafızası vardı. "Korkunç şeyler hakkında komik şeyler söylüyor," dedi Martha. "Ama onun üzgün olduğunu hissediyorum. Kendisiyle ilgili, kişisel *hiçbir şey* anlatmıyor. Nerede yaşadığını ya da zamanını kimlerle geçirdiğini bilmiyorum. Hastaneye dadanmış gibi görünüyor."

"Sanırım ordan buradan otlanıyor, yarı aç yarı tok yaşıyor. Bir erkek arkadaşı var. Onun stüdyosunda kaldığını söylemişti."

"Anladığım kadarıyla bu kız senin merakını uyandırıyor."

"Geçen yıl Kadın Hastalıkları Koğuşu'nda yatmış. Başına pek iyi şeyler gelmemiş. Kayıtlarına baktım. Kötü bir dönem, hastanenin pek yardımı dokunmamış."

Martha, bu kadar çok sayıda kadın gören –hem de

ekstrem durumlarda gören– bir erkek olmanın nasıl bir şey olduğunu her kadının merak ettiğini söyledi.

Damian mesleğinin onu doğal olmayan bir şekilde mesafeli biri haline getirdiği yanıtını verdi. Onlara canlılar ve ölüler diye bakıyorum, dedi Martha'ya, sorunlar ve tehlikeler olarak ve bazen de zaferler olarak. Ama çoğunlukla insan olarak değil. İnsan ilişkilerinde becerikli değilim.

Martha mum ışığında ona gülümsedi ve nehrin üzerindeki ışıklar sallanıp oynadı. Martha:

"Mesafeli biri için çok düşüncelisin."

"Düşünceliyim *çünkü* mesafeliyim. Düşünceli olmak zor bir şey değil, tabii insanın aklına gelirse. Dindar bir ailede büyüdüm ben." Bir an duraksadı. Karalık sulara baktı. Ardından devam etti:

"Dini terbiyenin insan üzerinde silinmeyen izlerinin olması çok tuhaf. Bir Tanrım yok ve Onu istemiyorum. Kiliseyi özlemiyorum, bütün o kokuları ve şarkıları da. Ama yine de hâlâ karımla evli olduğumu düşünüyorum, halbuki dört beş yıldır birbirimizi görmüyoruz ve bundan sonra göreceğimiz de yok."

Martha kendisine bir şey sunulduğunu çok net bir şekilde anlamıştı. Kaşlarını çattı ve ardından şöyle dedi:

"Benim hiçbir zaman bir dinim olmadı ve hiç evlenmedim –böyle bir şeyin yakınından bile geçmedim– bu yüzden hayal gücümü kullanmak zorundayım. Karın da hâlâ evli olduğunu düşünüyor mu?"

"O bir oyuncu ve bir Katolik'tir. Bu aptalca bir yanıt oldu. Biliyor musun, onun *ne* düşündüğünü bilmiyorum."

Bir gün Martha'yı aramak için koleksiyonun yanına indi, ortalık karanlıktı ve iki kadın da etrafta yoktu. Raf-

ların arasında dolaşmaya başladı ve bu sırada ayağıyla bir şey ezdi. Eğilip baktı. Kızarmış patatesti ve hâlâ sıcaktı. Çevresine bakındı ve aralıklarla iki patates daha gördü. Eğilip dokundu; ikisi de sıcaktı. Durup dinledi. Kendi nefes alıp verişini duyuyordu, bir de, binlerce ölü şeyin ve modası geçmiş artefaktın seslerini; kımıldıyor ve yerleşiyorlardı sanki. Ama bir nefes sesi işitiyordu, kendininkini tuttuğunda, hafif bir nefes, sessiz olmaya çalışan bir nefes. Koleksiyonu yoklamaya başladı, dinledi ve sırrı ifşa edecek bir hışırtı bekledi ama hiçbir şey duymadı, nefes dışında, nefes, nefes, sessizlik, tutulan bir nefes, gene nefes, sessizlik. Usulca yürüdü, dik duran uzun sandık sıraları arasında bir başka patates daha gördü ve sığınak gibi bir yerin girişini. Karanlığın içine doğru dikkatle baktı ve hep yanında taşıdığı küçük el fenerini çıkarıp, ufacık ışık noktasını tünelin ağzında gezdirdi. Diğer uçta beyaz bir şey belli belirsiz titredi.

"Korkma" dedi Damian müşfik bir sesle. "Dışarı çık."

Nefes sesi arttı, titreme de. Damian içeri girdi ve bir yuvayı aydınlattı; hastanede sedyelerin üzerine konan türde seyrek dokunmuş beyaz battaniyelerle ve eski yastıklarla yapılmış bir kuş yuvası. Daisy üzerinde beyaz önlüğü ve beyaz eldivenleriyle oldukça tuhaf bir kılıkta bunların ortasında oturuyordu. Battaniyelerin katları arasına, içinde kızarmış patates olan plastik bir kutu yerleştirilmişti. Damian, "Eğer bunları bu eldivenlerle yersen, eldivenlerin sterilliği falan kalmaz, yani onları boşuna takmış olursun."

Daissy art arda burnunu çekti.

"Burada mı *yaşıyorsun*?"

"Geçici olarak. Stüdyodan şutlandım."

"Ne zaman?"

"Şey, *aylarca* önce. Orada burada yatıyorum. Başımı sokacak bir yer bulamayınca da burada yatıyorum. Bir zarar vermiyorum."

"Buradan çıksan daha iyi olacak. Tutuklanabilirsin."

Üzerindeki uyumsuz giysileri tuhaf bir bohça gibi sürükleyerek dışarı çıktı; hastane beyazı, onun altında da belli belirsiz Şark havası.

"Soğuk oluyor burası. Isınmak çok zor."

"Burası evsizlere değil, koleksiyona uygun bir ısıda düzenlendi."

Daisy ayağa kalktı ve gözlerini ona dikti.

"Zaten ben de gidiyorum" dedi umutlu bir bakışla.

"Nereye? Nereye gideceksin?"

"Bir yer bulurum."

"Benimle gelsen daha iyi edersin. Bir yatak odasında ve bir yatakta uyursun, tabii eğer buna dayanabilirsen."

"Hakaret etmek zorunda değilsin."

"Of, *Allah Aşkına*, hakaret etmiyorum. Hadi gel."

Daisy yavaş adımlarla evi dolaşıp, biraz küstahça, değer biçen bakışlarla duvarlardaki baskı resimleri incelerken Damian da makarna pişirdi. Damian ona resimler hakkında ne düşündüğünü soramayacağını fark etti. Balıkçılar'ın zarif değirmi barınakları ve renklerinin akışı hakkında, verniklenmiş kırmızılar, altın sarısı ve turuncu hakkında, toprak renginin şaşırtıcı değişkenliği konusunda ne düşündüğünü bilmek istemiyordu. Yemeği tabaklara koydu ve sorular sorarak aralarında bir sohbet tutturmaya çalıştı. Sorularının kulağa bir muayene sırasında soruluyormuş gibi geldiğinin farkındaydı, bundan huzursuzdu. Daisy de yanıt veriyordu ama bunun nedeni bel-

li ki işten veya hastaneden onu şutlamadığı, yemek ve barınacak yer verdiği için duyduğu borçtu. Böylece önce, erkek arkadaşıyla atıştığını ve sonra da, bunun muhtemelen komplikasyonlu kürtaj nedeniyle olduğunu öğrendi. Bebeği kaybetmiş olmaktan üzüntü duyup duymadığını sordu ve o da, onun bir bebek olmadığını, bu yüzden de ortada üzülmeyi gerektirecek bir şey olmadığını söyledi, öyle değil miydi? Yeterince yemek yeyip yemediğini sordu, o da idare eder dedi, ne *düşünüyordu* ki, ardından bunun iyi niyetli bir soru olduğunu anladı ve kahramanca bir cesaretle, hastanenin otlanmak için iyi bir yer olduğunu söyledi, ne kadar çok yiyeceğin çöpe gittiğini görse şaşardı. Koleksiyonla ilgili işinin dışında bir geliri var mıydı, bir burs falan, hayır dedi, eskiden beri restoranlarda bulaşıkçılık yapar ve ofis temizlerdi. Bildiği kadarıyla, diplomasını aldığında, tabii eğer alabilirse, öğretmenlik yapabilirdi, ama elbette ki bu, insanın kendi sanatına harcamak isteyebileceği –harcama ihtiyacı duyduğu– zamanı alacaktı.

Ne tür işler yaptığını sordu Damian, o da bunu gerçekten anlatamayacağını, neye benzediklerini hayal bile edemeyeceğini söyledi. Daha sonra tamamıyla sessizliğe gömüldü. Bu yüzden Damian gidip televizyonu açtı – televizyon ekranında eski karısı belirdi, bir Beckett oyununda ileri geri hareket edip duruyordu, hızlı hızlı kanalları değiştirdi– bir futbol maçı izlediler, Arsenal Liverpool'a karşı, ve aralarında duran bir şişe kırmızı şarabı içtiler.

Gece yarısını biraz geçmişti ki Damian yatak odasının kapısının açıldığını duydu ardından ayak seslerini. Kendine çile çektirir gibi tek kişilik dar bir yatakta uyurdu.

Daisy odaya girdi ve karanlıkta bir hayalet gibi ilerledi. Üstünde beyaz bir külot vardı, Damian yatarken giymesi için ona bir şey veremeyeceğini hissetmişti. Orada durdu ve yukarıdan öylece ona baktı; Damian da uykulu gözleri arasından belli belirsiz külota bakıyordu. Daisy kuş tüyü yorganın ucunu kaldırdı ve sessizce yatağın içine kaydı, soğuk bedenini Damian'ın sıcak bedenine bastırdı. Sonrasında olanları Damian Becket yarı uykuda yaşadı. Onu incitmemeliydi. Kırmadan. Daisy soğuk parmaklarını Daiman'ın dudakları üzerine koydu, sonra da tahrik olmuş organının üzerine. Damian ona dokundu, bir jinekoloğun parmaklarıyla, nazikçe, yumurtalığının alındığı ameliyatın izini buldu, göbeğine takılmış bir halkayı, sol meme ucunda halkaların bulunduğu küçük göğüslerini. Vücuduna delinip takılmış bu halkalar onu iğrendirdi. Alakasız bir biçimde, çarmıhtaki kenarı tırtık tırtık oyulmuş adamın delinmiş ellerini düşündü. Hiç de acemice olmayan bir şekilde okşamaya başladı onu Daisy. Damian sıcak bir heyecan dalgasına yenik düştü –adlandırması gerekseydi, zavallı derdi buna–. Onu kollarına aldı, sıkı sıkı tuttu, sevişti. Gerildiğini ve kasıldığını hissetti –Allahtan daha mahrem yerlerde halka falan yoktu– ve ardından küçük bir zevk çığlığı atıp başını Damian'ın göğsüne koydu. Karanlıkta onun yünsü renksiz saçlarını okşadı Damian,

"Sen papatyadan[7] çok bir kara hindibayı andırıyorsun" dedi.

"Kart bir hindiba ama. Tohuma kaçmış."

Bu Damian'ı gerdi; aklına kara hindiba tohumlarının

[7] "Daisy" İngilizce'de papatya demektir. (Çev.n.)

dağılışı gelmiş ve ardından, hem kendisi için hem de heba olmuş tüpleriyle onun için bunun ne kadar uygunsuz kaçtığını düşünmüştü. Şöyle dedi:

"Biliyorsundur ama yine de söylemeliyim, yumuşak beden dokusuna taktığın bütün bu halkalar falan, bunların kanser yapma riski çok yüksek."

"Her şeyi kendine dert etmene gerek yok" dedi Daisy Whimple. "Tam şu anda bunu söylemenin ne alemi vardı ki?"

"Bunu düşünüyordum."

"İyi de, daha uygun bir zamanda söylemek üzere bunu şu an için kendine saklayabilirdin."

"Özür dilerim."

"Tamam."

Damian sırt üstü uzandı ve Daisy kıvrılarak onun üzerine yattı ve Damian'ın onun gitmesini beklediği bir sürenin sonunda, belki de bu bekleyişi hissederek, gitti Daisy.

Bir hafta kaldı. Her gece Damian'ın yatağına geldi. Damian her gece onun delik deşik, halkalı ve ziyan edilmiş bedenini okşadı, her gece onunla sevişti. Hafta biterken gidecek bir yer bulduğunu söyledi; evinde boş kanepe olan bir arkadaş. Onu ilk kez gün ışığında ve giyinik olarak öptü Daisy. Damian dudağındaki metal halkanın soğukluğunu hissetti. "Sanıyorum gitmem hoşuna gidecek, kendinle kalmayı seviyorsun, bunu görebiliyorum. Ama birazcık da olsa senin için iyi oldu, yaptığımız şey yani?"

"Çok iyiydi."

"Söylediğin şeyle neyi kastettiğini hiçbir zaman anlayamıyorum."

Dasiy'nin kısa misafirliğinin bir sonucu, Damian'ın artık Martha'yı arzuladığını bilmesi, kendine bunu fark etme izni vermiş olmasıydı. Kısa bir süre Dasiy'nin sırlarını Martha'ya söyleyip söylemeyeceğini merak etti ve sonunda böyle bir şeyi yapmayacağı sonucuna vardı. Tek başına koleksiyona indi ve battaniyeleri, yastıkları, tepsileri kaldırdı. Evi tekrar kendine kaldığında, çarşaflar yıkanıp, yalnızlığı renkler ve şekillerle yeniden kurulduğunda, bir hafta kadar düşündü; Martha'yı oraya davet edecekti. Yavaşlığa, yavaş hareketlere ihtiyaç duyan anlaşılması güç bir insan, diye düşündü, tam olarak niye böyle şeyler düşündüğünü bilmeden. Kendisi de yavaş yavaş, düşünüp taşınarak, ölçüp biçerek hareket etmeye ihtiyaç duyuyordu. Beyaz külotunun hayalini, göğüs uçlarındaki halkaların metal tadını unutmaya çalışarak bunları düşündü Damian.

Martha'nın davranışlarında ne Daisy'nin koleksiyondaki kısa ikametini ne de Damian'ın dairesindeki olayları bildiğine dair bir iz vardı. Damian Martha'ya hiçbir şekilde Daisy'den bahsetmiyordu. Martha hastanede sanat yapıp, sergileyecek bir sanatçı bulduğunu sanıyordu: Sue Basuto isminde genç bir kadın.

"Yaptığı işlerden hoşlanacağını sanıyorum, zarif, renkli ve soyut şeyler yapıyor. Şeffaf kutular, tüpler içinde damlayan sular ve yanıp sönen ışıklarla çalıştığı düşünülürse bence hastanede kalıp çalışmak onun da işine yarar. Wapping'de Saint Catherine Galerisi'ndeki bir karma sergide onun da bir işi var. Gidip görmek için vaktin var mı? Eğer istersen sonrasında yemek yiyip, bir şeyler içebiliriz."

Damian bunun çok hoşuna gideceğini söyledi.

Buluştuklarında ve ayrılırken birbirlerini edepli bir şekilde kucaklayıp, yanak yanağa geldikleri, böyle buluşup ayrıldıkları bir aşamaya ulaşmışlardı.

Saint Catherine Galerisi mağarayı andıran, kırmızı kiremitli bir Viktorya Dönemi kilisesiydi, artık dini amaçlarla kullanılmıyordu ve Saint Panteleon'un Viktorya Dönemi yapılarından muhtemelen bir on yıl daha eskiydi. Damian ve Martha açılışa birlikte gittiler. Toplanmış olan grubun çoğunu dar siyah giysiler içinde, pembe ya da mavi saçlarıyla göreni şaşkına çeviren sanat öğrencileri oluşturuyordu. Kubbeli tavanın altında sesleri alçak ve keskin bir tonda yankılanıyordu. Şeffaf plastik bardaklarda, bir şarap kolisinden çıkarılıp ikram edilen kırmızı Avustralya şarabı içiyor ve tabaklardan patates cipsi yiyorlardı.

Sue Basuto'nun işi kapının hemen girişindeydi: Uğuldayıp duran bir motoru ve Escher'in[8] ağaç baskılarını andıran imkânsız bir motif seli vardı; bu yeşil sel, vişne çürüğü rengi hunilerin içinden geçip, akışı hassas bir şekilde dengeleyerek tersine çeviren parlak kaydırakların üzerinde akıyordu. Damian hoşlanmıştı ama bu şey ona daha çok bir oyuncak gibi gelmişti. Kilisedeki insanların hepsi toplanmış, eskiden altar olması gereken bir yerde duran bir yerleştirmeye bakıyorlardı. Kalabalıktan dolayı görmek güçtü ve uzaktan göründüğü kadarıyla, termitle-

[8] Escher, Maurits Cornelis (1898-1972): Geliştirdiği anlatım dili ve teknik ustalığıyla grafik tasarım alanında özgün bir yere sahip olan Hollandalı grafik sanatçısı. Gerçekçi ayrıntılan şaşırtıcı optik ve kavramsal etkiler elde etmek amacıyla kullanmıştır. (Çev.n.)

rin yaptığı bir yığına ya da dikkatlice boşaltılmış bir çöp tepesine benziyordu.

Damian ve Martha bir süre daha orada kaldılar, hiç de kötü olmayan şarabı yudumladılar ve Sue Basuto'nun çalışmasının insan bedenindeki kan dolaşımıyla ya da lenflerle bir ilintisi var mı diye birbirlerine sordular. Gidip birlikte akşam yemeği yemeye ve bu konu üzerinde konuşmaya karar verdiler. Ayrılmadan önce, heyecanın kaynaştığı merkeze doğru sürüklendiler.

Bir tanrıça Kali betimiydi bu; birçok öğeyle yapılmış bir Arcimboldo[9] portresini andırıyordu. Tanrıça, bir on yedinci yüzyıl doğum sandalyesine benzer bir şeyin üzerine kurulmuştu; sandalyenin bebeğin düşeceği bir deliğin bulunduğu alt kısmında şeffaf plastik bir kutu vardı. Kutunun içi, İsa'nın doğumunu temsil eden eski ve yeni tasvirlerden alınmış alçıdan Çocuk ve Annelerle doluydu. Kali'nin siyah bedeni boyalı bir *écorché*[10] yontusuydu. Başı balmumundan bir *Vanitas*'dı; bir yarısı gülümseyen bir hanımefendi, bir yarısı sırıtan bir kafatası, gerçek boyutlarında, tepesi insan saçına benzeyen keçeleşmiş bir yığınla kaplı. Dört kolu tıbbi protezlerdendi: uçları çelikten sivri ve tahtadan küt parmaklarla ya da saçları hâlâ başında duran ve büzülmüş gerçek bir kafaya benzeyen şeyden çıkan bir kancayla sonlanan, tahta ya da parlak mekanik artefaktlar. Kulakları, boncuklarla süslenmiş ve kum saatleri gibi, maun çerçeveli cam ka-

---

9 Arcimboldo, Guiseppe (1537–1593): Çeşitli doğa öğelerini bir araya getirerek oluşturduğu simgesel grotesk figürleriyle ve portreleriyle tanınmış ressam. (Çev.n.)

10 Güzel Sanatlar Akademisi öğrencilerinin model olarak kullandıkları, derisi yüzülmüş insan ya da hayvan yontusu.

vanozlarda muhafaza edilmiş ceninlerden oluşuyordu. Bir diğer elinde cerrahide kullanılan bir cımbız sallanıyordu ve son iki kolu vişne çürüğü renginde, arap saçına dönmüş devasa bir plastik kordon yığınının içinde bir şeyler örüyordu. Örgü yaptığı kancalar on dokuzuncu yüzyıl doğum uzmanlarının, ebelerin ve kürtajcıların kullandığı araçlardı; dehşetli biçimsiz örgüsü taze kan gibi parlıyordu. Geleneksel olarak Kali'nin de yaptığı gibi, minik kafataslarından –maymun, fare ve insan kafatasları– bir kolye ve ölü erkek ellerinden bir kemer takmıştı, ama bunda Paris'in plasteri tutan balmumu klipsleri iskelet parmaklarını, bu parmaklar da gerçeğe benzeyen bir şeyi tutuyorlardı. Bacakları birbirine çapraz tutturulmuş forseps ve sondalardan yapılmıştı. Ayakları protezdi; biri çizmeliydi, diğeriyse mekanik bir mafsal harikasıydı. Ayağında çiçek şeklinde bir imza vardı, bir papatya: Sarı bir noktanın– evet, yakından bakıldığında, kilise kadar eski, sarı renkte bir doğum kontrol süngerinin– çevresine dizilmiş, fildişi renginde zarif minicik kadınlarla oluşturulmuş taçyapraklarından bir halka; bir papatya.

Damian hiddetten kireç gibi olmuştu.

Marta, "Of, çok korkunç. Ama çok *güzel*" dedi.

Damian, "Birileri polis çağırsın" dedi.

Martha, "Hayır, bekle..." dedi.

Baştan ayağa siyahlar giyinmiş zayıf kadınlardan biri olan galeri yöneticisi geldi ve "Sorun nedir?" dedi.

Damian, yüksek sesle, kendini zar zor kontrol ederek, bu objeler kıymetli müze eserleri –şey, ve beden parçaları–, bunlar naaş, onlara saygıyla davranılmalı, bunlar şahsi mal ve bunların böyle sergilenmesi *hırsızlığa* girer, diye bağırmaya başlamıştı ki, Daisy, Kali'nin ar-

kasından çıktı ve çekinerek yaklaştı. Damian Becket objelerin *hemen* sökülmesini ve polis çağırılmasını istediğini, söyledi.

Martha galerici kadına, "Haklı. Ama Allah aşkına sökülüp gitmeden önce biri onun fotoğrafını çeksin. O kadar iyi ki" dedi.

"Mide bulandırıcı" dedi Damian. Daisy, arka taraftaki giyinme odasından sıvışıp gitme olasılığını düşünüyormuş gibi bir yüz ifadesiyle, kararsız öylece duruyordu. Damian Daisy'nin üzerine atılıp, onun kemikli küçük bileğini kavradı.

"Buna nasıl cüret edersin? Bunu nasıl yapabildin? *Sana güvenmiştik–*"

"Ben çalmıyorum, ödünç alıyorum"

"Saçmalık. Sana teklif edilmeyen bir şeyi alırsan, onu çalmış olursun, öyle değil mi? Umarım seni bir daha hiç görmem."

Martha, "Bunu tartış– tartışamaz mıyız–...?" dedi.

Damian kükredi, "*Polis çağırın!*"

İnsanlar sessizce sıvıştılar. Daisy kolunu Damian'dan kurtardı ve eserinin üzerine gözyaşı dökmeye başladı. Damian ona bağırıp çağırıyordu; bu şeylere eldivensiz dokunmaması gerektiğini, hiçbir şey mi öğrenmediğini, küçük bir budaladan başka bir şey olmadığını, tamamıyla *aptal* göründüğünü, aynı zamanda sahtekâr, iki yüzlü ve *iğrenç* olduğunu...

Martha kollarıyla Daisy'yi sardı, onun kollarında titreyerek birkaç dakika duran Daisy, sonrasında kurtuldu ve koşarak kiliseden çıktı.

Damian'la Martha'nın akşam yemekleri hiç de planla-

dıkları gibi geçmedi. Martha'nın, Daisy'nin sanat eserini methetmeye böylesine istekli olması, Damian'ın canını sıkmıştı. Martha eserin gerçek bir acıyı, insanın maruz kaldığı incinmenin gerçek duygusunu ve kadın bedenini tehdit eden şeyleri gösterdiğini söyledi. Damian'a göre bunun tek sebebi koleksiyonun parçası olan şeylerin kullanılmasıydı ve o bunları faydacı bir şekilde, *asalakça* kullanmıştı. Damian Martha'ya, başka insanların ölü bebeklerinin ve organlarının ve acılarının kutsallığına saygısızlık gösterilmesiyle ilgili olarak, sanki karşısında Daisy varmışçasına, bağırdı çağırdı. Martha, bildiğine göre Daisy'nin de bir bebek kaybetmiş olduğunu, Damian'ın daha önce böyle dediğini, söyledi. Bu insanları etkilerdi. Damian onun o bebeği kaybetmeyi istemiş olduğunu söyledi, istememiş miydi ve Damian kendi adına bunun nedenini merak etmiyordu... Ve hastaneye niye dadandığını da... diye acımasızca devam etti Martha. Çünkü otlanıyordu, sana söylemiştim, dedi Damian. İçinden gelerek hırsızlık yapan birini savunmaya niye bu kadar hevesliydi Martha? Çünkü ben de bir kadınım dedi Martha, belli belirsiz, kederle. Bu akşam özenle giyindiğini ve saçlarını kestirdiğini Damian'ın fark etmesini istemişti.

Hikâye basına –Allahtan sadece yerel basına– yansıdı. "TÜYLER ÜRPERTİCİ HASTANE NAAŞLARINDAN 'ÖDÜNÇ ALINAN' SARSICI SANAT ESERİ." Telefonları aralıksız çalan hastane sekreteryası şüpheleri bir yanlış anlama olduğunu söyleyerek savuşturuyor, her şeyin tatlıya bağlandığını ve nihayetinde koleksiyon halka açıldığında, cesetlerin bilgi vermeye yönelik değerini ve ger-

çek büyüleyiciliklerini halkın görebileceğini söylüyordu.

Meslektaşlarından birinin, Dr. Nanjuwany'ın aklına Damian'ı görme fikrinin gelmesinin nedeni belki de basında yer alan bu hikâyeydi. Dr. Nanjuwany hasta ilişkilerinde başarılı ama tıbbi sorunlar karşısında hâlâ biraz gergin, genç bir kadındı.

"Şu genç kadın, senin göz kulak olduğun–"

"Ben öyle bir şey yapmadım."

"Koleksiyondan şu şeyleri çalan. Beni görmeye geldi."

Damian yüzüne nazikçe dinliyormuş gibi bir ifade yerleştirdi.

"Kürtaj olmak istiyor. Hasta kayıtlarına baktım. Daha önce de bir kürtaj olmuş, ortalık karıştı çünkü ortaya ameliyatlı olduğu çıktı. Bir yumurtalığını ve tüplerinin çoğunu kaybetmiş. Söylediğine göre, ona artık çocuk sahibi olamazsın denmiş; ona böyle bir şeyin *söylenmiş* olduğundan şüpheliyim. Durumuna üzülüyorum. Danışmanla görüşmek istemediğini söyledi. Kendimi kötü hissediyorum, çünkü hamileliği mucize gibi bir şey–"

"Onunla konuşacağım. Sende adresi var mı?"

"Aslında yok. Elimizdeki adresi denedik –form doldururken verdiğini– ama oradan aylar önce ayrıldığını ve nerede olduğunu bilmediklerini söylediler–"

"Bir sonraki randevusunun zamanını bilmek istiyorum."

Dr. Nanjuwany şaşırdıysa da belli etmedi. "Teşekkür ederim" dedi, sanki kastettiği buymuş gibi.

Damian, doğum öncesi polikliniğinin olağan uzun kuyruğunda oturmuş sırasını bekleyen Daisy'nin yanına usulca sokuldu.

"Seninle konuşmak istiyorum" diye fısıldadı, yüzü öfkeyle kasılmıştı. Daisy karahindiba başını eğmiş, kucağında kilitlediği ellerine bakarak oturuyordu. Başını kaldırıp baktığında yüzü kireç gibiydi.

"Hayır, teşekkür ederim."

"Bu, 'evet lütfen' ya da 'hayır teşekkür ederim' denecek bir mesele değil, Daisy, *şimdi* ayağa kalk ve benimle gel. *Şimdi.*"

"Bana vurmaya hakkın yok."

"Aptallık etme. Yardım etmeye çalışıyorum."

"Hiç de öyle görünmüyorsun."

"Çünkü çok üzgünüm. Ben de bir insanım. Şimdi, gel ve bunu konuşalım, özel olarak, odama gel."

Damian'ın odasında, bütün hastaların da oturduğu yere, yüzü ona dönük olarak oturdu Daisy,

"Yanlış bir şey yapmadım."

"Eh, hırsızlık ve girilmesi yasak bir yere izinsiz girmek dışında, evet. Seninle bebek hakkında konuşmak istiyorum."

"O bir bebek değil. O bir sorun. Geleceği falan da olmayacak. Bütün bunları biliyoruz, bu yüzden siktir git, tamam mı?"

"Kimin bebeği o?"

"O *bir bebek değil.* Bundan önceki de öyle değildi, yaşamımı tehdit eden bir ***karabasandı*** o, ne olduğunu soruyorsan, işte buydu, bir *incubus*[11]. Beni az daha öldürüyordu."

"Kimin bebeği o?"

---

[11] İncubus: 1 Uyuyan kadınlarla cinsel ilişki kurduğuna inanılan şeytan. 2 Karabasan, kabus. (Çev.n.)

"Kimin olduğunu düşünüyorsun? O çok güçlü hoş spermin yarattığı belanın peşine düşen, bunu kafaya takan bütün erkeklerin..."

"Kapa çeneni, Daisy. Eğer o benim bebeğimse –ve evet o bir bebek, hattâ küçük bir mucize– o zaman onu böyle, hiç düşünmeden yok etmene izin veremem."

"Düşünüp düşünmediğimi nereden bileceksin sen. Hakkımda hiçbir şey bilmiyorsun. Buna bir *ilişki* diyemezsin, kimse öyleymiş gibi yapmadı ayrıca. Birazcık eğlendik ama işler ters gitti. Bu yüzden bu meseleyi bir yetişkin gibi ele alıyorum, *sorumlu* bir şekilde, Dr. Becket tarzı düşünme biçimini kullanarak. Bu senin bedenin değil, seni ilgilendiren bir şey yok ortada. Bu yüzden defol git ve hayatımı bana bırak."

"O benim bebeğim. Benim bedenim. Orada benim etimden ve kanımdan bir canlıya dönüşüyor. Onu öldürmeyeceksin."

"Çok hoş. Peki, eğer beni ve böylece kendini de öldürmezse, ortaya çıktıktan sonra kim bakacak ona?"

"Ben tabii ki. –Bebeği beklerken– sana destek olacağım ve bebeği alıp, sonra da ona bakmanın bir yolunu bulacağım."

"Böyle yapacaksın, öyle mi? Yapacaksın yani. Bok yapacaksın! Onu *hoş* bir aileye evlatlık vereceksin ve gelişimini izleyeceksin..."

"O benim çocuğum. Benimle birlikte olacak. Babalar çocuklarını severler."

"Benim tecrübelerime göre doğmamış olanları değil. Ve benim hiç babam olmadığından, dediğin şey hakkında bir fikrim yok."

"Genelde, doğmamış olanları sevmezler çünkü onları

hayal edemezler. Bir sürüsünün doğumunu ben yaptırdım –özellikle de sorunlu olanları– elime doğdular, bu yüzden onları hayal edebiliyorum."

Yeni doğmuş bebeklerden muazzam bir jenerik, Damian'ın aşırı uyarılmış zihninde bir geçit resmi yaptı.

"Babam yok demiştin. Öldü mü?"

"Sadece kim olduğunu bilmiyorum. Bir komünde büyüdüm ben. Annem Doğu Londra'da aşram gibi bir yerde yaşıyordu. Bütün erkekler bütün çocukların babasıydı. Gerçekte öyle olmadı tabii ki. İstisnasız hepsi de kendi yollarına gittiler ve bir ya da iki yıl sonra kendi şeylerini yaptılar."

"Ve sen de annenle yaşadın?"

"Hayır, o öldü. Bir süre ninemle yaşadım. Ama o birazcık kaçıktı ve sonunda onu kaçık insanları koydukları bir yere koydular. Ben de komündeki diğer kadınlardan birinin yanına gittim ama o Hindistan'a gitti, bu yüzden bana bakacak birinin yanına verildim, bir öğretmen, sahip olduğum tek aile oydu ama şimdi görüşmüyoruz... Bir tür sorgu mu bu?"

"Hayır. Bilmek istedim. Bağırmak istememiştim. Çocuğumun doğmasını istiyorum. Eğer onu taşıyıp, doğurabilirsen."

"Şaka ediyorsun."

"Şaka yapmıyorum. Sana bakabilirim ve bunu yapacağım–"

"Tamam ama ben kendi hayatımı yaşamak istiyorum, istediğim, bildiğim gibi yaşamak..."

"Daisy, lütfen, bu senin tek şansın olabilir..."

"*Bunu bilmediğimi* mi sanıyorsun?"

Hastane danışmanları sorunu alışık oldukları tarzda ele alıp, çözmeye çalıştılar. Daisy olduğu yerde solucan gibi kıvranıp duruyor ve onların fikirlerini çürütmeye çabalıyordu. Damian sadece dinliyor ve daha önce söylemiş olduğu şeyleri, vaatlerini tekrar ediyordu. "Bu konuyu sen bana bağırıp çağırmazken düşüneceğim" diyerek çıktı gitti Daisy. Damian yiyecek alması için ona bir çek yazacağını söyledi. Daisy *bunu* düşünmekle çok iyi ettiğini ama adına açılmış hiçbir banka hesabı olmadığı yanıtını verdi. Bunun üzerine Damian ceplerindeki bütün parayı boşaltıp, orada öylece sessizce, suratını asmış oturan Daisy'nin ceplerine koydu. Daisy,

"Bu epeyce mide bulandırıcı görünüyor. Sanırım öyle."

"Yemelisin. İki kişilik."

"Göreceğiz."

"Nerede yaşıyorsun?"

"Orda burada. Beni bulabileceğin belli bir yer yok."

"Lütfen. Ortadan kaybolmayacağına söz ver. Bakıma ihtiyacın olacak. Adamakıllı bir bakıma." Daisy yorgun bir fısıltıyla,

"Tamam. Söz veriyorum" dedi.

•

Martha Sharpin'e bu konuyla ilgili hiçbir şey söylemedi Damian. O bir doktordu, Hipokrat Yemini etmişti, sessiz kalmak ona kolay geldi. Ama söylemediği bu şey onu başka şeyler söylemekten de alıkoyuyordu. Onu aramadı. Ardından Martha, aynen Dr. Nanjuwany gibi, odasının kapısını çaldı. Birbirlerini öptüler, soğuk yanak soğuk yanağa.

"Damian, beklenmedik biri beni ziyarete geldi. Daisy."

"Yaa?"

"Geçen gece çok geç bir saatte kapımı çaldı ve bir köşede kıvrılıp yatmasının bir sakıncası olup olmadığını sordu. Ben de olmadığını söyledim, içeri girdi ve girer girmez de ağlamaya başladı –daha önce hayatımda hiç bu kadar çok ağlayan birini görmemiştim– ve sonra her şey ortaya döküldü. Hepsi değilse de büyük bir kısmı. Bana, kürtaj olmaması için ona baskı yaptığını söyledi, o ise kürtaj olmak istiyor, fakat ona o kadar yükleniyorsun ki sana karşı çıkamıyor. Merak ettim de bebeğin doğması onun için gerçekten iyi olacak mı, bu onun için mümkün mü? Anne vekili gibi bir şey oldum, beni o hale getirdi. Bu yüzden ben de gelip sana doğrudan sormayı düşündüm; çünkü hâlâ benim kanepemde ve gidecekmiş gibi de görünmüyor–"

"Bebeğin doğması *benim için* iyi olacak" dedi Damian.

"Ama sen *yoldan çıkmış*, kötü bir Katoliksin, öyle olduğunu söylemiştin."

"Gel gör ki o *benim bebeğim*–"

Damian Martha'nın suratından, Daisy'nin, birtakım nedenlerden dolayı, ihtimal verdiğinden çok daha sağduyulu ya da çok daha ketum biri olduğunu anladı.

"Yaa" dedi Martha.

Damian, "Nazik ve müşfik olmaya çalışıyordum. Tek yapmaya çalıştığım buydu."

Martha'nın yüzündeki ifadeyi çözemiyordu. Şok, kınama, hayal kırıklığı, şaşkınlık.

"Bodrum katında yattığı yeri buldum. Onu eve götür-

düm. Yatağıma geldi. Öyle ya da böyle, onu kovmak kahrolası bir *kabalık* olacaktı. Bilirsin işte. Hayır, bilmezsin."

"Ah, tabii, yattığımız herkesle zaten onlara kabalık etmemek için yatarız." Aşırı hafif kaçmıştı. "Eee, şimdi ne olacak?"

"Şey. Ben– ben bebeği alacağım. Onu görmesine gerek yok, bunu istemiyor zaten, ama öncelikle *doğmalı*. Ondan ben sorumluyum. Ne karışık durum."

Birbirlerine baktılar. Daisy'ye hükmeden Damian, Martha'ya karşı mahcuptu. Martha,

"Gerçekten perişan durumda. Oltadaki bir ahtapot gibi kıvranıp duruyor. Ya onun durumu, tıbbi sorunları? Her şey normal gidecek mi? Korkudan ölecek, ödü kopuyor."

"Muhtemelen gitmeyecek. Basit olmayacak. Bilmiyorum. Bu konuda çok açık doğru ve yanlışlar vardır."

"Muhtemelen vardır, senin kafanda" dedi Martha.

"Sen de aynı fikirde değil misin? Ne hissettiğimi, –onu nasıl gördüğümü– anlamıyor musun?"

"Tam olarak değil. Ben bir yabancıyım, olayın dışındayım. Senin ne istediğini görüyorum, onun da ne istediğini görüyorum. Ve bu ikisi birbiriyle pek uyuşmuyor."

Martha'nın kendisi için isteyebileceği ya da daha önce istemiş olduğu şeye burada hiç yer olmadığı belliydi.

"Ona, makul, ya da olabildiğince makul bir şekilde yaşayabileceği bir yer bulmam lazım. Senin kanepen olmaz."

"Benim kanepem olmaz mı? Ben bir azize değilim ve kendime ait bir hayatım var. Bu pansiyon meselesini aklımın bir köşesine yazacağım."

"Parasını ben ödeyeceğim."
"Ah, tabii" dedi Martha, "Bunu anlıyorum."

London Fields'da, Martha'nın yaşadığı yere çok uzak olmayan bir oda bulundu; kahvaltı da veren makul bir pansiyon. Martha odanın aranmasına yardım etti ve küçük komodinin üzerine cam bir vazoda bir demet frezya koydu. Daisy'nin taşınmasına da yardım etti, Damian yoktu. Daha sonra Damian'a, Daisy'nin neredeyse hiçbir şey söylemediğini ve pek de iyi görünmediğini bildirdi. Dayak yemiş gibiydi, dedi. Mağlup. Bir an düşündü ve karşı konulmaz bir şekilde ekledi, "Dehşet içindeydi." Damian soğuk bir tavırla Martha'ya bu konuda endişelenmemesini söyledi. Bu onun sorunu ve onu kararıydı, bu konuyla meşgul olacaktı, yardımları için müteşekkirdi ve söz veriyordu, onu daha fazla rahatsız etmeyecekti. Birbirlerine mutsuz bir şekilde baktılar. Daisy ikisinin de zihninde kocaman bir yer kaplıyordu; onları, sahip olmadığı ana babasına çevirmiş, şefkatli anneyle baskıcı babayı karşı karşıya getirmiş ve kendisi ikisine karşı da cephe almıştı. Hayat basmakalıp dar yollarda akıyordu, ta ki tesadüfler, kazalar veya hayali görüntülerle kesintiye uğrayana kadar. Martha'yla Damian'ın sevgili olmasına bir şekilde mani olmuştu, gecenin bir vakti yataklarına gelerek anne babasının kucaklaşmasını bölen küçük bir çocuk gibi. Damian arabasıyla hastaneye giderken, gaddar bir hisle bunu düşünüyordu. Daisy'nin gerçek bir çocuk olduğunu –onun çocuğu– doğduğunda çok daha gerçek bir engel olacağını da düşünüyordu.

Daisy'nin hamileliğini hem kurnazca hem de gaddarca denetledi. Onun özel yaşamına, ya da iş hayatına –her neyse işte ona– karışmaktan daha iyisini yaptı. Ne bili-

yorsa onları iyice kontrol etti. Bütün randevularına gittiğinden emin oldu, Daisy'nin dikkatle gözlenmesini dikkatle gözledi, verilen reçeteleri ve tavsiyeleri kontrol etti, Dr. Nanjuwany'la görüşüp ondan bilgi aldı. Bir bebekle ne yapacağını düşündü, zihnini bu konuya verdi. Martha'ya danışmadı, Dr. Nanjuwany'ye danışmadı. Hastanenin sosyal hizmet uzmanıyla konuştu; bir anne bebeğini istemediğinde, onu evlat edinmenin yasal prosedürü neydi? Sunulan, zorluklarla dolu karanlık bir tabloydu. Sosyal hizmet uzmanının annenin haklarına ve babanın olmayan haklarına, istenmeyen bir çocuğu isteyen, baba olduğu varsayılan erkeğin evlat edinme prosedürüne dair verdiği söylevi dinledi. En basitinin evlenmek olacağını söyledi uzman. İmkânsız, dedi Damian. Doğallığında yasalara bağlı biri olmasına ve doğmamış çocuğunun yasal statüsü için endişelenmesine rağmen, yapılacak en iyi şeyin basitçe bu konuyu ihmal etmek olduğuna karar verdi, daha sonra ne gerekiyorsa yapıp durumu düzeltecekti. Dadılık ajanslarını araştırmaya koyuldu.

Hamileliğin kalan ayları boyunca Damian, fısıltılarla yapılan bir tür işkenceye maruz kaldı. Herkes ne olup bittiğini "biliyordu" ve ne Damian ne de, şaşırtıcı bir şekilde, Daisy, kimseye bir şey söylememiş olmasına rağmen, tahminler ve imalar ortalıkta dolaşıyor, birbirine dolanıyordu. Daisy taş gibi hissiz bir ifadeyle şunları beyan edecek kadar ileri gitmişti: Bebeği istemiyordu, gelişimi hakkında bir şey bilmek istemiyordu, onu korumak için hiçbir şey yapmıyordu, bu onun değil başkasının meselesiydi, isteyen ilgilensindi, teşekkür ediyordu. Sıvının içinde yüzen çocuğun heyecan yaratan ilk ültrason görüntüleri ekranda belirdiğinde, Damian da oradaydı.

Daisy yüzünü öteki tarafa çevirdi. Dr. Nanjuwany, "Cinsiyetini bilmek ister misiniz? Bazıları sürpriz olmasını istiyor" dedi.

Damian, "Bir kız. Onu görebiliyorum. Durumu iyi."

Bunun üzerine Daisy: "Siz, Dr. Becket, lütfen, *çekip gider misiniz*" dedi.

Damian dadılarla görüştü. Şık dairesine geldiler ve kanepesine oturup, gözlerini resimleri üzerinde dolaştırdılar. Onlara üç ay içinde eve yeni doğmuş bir bebek geleceğini, bebeğin babası olduğunu ve annesinin ona bakamayacağını söylüyordu. Bir çocuk bakıcısının merhametli bakışlarıyla soluk döşemelik kumaşlara bakıyorlardı. Yedisinin içinde en yaşlısı olup –"On iki yaşımdan beri çocuk bakıyorum, bütün hallerini bilirim onların..."– dostça davrananı reddetti çünkü İrlandalı'ydı ve boynunda bir rahibe kolyesi vardı. Gözlerinde hafifçe deli bakışı olan, oldukça üst sınıftan bir tanesi, Docklands'in çocuk yetiştirmek için uygun bir yer olmadığını düşünüyordu. Onların temiz havaya ihtiyaçları vardı. Bu sözcükleri sarf etmek bile sanki onun için nahoş bir çabaydı. Tanımadığı bu genç kadınlara neredeyse bağımlı olacağını, onları teskin etmesi gerekeceğini düşünüyor ve bu duygudan hoşlanmıyordu. En sonunda Astrid isimli bir Danimarkalı'da karar kıldı, onu seçmesinin nedeni büyük oranda, resimler hakkında bir şeyler bilmesiydi, Heron'un ve Terry Frost'un eserleri hakkında görüşlerini belirtmiş ve bir iddia sergilemeksizin, bir çocuk için böyle renklerin arasında büyümenin iyi bir şey olacağını söylemişti.

Daisy yedinci ayda bebeği neredeyse kaybediyordu.

Loğusa hummasını haber veren semptomlarla, değnek gibi ayak bileklerinin etrafında büyüyen şişmiş etten tuhaf yastıklarla bir hafta hastanede yattı. Damian her gün onu yokladı. Daisy'nin bedenini ve onun bedeninin içindeki çocuğunun bedenini tetkik etti. Daisy onunla artık neredeyse hiç konuşmuyordu. Karşı koyması son bulmuş ve onun yerini, korkuyla teslimiyet karışımı bir özgüvensizlik almıştı. Damian ceninin durumunun iyi olduğunu veya kalp atışlarının güçlendiğini söylediğinde, sanki iyi ya da kötü hiçbir şey beklemiyormuşçasına, "İyi o zaman" diyordu.

Martha Daisy'yi ziyarete geldiğinde Damian onu görmüyordu. Martha'nın hastaneden, tiftikten kaliteli bir takım elbise giymiş, uzunca saçlı, canlı canlı konuşan bir adamla birlikte ayrıldığını görmüştü. Martha'nın kendine ait bir hayatı vardı. Damian'ın İrlanda'da bir karısı ve Pondicherry Koğuşu'nda doğmamış bir çocuğu vardı.

Ama suyu beklenmedik bir şekilde erken boşaldığında Daisy'nin koştuğu kişi Martha oldu. Ambulanslara güvenmeyen Martha onu kendi arabasıyla Saint Pantaleon'a götürdü. Bedeni dalgalar gibi bir kabarıp bir alçalan, beti benzi atmış, mosmor olmuş Daisy, "Gitme, lütfen gitme" diyordu. Danışma masasından Dr. Nanjuwany'yi anons ettiler, o da gelir gelmez Damian'ı anons ettirdi. Damian, Martha'nın giysilerini kavramış "Gitme. Lütfen, gitme" deyip duran Daisy'yi bulmak üzere aşağıya indi. Martha Damian'a baktı. Damian'ın gerçekleşmek üzere olan bu olayın içinde yer almamasının bazı etik sebeplerden kaynaklanıyor olması gerektiğini düşündü. Onun, gücünün ve sabrının son kertesinde olduğunu

gördü; normalin çok ötesinde, saçmalığa varan abartılı bir biçimde kendini kontrol ediyordu. Martha, "Tamam, gitmeyeceğim, bu bebeği görmek istiyorum" dedi.

Daisy, "Bebek falan olmayacak. Her şey ters gidecek. Bunu başından beri biliyorum ben." Gelen sancı ve acı dalgasıyla inledi, oldukça yüksek sesle. "O şey ölecek ben de öleceğim, *o* onu biliyor, o beni de biliyor, *o* biliyor..."

Daisy tekerlekli sedyede uzaklaşırken Martha Damian'a,

"Acı çekiyor. Öyle demek istemedi–"

"Evet, öyle demek istedi."

"Doğum yapan kadınların ağızlarına geleni söylediklerinden bahsederler..."

"Söylerler. Biliyorum, benim işim bu. Ama o öleceğini düşünüyor. Bunu şu anda anladım. Daha önce anlamamıştım. Öyle biri ki, gerçekten anlayamıyorum, ne düşündüğünü ya da ne hissettiğini tahmin edemiyorum, bunu yapamıyorum, *hem de hiç*."

"Kalırsam daha mı iyi olur?"

"Bu senin sorunun değil."

"Bana geldi."

Damian ağlamak istedi, *ben* istemedim. Daisy yaptığı için ben yapamadım, tam olarak nedeni buydu. Ve yapılamaz ki. Aklı tekrar, doğum uzmanlığı olan mesleğine kaydı.

"Gidip ne olup bittiğine bakmalıyım" dedi.

Daisy'nin doğumu uzun ve tüyler ürperticiydi. Dokuz aydır içine attığı bütün o korkuyu, öfkeyi, çığlık atarak, ağlayarak ve bütün kaslarını sıkarak serbest bırakması,

her şeyi daha da zorlaştırdı. Kalp atışları düzensiz olan ve çıkışa omzuyla gelerek oldukça elverişsiz bir pozisyon almış olan bebeğe zarar verir korkusuyla çok fazla narkoz veremediler. Dr. Nanjuwany sonunda paniğe kapıldı ve Damian'ın doğuma katılmamasıyla ilgili dillendirilmemiş ama bildiği tüm etik nedenleri göz ardı ederek, ona başvurdu. Damian sabırla, ne yaptığını bilerek ve maharetle bebeğin canlı doğmasını sağladı; ama babası olduğu için değil, o anda hastanede böyle bir sorunla baş edebilecek tek kişi olduğu için. Daisy'nin rahim boynunda ki ciddi bir yırtığı dikti, sırılsıklam alnına yapışmış renksiz saçlarını okşayarak geriye itti, nabzına baktı ve ilacın sağladığı, hiçbir şeyin engellemediği bir huzur içinde dinlenirken, onun gezgin ruhunun nerelere sürüklendiğini merak etti. Damian Daisy'yi az kalsın öldürüyordu. O şeyin gerçeği buydu.

Kızına bakmaya gitti.

Yıkanmış ve kundaklanmıştı, hafif hafif düzenli bir biçimde soluk alıyordu. Koyu renk yumuşak saçları vardı. Birazcık berelenmişti. Midye karası dumanlı gözlerini açtı, Damian'a onu inceliyormuş gibi geldi. Damian onun hayata gelişini düşündü, kendi başarısını –gerçek hayatın melodramlı yollarında, onun ve aslında Daisy'nin hayatını kurtarmış olsa da– bir gurur yoktu bunda. Korkunç bir sevgi ve ıstıraba yenik düştü. O bir insandı. Biraz önce yokken, şimdi burada olan, onun sevdiği bir kişiydi, onun kızıydı. Çok basitti, o artık eski Damian değildi, değişmiş bir erkekti. Yüzü sıcak gözyaşlarıyla ıslandı. Hastane hışırdadı ve arkasından fısıldaştı.

Ertesi gün ziyarete giderken, kendini coşku dolu bir

korkunun pençesinde buldu. Çocuğu tekrar görecekti; esas olan buydu. Kafasında ona Kate ismini vermişti. Kate'i görmek ya da tanımak istemeyen Daisy'yi görecekti. Güç olan şeyle uğraşmaya şimdi başlayacağını düşündü; –ertelemekten hoşlanan biri değildi– güç olan şey Daisy'ydi. Daha sonra gidip tekrar kızını görecekti.

Daisy perdeyle ayrılmış özel bölmedeydi; başucundaki komodinin üzerinde bir kâse meyve duruyordu. Üzerindeki hastane geceliğiyle yatağında oturuyordu, saçları yıkanmıştı ve uçuşuyordu. Tutuyordu –Damian gördü onu– bebeği kollarında tutuyordu ve göğsünde. Bebek meme emiyordu. Kafatasının arkasını kaplayan ince derinin hafif hafif hareket ettiğini görebiliyordu Damian. Delinmiş meme uçlarından emziriyordu Daisy, küçük yüzü gözyaşlarıyla ıpıslaktı. Dövme eldivenli küçük ellerini Kate'in bedenine dolamış, onu sımsıkı kavramıştı. Sanki Damian çocuğu kollarından koparıp almak istiyormuşçasına baktı ona. Aptalca gümüş toplarla bezenmiş dudakları titredi.

Damian ziyaretçilerin oturduğu koltuğa bütün ağırlığıyla bıraktı kendini. Daisy, mükemmel bir yetişkin sesiyle hafifçe:

"Anlamamıştım. Bilmiyordum. O, tek kelimeyle mükemmel. Hayır, herkesin söylediği şey değil bu. O *birisi*, o bir kişi ve o bana ait ve bana ihtiyacı varmış gibi görünüyor. Yani, *bana* ihtiyacı varmış gibi görünüyor. Yani, ben bunu değiştiremem, bunu o da değiştiremez, ben –onunum, yani, ben onun annesiyim." Sözcüğün ona ıstırap verdiği belliydi. Tekrarladı, "Anlamamıştım. Bilmiyordum."

Damian, "Tabii ki öyle, haklısın. O aynı zamanda be-

nim de." "Ben de onunum" diye ekleyebilirdi ama tumturaklı laflar etmeyi hiçbir zaman becerememişti.

"Sen de bilirsin, bütün bunlar sevgi işte. Sevgi, sevgi, sevgi. Sen ve ben, ben ve sen –şey, kişisel olarak sen ve ben değil tabii ki ama soyut anlamda–. Kimse bebekler için şarkı yazmıyor, değil mi? Ama ben onu *gördüğümde*–bu sevgiydi, bu *oydu*, ne olduğunu biliyorum–"

"Biliyorum. Benim de hissettiğim buydu. Onu gördüğümde."

Bebek hıçkırdı. Daisy beceriksizce ama özenli bir şekilde bebeği kaldırıp omzuna yatırdı ve poposunu hafifçe tıpışladı. Daha sonra, ihtiyatlı bir şekilde, çekine çekine Damian'a verdi bebeği, Damian kollarıyla sardı onu ve başını eğip o eşsiz, güzel yüzüne baktı,

"Şimdi ne halt edeceğiz?" diye sordu.

Papatya ve dağ lalelerinden küçük bir demet getirmiş olan Martha, o küçücük zaman aralığında içeri girdi ve onları, yatakta ikisinin arasında serili battaniyesinin üzerinde yatan bebeğe bakarken buldu. Yüzlerinde afallamış bir hayranlık okunuyordu. Daisy hâlâ ağlıyordu, durmadan ve kolayca. Martha olan biteni mükemmel bir açıklıkla anlamıştı. Oradan hızla uzaklaşmayı düşündü. Tam Martha'yı gördüğü anda Damian yine aynı şeyi söylüyordu:

"Ne halt edeceğiz şimdi?"

Daisy Martha'ya bir çocuğun annesine söylediği gibi, "Anlamamıştım. Bilmiyordum" dedi.

"Ağlama" dedi Martha içeri biraz daha girerek. Damian'ın gözlerindeki yaşları gördü. Bebek ağlamaya başladı, Damian ve Daisy, ikisi birden aynı anda, kucaklarına alıp rahatlatmak için ellerini uzattılar ona ve ikisi bir-

den çektiler ellerini aynı anda. Kendisi böyle bir hayranlık duygusuna kapılmamış olan Martha, onu ilgilendirmediğini farz ettiği bu durumdan memnunluk verici hiçbir çıkış yolu göremiyordu.

"Bir şeyler düşüneceğiz. Çünkü düşünmek zorundayız" dedi. İkisi de kafasını salladı belli belirsiz. Üçü de bebeğe bakmaya devam ettiler.

Taş Kadın
(Torfi Tulinius İçin)

Önceleri taşları düşünmüyordu. Keder cismaniliğini alıp götürmüştü; loş dairenin içinde odadan odaya uçuşup duran bir pervane gibi hissediyordu kendini. Ev hep loş görünüyordu; halbuki, annesinin ölümünden beri geçen günler ve haftalar boyunca, evin içinden güneşin ve gölgenin olağan çevrimleri geçmiş olmalıydı. Annesi –hayat dolu güçlü bir kadın– köstebek loşluğu ve güvercin gölgeleri arasında yaşamaktan hoşlanırdı. Saçları gümüş ve fildişi renginde parlardı. Gözleri peygamberçiçeklerinden unutmabenilere dönmüş, solmuştu. Ines bir sabah onu yatağında ölü bulmuştu; kanı çekilmiş parmakları açık bir kitabın üzerinde duruyordu, parşömen şeffaflığındaki göz kapakları kapalıydı; pek hoş olmayan bir şeyi tatmışçasına, hoşnutsuzlukla bükülmüş biçimli dudaklarıyla, uyuklar gibiydi. Kısa ömürlü bu canlılık görüntüsü hızla kayboldu, balmumu gibi sarı, solgun ve süzgün bir hal aldı. Daha genç bir kadındı Ines, bir an içinde yaşlı bir kadın oldu.

Kendini sözlük çalışmasına ve sevgiyi derleyip toplamaya verdi. Onu naylon çuvallara sokuşturdu, kaygan ipekler ve uçuşan ince ketenlere, kadife ve musline, eflatun renkli Çin krepi, inci ve lâl taşından kolyelere. İnsanlar onun görevlerini bilen bir evlat olduğunu düşün-

düler. Birbirini kolayca anlayan ve seven iki zeki kadını düşündüğünü hayal etmediler. Perdeleri çekti çünkü ışık gözlerini acıtıyordu. Gördüğü son şeyler gözünün önünden tekrar tekrar geçiyordu. Beyaz yastığın üstünde beyaz saçlarla çevrili beyaz bir yüz. Cansız parmakların solgun derisi. Etimin eti, etinin eti. Yakıp tüketen ateşin ehil hiddeti, Yorkshire'daki bir dereciğin telaşla akan köpüklü sularına savurduğu sarı–kahverengi bir avuç kül; ona söz verdiği gibi.

Yalnızlığa ve sessizliğe alışacağını umarak devinimlere katlandı. Sonra bir sabah acı, aniden ortaya çıkıveren bir yargıç gibi, bağırsaklarını parçalayarak üzerine çullandı. Nefesini tuttu ve oturdu; geçmesini bekledi. Geçmedi, tam tersine, dalga dalga güçlendi. Saçı başı darmadağınık, ter içinde yatağa yuvarlandı. Hayvanın inlediğini işitti. Doktora telefon etmeyi denedi ama ağzının içindeki o şey boğuk bir sesle haykırıyordu. Onu kurtaran işte bu oldu; feryat eden o şeyi – nazik yaşlı bir kadın denemezdi ona– hastaneye götürmek için bir ambulans gönderdiler. Sonradan söylediklerine göre en fazla dört saat daha yaşarmış. Bağırsakları buruldu ve kangren oldu. Perdelerle çevrili bir bölmede sessizce yatıyordu. Uyuşturulmuş ve sargılanmıştı; bir lütuf olan uykunun bir içine bir dışına sürükleniyordu.

Cerrah geldi gitti, giysilerini sıyırdı, dikişlerini kontrol etti, güçlü parmaklarıyla karın duvarlarına bastırdı, derinlerde bir yerlerde uyuyan ama yüzeye bir köstebekten daha yakın olan somurtkan acı dalgalarını uyandırdı. Ines terbiyeli bir kadındı, çabuk utanırdı. Kesilmiş derisini ve kaslarını görmek istemedi.

Yaşamını kurtardığı için ona teşekkür etti ama ne ka-

dar uğraştıysa da sesine bir sıcaklık veremedi. Kurtardığı için birisine teşekkür ettiği hayatı sanki neydi? Doktor gittiğinde hemşirelere yalan söyledi, çok ağrım var dedi, böylece ona ilaç vereceklerdi ve etrafını saran o huzur dolu pusun içinde kaybolmaya hoş bile diyebilirdi.

Yara iyileşti, oldukça memnun edici derecede, öyle dediler. Anestezi doktoru, eve götürebileceği ağrı kesiciler hakkında konuşmak üzere yanına geldi. "Sanıyorum kesiğin etrafını hissetmiyorsunuz. Bu çok normal. Sinirlerin tekrar kaynaşması zaman alır ve bazıları bir daha hiç kaynamayabilir" dedi. Oyuğun dikilmiş kenarlarına o da dokundu ve Ines hissetmediğini hissetti; sonra orada tenini baştan başa kesen ince teller gibi heyecanı andıran bir his belirdi. Yara izine hâlâ bakmamıştı. Doktor, "Cerrah size yeni bir göbek yapmayı becermiş. Eğer göbekleri olmazsa insanların kendilerini tuhaf hissettiklerini fark ettik" dedi.

Ines bir şeyler mırıldandı. "Bakın" dedi anestezist, "bu bir sanat eseri."

Bu yüzden baktı, çünkü eve gidecekti ve o şeyle artık kendisi meşgul olmak zorundaydı.

Yara morumsu kabarık bir çizgi halindeydi ve karnının beyazlığı üzerinde, kaburgalarının altından, aşağılara mahrem yerlerine dek uzanıyordu. Eskiden yumuşak ve düz olan yerleri şimdi, eski bir yastık gibi, topak topak, oyuk oyuktu. Eskiden göbeğinin olduğu yer şimdi, kıvrımlı bir ek yerine tutturulmuş bir düğme gibi, deriden oluşturulmuş küçük bir eşikle asimetrik bir spiralden ibaretti. Ines kaybettiği göbeğini, annesiyle ikisinin parçası olan göbek bağını düşündü. Yüzü kederle buruştu; yanakları sıcak gözyaşlarıyla ıslandı. Doktor bütün bun-

ları yanlış anladı; bir ya da iki ay sonra onun çok daha az gücenik, göbeğininin de çok daha az topak görüneceğini, böyle olmasa bile, iyi bir plastik cerrahın bu işin üstesinden kolaylıkla geleceğini söyledi. Ines ona teşekkür etti ve gözlerini kapadı. Onu görecek kimse yoktu, nasıl göründüğü hiç fark etmezdi, böyle söyledi. Uzmanlık alanını gayet bilinçle, insanların duygularından hoşlanmadığı için seçmiş olan ve sessizliği konuşmaya tercih eden doktor, ona istediği şeyi önerdi: Bir ağrı kesici. O kapıyı kaparken Ines bir bulut kümesinin içine doğru sürüklendi.

Daireleri, şimdi artık onun dairesi, şehrin küçük meydanlarından birine bakan, on dokuzuncu yüzyıldan kalma evlerden birinin ikinci katındaydı. Basamaklar dikti. Eve gelmek için bindiği taksinin şoförü onu çantasıyla birlikte basamakların dibinde bıraktı. Yukarı doğru ağır ağır, zahmetle tırmanmaya başladı; arada çantasını bırakıp dinleniyor, tırabzana asılıyor, dizlerindeki, el ve ayak bileklerindeki her bir kemiği, bağırsaklarındaki acının tuhaflığını ve derisinin yüzeyine sıkışıp kalmış o garip hissizliği fark ediyordu. Acele etmesine gerek yoktu. Zamanı vardı, çok fazla zamanı vardı.

Dairenin içinde kendini zamanla ve tozla uğraşırken buldu. Eskiden iyi bir aşçıydı –kendini hep geçmiş zaman kipinde düşünüyordu– annesiyle kendisi için lezzetli yemekler pişirirdi, hafif bezelye çorbaları, mantarlı dilbalığı, vanilyalı sufle. Şimdi uzun bir süre ne yemek pişirmekle ne de yemekle ilgilenebilecek gibi görünüyordu. Tutumlu bir fare gibi bir parça peynirle bir parça ekmek kabuğunu kemirdi. Masada oturmaya dayana-

madı, odayı arşınlamaya başladı. Yaşam nesnelerin ve mobilyaların üzerinden geçip gitmişti. Her şey donuklaşmıştı ve Ines yaşamı öyle olduğu gibi bırakmıştı Yatağını artık şöyle bir örtüyor, kırışıklığına aldırmıyordu. Toz sanki her şeyin üzerinde birikip, kalın bir tabaka oluşturuyordu.

Yapması gereken işleri titizlikle yapıyordu. Sorun, yapılması gereken çok fazla şeyin olmamasıydı. Kapsamlı bir etimoloji sözlüğünün hazırlanması işinde araştırmacı olarak evinde çalışıyordu. Geçmişte sözlüğe yeni maddeler ekleme, yeni problemler ortaya atma konusunda gayretli ve yaratıcı olmuştu. Şimdi açıklığa kavuşturması için ona iletilen soruları yanıtlıyordu ama bunlar, üstünde yüzdüğü, dibine battığı, zamandan ve uzamdan oluşan o derin ve devasa mağarayı doldurmaya yetmiyordu. Kalktı, özenle giyindi, sanki "işe gidiyordu". Kendini bırakmaması gerektiğini biliyordu, yapmaması gereken buydu. Sonra toz topaklarının arasında dolaştı ve durakladı, saatler gibi gelen dakikalar ve dakikalar gibi gelen saatler boyunca pencereden dışarı baktı. Meydana karanlık çöktüğünü görmekten hoşlanıyordu, çünkü ardından yatma vakti geliyordu.

Giysiler, dağıtılabildiğinde, dağıtılması gerektiğinde, günü gelmiş oldu. O ana dek bedeninden kaçmış, sadece yüzünü yıkayıp ıslak bir el beziyle koltuk altlarını silmişti. Banyo yapmaya karar verdi. Gösterişli pirinç muslukları ve halka halka ağır duş hortumuyla küvet dar, derin ve eskiydi. Tam karşısında, duvarda asılı, ahşaptan geniş bir banyo rafı vardı, tam o anda gördü annesinin malzemelerini; bir balkabağı lifi, bir sünger, bir ponza taşı. Annesi banyo yaparken hiç yardıma ihtiyaç duymaz-

dı. Mavi bir şişeden döktüğü gül suyuyla rayihalı bir buhar yapar, güvercin ağacı kokulu bebe pudrası kullanırdı. Bu şeyler ölüm sonrası temizliğinde gözden kaçmıştı. Ines bir an onları da toplamayı düşündü ve sonra, ne fark ederdi ki? Derin, ılık banyo için hazırdı. Eski su tesisatı şakırdadı ve titredi. Gri flanelden sabahlığını çıkarıp kapıya astı. Hafif bir baş dönmesi hissedip, kenarlarına tutunarak ihtiyatlı bir şekilde küvetin içine girdi ve yaralı bereli, morarmış bedenini suyun içine bıraktı.

Sıcaklık hoştu. Birkaç gergin tendonu gevşedi. Zaman yavaş akış evresindeydi. Oturdu ve rafta duran şeylere baktı. Balkabağı lifi, sünger ve ponza taşı. Lifli bir silindir, rasgele dağılmış yumuşak delikler, biçimlendirilmiş bir taş. Hepsi de delikli katı cisimler olan bu üç şey arasındaki farklılıkları düşündü. Balkabağı lifi iplik iplik ve keçe gibiydi, sünger dallı budaklı ve koftu, ponza iğne delikleriyle delik deşikti. Bakarken, bir baş dönmesi içinde, kendisinin ve onların ağırlıksız, şişmiş ve yüzen şeyler olduğunu hissetti. Bisküvi rengi, ağarmış hakı, kararmış gri. Renksiz renkler, şekilsiz şekiller. Süngeri aldı ve soğuk suyunu göğüslerinin üstüne sıkarak, damlacıkların rasgele biçimlerini ve süzülüşlerini inceledi. Süngerin temasından hoşlanmamıştı; ıslak, soğuk ve etsiydi. Bal kabağı lifi ve sünger: Canlı şeylerin kurumuş gövdeleri, iskeletleri. Ponzayı aldı, hafif taştan bir gözyaşı, avuç içine göre şekillendirilmiş; görüntüsüyle oransız hafifliğini hissedip suya bıraktı onu, yüzsün diye. Orada ne kadar oturduğunu bilmiyordu. Su soğumuştu. Süngeri atmaya karar verdi. Kendini suyun içinden temkinli bir şekilde kaldırırken ponza taşı etine çarpıp tıngırdadı. Metale vurulduğunda çıkan gibi ufacık tuhaf bir ses. Ponzayı rafa

geri koydu ve büzülmüş yarasına tedirgin parmaklarıyla dokundu. İçinde bir şeyler kalmış olabilir miydi? Bir kıskaç, bir forseps, bir iğne. Pek bakmadan, bir parmağının ucuyla yeni yapılmış göbeğini inceledi. Hissizliği hissetti ve iyileşmenin sürdüğü yerdeki pürüzsüz sertliği. Tırnağıyla hafifçe üzerine vurdu. Dar bir yarık var mıydı orada, yok muydu, emin olamadı.

Farkına vardığı ikinci şey, sabahlığının ve çıkardığı iç çamaşırlarının kıvrımları arasında, ışıltılı kırmızı bir toz ya da buzlu cam gibi görünen bir şeylerin parıldadığıydı. Parlaklığı olmayan, donuk bir kırmızı, kurumuş kan gibi. Bir kez fark ettikten sonra, miktarı azalacağına arttı. Minik konik öbekleri gördü; süpürgeliklerin kenarları boyunca, İran kilimlerinin köşelerinde, minyatür volkanları ya da karınca yuvası tümseklerini andıran, ortası hafifçe çökük, koni şeklinde öbekler. Aynı anda, iç çamaşırlarının orasından burasından, iyileşen yara izinin hissizliğinin yayıldığı kısımlardan sallanan iplikleri fark etti. Kendine bakarken bir nevi korku ve utanç hissetti; suni bir göbek ve oradan buradan pörtleyen biçimsiz topaklar. Daha aşikâr bir hal aldıkça durum, pamuklu külotunun üstünden parmak uçlarıyla şöyle bir yokladı o alanı. Midesinde his yoktu. Parmakları sarmalları ve kabarık çizgileri, hattâ sivri kenarları hissetti. Giysiden çıkıp yayılan ve kırışıklıklarda parlayan camsı tozu dağıttı parmakları. Yumrular ve sivrilikler azalmak şöyle dursun her geçen gün daha belirginleşiyordu. Bir akşam, alacakaranlıkta, nihayet giysilerini çıkaracak ve bedeninin alt kısımlarına bakacak cesareti buldu. Gördüğü şey, bir denizyıldızı gibi, gökteki bir nebulanın fır dönen kolları gibi, kabartma bir şekildi. Çiğ et rengindeydi –ya da onun *bir* rengiydi–;

açık bir kırbaç–yarası veya bıçak–kesiği gibi, çiğ et rengi. Titreşti çünkü Ines titriyordu ama teması soğuktu, soğuk ve sert, bir cam ya da taş gibi. Yıldız–kollarından yayılan kırmızı toz, sihirliymişcesine, hafif hafif hareket ediyordu. Kendini aceleyle örttü; görünmezse sanki kaybolabilirmiş gibi.

Ertesi gün onun daha da büyüdüğünü hissetti. Bir gün sonra, alaca aydınlıkta, tekrar baktığında, kusurun yayıldığını gördü. Kırmızımsı damarları yorgun beyaz etin içine doğru itmiş, süngeri kristalle dikmişti. Yanıp söndü. Kırmızımsı sarıdan parlak kırmızıya, lâl kırmızısından zincifre[1] kırmızısına çeşit çeşit kırmızılardan oluşuyordu. Bir ara içinden tırnağını damarların altına sokup onları koparmak geçti ama yapamadı.

Onu "kusur" olarak düşünüyordu ve giderek daha çok düşünüyordu, hattâ üstü örtülüp görünmediğinde bile. Yayıldı ve büyüdü –düzenli bir şekilde değil ama belini çevreleyen nizamsız çakıllı bir kuşak gibi; uzun lifli parmaklarını kasıklarına doğru iten, kistleri ve kumsu parıltıları pubis kıllarına doğru pırtlatan çakıllı bir kuşak. Etin o taşla birleştiği yerde büzüşmüş bereler vardı. *Taş* mı, başka ne olabilirdi ki?

Bir gün koltuk altında, yeşilimsi–beyaz kristallerden bir salkımın filizlenmiş olduğunu fark etti. Bunları bir lütufmuş gibi görmeyi denedi ama başaramadı. İçinde çok derinlere tutunmuşlardı; derinin hemen altında taşsı köklerin, kasları çekiştirerek kımıldadığını hissedilebiliyordu. Pütürlü silis plakaları ve bazalt topakları göğüslerini yukarı doğru itiyor, giysilerini hışırdatıp çatırdatarak, etini zapt ettiği yerin altında büyüyordu. Ağır ağır, ama

[1] Kırmızı renkli doğal civa sülfür. (Çev.n.)

gün be gün daha da hızlanarak, bedeni, korseyi andıran taşsı bir tabakayla kaplanıyordu. Taşların altında sıkışmış olan içinin hâlâ akışkan ve yumuşak olduğunu, acıya ve baskıya yanıt verdiğini hissedebiliyordu.

Dönüşümünü dehşetli bakışlarla izliyor, kendini bu bakışların insafına bırakmasındaki kaderciliğe şaşıyordu. Düşünceleri ve duyguları sanki yavaşlamış, taş–hızında hareket ediyordu; dermansız, cansız ve hissiz. Yeni bir tuhaflığın korkuyu dürtüklediği günler oluyor, bu günlerin sayısı giderek artıyordu. Bir gün, uyluğunun iç kısmındaki mavi damarlardan biri yakut rengi spinellerden bir çizgi halini alıverdi ve Ines'in aklına sivilcelerden önce mücevherler geldi. Hareket ettikçe ışıldıyorlardı. Taşsı mahfazanın durağan olmadığını gördü; kaya tuzu ve sütsü kuvars zerrecikleri, kalsiyum katmanları arasındaki gözyaşı biçimli silis tortusu kabarcıklarının, camsı bazalt tabakalarının içine giriyordu. Elini kolunu bağlayan korkunun yerini merak aldığında, ki bu daha iyiydi, taşların bazılarının isimlerini öğrendi. Evi, sözlük hazırlayan birinin evi, her türden ansiklopediyle doluydu. Akşamları lamba–ışığında oturup, çekici sözcükleri okuyordu: Piroluzit, ignimbrit, omfasit, uvarovit, glokofan, şist, tortulu şist, gnays, süngertaşı.

Hareket ettiğinde oyluklarının iç kısmı artık birbirine çarpıp tıngırdıyordu. Giysilerinin dışından taşsı kabuğun belli belirsiz ilk belirişi ilginç ve güzeldi. Bir sabah, saçlarını fırçalarken aynada başlangıç noktalarını gördü; kapalı gözkapakları altında gözler nasıl belli olursa, teni öylesine yavaşça yaran köprücük kemiğinin üst tarafında, derialtı yumrularından bir gerdanlık, opaldendi –ateş opali, siyah opal, gayzerit ve hidrofan, suyumsu bir ışıkla dolu–. Kendini aynada üstünü başını düzeltirken bul-

du. Kaderci ve bulanık zihniyle merak etti: Tamamen taşa kestiğinde hâlâ nefes alacak, görecek ve hareket edecek miydi? O ana kadar sadece bir bağa oluşmuştu üzerinde. Eklemleri ona itaat ediyor, ışık retinadan beynine gidiyor, tomur tomur dili hâlâ yiyeceğin tadını alabiliyordu.

Bir cerraha ya da başka bir doktora gitme fikrini aklından kovarken, gerçek bir tereddüt göstermedi. Yavaşlayan zihni keskinleşmişti ve üzerinde deneyler yapılacak, tecrit edilecek bir dehşet ve cazibe nesnesi olacağını açıkça görüyordu. Tabii ki, teorik olarak, bir yanılsama yaşıyor olma ihtimali vardı; yanar döner kıymetli taşlar ve yeni kabuğunun yaprak yaprak pulları, belki de, yaslı ruhunun ve uyuşturulmuş beyninin ateşinin saçtığı kıvılcımlardı. Ama böyle olduğunu sanmıyordu; parmağıyla taşın üzerine vurup, taştan çıkan sürtünme ve tıkırtı sesini dinleyerek, Dr. Johnson'un Piskopos Berkeley'i çürüttüğü gibi kendi düşüncesini çürüttü. Hayır, olan biten eşsiz bir dönüşümden başka bir şey değildi. Bunun, yaşamsal bütün fonksiyonlarının taşlaşmasıyla sonlanacağını düşündü. O an geldiğinde göremeyecek, hareket edemeyecek veya yemek yiyemeyecekti –muhtemelen zaten bunun pek de bir önemi kalmayacaktı–. Annesi ölümle yüzleşmek zorunda kalmamıştı; henüz değil demişti kendi kendine, şu anda değil, bir sonraki köşeyi dönünce değil. Ama şimdi kendisi onun gelişini, yepyeni fantastik bir biçimde gözlemenin eşiğindeydi. Transformasyonları, metamorfik tabakaları, balçığı, konkoidal kırılımları kaydetmeyi düşündü. Daha sonra kendisini bulduklarında, bu hale nasıl geldiğine dair ellerinde bir kayıt olacaktı. Azimle ve sabırla gözleyecekti.

Ama kısmen masada öylece oturmayı tercih ettiğinden, kısmen de sözcüklere dökebilecek şekilde süreci

zihninde net bir şekilde oturtamadığından yazmayı sürekli erteledi. Pencereden giren sabah ve akşam ışığında durup, jeoloji kitaplarından taşsı sözcükleri okudu. Banyoda aynanın karşısında durdu ve kabuğunun parçalarını tanımlamaya çalıştı. Dakika dakika değişiyorlardı, bundan neredeyse emindi. Sünger taşının, yani ponzanın bir tanımını bulmuştu: "Oldukça sıcak partiküllerden oluşmuş piroklastik akışın parçası olan, soluk gri, köpüklü bir volkanik cam; yassı hale gelmiş sünger taşı parçalarına fiamme denir." Ciğerlerinin köpüklü taşlar gibi keseciklerle dolu olduğunu, taşlaştığını hayal etti. Böğründen aşağı, uyluklarının üzerinde sıcak akışın izlerini fark etti. Annesinin yatak odasına girdi, orada bir boy aynası vardı, insanı baştan ayağa gösteren tek ayna evdeki.

Kendini süzdüğü bu günlerden birinin sonunda, titrekçe parıldayan yeni bir labradorit görecekti; on beş santim uzunluğunda ve elmas şeklindeydi, bakışlarının pek de durmadığı bir yerde, kaba etlerinin arasında, çok da fark edilmeden belirivermişti.

Sillerin içinde katmanlaşmış dolerit dayklarının[2] şimdi artık kollarının iç kısımlarını da zaptettiğini gördü. Gözlerini hızlı hızlı hareket ettirerek, ancak bu şekilde, onu sabırla izleyebilmesi haftalarını aldı. Pembemsi barit kristallerinden bir kabarcığa şaştı; bir fluorspar[3] damarı boyunca kırılarak ve bir çöl gülü biçiminde açılarak, fluorspar maden filizi çiçeklerinden salkımlar oluşturuyordu.

---

[2] Diyabaz olarak da bilinen dolerit, ince ile orta irilikte taneli, koyu griden siyaha kadar değişen renklerde bulunan volkanik bir derinlik kayacıdır Dolerit, doyklar (yanklara sokulan tablamsı magma kütleleri), siller (henüz eriyik haldeyken çevre kayaçların katmanları arasına sokulan tablamsı magma kütleleri) ve görece küçük, sığ öteki kütleler içinde bulunur. (Çev.n.)

[3] Mermer gibi güzel bir çeşit taş. (Çev.n.)

Başkalaşımı, bilinen fizik ya da kimya kurallarından hiçbirine uymuyordu: Siyah renkli ultramafik kayaçlar ile dizi dizi oluşmuş belli belirsiz İzlanda necefleri birbirine sımsıkı yapışmıştı.

Bir süre sonra, nihai eylemsizliğe dair sabır ve metanet dolu bu beklentisinin gerçekleşmediğini fark etti. Taşlaşması arttıkça daha çok hareket etme, kapı dışına çıkma arzusu duyuyordu. Pencerede duruyor ve dışarıya, havaya bakıyordu. Hem parıl parıl güneşli hem de fırtınalı günlerde –hattâ daha çok bu ikincisinde– dışarı çıkmak istediğini fark etti. Karanlık bir pazar günü, gün ortasında gökyüzü bir granit gibi ağır ve griyken, gök kasvetle gürülder ve şimşeklerin tuhaf ışığı insanın midesini bulandırırken, Ines açık havada olma ihtiyacına yenik düştü. Bol bir pantolonla bir tunik giydi, bunların üzerine de kapüşonlu, çuval gibi bir yağmurluk geçirdi. Yumru yumru ayaklarını kürklü botların, mavi azurit damarlı çamur solgunluğundaki ellerini koyun derisi eldivenlerin içine soktu ve merdivenleri inip, sokağa çıktı.

Tendonlarının ve kas yapısının nasıl çalışacağını merak ediyordu. Dizlerini kaldırıp kaskatı kollarını salladıkça, leğen kemiği ve kalçaları hareket ettikçe, taşsı çanakçıkların içinde parlak taşların yuvarlanışını hissedeceğini düşünmüştü. Artritli eklemlerine çökelmiş kalsiyumla yaşamaya alıştıktan sonra ona şaşırtıcı gelen harika bir yumuşaklık vardı bu hareketlerde. Başlangıçta insanlardan uzak durmaya çalışarak, amaçsızca caddeleri arşınladı. Koku duyusunun farklılaşmış, daha da keskinleşmiş olduğunu fark etti. Yoğun bulut kümelerindeki yağmurun kokusunu alabiliyordu. Egzoz dumanındaki karbonun ve petrol birikintilerindeki gökkuşağı renkli minerallerin kokusunu duyabiliyordu. Bu kokular hoştu. Bir pazar yeri-

nin artıklarının yanından geçerken organik çürümenin, sıvılaşıp pelteleşmiş meyvelerin, çürümüş lahananın, yağ lekeli gazeteler üzerindeki eskiden kalma yanık yağın ve ezilmiş balık kılçıklarının berbat kokusunun hücumuna uğradı. Hafifçe öğürerek, şimdi-ne-olacak'dan oluşmuş bir mide-kesesinde kaynayan safra asidini hissederek, bütün bunları geçti.

Bir parka geldi. Gül tarhları, çöp kutuları, köpek tuvaletleri ve betondan yapılmış fıskiyeli havuzuyla ehlileştirilmiş bir park, bir şehir parkı. Yepyeni karmaşık bir müzikle çimentonun üzerine düşen suyun sesini işitti. Yağmur yüklü âni bir rüzgârın kokusu, buram buram tüten sıcak köpek kakası kokusunu sürükleyip götürdü. Yüzünü yukarı kaldırdı ve kapüşonunu geriye itti. Yanaklarında silikon yaprakçıkları ve dendrit lifleri filizlenmeye başlıyordu, ama o, hantal, yamru yumru yaşlı bir kadın gibi göründüğünü düşünüyordu. Gri saçlarının içinde mitik taşsı bit yumurtaları gibi küme küme peridolar ve su mermeri damlacıkları vardı ama yakından bakılmazsa henüz görülmüyorlardı. Saçlarını salladı ve yüzünü dallara ve bulutlara doğru yukarı kaldırdı; yağmur başlamıştı. İri damlalar keskin burnunun üzerine çarpıyordu; katılaşmış dudaklarını aralayıp, hâlâ esnek olan dilini kristal dişlerinin arasından çıkardı ve damlaları yaladı; göksuyunun tadı geldi ağzına, mineral ve lezzet. Orada öylece durdu ve suların bedeninin üzerinden akıp, ince giysilerinin içine sızmasına, akikten göğüs uçlarını ve adamant taşından bileklerini sarmasına izin verdi. Şimşekler metalsi parlak tabakalar halinde çakıp kayboluyorlardı. Gök gürledi ve çatırdayıp gıcırdadı kadının beden yüzeyi, duygusal bir uyum içinde.

Bir yer bulmalıyım diye düşündü, duracağım bir yer tamamen katılaştığımda, bir yer bulmalıyım *dışarıda*, açık havada.

Peki ne olacaktı, deyim yerindeyse, öldüğünde? Tombul etli kalbi, değişim geçiren bedeninin atar ve toplar damarlarına mavi kanı pompalamayı kestiğinde, ne olacaktı? Beynini oluşturan gri ve yapışkan madde kireçtaşı ya da grafit olduğunda? Beyin sapı parlak kuvarstan bir sütun halini aldığında? Gözleri... gözleri ne olduğunda? Niyeyse, sıranın gözlerine, izleyen, gören gözlerine, en son geleceğine inanıyordu, halbuki burun deliklerinin içindeki ipliksi şeyler parlak sarı pirincin ya da kömürün kokusunu beyin kökündeki ilkel loplara hâlâ iletebiliyordu. İbare kafasında belirdi: Onun gözleri incidendi. Kederin şarkısı dönüşümü fantastik kılıyordu. Gözleri bulanıklaşıp, birer inci mi olacaktı? İnciler ilginçti. Organik olanın inorganik olanla buluştuğu bir madde; yosunlu bir akik gibi. Canlı bir su kabuklusunun salgıladığı, sakladığı, yumuşak etine zarar gelmesin diye, iskeletinin sedefinin, incinin anasının içinde mükemmel hale getirdiği taşlar onlar, inciler. Annesine yetmişinci doğum gününde verdiği, tatlı su incilerinden uzun bir kolyeyi bulmak için annesinin mücevher kutusunun başına gitti. Orada öylece duruyor ve parlıyorlardı. Onları kutudan çıkardı ve daha şimdiden siyah amber, opal ve sümbüli zirkonla çizgi çizgi kaplanmış ışıltılı boynuna doladı.

Minerallerin dünyasının bir mükemmellik dünyası olduğunu düşünüyordu; filizlerin, dalların ve akışların altındaki molekül ve kristallerin değişmeyen matematiksel düzeniyle, canlı olmayan biçimlerin kusursuz dünyası.

Kendi tecellisiyle ilgili düşünmeye başladığında aklına gelmişti bu; kendi tecellisi, doğal olmaktan son derece uzak, sıcak değişimin dünyasından soğuk sürekliliğin dünyasına doğru bir hareket, çürüme. Ama kendisi de mineralleştikçe ve minerallerle ilgili fikirlere nüfuz ettikçe, hem fiziki hem mecazi, karşıtlıkların, karşılıklı oluşların var olduğunu gördü. Bir zamanlar canlı olan şeylerden oluşmuş taş ve kaya silsileleri vardı –inciler gibi–. Ağaçların ve biohermol kireçtaşlarının –ölü kabukların çevresinde oluşan oolitik ve psolitik kireçtaşlarının– taşlamasıyla oluşmuş kömür ve fosiller değil sırf; esas olarak mikroorganizmalardan oluşmuş kalkerin kendisi, diyatomelerin[4] ve Radiolarian'ın[5] iskeletlerinden oluşan gömülü masif formlar olan çört ve çakmak taşı da öyleydi. Bunların hepsi bir zamanlar canlı taşlar, opalden oluşan iskeletlerin etrafına kıvrılıp, bükülerek dolanan canlı deniz organizmalarıydı.

Likenlerin altın sarısı veya gri–yeşil gösterişli alacalarıyla taşların her tarafını sardığı gibi, taş severler de zekâlarıyla taşları kolonileştirdiler. Taşların insan dünyası, amberin içindeki sinekler gibi organik metaforlara sıkışmıştı. Sözcükler etten, kıllardan ve bitkilerden geliyordu. Reniform[6] mememsi botroidal[7] dendrit[8] hematit[9]. Tentaşı bedensel olandan ve tenden geliyordu. Yılantaşı ve li-

---

4 Diyatomeler: Silisli algler olarak da bilinir. Yeryüzünün bütün sularına dağılmış, tekbaşına ya da koloniler halinde yaşayan tekhücreli algler. (Çev.n.)

5 Radiolarian: Işınlılardan tek hücreli bir hayvan. (Çev.n.)

6 Böbrek şeklindeki yaprak. (Çev.n.)

7 Özellikle mineral formasyonlarında meme şeklindeki uzuv.Üzüm salkımı şeklinde olan. (Çev.n.)

8 Üzerinde ağaç veya yosun şekli olan taş veya maden parçası. (Çev.n.)

9 Kantaşı. (Çev.n.)

zardit[10] taş sürüngenlerdi; yapraksı kayalar yaprak–yeşiliydi. Yeryüzünün kendisi kısmen kemik, kabuk ve diyatomelerden oluşmuştu. Ines yeryüzüne, annesinin ateş artığı küllerinden ve kemiklerinin gübresinden oldukça farklı bir biçimde geri dönüyordu. Şimdi artık volkanik camlardan oluşan kısımlarını tercih ediyordu bedeninin, kemiksi kalker kısımlarını değil. Dolu tanesi anlamındaki Yunanca sözcükten gelen şabazit, obsidiyen,[11] tıpkı analsim ve lâl taşı gibi, yirmi dört kenarlı mükemmel bir şekle sahipti.

Tamamıyla cansız olup olmaması bir yana, hareketsiz hale gelmeden önce kendine duracak bir yer bulmalıydı, açık havada. Şehir meydanlarını gezdi ve fıskiyeli havuzların kenarlarında ve yeraltı odalarının –yapay ya da gerçek mağaraların– girişlerinde durarak denemeler yaptı. On dokuzuncu yüzyıl mezarlıklarının gizil yabaniliği hakkında bir şeyler okumuştu; ona öyle geldi ki, böyle bir yerde, ağlayan meleklerin ve yas tutan çocuk meleklerin arasında, kendine sessiz bir istirahatgâh bulabilirdi. Böylece yayan koyuldu yola, başında kapüşon, ayağında çizme, mermer oyukların içindeki mermerden eklemleriyle, kayar gibi giden yorulmaz yeni adımlarıyla. Huzursuz bir rüzgârın içinde karla yağmur arası zerreleri tüküren bir kış sonu günüydü, kurşuni. Yüksek bir duvardaki, dövme demir kapıdan uzun adımlarla geçti.

Gördüğü, taştan düz bir şehirdi; dalga dalga toprak

[10] Sözcüğün kökeni İngilizce'deki "lizard" yani kertenkele sözcüğünden gelmektedir. (Çev.n.)

[11] Obsidian: Yanardağdan çıkan koyu renkli cama benzeyen çok sert bir taş. (Çev.n.)

tümseklerin altında ardı ardına evler, taşların işaretlediği o evler –düz taşlar, dik duran taşlar, eğimli duran taşlar, düşen taşlar, is–lekeli, damla–lekeli, köpüz–lekeli, ufalanmış, yontulmuş, tekrar ve tekrar, tekrarlayan taşlar. Suların damladığı porsuk ağaçlarının, yapraksız huş ağaçlarının ve benek benek defne ağaçlarının yanından ve önünden geçip, taştan kadınları arayarak, mezarlığın sessiz patikaları boyunca yürüdü. Orada, verimli toprağın üzerinde duruyorlardı –arada düşmüş uzananlar da vardı–. Bir sürüydüler, ama birbirlerine olan benzerlikleri ailevi bir benzerlikten daha fazlaydı. Yüzlerinde tatlı bir hüzün okunan kadın melekler vardı; bir kollarıyla gökyüzünü işaret ederken, yere dönük diğer kollarıyla serptikleri taşsı çiçeklerin düşüşüne dikkat çekiyorlardı. Tombiş çocuk–melekler vardı, taştan tombiş dizlerini örten, sade, işlemeli taş tunikler giymişlerdi; bir yandan da düşen çiçekleri tutuyorlardı. İşi başından aşkın bir taş ustası onları bir düzen içinde, bir biri ardına yapmıştı; tatlı bir kavis verilmiş dudakları ve elma–yanaklarıyla, zanaatının inceliklerini iyi bilen birinin elinden çıktıkları belliydi. Bu yerde canlı başka bir insan daha yoksa da faal bir organik yaşam vardı; kıvrılıp bükülen uzun böğürtlen çalıları ışıkta bir yer kapmak için taşların arasına sokulmuştu; hem mezar taşları hem melekler gövdelerine dolanan sarmaşıklardan çalımsı paltolar giymişlerdi; rüzgârın ve ıslaklığın içinde hafifçe hareket ettikçe sarmaşıkların yaprakları parlıyordu. Ines birbiri ardına gelen, tekrar ve tekrar eden, taş insanlara baktı. Çoğunun elleri yok olmuştu ve elsiz kollarını kurşuni gökyüzüne doğru kaldırmışlardı. Bir de biçimsizleşmeye başlayanlar vardı, yumrukları cüzamdan çürümüş ellere benziyordu; bunların hali daha hüzünlüydü. Birisi gelip birçok meleğin ba-

şını boynundan ayırmıştı; yakınlarda olmuştu bu çünkü kopmuş kenarlar hâlâ müsavi beyazlıktaydı. Havada duran şeylerin taşsı temsilleri –tüylü kanatlar, meyve çiçekleri ve taç yapraklar– Ines'i tedirgin etti, çünkü hareketsizdiler ve aşağıya doğru eğilmişlerdi, toprağa ve toprağın altındaki o şeye doğru çekilmişlerdi.

Bir veya iki kez ona kendi durumunu anlatan şeyler gördü. Mezarlıkta niçin bulunduğunu anlamanın imkânsız olduğu bir evin mozaik zemininin üçgen taşlarından birindeki altın parıltısı. Sütunların üzerinde duran kurşun kaplama bir lahit, içine çiçek soğanları ekilmiş, insan boyutunda. Antik ya da pagan dönemden kalmış olması gerektiğini düşündü Ines, çünkü lahitin çevresi, her biri sütunlu girintilerin içinde duran, Etrüsk giysileri içinde gözsüz yaşlılardan bir grupla çevriliydi. Yüzleri silinip gitmişti ama yapıldıkları maddede –bir tür pembemsi mermer?– Ines'in kendi satıhları gibi, kasvetli karanlıkta parıldayan fasetalar ve pul pul yapraksı tabakalar patlak vermişti.

Onların yanında durabileceğini düşündü ama komşularının çehresinden dolayı bu fikirden vazgeçti. Teolojik erdemlerden bir grup: İnanç, Umut ve Hayırseverlik; taştan bir haça, bir taş lengere ve dolgun taştan aciz bir çocuğa sıkıca tutunmuş aptalca sırıtan cansız kadınlar. Volkanik camdan ve yarı değerli taşlardan mürekkep bir kadının, sonu için sığınağa muhtaç bir kadının bunlarla ne işi olurdu ki! Hayır, bu doğru değil. Onlarla bir işi yok çünkü içine korku salıyorlar. Onların arasında, hareketsiz, durmak istemiyor. Süresi belirlenmemiş bir yarı–yaşam hayal etmeye başlıyor; bir yaşam, onlara benzeyerek ama gören gözlerle uzaklara bakarak. Daha hızlı yürüyor.

Dikenli duvarlarla sınırlı, taşlara ait o geniş alanın kenarlarını çepeçevre çalılıklar sarmıştı; aralarda dar patika-

lar, birkaç tane taş bank ile gübre olarak kullanılmak üzere organik maddelerin toplandığı çöp kutuları vardı. Çalılıkların içine doğru ilerlerken bir ses işitti; taşa vurulan bir çekiç çınlaması. Öylece durdu, hareketsiz. Sesi tekrar işitti. Bir vandalı gafil avlayacağını düşünerek bir köşeyi döndü; moloz taşlarından bir yığın ve gösterişsiz bir grup kulübe çıktı karşısına.

Kulübelerden biri ahşap duvarlı, çatısı kiremitlerle kaplı, önü açık uzun bir barınaktı. Tahtadan bir tezgâh vardı içinde; tezgâhın arkasında ise taş ustalarının kullandığı çekiç ve keskiyle çalışan bir adam. İri yarı, kaslı bir adam, altın renkli kıvırcık sakallı, yanık tenli ve kocaman elli. Adamın arkasında taştan bir kadınlar güruhu duruyordu; tamir ihtiyaçları değişen derecelerde, dudaksız, parmaksız, yeşil–yemyeşil lekeli, yosunlu, isli. Urnelerden oluşmuş bir yığınla, yontulmuş bir ya da iki yapay kayanın kalıntıları da vardı; üzerlerinde eskiden yapıldığı belli çeşitli sembolik nesneler görülüyordu. Yaptığı şeyi gizlemek istercesine bir hareket yaptı adam; mermerin sütsü bulanık parlaklığından bir onarımdan ziyade, yeni bir iş çıkaracak gibiydi.

Ines çekine çekine yanaştı. Taşlaşan gırtlağından sesi tuhaf bir şekilde tırmalayarak ve ıslık gibi çıktığından, artık neredeyse hiç konuşmuyordu. El kol hareketleriyle alışveriş yapıyordu; utangaçlığından ya da dil bilmediğinden soru soramayan, giyinip, örtünmüş Şarklı bir kadındı sanki. Taşçı başını kaldırıp ona, sonra eğip tekrar işine baktı ve elindeki taştan özenle bir ya da iki küçük yonga çıkarttı. Ines sert ve keskin vuruşları kendi bedeninde hissetti. Adam karşıdan ona baktı. Ines fısıldayarak– fısıldaması hâlâ mümkün ve normaldi–, yaptığı şeyi

görmekten memnunluk duyacağını söyledi. Adam omuzlarını silkip, bakabilsin diye yana çekildi. Gördüğü şey, kollarını ve bacaklarını gevşekçe bırakarak, taştan oyulmuş büyük bir yastığın üzerine uzanmış bir çocuktu; kolları savrulmuş, bacakları tuhaf bir açıyla duruyordu, dağınık saçları pürüzsüz alnına düşmüş, gözleri kapalı uyuyordu. Hayır, Ines uyumadığını anladı. Çocuk ölüydü; uzuvları ölümün gevşekliğinde dinleniyordu. Ölü olduğundan, bedeninin biçimi acı verici şekilde, bir zamanlar canlı olduğunu hissettiriyordu, çünkü çocuk ölüydü. Son çıkıntılar ve yuvarlaklıklar henüz belirtilmediğinden, bittiğinde nasıl bir şey olacağı tam belli değildi. Göbeği yoktu, küçük midesi kabaca belirtilmişti. Ines taş kafasının içinden geçen şeyi söyledi.

"Kimse böyle bir heykeli istemez, o ölü."

Taşçı konuşmadı. Ines,

"Mezar taşlarının üzerine 'şu günde ebedi uykusuna daldı, o burada uyuyor' yazarlar. Bu uyku değil."

"Bunu kendim için yapıyorum" dedi taşçı, "Onarım işleri yaparım burada, geçinmek için. Ama kalan zamanda kendi işlerimi yapıyorum."

Sesi gür ve sıcaktı.

"Birinin mezarını mı arıyorsunuz? Belki de sadece ziyarete geldiniz–"

Ines yüksek sesle güldü. Sesi çakıllıydı. "Hayır, ben kendi ebedi istirahatgâhımı düşünüyorum. Sorunlarım var."

Taşçı ona oturacak bir yer gösterdi; Ines istemedi. Bir termostan plastik bir bardağa döktüğü kahveyi ikram etti; Ines susamamıştı, ama kabul etti, sesini yağlamak ve orada oyalanmasına bir bahane yaratmak için. Kendi için

yaptığı diğer şeyleri de görmekten memnunluk duyacağını, fısıldadı.

"Taş işleriyle ilgileniyorum" dedi Ines. "Belki bana bir heykel yapabilirsiniz."

Sanki buna yanıtmış gibi, adam tezgâhın altından kağıtlara sarılı bir sürü nesne; ağır bir küre, bir piramit, takırdayan küçük şeylerle dolu bir çanta çıkardı. Ines'in önüne taştan bir melek kafası, bir kurgan yontusu, büyüklü küçüklü el ve ayaklardan bir koleksiyon koyarken, hareketleri ağır ve dikkatliydi. Hepsi de aslında oradaki mezar yontularının parçalarıydı. Onları delmiş, sürtmüş, aşındırmış, tuhaf ve aykırı olmasına rağmen kendi parçaları olan yaşam formlarıyla süslemişti. El ve ayak parmaklarının yerinde prizma ve yılanlar vardı; ayak tırnaklarını sımsıkı kavramış veya bileklerinin çevresine Kelt ejderhaları gibi dolanmış farelerin ve maymunların küçük bedenlerinin ve ayak parmaklarının arasından, yılanların minnacık suratları dikkatle bakıyordu. Tüm diğerleri gibi uzaktan bakıldığında kütlemsi görünen, deniz hayvanlarıyla dolu kurgan canlıydı; bu hayvanların karınlarına, yüzleri ne insan yüzüne ne de başka bir şeye benzeyen, istiridye kabuğunun aralığından veya oyma göğüs kafeslerinden dışarı bakan başka hayvanlar konmuştu. Ve taş meleğin ölü yüzü, alçak kabartma ve oymalarla, üst üste konmuş iki yüzden oluşan yuvarlak bir kütle haline sokulmuştu; gözleri, profilleri ve ağızları ortak, dört gözlü ve yılan saçlı, karşılıklı birbirine bakan iki yüzü besleyen ağızlar.

"Buraya ait şeyleri çalmadığımı herkes biliyor. Ama kaybolanları alıyorum, yani belli bir yeri olmayıp ortalıkta atılanları, onlarda yaşam arıyorum."

"Pygmalion."[12]

"Eh! Onlardan keyif alıyorsunuz galiba?"

"Keyif almak yanlış bir sözcük. Onlar canlı."

Adam yüksek sesle güldü. "Taşlar benim memleketimde canlıdır."

"Neresi orası?", diye fısıldadı Ines usulca.

"Ben İzlandalı'yım. Kışın burada çalışıyorum, gecelerin parlak olduğu yaz mevsiminde ise yurduma dönüyorum. Yazın İzlanda'da işlerimi –kendim için yaptıklarımı– sergiliyorum."

O yazın İzlanda'da olduğunda kendisinin nerede olacağını merak etti Ines neşesizce. Taşçı,

"İsterseniz size birkaç şey verebilirim. Küçük bir şey, eğer onunla yaşamak hoşunuza giderse, belki de size bir heykel yaparım."

Ona, üzerinde bir şahmaranın ve iki midye kabuğunun olduğu yontulmuş bir baş verdi. Ines onu taşçının elinden alırken, temkinli parmak uçlarına temas eden yontu taş taşa vurup çınladı. Taşçı sesi duydu ve giysisinin üzerinden Ines'in yumru yumru bileğini tuttu.

"Gitmeliyim" diye fısıldadı Ines.

"Hayır, bekle, bekle" dedi taşçı.

Ama elini çekti Ines ve kapıya yönelttiği hızlı adımlarla, alacakaranlığın içine daldı.

O akşam, kaderiyle ilgili yanılıyor olabileceğini anladı. Taş eli çalışma masasının üzerine koydu ve kendine

[12] Pygmalion: Yunan mitolojisinde, Tannça Aphrodite'in heykeline âşık olan Kıbns kralı. Romalı şair Ovidius'un Metamorphoses adlı yapıtında ise, Pygmalion adlı bir heykeltıraş, hayalindeki kadını temsil eden fildişi bir heykel yapar ve ona âşık olur. (Çev.n.)

ekmek arası peynir yapmaya mutfağa gitti. Gösterdiği gayretten ve heyecandan, İzlandalı'ya dair hissettiği karmaşık tedirginliğin ve taşlarla kuşatılmışlığın yarattığı korkudan tir tir titriyordu. Yumuşak somunu kesmek için uğraşırken ekmek bıçağı elinden kaydı ve baş parmağıyla işaret parmağı arasından, taş elini kesti. Hissettiği acı ve derinliğini kestiremediği yaradan fışkıran sıcak kan onu şaşırtmıştı. Elinin üzerinden sızıp, ekmeğe, oradan da masaya yayılan kırmızı yoğun sıvıyı izledi. Uzun camsı bir şerit halinde akan kırmızı–altındı; ekmeğe temas ettiği yerde ekmek telef oldu; masaya temas ettiği yerden, bir tıslama, ardından da duman çıktı ve ahşap üzerinde açtığı sıcak yarık boyunca masayı delip geçti. Şimdi daha donuk kırmızıydı. Yere, muşamba zemine akıp, orada amber rengi halkalar ve kırışıklıklar oluşturdu. Damarları akışkan lavla doluydu. Ufacık alevi söndürdü ve yanmış ekmeği attı. Yağmurun altında durup yosun tutmayacağım diye düşündü. Patlayabilirim. Bunun nasıl olacağını bilmiyorum. Elinde ekmek bıçağıyla orada öylece durdu ve çeliği yakıp kavuran kanının pütürlü çizgilerini düşündü. Paniğe kapıldı. Taş da olsa, biraz fantastik de olsa, beden bedendi, ölmek için. Ya erimiş lav olmak, içinde bir fırın taşımak?

Ertesi gün tekrar mezarlığa gitti. Fundalıkların içinde hafif adımlarla yürürken, taşa vuran çekicin sesini duyduğunda, kalbinin şıngırtıları hızlandı. Soluk mavi bir kış günüydü, soğuk ve karlı, gökyüzünde kurşuni fırtına bulutları toplanmıştı. İzlandalı oradaydı; ışıltılı bir küreyi elinde döndürüyor, gözlerini kısmış ona bakıyordu. Ines'in tarafına doğru dostça başını salladı. Ines:

"Size bir şey göstermek istiyorum" dedi.

Taşçı başını kaldırıp baktı. Ines:

"Tabii eğer birisi buna bakmaya dayanabilirse, ama belki siz yapabilirsiniz."

Taşçı evet anlamında kafasını salladı.

Ines başladı. Düğmelerini çözdü, fermuarını açtı, çenesinin altından kapüşonunun bağcığını çözdü ve serbest kalan müzikli kristal saçlarını sallayıp, abidevi kollarını silkeleyerek yağmurluğunun kabarık kollarından dışarı çıkardı. Taşçı gözlerini dikmiş dikkatle bakıyordu. Kazağını, eşofmanını, spor ayakkabılarını, fanilasını ve annesinin ipek külotunu çıkardı. Öylece durdu onun önünde: sert ışıltılar saçan bir yamalı bohça; silisli kayaların altında yitip gitmiş bir insan biçimi; ponza taşı ve akik tabakaları altında kaybolmuş, florür damarlarını andıran hatlar. Mağaramsı göz yuvalarından tuzlu gözleriyle adama baktı; taşçının mavi gözleri grotesk dönüşümünü inceliyordu. Taşçı baktı. Hırıltılı bir sesle sordu Ines, "Daha önce hiç böyle bir şey gördün mü?"

"Asla" dedi adam. "Asla."

Sıcak sıvı göz eşiklerine yükseldi ve inci damlalar kırmızı hematit yanaklarından takırdayarak yuvarlandı.

Taşçı gözlerini dikmiş bakıyordu. O bir erkek ve beni olduğum gibi, bir ucube olarak görüyor, diye düşündü Ines.

"Güzel" dedi adam. "Gelişmiş, işlenmemiş."

"Ülkendeki taşların canlı olduğunu söylemiştin. Düşündüm ki, belki de bana ne olduğunu anlayabilirsin. Bir heykele ihtiyacım yok. Ben zaten onlardan birine dönüştüm."

"Böyle şeyler işitmiştim. İzlanda öyle bir ülkedir ki biz

orada tuhaf şeylere dair fanteziler kurmayız. Hem çevremizde hem içimizde görünmeyen varlıklarla yaşadığımızı biliriz. Gelip gitsinler diye elfler için kayalara kapılar oyarız. Somut varlıkları olmayan canlı şeylerin olduğunu biliriz, tıpkı kayaların ve taşların kendi enerjileri olduğunu bildiğimiz gibi. İzlanda genç bir ülke, sürekli kıpırdanan, huzursuz bir ülke; bizim topraklarımızda yeryüzünün mantosu, gayzerlerin çalkantıları, lav patlamaları ve buzullarının hareketiyle, büyük bir hızla biçimlenir. Likenler gibi yaşarız biz; duran taşlara, yuvarlanan taşlara, itilen taşlara, tangırdayan taşlara ve uçan taşlara sarılan likenler gibi. Masallarımız uzun adımlarla yürüyen taş kadınlarla doludur. Ve bir gün onları görme umudundan da vazgeçmeyiz. Fakat onlardan biriyle burada, bu ölü yerde karşılaşmayı ummuyordum doğrusu."

Taşlaşıp hareketsiz kalacaktı, böyle sandığını söyledi ona Ines. Duracak bir yer arıyordum, dedi. Elinden fışkıran lavdan bahsetti ve yeni oluşmuş kristallerin beyazlığıyla çevrelenmiş siyah yara yerini gösterdi.

"Şimdi İzlanda'ya gitmem gerektiğini düşünüyorum, orada bir yer aramalıyım, duracak veya kalacak, bir yer."

"Baharı bekle" dedi taşçı, "seni oraya götüreceğim. Kışın orada bitmeyen geceler ve kar fırtınaları vardır, yollar geçit vermez. Pek uzun sürmeyen yaz mevsimi boyunca da günler hiç sona ermez. Ben kışları burada, yazları ise kendi ülkemde, yürüyüşler yaparak, tepelere tırmanarak geçiriyorum."

"Belki o zamana dek biter –belki de ben– olup biteceğim, bahardan önce."

"Sanmam. Ama gözleyip, dikkat edeceğiz. Dön ve bana arkanı göster. Akıl almaz ölçüde güzel, elementleri de sabit değil."

"Bende de öyle bir his var; –kabuk– sanki sürekli kalınlaşıyor."

"Bir heykelci için her santimetresinde bir esin, bir fikir var" dedi İzlandalı.

İsminin Thorsteinn Hallmundursson olduğunu söyledi. Davranışları hep nazik ve düşünceliydi, mamafih gözlerini ondan ayıramıyordu. Kış sona erip, bahar gelinceye dek dost oldular. Ines Thorsteinn'in, bedenindeki sırtları ve yarıkları incelemesine izin verdi. Thorsteinn bir eldiven takarak yumuşak olmasını sağladığı parmak uçlarıyla ona hafifçe dokunduğunda, bir elektrik akımı geçti Ines'in damarlarının örgüsünden. Bedeninin üzerinde ve içinde büyüyen yeni taş örneklerini gösterdi ona. En çok sevdiği ikisi labradorit ve şeffaf kuvarstı. Labradorit: Koyu mavi, soluk siyah, parıltılı ışıklarla dolu bir tavus kuşu, altın ve gümüş rengi, sertliğin içine gömülmüş kutup haleleri gibi. Şeffaf derinliklerinde farklı farklı açılarda başka dumanlı kristallerin büyüdüğü dumanlı bir kristal: Şeffaf kuvars. Thorsteinn ışıkları ve açıları ortaya çıkarmak için yonttu, parlattı onu ve sonunda, Ines ona tamamıyla güven duymaya başlayınca, sertleşmiş parmaklarını biçimlendirmesine, inciğini düzleştirmesine, göğüslerinin parlak derisinin altındaki gizli ışıkları ortaya çıkarmasına izin vermekten zevk almaya başladı. Suşinin yeni tadını keşfetti, deniz yosunundaki iyotun ve çiğ balığın tuzlu tadını. Bu yüzden barınağa küçük paketler içinde bu şeylerden getirdi ve Thorsteinn da ona, yapağımsı bir kumaştan kocaman cepli paltosunun içinden çıkardığı, bataklık tadındaki Laphroaig viskisinden yudumlar ikram etti. Mezarlığı sevmeye başladığı söylenemezdi ama aşinalık orayı farklı bir şekilde görmesini sağlıyordu.

Burası, üzerine iki yüzyılın isinin düştüğü bir şehir mezarlığıydı. Kentin iç kesimindeki köhne mahalleler, şimdi, taşrada zehirlenmiş ve aç kalmış vahşi mahluklar için bir cennet olsa da, taşlar arasındaki yaşam biçimleri yoğun fakat çeşitlilikten yoksundu. Tombul güvercinler her gün Thorsteinn'in barınağının çatısında toplanıyorlardı; parlak kanatları –köstebek grisi, güvercin grisi, fok grisi– solgun gün ışığını yansıtıyordu. Tombul sincaplar her gün telaş içinde daldan dala koşuşuyor, gri kuyrukları ve yüzleri, minik güçlü pençeleriyle kavradıkları zencefillerin rengine boyanıyordu. Saksağanlar ve çalımlı kargalar vardı. Kalın tabakalar halinde parlak yosunlar, taşların ve taşların üzerine oyulmuş isimlerin üzerinde (yosunlara göre) ivediyetle hareket ediyorlardı. Thorsteinn onları temizlemenin hoşuna gitmediğini söyledi; güzeldiler. Ines burada pek az liken gördüğünü söyledi, bunun üzerine Thorsteinn likenlerin ancak temiz havada yetiştiğini söyledi; kirlilik onları hemen yok ediyordu. İzlanda'da Ines'e hayalini bile kuramayacağı likenler ve yosunlar gösterecekti. Kent kışında, hikâyeler anlattı ona; soğuk yağmur damlaları düşerken, orman buzdan bir kabuk tutarken ve kabuk çatlarken ve çatlarken çamur gölcüklerine dönüşüp erirken; insan olmayan varlıkların, kahkahalar atan ağırlıksız elflerin ve kocaman elli, kocaman ayaklı gizlenmiş trollerin yaşadığı ağaçsız bir ülkenin masallarını anlattı. Ines'in kendi kabuğu kalınlaşıyor ve daha sağlam, daha pürüzlü bir hal alıyordu. Konuşmayı yeniden öğrenmesi gerekmişti; muhtemelen sadece İzlandalının anlayabildiği, fısıltılar, dil şaklatmalar ve hareketlerden oluşan karma bir dil.

Kış bahar oldu, ölü yapraklar yağmurla karardı, aralarından çimenler fışkırdı; çiğdemleri ve kardelenleri, kendi kendine yayılan yabani sümbüller ve kırlangıçotundan halılar, düz yeşil yapraklı uçuk altın sarısı çiçekler izledi; her şeyi ezip geçtiler, mezar taşlarını ve yolları kaplayan çakılları, yeni kazılmış mezarların üzerindeki şişe–yeşili mermer yongalarını, Thorsteinn'in moloz yığınlarını, her şeyi. Ömürleri kısa sürdü ve altın sarısı soldu, gümüşi oldu, gümüşi beyaz oldu, şeffaf, ince damarların ördüğü belli belirsiz bir dantela; ve sonra düşüp humusun gübresi oldu, girişken sülükdallarının ve köksapların kaymaksı boğumlarının yaşadığı yer oldu.

Kırlangıçotlarının ölümü yola çıkma zamanının geldiğine işaret gibiydi. Bunu nasıl yapacaklarını konuştular. Ines Reykjavik'e uçakla gitmelerini önerdi, ama ayrıntlarıyla düşündüğünde böyle bir yolculuğun imkânsız olduğunu gördü. Bunun tek sebebi, zaten ağırlığını taşıyamayacak olan, kanvas kumaş kaplı o çanak koltukların dar boşluğuna yeni bedenini büküp sığıştırmasının imkânsızlığı değildi. Havaalanlarındaki güvenlik kontrollerinden de geçemezdi. Derinliklerine kök salmış maden filizlerine ve topaklarına bir makine nasıl tepki verirdi ki? Eğer başlığını çıkarması istenirse havaalanı görevlisi muhtemelen çığlık atarak kaçardı. Belki de ona ateş ederdi. Bu haliyle bir kurşunun onu öldürüp öldüremeyeceğini bilmiyordu.

Thorsteinn denizden gidebileceklerini söyledi. Scotland'den Norveç Bergen'e, Bergen'den Doğu İzlanda'ya Seydhisfjördhur'a. Okyanusta yedi gün geçireceklerdi.

Yolcular için dört kamarası ve sessiz bir mürettebatı olan küçük bir ticaret gemisinde yer ayırttılar. Faroe Adaları'nda mola verdiler ve ardından, hiçbir kıyısı olmayan, diplerinde hiç köpük kırılmayan, denizden yükselen sarp kayaların arasından Atlantiğe açıldılar. Gemi Atlantiğin çalkantısında ine çıka, sürekli yer değiştiren suların beyaz ve yeşil büyük duvarlarının arasından yolunu açа açа, tuz zerreciklerini fışkırta fışkırta ilerliyordu. Gökyüzü değişti de değişti, opal ve top tuncu, çimen–yeşili ve vişne çürüğü, midye–mavisi ve kadife–siyahı; yabanıl yıldız parıltıları saçıldı ortalığa. Thorsteinn ve Ines mümkün olan her fırsatta güvertede durdular ve ileriye baktılar. Ines geriye bakmadı. Siyah–damarlı diliyle tuzu tattı ve kutsal kitapta hikâyeleri anlatılan, geriye baktıklarında tuzdan sütunlara dönüşen kadınları düşündü. Bedeninde hiç sütun yoktu. Deniz gibi inliyordu ve deniz gibi huzursuzdu. Geçmiş hayatını düşündüğünde aklına gelen, örümcek ağları gibi müphem ve belli belirsizdi. Ines'in havada uçuşan tozuydu annesi şimdi, onu savurduğu derenin köpükten–çiçeklerinin üzerindeki kemik gübresi zerrecikleriydi. Birlikte yedikleri o huzur dolu yemekleri, annesinin gözlemlerindeki o yalın zekâyı, ocakta yanan gaz ateşinin içindeki çini korların kızıllığını zar zor hatırlayabiliyordu.

Şiddetli rüzgâr ve yağmur giysilerini bir çadır gibi şişiriyordu. Bu yeni ortama çabucak alışmıştı, deniz onu tutmuyordu. Thorsteinn güvertede, Ines'in yanında, sakallarının arasından yayılan bir gülümsemeyle, bir aslan ya da yabani bir at gibi dolaşıp duruyordu.

Thorsteinn'ın eti, insan eti, Ines'in ilgisini çekiyordu. Yanağından ya da boynundan bir ısırık alma arzusunun filizlendiğini fark etmişti içinde. Merak ve şefkat karışımı

bir duyguyla, nasıl bir şey hissedeceğini merak ediyordu. Her ne kadar dişlerini –ustura keskinliğindeki çakmaktaşından ön dişlerini ve sert granitten azı dişlerini– yalayıp duruyorsa da bu itkiye direnmesi çok zor olmadı. İnsanların ve taşların düşüncelerini düşündü. Taşlarınki yavaştı, yamalı bohça gibi rengarenk, dokulu ve aşırıydı, hem sıcak hem soğuk. Onları İngilizce'ye ya da bildiği başka bir dile tercüme etmedi; onlar birikmiş, sağlam bir biçimde, birbirine çarpmış, yığılmış, yıkılmış ve unutulmuş şeylerdi.

Thorsteinn, bütün İzlandalılar gibi, adasına doğru yaklaştıkça daha da bir canlandı. Adaya ilk yerleşenlerin hikâyelerini anlattı. Bunlardan biri Aziz Brendan'ın hikâyesiydi: Beşinci yüzyılda hayvan derisinden bir kufayla[13] adaya gelmiş; bir çift kıskaçla ve kaçan keşişlere fırlattığı akkor halindeki kavurucu cürufla silahlanmış dev gibi bir tüylü yaratık tarafından geri püskürtülmüştü. Aziz Brendan, Ultima Thule'ye geldiğine inanmıştı; Hekla yanardağının krateri dünyanın sonundaki Cehennem'in girişiydi. Vikingler dokuzuncu yüzyılda gelmişlerdi. Bir gece birlikte güvertede dururlarken Thorsteinn, onun ellerinin üstünün kordieritden oluştuğunu fark edip şaşırdı; kum rengiyle karışık gri–mavi kristaller, kaba ve sönük, ama belli bir açıda tutulduğunda titrek parıltılar saçan ejderha–pulları gibi fasetalar. Thorsteinn'ın dediğine göre Vikingler, ay ışığını ve Kutup Yıldızı'nı kullanarak karanlıkta gemilerini yüzdürebilmek için, bu mineralin ışığı bir noktada toplama özelliğini kullanmışlardı. Su damlaları

[13] İrlanda ve Galler bölgesindeki göllerde balıkçılar tarafından zaman zaman kullanılan, deri ile kaplı, sepet işi, ufak, hafif ve yuvarlak bir kayık. (Çev.n.)

halatların ve dümen suyunun oluşturduğu kıvrımların uçlarında çakıp sönerken, Ines'in ağır ellerini tutup döndürdü; anlık bir ışıltı, bir göz kırpması çaktı ve söndü karanlıkta.

İzlanda'ya dair gördüğü ilk şey doğu fiyortlarının tırtıklı yabani zirveleriydi. Thorsteinn'in kiraladığı sağlam, yerden bayağı yüksek, kamyon benzeri bir arabaya tıkıştı ikisi ve güneye doğru, vahşi kıyılar, eski antik volkanik vadiler boyunca, ağır ağır, buzçağı buzullarının yanı sıra yol aldılar. –Kelimenin gerçek anlamıyla– büyük buzulun, Avrupa'nın en büyük buzulunun, Vatnajökull'un etkisi altındaydılar; öyle dedi Thorsteinn tekerleğin üzerinde rahatça otururken. Kahverengi sularıyla bulanık ırmaklar kayalardaki yarıklardan vadi içlerine akıyor, alüvyon tozu taşıyordu. Dağ geçitlerinde onun parıltısını gördüler ve ardından, güneyin düzlük alanlarına geldiklerinde, ovalara akmış, mavi gökyüzünün altında ve yeşil bataklıkların üstünde beyaz beyaz parıldayan ilk buzul dillerini gördüler. Thorsteinn kâh mutlak bir sessizliğe gömülüyor, kâh tarihi, coğrafyayı, tarihöncesini ve mitleri konu alan büyülü öyküler anlatıyordu. İlk gördüğünde, Thorsteinn'ın ülkesi – buzun, taş alüvyonun, siyah kumun ve altın sarısı çamurun ezeli kaosu– yaşlı göründü Ines'e. Hikâyeleri kolaylıkla gerilere, birinci ve ikinci yüzyıllara ya da ortaçağa gidebiliyordu ve ataları, husumeti ve sürgünleri anlatan öykülerin kahramanları, sanki geçen yıl birlikte oturup yemek yediği amcaları, dayıları ya da akrabalarıydı. Ama bu topraklarla ilgili çarpıcı ve kesin olan şey jeolojik açıdan genç olmasıydı. Yeryüzünün henüz oturmamış kabuğunun enerjisi ve gençliği, onu zapt olunmaz kılıyordu; başıboş, düzensiz, çalkantı-

lı. İzlanda'nın bütün bir güney kıyısı hâlâ –bir on yıl içinde, bir göz kırpımı anında– dağ sırtlarından sıcak–kırmızı magma akıtan ya da kalın–damarlı buzun altından kaynayarak püsküren volkanik patlamalarla değişmekteydi. Skaftáhraun'a geldiklerinde Thorsteinn burasının lavların oluşturduğu en son yer olduğunu söyledi; 1783 yılında Lakagígar'ın püskürmesiyle oluşmuştu. Patlama bir yıl sürmüş, insanların ve hayvanların yarısından fazlasını öldürmüştü. Ines kayıtsız bir bakışla ince siyah kum yığınlarını süzdü ve ciğerlerinde, karnında kırmızı–sıcak sıvının kaynadığını hissetti.

Simsiyah geniş Myrdalssandur düzlüğünde ilerlediler. Bu, dedi Thorsteinn, bir buzulun, Myrdalsjökull'un altından püsküren bir volkanın, yani Katla'nın işi. Bu volkanla ilgili bir troll–kadının varlığından bahsetti. Ona, ketill, kettle[14] sözcüğünün dişi biçimi olan, Katla adını vermişlerdi; erimiş altından bir kettle'ın içinde saklandığını ve yılda yalnızca bir gün insanlara göründüğünü söylüyorlardı. Fakat onu bulmak için yola çıkanlar, hayali görüntüler ve tuhaf manzaralarla –yanan çiftlikler, katledilmiş hayvanlar– karşılaşıp, hayal kırıklığına uğruyor ve korku içinde geri dönüyorlardı. Katla'nın büyülü bir külot pantolonu vardı; bu pantolon sayesinde çok hızlı koşabiliyor, kayalıklardan kayalıklara bir tüy hafifliğinde atlıyor, dağ tepelerine sisten bir bulut gibi tırmanıyordu. Bu pantolonun insan derisinden yapıldığı söyleniyordu. Bir keresinde genç bir çoban, bir koyununu bulabilmek için pantolonu almıştı ve Katla çobanı yakalayıp öldürmüş, parçalamış ve bedenini peynir suyu dolu bir fıçının içine gizlemişti. Peynir suyunu içmek için fıçıyı açtıklarında,

[14] Kettle: (İng.) Kazan, çaydanlık. (Çev.n.)

tabii ki çobanı bulmuşlardı. Katla rüzgârda ilerleyen bulutlar gibi, Myrdalsjökull'un üzerinden kaçmış ve bir daha onu gören olmamıştı.

O bir taş kadın mıydı, diye sordu Ines. Taşsı düşünceleri, ödünç derisinin esnek kıldığı ağır uzuvlarında gümbürdedi. Taşlara ve dallara sürtüne sürtüne derileri soyulan, alttan parlak bir kayganlığın ortaya çıktığı yılanlar ve kertenkeleler gibi, kendi insan derisi de pul pul dökülüyordu. Kristal parmak uçlarıyla onları kaldırıyor, olmayan göbeğinin, dizinin ve dirseğinin çatlaklarındaki ölü şeyleri kazıyordu.

Thorsteinn onun taş olduğundan bahsedildiğini hiç işitmediğini söyledi. İzlanda'da, Norse trolleri gibi, güneş vurduğunda taşa dönen troller vardı. Ama bu hepsinin öyle olduğu anlamına gelmezdi. Çöldeki taşların arasında ya da nehir yataklarında yüzyıllarca uyuyan, bir yer sarsıntısıyla ya da bir volkan patlamasıyla uyanıp, yeni bir hayata başlayan troller olduğunu söyledi. Çiftçilerden ve balıkçılardan ancak devasa cüsseleriyle ayrılan insan troller de vardı. "Şahsen" dedi Thorsteinn, "Senin bir troll olduğunu düşünmüyorum. Bence sen bir metamorfozsun."

Reykjavík'e geldiler; sisler altında bir liman. Ines bu küçük şehirde bile huzursuz ve tedirgindi; ona limanı gezdiren Thorsteinn'ın ardında, kapüşonlu kafası ve sarılıp sarmalanmış bedeniyle, uzun adımlar atarak yürüyordu. Bir şeyler olması gerekiyordu, ama burada değil, insanların arasında değil. Mermerleşmiş kulaklarında yeni düşünceler uğulduyordu. Thorsteinn mumcuların ve sanatçıların atölyelerine girip çıkarken, himayesindeki

kaba saba kişi gölgelerde durup onu bekliyor ve ara sıra dişlerinin arasından tıslıyor, fısıldıyordu. Ines nereye gittiklerini sordu ve Thorsteinn –sanki Ines'in onun düşüncelerini okuması gerekirmiş gibi bir ifadeyle– çalışacağı yere, yazlık evine gittiklerini söyledi.

"Ya ben?" dedi Ines homurdanarak. Thorsteinn gözlerini dikip baktı ona, gülümsemiyor, bir kıymet biçmeye çalışıyordu.

"Bilmiyorum" dedi. "Bunu ne sen ne de ben bilebiliriz. Seni –insan olmayan– canlıların varlığının bilindiği bir yere götürüyorum. Bu iyi de olabilir kötü de, ben bir heykeltıraşım kâhin değil, nereden bilebilirim? Seni kaydetmek istiyorum. Umarım buna izin verirsin. Ne olduğunu gösteren işler yapmama. Ömrüm boyunca bir daha böyle bir şey göremeyebilirim."

Ines gülümsedi, kapüşonunun gölgelediği yüzünde bütün dişleri görünüyordu.

"Aynı fikirdeyim" dedi.

Reykjavík'ten çıkıp, çevre yolundan tekrar batıya doğru yol aldılar. Olağanüstü şeyler gördüler –dağ yamaçlarından inen buharlar, doğanın taştan kapları içinde fıkırdayan sıcak mavi sular, hafif isli süngertaşları, Hekla'nın üstü örtülüp gizlenmiş kambur siyah biçimi, kapüşonlu ve şiddet dolu. Thorsteinn kayıtsız bir ifadeyle, onun 1991 yılında patladığını, toprağın ve buzun altında hâlâ olağandışı bir şekilde aktif olduğunu belirtti. Üç buzulun, iki derin ırmağın ve karanlık sıradağların arasında uzanan, girilmez, geçit vermez Thor ormanına, Thorsmork vadisine doğru yol aldılar. Sel yataklarından ve çamur yollardan geçtiler. Tek bir insan yoktu ortalıkta, tarlalar

yabani çiçekler ve kuşlarla doluydu, kayın ve söğüt ağaçlarının üzerinde şarkılar söyleyen kuşlarla. Şimdi yazdayız, dedi Thorsteinn. Ama kışın buraya gelemezsin. Irmaklar geçit vermez. Rüzgâr öyle eser ki ayakta bile duramazsın.

Thorsteinn'ın yazlık evi mezarlıkta kaldığı yer gibiydi ama yine de buranın insanda yarattığı etki farklıydı. Ev bir yamaca inşa edilmişti; duvarları ve çatısı toprak keseklerindendi. Yan tarafında, yine çatısı topraktan, kaba saba, konforsuz bir müştemilatı ve müştemilatın içinde Thorsteinn'ın uzun çalışma tezgâhı vardı. Eşyalar da yine kaba saba ve konforsuzdu: Ahşaptan iki ağır kerevet, yamaçtaki kaynaktan bir boruyla çekilen suyun aktığı taştan bir lavabo, bir masa, sandalyeler, ahşap bir mutfak dolabı. Ve fırınlı bir ocak. Hava açık olduğunda evden gördükleri manzara uçsuz bucaksız bir vadi, azgın akan bir buzul ırmağı, keskin dağ sırtları ve buzulların uzak parlak ışıltısıydı. Evin önündeki çimenlik alan, iri taşlardan bir kaos ile yarı–işlenmiş taşların oluşturduğu daire benzeri bir şeydi. Ines, yavaş yavaş anladı ki, bir inek büyüklüğündeki devasa taşlardan çakıl yığınlarına ve tek tek perdahlanmış taşlara dek, bütün taşların, ya üzerinde çalışılıyordu ya çalışılması muhtemeldi ya da üzerlerinde yapılan çalışma şimdilik bitmişti. Taşlar hem yontulmuş hem de bezenmişti. Kabuksu bir kaya çıkıntısının altından bakan, tek gözlü, keskin dişli, pis pis sırıtan bir yüzü fark etti. İri bir kaya parçasından, kusursuzca perdahlanmış, gençlik fışkıran, üzerinde likenlerin altın sarısı daireler halinde parıldadığı bir çift göğüs beliriyordu. Buzun yarattığı çatlaklar, suyun oyduğu kanallar, köklerin fışkırıp bükümlendiği yerlerde oluşan labirentler, parlak

pembe ve altın sarısı renkleriyle, ışığa yakalandıkları yerlerde ışıldıyorlardı. Taştan yumurtaların kaygan ponza taşından ya da pürüzsüz rosalinden yuvaları, kristal kurtlara ve yılantaşından engereklere yuva olmuştu.

Taş yontucusu havayla ve toprakla çalışıyordu, işine yardım eden ya da onu kontrol eden onlardı. Kamburu çıkmış taş kadının, kucağına ve uyluklarının üstüne dökülen parlak yosunlardan fantastik bir bahçesi vardı. Dikine bir monolit, "liken yazıları"nın meyvelenerek çoğalmış gövdeleriyle büyüleyici bir şekilde bezenmişti. Daha yakından baktığında Ines çatlaklara konmuş mücevherleri ve taş yüzeyde açılmış deliklere yerleştirilmiş, ortaçağ pelerin broşlarına benzeyen uçları sivriltilmiş iğneleri gördü. Cüce bir taşın, kulaklarının olması gereken yerde, altından yontulmuş minik elleri vardı.

Thorsteinn –yazın– bu topraklardaki havanın birbiri ardına gelen fantastik değişimlerini yansıtan ve simgeleyen, kalıcı taş işleri eklemekten hoşlandığını söyledi. Buz yapmak, gayzer fokurtuları, sel taşkınları ve çamur banyoları yaratmak için plastik sicimlerden, kabarcıklı ambalaj kağıtlarından, poliüretan levhalardan maharetle yaptığı şeyleri asmıştı. İnce cam parçalarından gökkuşakları yapıp onları kendi yarattığı mahlukların üzerine doğru eğmişti; çeliksi fırtına ışığında parlak mavi ışığı yakalıyor ve gökyüzünü bütünüyle kaplamış bulutların ıslak ıslak titreşen ışıltısını yansımalarına hapsediyorlardı.

Gerçek gökkuşakları da vardı, bir sürü. Bir günün içinden birkaç mevsim geçebiliyordu; parıl parıl bir güneş, kar ya da fırtına toplayan bulutlar, bir insanın ayakta duramayacağı denli şiddetli rüzgâr ve büyük burgaçlar. Ama taş kadın, Thorsteinn'ın barınağa girmesi gerek-

tiğini söylediği zamanlarda bile, dalganın üzerinde sörf yaparmışçasına, fırtınaya karşı durmaktan hoşlandığını fark etmişti. Kısa süren yazın ilk demleriydi ve çiçekler vardı ortalıkta; taşkıranlar ve kayakorukları, baldırıkaralar ve öbek öbek altın sarısı melekotları. "İzlanda yosunu" olarak bilinen likenlerin, yani *cetraria islandica*'ların oluşturduğu yumuşak yeşil halıların üzerinde yürüdüler. Hem rengeyikleri hem insanlar yiyor, muhtemelen kansere de iyi geliyor, dedi Thorsteinn.

Ateşin yanı başında yedikleri, tütsülenmiş kuzu etiyle omletten oluşan bir akşam yemeğinde, daha ziyade resmi bir ifadeyle sordu Thorsteinn Ines'e, onunla oturup oturmayacağını. Bir Kuzey gecesinin ışığı vardı havada; yüzü gece yarısı güneşiyle alev alev, içinde yalazların oynaştığı sakalı altın ve pirinç rengindeydi. İngiltere'den ayrıldıklarından beri Ines kendine hiç bakmamış, kendini hiç görmemişti. Yanında ayna taşımıyordu ve atölyesindeki çuval çuval camdan mozaik kareleri dışında, Thorsteinn'ın duvarlarında yansıtıcı bir yüzey yoktu. Ines ona, topladığı, o kadar maharetle ve o kadar göz alıcı biçimde bezediği taşlardan bir farkının kalıp kalmadığını artık bilmediğini söyledi. Belki de portresini yapmayacak, bezeyecekti onu, yontacaktı, vakit geldiğinde... olan biten ne ise işte o nihayetine erdiğinde, bittiğinde; Ines bunu dillendirmeden bıraktı, çünkü sonunu hayal edemiyordu. Keskin dişleriyle lezzetli kuzu etini parçaladı. İtiraf etmese de, kabul etmese de, ete aşırı bir ihtiyaç duyuyordu. Ağzının değirmeni lifleri öğütüyordu. Elinden geleni yapmaktan mutlu olacağını söyledi Ines.

Thorsteinn onun *olduğu* şeyi sadece tahayyül etmiş olduğunu söyledi. Bütün yaşamım boyunca dönüşümler-

le ilgili şeyler yaptım. *Yavaş* dönüşümler, insan ömrüne göre. Üzerinde yaşadığımız yeryüzü içinse hızlı; hızlı dönüşümler. Sen yürüyen bir metamorfozsun. Bir erkek böyle bir şeyle yalnızca düşlerinde karşılaşabilir. Şarap kadehini Ines'e doğru kaldırdı. Ben de, nihayetinde değiştim, dedi, senin değişiminle. Bunu kaydetmek istiyorum. Ines bundan onur duyacağını söyledi ve kastettiği buydu.

İzlanda'da zaman çok ayrıksıydı. Yaz, yoğun sisten ve donmuş buz iğnelerden bir örtüyle kaplı, ışığın ve ışıltının kısacık bir adasıydı. Ama yaz adasının sınırları içinde günışığı ezeliydi, akşam karanlığı yoktu, gökyüzündeki renklerin bitimsiz dönüşümüydü tek görülebilecek olan, –benekli alabalık, yanar döner uskumru, turkuvaz, safir, peridot, şeffaf sıcak kırmızı– ve sonbahar fırtınalı parmaklarla söndürürken gün ışığını, o, kutup halelerinin aniden saldıran, fır dönen örtüleriyle birlikte akıyordu. Thorsteinn bütün yaz kendi ritmiyle çalıştı; şelaleler gibi, hızlı, sebatkâr ve toprakçıl –uzun, uzun saatler boyunca, hava akımları gibi. Ines taştan bir bankın üzerine oturuyor ve ara sıra, beceriksiz taş parmaklarıyla ev işleri yapıyordu, bezelye ayıklıyor, bir patates soyuyor, bir kâse yumurtayı çırpıyordu. Okumayı da denedi ama yeni gözleri, dans eden siyah harflere, ayaklarının etrafında aceleyle hareket eden ya da hissiz ayak bileklerine tırmanan karınca ve örümceklerden daha fazla bir anlam veremiyordu. Ayakta durmayı tercih etti, gerçekten ayakta durmayı. Eğilmek giderek daha da güçleşiyordu. Bu yüzden ayakta duruyor, tepelere ve uzak buzulların bulutsu görünüşüne bakıyordu. Bazı günler Thorsteinn çalışırken

konuşuyorlardı. Bazense, birkaç gün üst üste, tek laf etmiyorlardı.

Bir sürü, bir sürü eskiz çizdi; yüzünün, parmaklarının, girintili çıkıntılı bir hal almış bedeninin eskizlerini. Kilden küçük figürinlerini yaptı Ines'in ve daha büyüklerini; üstünü taşlarla ve cam parçalarıyla, havayı temsil eden şeylerin iplikçikleriyle kaplıyordu ve hava sonradan onları dağıtıp bozuyordu. Kurumuş yabani çiçeklerden rüzgârın alıp götürdüğü çelenkler yaptı. Thorsteinn iyice yaklaşıyor ve serinkanlılıkla bakıyordu Ines'in gözlerine, gözlerinin gece yarısı güneşinin kırmızı ışıklarını yansıtan kristal bloklarına. Ines giderek daha sık yalnızlık denemeleri yapıyordu kırlarda. Bir keresinde, geri dönerken, bayağı uzaktan, Thorsteinn'ın yaptığı bir taşı gördü; lime lime mantosunun altındaki fantastik kabuğunun içinde duran, güzel bir kadının yüz hatlarını seçmek mümkündü; yontulmuş yüzü düşünceli bir kadın, arayan ve bulan. Yakınlaştıkça insana olan benzerliği yok oldu. Thorsteinn'ın onu *gördüğünü* düşündü Ines ve bundan mutlu oldu. Orada, var olduğunu görmüştü.

Ama kendisi için Thorsteinn'ı görmek giderek güçleşiyordu. Mavi insan gözlerini onun kristal gözlerine diktiğinde ve sakalları yüzünün değirmiliğini çevreleyen altın rengi bir bulut halinde dalgalandığında değil sırf, her zaman, hayal meyal ve bulanık görünmeye başlamıştı ona. Cismaniliği yok olup gidiyordu. Sağlam yapılı bedeni sanki su buharından oluşmuş bir biçimden ibaretti. Gür sesini duymak için, bazalttan avucunu kulağına siper etmesi gerekiyordu ve bu ses yine de çekirge hışırtıları gibi geliyordu Ines'e. Geceleri onun tahta yatağında horladığını duyuyordu; su çağıltısından ya da boranın çıkardığı rastgele gıcırtılardan ayırt edilemez bir ses.

Fakat aynı anda, başının arkasında, net göremediği alanda, görüş menzilindeki dairesel alanın hemen ötesinde bir şeyler görüyordu ya da görür gibi oluyordu; doluşmuş, el kol hareketleri yapıyorlardı sanki. Geminin güvertesinden bakarken bir an için görünüp kaybolan deniz hayvanları görmüştü. Yunuslar, arkalarında bıraktıkları akıntının içindeki hava kabarcıklarının oluşturduğu uzun iğnelerin arasında parıltılarla hareket ediyorlardı. Balinalar suyun kırışık yüzeyinde, iri cüsselerinin neresi olduğu ancak tahmin edilebilecek kısımlarını kısacık bir süre için kamburlaştırıyorlar, bunu, ya ucu çatallı bir kuyruğun kaslardan oluşan köprüsü ya da hayal bile edilemeyecek bir derinin altında kasılan bir hava deliğinden fışkıran suyun patlaması izliyordu. Deniz kuşları kurşuni gökyüzünde birdenbire, yoktan var olmuşçasına beliriveriyor ve üzerlerini örten yüzeyden, aşağıya doğru düşen kılıçlar gibi, ansızın aşağı süzülüveriyorlardı. Bu yüzden Ines şimdi, toprak kabarcıklarının ve toprak yaratıklarının, havada ve düşen deniz kuşlarında, sarsılarak kendi biçimlerini bulduklarını hissediyordu. Çevik canlılar sürü halinde, evin etrafında rüzgârla birlikte akıyordu süratle; Ines, onların, bir tür alay ya da vecd haliyle uzattıkları esnek kollarını salladıklarını az çok görüyor, yeni bir sezgiyle hissediyordu. Thorsteinn onu çizmekle uğraşırken, gözünü dikip baktığı taşlar, benekli lekeli taşların vahşiliğinde, benekli lekeli yumurtaların gizlendiği kuş yuvalarında, gizlenmiş benekli lekeli fundalık kuşları gibi kımıldamaya, gamzeler oluşturmaya başlamıştı. Likenler gözle görülür bir hızla büyür gibiydi; engerekler gibi üçgen kafalarıyla halkalar ve helezonlar oluşturuyorlardı. Hepsinin en aşikârı –az çok görülebileni– devasa dansçılardı; kaya parçalarından ve topraktan kamburlarını çı-

karmış, güçlü kollar ve şıklayan parmaklarla, hızla savrulan, kuvvetle iten ve çağıran biçimlerdi. Uzun bir süre baktıktan, hızlı ve azametli, esnek ve hissiz, olan bu şeylerin hareket eden bir hayvanın, –o kadar büyüktü ki o hayvanlar, bir dağ sırası bile, uykularında kıpırdanırken ya da uyanırlarken hafifçe silkelendiklerinde postlarında oluşan bir kırışıklıktı ancak, işte o hayvanların– sırtındaki parazitler gibi yürüdüğünü ve koştuğunu görür gibi oluyordu.

Kelimelerin pek tasarruflu kullanıldığı konuşmalarından birinde şöyle dedi Thornsteinn'e:

"Burada yaşayan şeyler var, onları neredeyse görecek gibi oluyorum ama göremiyorum."

"Belki, onları görebildiğinde" dedi Thornsteinn sakin bir tavırla, kara kalemiyle bir eskizi çiziktirirken, "belki ondan sonra..."

"Çok yorgunum, çoğu zaman. Ve yorgun olmadığımda –*anormal*– bir enerjiyle dolu oluyorum."

"Bu iyi."

"Bu düşündürücü."

"Göreceğiz."

"İzlanda'da insanlar" diye sordu gene Ines, *bir şeyin* ona baktığının ve tırmalayan sesini dinlediğinin bilincinde olarak ve anlamadığına inanarak, "trollere dönüşüyorlar mı?"

"Troller mi?" dedi Thornsteinn. "Bu insanların onlar için kullandıkları sözcük. Bizde bir sözcük var, ***tryllast***, delirmek, çılgına dönmek anlamına geliyor. Troller gibi. Hep insanların bakış açısı. Burada, bu adada biraz yersiz ve asılsız kaçıyor bu."

Uzun bir sessizlik oldu. Ines çalışırken yüzüne baktı

onun ve dikkatle kendisini inceleyen gözlerine odaklayamadı bakışlarını; kara kalemle yapılmış lekelerdi o gözler, toz zerrecikleriyle dolu. Oysa ki yamaç, saçak saçak yosunsu kirpiklerinin arasından tembelce açılan, taşlardaki oyuklardan geçip ona bakan, ışıkta bir an için çakıp sonra tekrar yok olan gözlerle capcanlıydı.

Thornsteinn,

"Kış için liken toplamaya giden bir grup yoksul adamdan bahseden bir hikâye vardır. İçlerinden biri diğerlerinden daha yükseğe tırmanır ve üst tarafındaki sarp kayalıktan aniden çıkan uzun taş kollar adamı sarar, kaldırır ve yamacın üst kısmına taşır. Hikâye taşın yaşlı bir troll kadını olduğunu söylüyor. Arkadaşları çok korkarlar ve kaçıp evlerine dönerler. Sonraki yıl oraya tekrar gittiklerinde, adam yosundan bir halının üzerinde onları karşılar, likenler gibi gıpgridir. Ona mutlu olup olmadığını sorarlar. Yanıt vermez. Ona neye inandığını, bir Hıristiyan olup olmadığını sorarlar; adam kuşku uyandıran bir ifadeyle Tanrı'ya ve İsa'ya inandığını söyler. Onlarla geri dönmeyecektir; zaten arkadaşları da pek ısrar etmez, hikâyedeki izlenim budur. Ertesi yıl daha da grileşmiştir ve hâlâ orada öyle taş gibi hareketsiz durup bakmaktadır. Ona tekrar neye inandığını sorduklarında, ağzını oynatır ama tek bir sözcük duyulmaz. Ve sonraki yıl gelip, tekrar ona neye inandığını sorduklarında, hiddetli bir kahkahayla yanıt verir, *Trunt, trunt, og tröllin í fjöllunum.*"

İnes'in içindeki İngiliz dil uzmanı onun ne dediğini anlamakta ısrarlıydı. "Ne demek bu?"

"'Trunt trunt' boş lafdan başka bir şey değil, saçma sapan, zırva, bak hah işte ve zart zurt ya da böyle bir anlama geliyor, İngilizce'deki tam ifadesini bilmiyorum.

Trunt, trunt ve troller postların içinde."

"Güzel bir ritmi var."

"Aslında öyle."

"Thorsteinn korkuyorum."

Thorsteinn çıplak kolunu Ines'in omuzlarının olması gerektiği yerdeki, yumrulara ve çakmaktaşının sert, keskin kenarlarına doladı. Örümcek ağının dokunuşundan daha hafif bir duygu verdi bu dokunuş Ines'e.

"Beni çağırıyorlar" dedi fısıltıyla. "Onları işitiyor musun?"

"Hayır. Ama çağırdıklarını biliyorum."

"Dans ediyorlar. İlk bakışta çirkin geliyor, seğirtmeleri ve yere kuvvetli basışları. Ama şimdi –şimdi yapamayacağımdan korkuyorum– çembere katılamayacağım. Ben hiç dans etmedim. Ama böyle vahşi bir enerji var." Açık olmaya çalışıyordu. "Onları net bir şekilde *görmedim* hâlâ. Ama danslarını görüyorum, onun şiddetini."

"Vakti geldiğinde onları göreceksin. Göreceğine inanıyorum" dedi Thorsteinn.

Sonbahar yaklaşırken Ines'in huzursuzluğu arttı. Bedenindeki yarıklara ektiği çimen ve sarmaşıklarla bir bahçe oluşturmuştu kendi bedeninde. Üzerinde hayvanlar koşuşturuyordu; en başta böcekler, Ines'in çilli göğsünden ayırt edilemeyen taş renkli bir kelebek, dolanıp duran karıncalar ve bir kırkayak. İncecik kırmızı kurtlar bile vardı, çiğ et renginde, canlarının istediği gibi delikler açıp duruyorlardı. Bu şeyleri de yanına alarak, her gün daha fazla yürüyordu. Eylül ayında günlerce bardaktan boşanırcasına yağmur yağdı, toprak keseklerinden çatının üstündeki don kalın bir tabakaydı; buzul ırmakları kabardı ve kaynadı; bloklar ve çamur yığınları halinde

karıştı bu ırmaklara buz ve bitki örtüsünün üzerini zerreciklerle kaplayarak başka bir biçim aldı. Thornsteinn artık burada kalmanın güvenli olmayacağını, çok az zamanları kaldığını söyledi, ölebilirlerdi. Ines'in mağaramsı göz çukurlarının içinde ışıldayan gözlerinin üzerinde kasılan kaşlarını izledi.

"Seninle geri dönemem."

"Dönebilirsin. Benimle gelmenden mutlu olurum."

"Burada kalmam gerektiğini biliyorsun. Bunu hep biliyordun. Sadece biraz cesaret topluyorum."

O gün geldiğinde, uluyup inleyerek bütün bir yeryüzünü dolaşan, güvenli bir yerde olmayan bütün nesneleri ve canlıları, hattâ –tutunacakları bir sırık ya da kayalıkların içinde bir sığınakları yoksa– insanları bile alıp götüren İzlanda rüzgârlarından birini de getirdi yanında. Böyle bir havada kuşların hiç şansı yoktu; savrulup, parçalanıyorlardı. Kar ve buz ve savrulan bulutlar rüzgârın içinde ve üzerindeydiler; rüzgâra karışmıştı hareket eden toprak ve su, gayzerlerden çıkıp toplanan tuhaf buhar halkaları karışmıştı rüzgâra. Thorsteinn evine girdi ve kapının dayağını tutarak öylece bekledi. Ines önce onunla gelmeye koyulmuş, ardından hemen yüz geri etmişti; başını kaldırmış dağ yamaçlarına bakıyor ve hareket eden havanın kırıp dağıtan hiddetine karşı kolaylıkla ayakta durabiliyordu. Anıtsal kollarından birini kaldırdı ve vahşi kayalık bölgelere doğru bir hareket yaptı, sonra da elini gözlerine götürdü. Ağlayıp inleyen bu gürültünün içinde kimsenin sesi işitilemezdi ama Thorsteinn onu gördü; Ines işaretlerle anlatıyordu, artık onları büyük bir netlikle gördüğünü. Başını salladı Thorsteinn, çünkü kollarıyla

kapının dayağını tutması gerekiyordu. Dağa baktı ve onun açıkça gördüğünü gördü, şüphe yoktu, görüyordu; devasa, kıvrak, taştan bacakları üzerinde hızlı bir dans tutturmuş, fırıl fırıl dönen, eğilen, içten mimiklerle çağıran, davetkâr bir tavırla açılmış kocaman kollarını sallayan o figürleri. Thorsteinn'in taş–bahçesindeki kadın bir nefes çekti içine; titrediğini gördü Thorsteinn ve tedirgin birkaç dans adımını denediğini, bir kolunu salladı ardından, sonra ikisini birden. Onun kahkahasını duydu, rüzgârda. Kuvvet topluyormuşçasına hafifçe sallandı ve koşarcasına bir dans tutturdu tipinin içinde. Taştan bir ses duydu Thorsteinn, bağıran ve şarkı söyleyen, *"Trunt, trunt, og tröllin í fjöllunum."*

İçeri girip, rüzgâra karşı kapattı kapısını ve toplanmaya başladı.

Ham Malzeme

Hep aynı şeyi söyleyerek başlardı konuşmasına. "Yapmacıklıktan ve zorlamadan kaçınmaya çalışın. Gerçekten bildiğiniz şeyi yazın. Onu keşfedin, yeniden yaratın. İçinden bir melodram çıkarmak maksadıyla yaklaşmayın. Yürümeye başlamadan önce koşmaya çalışmayın, kendinizi uçmaya bırakın." Her yıl içinden gelen samimi bir öfkeyle bakardı onlara. Her yıl melodram yazarlardı. Melodram yazmaya ihtiyaç duydukları belliydi. Onlara Yaratıcı Yazarlığın bir tür psikoterapi olmadığını söylemekten vazgeçmişti. Yüceliğiyle de saçmalığıyla da psikoterapinin ta kendisi olduğu belliydi.

On beş yıldır veriyordu bu dersleri. Önceleri okulda bir sınıfta, sonraları, Sanat ve Kültür Merkezi haline getirilmiş Viktorya döneminden kalma bir kilisede. Köyün ismi Sufferacre'dı; *sulfuris aquae* sözcüğünün değişip bu biçimi aldığı düşünülüyordu. Eski bir Derbyshire kaplıcasıydı. Bu köyde doğup büyümüştü. 1960'larda *Kötü Çocuk* adında, ateş püsküren, putları kıran, insanları sarsan ama yine de oldukça başarı kazanan bir roman yazmıştı. Ün kazanmak için köyü terk edip Londra'ya gitmiş ve on yıl sonra sessiz sedasız geri dönmüştü. Birilerinin padoğunda,[1] bir karavanda yaşıyordu. Sık sık motosikletle seyahatlere çıkıyor, kafelerde, okullarda, sa-

[1] Ahıra yakın, etrafı çevrili küçük çayır veya otlak. (Çev.n.)

nat merkezlerinde Yaratıcı Yazarlık dersleri veriyordu. İsmi Jack Smollett'ti. Açık renk saçları uzunca, iri yarı, güleç kırmızı suratlı bir adamdı; ayaklarını sürüyerek yürür, saç örgüsü motifli yağsı renklerde örgü kazaklar giyer, parlak kırmızı fularlar takardı. Kadınlar ondan hoşlanırdı, aynen heyecanlı Labrador köpeklerinden hoşlandıkları gibi. Neredeyse bütün kadınlar –sınıfı ağırlıklı olarak kadınlardan oluşurdu– ona, tutkulu bir aşktan daha çok, güzel börekler ve elmalı paylar pişirme arzusu duyarlardı. Makul ölçülerde yemediğine inanıyorlardı (haklıydılar). Eskiden beri, onları bildikleri şeylere sıkı sıkıya yapışmaya teşvik ederken, sınıfındakilerden biri de çıkıp, onun "gerçekten bildiği" şeyin tam da kendileri olduğuna dikkati çekerdi. *Bizim* hakkımızda yazacak mısın, Jack? Her zaman hayır derdi, bu onların kendisine duyduğu güveni suiistimal etmek olurdu. Diğer insanların özel yaşamlarına daima saygı duymalısınız. Yaratıcı yazarlık öğretmenlerinin doktorlarla ortak yönleri vardır ama yine de –böyle olsa bile– yaratıcı yazarlık bir terapi değildir.

Aslında sınıfındaki itirafları (ya da uydurmaları) konu alan iki hikâyeyi boş yere satmaya çalışmıştı. Sınıfındaki öğrenciler tertemiz tepsilerdeki çiğ midyeler gibi sunarlardı kendilerini ona. Dehşetten, yücelikten cüceliğe düşüşlerden, gündüz düşlerinden, küfürlerden ve hınçlardan söz ederlerdi. Yazamıyorlardı, uydurmaları hamdı, çamurlu kamışlarla ipek eğirmek ya da kanlı çiğ eti lezzetli bir yemek haline getirmek için gereken çalışma tarzını bulamıyorlardı. Bu yüzden, hepten isteyerek olmasa da, onlara itimadını koruyordu. Yazıyı önemsiyordu. Seksten, yemekten, biradan, açık havadan, hattâ samimi-

yetten daha çok önemsiyordu yazıyı. Karavanında sürekli olarak yazıyor, tekrar tekrar yazıyordu. Beşinci romanını tekrar yazıyordu. İlk romanı, *Kötü Çocuk*, aceleyle altı farklı biçimde yazılmıştı ve gönderdiği ilk yayımcı ondan alelacele kitaba nihai biçimini vermesini istemişti. Umduğu da buydu. (Aslında genç beynindeki iki senaryodan biriydi bu, hemen kabul görme, acı verici, baş koymuş bir meydan okuma. Başarı göz kamaştırıcı bir netlikle belirdiğinde, daima olası tek sonuç oluyordu.) Bu nedenle üniversiteye gitmedi, bir meslek de edinmedi. Kendini bildiği kadarıyla o bir Yazar'dı. İkinci romanı, *Gülümse ve Gülümse* altı yüz kopya satmış, kalanları da tezgâha düşmüştü. Üçüncü ve dördüncü romanları –onları da tekrar tekrar yazmıştı– kahverengi paket kâğıtlarına sarılı bir halde, karavanındaki küçük bir sandığın içinde üzeri posta damgalarıyla dolu duruyorlardı. Bir mümessili yoktu.

•

Dersler eylül ayından mart ayına dek sürüyordu. Yaz aylarında sanat festivallerinde ya da güneşli adalardaki tatil kamplarında çalışıyordu. Eylülde tekrar derslerine kavuşmaktan memnun oluyordu. Kendini hâlâ asi ve bağımsız hissediyordu ama aslında alışkanlıkların insanıydı. Kesin ve tekerrür eden zamanlarda kesin ve tekerrür eden bir şekilde gerçekleşen şeylerden hoşlanıyordu. Derslerinin çoğunda sınıfın yarısından fazlasını her yıl gelen vefalı öğrencileri oluştururdu. Her sınıfında yaklaşık on kişilik bir çekirdek kitle olurdu. Yılın başında bu rakam yeni gelen heyecanlı öğrencilerle ikiye katlanırdı.

Noel'e dek bunları çoğu ya diğer kursların cazibesine kapıldığından, ya sürekli gelen öğrencilere bakıp yıldığından, ya evindeki bir takım sorunlara yenik düştüğünden, ya da kişisel yorgunluğundan dolayı dersi bırakmış olurdu. Saint Antony Kültür ve Sanat Merkezi yüksek tavanı nedeniyle kasvetli, antik kapıları ve pencereleri nedeniyle bol esintili bir yerdi. Derse katılanlar gazlı ısıtıcılarını ve bir çember halinde astıkları vitray taklidi başlıklı seyyar lambalarını kendileri getirirdi. Eski kilise iskemlelerini bu hoş ışığın altına bir çember halinde dizerlerdi.

İsimlerini bir liste halinde yazmaktan hoşlanırdı. Sözcükleri severdi, o bir yazardı. Bazen, Lolita'nın sınıf arkadaşlarının isim listesini çıkarmak için Nobakov'un ne kadar çok uğraştığından, Amerika'ya dair ne kadar çok şey anlatıp, ne kadar az sözcükten ne kadar güçlü bir imge yarattığından bahsederdi. Bazen, kendini gerçek bir liste kadar hoşnut bırakacak hayali bir liste yapmaya çalışırdı. Ama hiç işe yaramadı. Anlam açısından birbirine denk imalı sözcükler yazacak –örneğin Parson[1] için Vicar[2], Silver[3] için Gold[4]– ve kendi metninin, mevcut sıralamanın yerine karşı konulmaz bir şekilde geçtiğini görecekti. O andaki sınıf listesi şöyleydi:

Abbs,	Adam
Archer,	Megan
Armytage,	Blossom

[1] (İng.) Kilise bölgesinden sorumlu Anglikan Kilisesi papazı. (Çev.n.)
[2] (İng.) Anglikan Kilisesi'nde kilise papazı. (Çev.n.)
[3] (İng.) Gümüş. (Çev.n.)
[4] (İng.) Altın. (Çev.n.)

Forster,	Bobby
Fox,	Cicely
Hogg,	Martin
Parson,	Anita
Pearson,	Amanda
Pygge,	Gilly
Secrett,	Lola
Secrett,	Tamsin
Silver,	Annabel
Wheelwright,	Rosy

Anlamsız simetriler için bu listeye başvuruyordu. Pygge ve Hogg. Pearson ve Parson. A'nın ortaklığı, öne çıkışı ve E'yle R'nin yokluğu. Bir ara, artık yok olmuş eski meslekleri yansıtan soy isimlerini kaydediyordu: Archer[1] Forster[2] Parson[3] Wheelwright[4] Derbyshire da diğer yerlerden daha mı çoktular?

Sonra, mesleklerin bir listesini tutmuştu. Bu liste aynı zamanda sakat bir mikrokozmosdu.

Abbs	E.'nin C.'sinde diyakoz.
Archer	Emlakçı
Armytage	Veteriner
Forster	İşsiz bir banka veznedarı
Fox	Seksen iki yaşında bir kız kurusu
Hogg	Muhasebeci
Parson	Muallime

[1] Okçu. (Çev.n.)
[2] Ormancı. (Çev.n.)
[3] Papaz. (Çev.n.)
[4] Tekerlekçi. (Çev.n.)

Pearson	Çiftçi
Pygge	Hemşire
Secrett, Lola	Arada bir gelen öğrenci, nafakayla yaşayan kadının kızı
Secrett,Tamsin	Nafakayla yaşıyor (kendi ibaresi)
Silver	Kütüphaneci
Wheelwright	Öğrenci (mühendislik okuyor)

Yazdıkları son yazılar ise şöyleydi:

Adam Abbs	Rwanda'da şehit düşmüş rahibelerle ilgili bir öykü
Megan Archer	Bir emlakçının adam kaçırma eyleminin ve uzatmalı tecavüzünün hikâyesi
Blossom Armytage	İki İskoç teriyer'ine yapılan incelikli eziyetin öyküsü
Bobby Forster	Ehliyet sınavlarındaki adaletsiz bir denetçinin tuzağa düşürülüp, intikam dolu bir şekilde katledilişinin öyküsü
Cicely Fox	Siyah kurşunla cilalanmış sobaları nasıl kullanırdık
Martin Hogg	VIII. Henry döneminde idam, karakalem resim ve konaklama
Anita Parson	Kayıtlara geçmemiş süreğen çocuk suiistimalinin ve Satanik kurban töreninin öyküsü
Amanda Pearson	İntikam isteğiyle dolu eli baltalı karısı tarafından parçalanan dalavereci kocanın hikâyesi

Gilly Pygge	Zalim bir cerrah tarafından bir ameliyat sırasında işlenen zekice cinayet
Lola Secrett	Güzel ve sabırlı bir kızı olan, menopozdaki bir kadının ruhsal bunalımı
Tamsin Secrett	Zeki ama güçsüz bir annesi olan beceriksiz ve kayıtsız bir yeniyetmenin ruhsal bunalımı
Annabel Silver	Kuzey Afrika'da beyaz köle olarak satılan bir kızın sado–mazoşistik inisiyasyonu
Rosy Wheelwright	İçinde motosikletlerin geçtiği, lezbiyen olduğu aşikar bir dizi aşk şiiri.

Onların hayatlarına herhangi bir şekilde dahil olmamayı zor da olsa öğrenmişti. Karavanda yaşamaya ilk başladığında, karavanın kutu gibi sıcaklığını, oynaşmak için, mahremiyet için, kırmızı şaraplı çıplak yaz geceleri için, kadınları götürecek gizli bir yer olarak görecek denli sıradan bir bakışı vardı. Yeni sınıfını oldukça açık bir niyetle, memelerin büyüklüğünü değerlendirerek, dizlere hayran olarak, pembe yuvarlak ağızları gül kırmızısı büyük ağızlarla, onları da sert ve renksiz olanlarla karşılaştırarak, umut içinde gözden geçirmişti. Sonuç, gerçekten iyi bir iki atletik karşılaşma; bir iki gözyaşı dolu başarısızlık ve onu her gece padokun kapısında gözlerini dikmiş kırık dökük bakışlarla bekler, bazen de karavanın penceresinden çılgınca geliş yolunu gözler bir halde bırakan sınırları aşan bir vaka.

Yaratıcı yazarlar yaratıcı yazarlardır. Derslerde okunup eleştirilen hikâyelerde çarşaflarının ve yastık kılıflarının, ocağının, karavanının duvarlarına çarpan rüzgârın tasvirleri, hattâ daha da başka ayrıntılar belirmeye başlamıştı. Çıplak bedenine dair birbiriyle rekabet eden betimler dolaşmaya başlamıştı ortalıkta. Kalpsiz ya da sinmiş erkeklerin (yaratıcı yazara bağlı olarak), fundalıkları veya incecik tüyleri ya da erkek tilki gibi yumuşak postları veya göğüslerindeki kılların kaşıntı veren kırmızımsı bir çıkıntısı oluyordu. Ateşli kucaklaşmaların ve edep yerlerinin birbirine kenetlenmesinin bir iki tasvirinin ardından hem hayatta hem sanatta ani bir düşüş ve düş kırıklığı geliyordu. Sınıfındaki kadınları açılmamış kanepesinin üzerine atmaktan –bile– vazgeçmişti. Öğrencileriyle teker teker konuşmaktan veya onlar arasında bir fark gözetmekten –bile– vazgeçmişti. Karavanda seks teması kurumaya yüz tutmuş ve diriltilmemişti. Peşindeki bir avcı, seramik kursuna geçerek şefkatini oraya transfer etmiş; kilden, alevlerle ve beyaz sprey boyayla sırlanmış kısa ve kalın sütunlar yapmaya başlamıştı. Seks yaşamının genel bilgisi ortalıktan kaybolurken gizemli ve otoriter bir figür halini aldığını ve bunun da onu oyaladığını fark etmişti. Peruk ve Telek barındaki garson kız genelde pazarları gelirdi. Onun orgazmını tanımlamak için doğru sözcükleri bir türlü bulamamıştı –tuhaf bir şekilde habire değişen, kesik kesik ve titreyen ritimlerle uzatmalı vakalar–. Bu onu hem eğlendiriyor hem de memnun ediyordu.

Akşamları derslerden önce Peruk ve Telek barında tek başına oturur, geri vermesi gereken "hikâyeleri" okurdu. Martin Hogg canlı bağırsakları bir iğin üzerine

dolamaktan ibaret bir işkence keşfetmişti. Jack'in uygun olduğunu düşündüğü biçimde yazamıyordu; "ürkütücü" ve "korkunç" gibi sözcükleri bolca kullanıyor ama okurun zihninde bağırsak, iğ, acı ya da bir cellat görüntüsünü bir türlü canlandıramıyordu. Jack, Martin'in kendini oyaladığını düşünüyordu ama böyle bile olsa öykü, var olduğunu farz ettiğimiz okuruna bunu pek yansıtamıyordu. Jack daha çok Bobby Forster'ın ehliyet sınavlarındaki bir denetçinin katledilişine dair fantezisinden etkilenmişti. Hikâyenin kelepçeler, kesilen fren kabloları, yutan kumları gösteren işaret levhalarının kaldırılması, hattâ mülayim bir adamı bir işkenceci haline getiren karşı konulmaz bir mazeret gibi unsurları içeren bir iskeleti vardı. Foster'ın arada sırada, sert, oya gibi işlenmiş, akılda kalan bir cümle çıkardığı da olurdu. Jack bu cümlelerden birine Patricia Highsmith'de, bir başkasına ise, çok küçük bir değişiklikle, Wilkie Collins'te rastlamıştı. Jack bu intihalle basit ama etkili bir şekilde mücadele etmiş olduğunu düşündü. Cümlelerin altını çizmiş ve sayfa kenarına şöyle yazmıştı: "Okurların mükemmel yazarlar olduklarını ve insanın okuduklarını içselleştirmesinin güzel yazmak için vazgeçilmez bir unsur olduğunu hep söylemişimdir. Ama bunu hırsızlığa vardırmamak gerekir." Forster yuvarlak gözlüklerinin ardındaki bembeyaz suratlıyla, titiz bir insandı. (Kahramanı, gözlükleri yüzünden ne düşündüğünü anlamanın pek mümkün olmadığı, solgun yüzlü, titiz biriydi.) İki olayda da yumuşak bir üslupla, fikir hırsızlığı yapmanın kasıtsız bir şey, insanın hafızasının ona oynadığı bir oyun olması gerektiğini söylemişti. Ne yazık ki bu durum Jack'in artık gayri ihtiyari, göze batan her hoşluğun aşırma olduğundan kuşkulanmaya başlamasına yol açmıştı.

Sıra "Siyah Kurşunla Cilalanmış Sobaları Nasıl Kullanırdık"a gelmişti. Cicely Fox yeni bir öğrenciydi. Elyazısıyla ve dolma kalemle yazmıştı tükenmezle bile değil. Çalışmasını ona açıklamalı bir notla birlikte vermişti.

" 'Gerçekten bildiğiniz şeyler hakkında yazın' derken kastettiğiniz bu tür bir şey miydi, bilemiyorum. Belleğimde çok fazla *boşluk* bulunduğunu fark etmekten müteessirim. Affınıza sığınıyorum. Metin ilgi çekici olmayabilir ama çalışma zevkliydi."

Siyah Kurşunla Cilalanmış Sobaları Nasıl Kullanırdık

Hayatımızın büyük bir kısmını kaplayan, her gün yapılması kaçınılmaz gibi görünen faaliyetler üzerine –mesela uyanmak ve uyumak– düşünmek ilginçtir. Geçmişte tez canlı parmaklarla ve ihtiyatsızca eğilerek yaptığımız şeyler, benim yaşımda, tesadüfi ve ehemmiyetsiz bir mahiyette gelip kendilerini hatırlatırlar. Günümüzün zor yırtılan plastik ambalaj kâğıtları veya mikrodalga fırınların marifetli bir edayla göz kırpıp duran ışıklı göstergeleridir, örtüler ve gölgeler gibi duran.

Siyah kurşun cilayı ele alalım. Çocukluğumuzun ve gençliğimizin mutfaklarındaki kuzineler yakıcı ısının kasvetle parıldayan kocaman gövdeleriydi. Ön kısımları ağır kapaklarla kaplıydı; bu kapaklar büyüklü küçüklü fırınlara, büyüklü küçüklü boru deliklerine, sobanın tam içine, yakıtın geldiği yere açılırdı. Siyahlığın ve parlaklığın aşırılığını anlatan sözcüklere ihtiyaç var. Parlaklığın içine, kuzinenin ön kısmını çepeçevre saran, el bezlerinin asılı durduğu tutamağın altın rengi ışıltısı ile her sabah Brasso'yla –mide bulandırıcı sarımsı renkte yoğun bir sıvı– parlatılması gereken, küçük kapakların üzerin-

deki pirinç topuzlar dahil edebiliriz. Dökme demirden ağır kasanın altında ve içinde gümbürdeyen alevleri de ihmal etmemek gerek. Alev alev yanarken açtığınızda kapağı, hem görüp hem işitebilirdiniz onu; koyu kırmızı ve sarı renklerde pır pır edip duran incecik şeffaf bir tabaka, bir atımlık mavi, bir atımlık beyaz, bir anlık çakan bir mor, kükreme, fıslama ve puflama. Közlerin rengi açılmış kenarlarında alevin solup gittiğini hemen görürdünüz. Ateşi 'içerde' bırakmak için kapağı hemen kapatmanız şarttı. "İçeride" olması zapt edilmesi demekti, aynı zamanda ışıl ışıl yanması.

Bu kuzinenin etrafında siyah rengin envai çeşidi vardı. Sırf gaz ya da antrasit yakan modern gaz sobalarının tersine, içinde çeşitli yakıtlar yanardı. Kömürü hatırlıyorum. Kömürün kendi parlaklığı vardı, bir ışıltısı, parıltısı. İyi kömür topaklarının yüzeyindeki katmanlarda ölü odunun –milyonlarca yıldır ölü olan odunun– iç içe girmiş tabakalarını görebilirsiniz. Parlarlar. Siyah bir kıvılcım çıkarırlar. Ağaçlar güneşin enerjisini yer ve soba bunu salıverir. Kömür, parlak ve cilalıdır. Kok kömürü ise mattır ve volkan lavı gibi iki kere yanmışa benzer –aslında zaten öyledir–; kömürün üzerindeki toz cam tozu gibi parıldar; kok kömürünün üzerindeki toz ise ışığı emer, durgun ve yumuşak. Bazıları düzenlice sıkışmış küçük minderler halinde çıkar; ölü oyuncak bebeklerin yastıkları ya da küçük cinlerin sapıkça numaraları diye düşünürdüm onları. Niçin bu topakların yenebilir olduğunu düşündüğümü, mide rahatsızlıklarında odun kömürü yiyor olmamız açıklayabilir. Ya da belki daha küçük bir çocukken bile, sobanın açık ağzını cehennem çukuru olarak görüyordum. İçine çeker insanı. Yakınlaş-

mak, daha da yakınlaşmak istersin; dönüp kaçabilmeyi istersin. Okulda bize maddelerin için için tutuşup yanmasından bahsedilmişti. Kuzinenin diğer kapakları arkasındaki fırınlar, pişen mayalı hamurdan yayılan dünyanın en güzel kokulu kurabiye ve çöreklerin puf puf kabarmış şekillerini ya da bunlardan ancak birazcık daha az lezzetli olabileceğini söyleyebileceğimiz sıcak bir kekin kızarmış şeker, süt ve yumurtadan oluşan kabuğunun buram buram kokusunu gizliyor olabilir. Zaman zaman –eski kuzinelerin saati saatine uymazdı– volanlı kağıt kalıplar içindeki bir fırın dolusu çörek dışarı simsiyah çıkar, ziyanın kokusu ve dumanı ortalığı kaplardı; kül yastıkların ölümcül benzeşimi. Peri masallarındaki kötü çocukların ağızlarından dökülen küllerin ya da tıka basa dolu Noel çoraplarının da aynı yerden geldiğini düşünürdüm.

Bütün bir kuzine, yayılması engellenmeye çabalanmış bir kurum halesinin içinde yüzerdi. Eskiden kuzinenin tam önünde, babamın rengarenk kumaş parçalarından –eski flanel gömlekler ve eski pantolonlardan– kestiği şeritlerle, çuval bezinin üzerine düğümler atarak yaptığı bir kilim vardı. Kurum, flamalar ya da flandralardan bu gür fundalığın içine sızardı. Çuval bezinden zemin siyah isle lekelenmişti. Bordo rengin ve parlak kırmızıların, yeşil ekoseli kumaşların ve hardal rengi lekelerin hepsinin üstünde minik minik siyah zerreciklerden bir ağ olurdu. Artık kumaşlardan yapılan bu el işi kilimleri bazen, şeritlerden oluşan bir yosun yatağı olarak düşünürdüm. Kurum da sanki onun içinde yattığı ve akıntının getirmiş olduğu kumdu.

Ocak başından dökülen, ince ince yağan bu siyah tozu temizlemek için habire fırçalamadığımızı sanmayın.

Hareket ettirildiklerinde hafifçe havalanıp sonra tekrar oldukları yere konar, kısa bir süre de fırıl fırıl dönerlerdi; zerrecikler, birinin saçlarının ve kafa derisinin üstüne konabilir, ellerin derisi üzerindeki her bir gözeneği isten bir tapayla tıkayabilirdi. Evet büyük bir kısmını toplayabilirdiniz ama kalanı öylesine gelgeç, uçucu, tekrar tekrar ortaya çıkmak üzere yersiz yurtsuz dolaşırdı. Siyah kurşunla cilalı siyah sobanın önünü daha da bir siyahlaştırmak için her sabah o kadar çok zaman harcamamızın nedeni bu olmalıydı. İsi gizlemek ve ehlileştirmek.

"Siyah kurşun" kurşun değildi, kalem kurşununun, grafitin ve demir tozunun bir karışımıydı. İlk etapta sert bir hamur halinde boydan boya yayılarak siyah yüzeylere uygulanıyor –elbette ki pirinç kısımlara değdirilmiyordu– ve ardından cilalanıp, parlatılıyor, değişik kalınlıktaki fırçalarla ve dolgulu flanel kumaşla düz ve müsavi bir satıh haline getiriliyordu. Süslü püslü dökümün üzerindeki her bir kabartma desenin her bir çatlağına uygulanıyor ve ardından tekrar soyuluyordu; kapakları çepeçevre saran dövme taç yaprakları ve yaprakların etrafını tabaka halinde kaplamış bir cila tortusu kalmışsa iş kötü yapılmış demekti. Şu anda düşündüğümde, Anka kuşu olması gereken bir süslemeyi hatırlıyorum, bir soba markasının sembolüydü. Çaprazlamasına konmuş oyma dallardan bir kuş yuvasında oturuyor, vahşi bir ifadeyle sola doğru bakıyordu; etrafı, yukarı doğru yükselen, sivri dilli tombul alevlerden zarif bir spiralle çevriliydi. Hepsi de simsiyahtı; tüylü kuş, yanan odun yığını, tutuşmuş odunlar, parlak öfkeli bir göz, kavisli bir gaga.

Siyah–kurşun, kuzinenin siyahlığına en güzelinden tatlı ve zarif bir parlaklık katardı. Aynaması bir cila oluş-

turan ayakkabı boyasınınki gibi değildi bu parlaklık. Grafitin ve her tarafa dağılan demir tozunun yüksek oranı, yüzeye gümüşsü kurşuni bir görüntü verirdi; yumuşak metalik parlaklığın bu küçük emarelerine rağmen o yine de *siyah* bir yüzeydi. Onu bir tür adabın, ehlileşmenin temsili ve hem içindeki kızgın ateşin hem de dışındaki tavizsiz dökme demirin sınırlayıcısı olarak düşünürdüm. Bütün iyi cilalar gibi –modern yaşamda neredeyse hepsi yok olup gitti, genelde buna minnettar olmalıyız– parlaklık, yüzeye önce uygulanıp sonra da bütünüyle soyulan o çok ince tabakanın yarattığı bir tabakadan oluşuyordu; yapışan ve parlayan incecik bir deri, mineralden.

Evlerimizi mineral tortularından özenli tabakalarla süslerken içine çok fazla insan kanı ve insan kası karıştırdığımız dönemler çok gerilerde kaldı. Siyah–kurşunu hatırlamak bana tam aksini düşündürüyor, yani, sokak kapılarının ve pencerelerin eşikleri belli olsun diye her gün ya da daha sık kullandığımız beyaz taşı ve ufalanmış beyaz taş tozunu. Kapı eşiği boyunca bir sınır çekerek orayı düzleştiren taş bir bloğun oluşturduğu kalın mat bir çizgi hatırlıyorum ama taşın adını hatırlayamıyorum. Ona sadece 'taş' diyor olmamız mümkün. Bizden basamak oluşturacak bir taş bulup getirmemiz istenmişti. Bunu yapacak bir hizmetçimiz yoktu o zamanlar. Kutsal bir taş düşünmüştüm, rengi solmuş, ağarmış bir taş (belki de yapma bir taş) ve –*Oxford İngilizce Sözlüğü*'ne bir koşu bakıp– bileğitaşı ile kayrak taşını eklemiştim listeme –bilmediğim bir sözcüktü bu ama çamaşırhanelerdeki ıslak çamaşırlarla ilgisi olduğu belliydi. Sonunda bir ocak taşı buldum ve ocak taşı tozu; ince beyaz kilin, kireçtaşı karbonatının, çirişin ve taş mavisinin bir karışımı.

"Ocaktaşları" el arabalarıyla dolaşan seyyar satıcılarda külçeler halinde satılıyordu. Sheffield ve Manchester'ın fabrika bacalarından çıkan dumanın içindeki sülfürü hatırlıyorum; sarı renkte iğrenç bir çökelti, pencerelere ve dudaklara aynı şekilde bulaşır, insanı tıkar, her tür cefaya katlanan beyaz kapı eşiklerini, neredeyse duman üzerlerine çöker çökmez lekelerdi. Dışarı çıkar ve eşikleri tekrar beyazlatırdık. Parmaklarımız ve dudaklarımız içine batmış bir halde, tane tane kumlu bir mineral hayatı yaşıyorduk. Siyah–kurşunun zehirli olduğunu okumuştum bir yerlerde. Rönesans hanımlarının tenlerini boyadıkları ve kanlarını zehirledikleri beyaz–kurşunu düşündüm. "Boyası asla iki buçuk santimi aşmasın, yoksa lütfunu göremez." Oynamamız için bize ağzı tıpalı küçük deney tüplerinde cıva parçaları veren dişçileri hatırlıyorum. Çıplak parmaklarımızla masaya yayar, küçük parçaların dağılıp bir sürü damlacık halini almasını, sonra tekrar yuvarlanarak bir araya gelmesini izlerdik. Sanki başka bir dünyadan gelmişti. Kendinden başka hiçbir şeye yapışmıyordu. Ama biz onu her yere yayardık; gümüşi sıvı bir boncuk kâh bir odun kıymığının altında kâh kazaklarımızın iplikleri arasında kaybolur giderdi. Cıva da zehirliydi. Bize kimse söylememişti.

Ocak taşı, kökü eskilere dayanan muğlak bir fikirdi. Ocak, geçmişte ev için, yuva için, hattâ aile ve klan için kullanılan bir sözcüktü. (Hem aşağılanmış hem yüceltilmiş "cemaat" sözcüğünü kullanmaya elim varmıyor.) Ocak merkezdi; sıcaklığın, yiyeceğin ve alevlerin olduğu yer. Bizim ocağımız siyah–kurşun cilalı kuzinenin önüydü. Bir oturma odamız da vardı ama oradaki ocak ızgarası (o da düzenli olarak siyah–kurşunla cilalanırdı) hep

boş dururdu çünkü onun soğuk resmiyetinde oturacak denli resmi değildi kimsenin ziyareti. Ama ocak taşı esas olarak, üst eşik veya *alt eşik*, eşik olan şey için kullanılırdı. Kuzeyliler kendi kendilerine yeten insanlardı. Kare şeklindeki taş basamağın üzerindeki ocak taşı çizgisi bir sınır, bir engeldi. Pek hoşumuza giden bir retorik vardır. "Kapımın eşiğinden bir daha adımını atma." "Kapıma gölge etme." Parıldayan gümüşi karanlık, saklı kırmızı ve altın sarısı alevler tehlikesizce içerde kalır. Annemin hep söylediği gibi, önce ayaklarımız çıkar o çizgiyi nihai geçişimizde. Bugünlerde tabii ki hepimiz fırının içine gidiyoruz. Sonrası ise yeryüzüne, pudraların ve pomadların sevgiyle sökülüp çıkarıldığı, dışına atıldığı yeryüzüne, geri dönüş.

Jack Smollet ilk kez (şiddetin, sefaletin, kinin ve utanmazlığın aksine) yazının, öğrencilerinden birinin yazısının hayal gücünü harekete geçirdiğini fark etti. Bir sonraki dersine coşkuyla gitti ve diğerlerinin gelmesini beklerlerken Cicely Fox'un yanına oturdu. Cicely hep dakikti ve daima, abajurların rengarenk ışığının loş kısmında kalan bir sırada tek başına otururdu. Ensesinde gevşek bir topuz halinde topladığı beyaz saçları biraz seyrek de olsa güzeldi. Hep zarif giyinirdi; uçuşan uzun etekler, ceket niyetine giydiği siyah, gri, gümüş rengi bol gömleklerin içine yüksek yakalı kazaklar. Kazağının yakasında hep bir broş olurdu; incilerden bir çemberin ortasına yerleştirilmiş bir ametist. Zayıf bir kadındı; uçuşan giysileri etini değil kemikli sıskalığını gizlerdi. Yüzü uzundu, teni güzel ama bir kağıt kadar inceydi. Gergin geniş bir

ağzı –dudakları kalın değildi– ve dümdüz inen zarif bir burnu vardı. Gözleri şaşırtıcı şeylerdi. Rengi o kadar koyuydu ki simsiyahtı, gözbebeği neredeyse seçilmiyordu. Gözleri, yuvalarının derin mağaraları içinde gerilere kaçmış gibiydi; göz kapaklarının örümcek ağı kırılganlığındaki beşiğine yaslanarak ve orada yerlerinde duruyor olmanın gerginliğiyle berelenmişçesine, etrafı toprak rengi, eflatun ve mavi renklerle lekeli kaslarla çevrili, dış dünyaya açık duruyorlardı. Yok olup gidecek denli incelen derisinin altından daracık kafatasının görülebileceğini hayal etti Jack. İncecik derinin altında çene kemiğinin bağlandığı yeri görebilirdiniz. Jack onun güzel olduğunu düşündü. Solgun dudaklarında gülümseme denebilecek yumuşak bir ilgiyle öylece hareketsiz durma maharetine sahipti. Giysilerinin kolları hafifçe uzun olur, çoğu zaman ince uzun ellerini örterdi.

Jack yazısını büyüleyici bulduğunu söyledi. Cicely ona döndü, yüzündeki tedirgin ifadenin anlamını çözmek zordu.

"*Gerçek* bir yazı" dedi Jack. "Sınıfta okuyabilir miyim?"

"Lütfen" dedi "nasıl isterseniz öyle yapın."

Jack onun ağır işitiyor olabileceğini düşündü.

"Umarım başka şeyler de yazıyorsunuzdur"

"Ne umuyorsunuz?.. "

"*Başka şeyler* de yazdığınızı" dedi daha yüksek bir sesle.

"Ha evet. Bir de çamaşır günü yazıyorum. Terapi oluyor."

"Yazmak terapi değildir" dedi Jack Smollet Cicely Fox'a. "Özellikle iyi olduğunda."

"Sebebin bir şeyi değiştirdiğini sanmıyorum" dedi Ci-

cely Fox, nasıl bir duygu taşıdığını anlamanın pek mümkün olmadığı sesiyle. "İnsan elinden gelenin en iyisini yapmalı."

Jack terslendiğini hissetmiş ama nedenini anlamamıştı.

"Siyah Kurşunla Cilalanmış Sobaları Nasıl Kullanırdık"ı yüksek sesle sınıfa okudu. Kimin yazdığını belirtmeden yüksek sesle okurdu yazıları. Güzel bir sesi ve her zaman olmasa da genelde, yazıya yazarından daha adaletli bir yaklaşımı vardı. Eğer uygun bir ruh halindeyse okuduğu şeye ironik bir tahripkârlık da katabilirdi. Yazarın ismini vermek adeti değildi. Fakat tahmin etmek pek zor olmazdı.

"Siyah Kurşunla Cilalanmış Sobaları Nasıl Kullanırdık"ı okurken keyif aldı. *Coşkuyla* okudu onu, hoşuna giden ibarelerin ve ifadelerin tadını çıkararak. Belki de bu nedenden dolayı sınıf bir av köpeği sürüsü gibi atladı metnin üzerine, hırıldayarak, çekiştirerek ve parçalayarak. Havada acımasız sıfatlar uçuşuyordu. "Yavaş." "Hantal." "Soğuk." "Ukalaca." "Fazla gösterişli." "Gösterişçi." "Aşırı süslü." "Nostaljik."

Yazılma saikini de eleştirdiler, aynı derecede ateşli ve düşüncesizdiler. "Bir amacı yok." "Bir derdi yok." "Düzeni yok, dağınık." "Geçtiği bir mekân yok." "Anlatanın duygusu yok." "Gerçek bir duygu yok." "Yaşayan insanlarla bir ilgisi yok." "Bütün bunları bize anlatmasının ne anlamı var ki, yok."

Muhtemelen sınıfın yıldızı durumunda olan Boby Forster'ın canı pek bir sıkıldı Cicely Fox'un siyah kurşununa. Onun giderek daha tıkış tıkış, daha kalabalık bir

hal alan *başyapıtı*, çocukluğunun ve gençliğinin ayrıntılı otobiyografik olaylarıyla doluydu. Kızamıklar, kabakulaklar, sirkler, lisede yazılan makaleler, liseli kızlara duyulan aşklar, –evdeki her bir kanepenin üzerinde, kızların evlerinde, okul yurtlarında– dokunmaya çalıştığı meme uçları ve çorap jartiyerleri minvalinde anlatılmış acemi dokunuşlar. O bunlarla kuruyordu yazısını. Rakipleriyle alay ediyor, anlayışı kıt ebeveynleri ve öğretmenleri hemen hak ettikleri yere koyuyor, cazibeden yoksun kızları ve tanışlarını gözden çıkarma nedenlerini açıklıyordu. Cicely Fox'a insanların yerine şeyleri koyduğunu söyledi. Kendini diğerlerinden ayırmanın, bağımsızlığın, bir erdem olmadığını, bunun sadece yetersizliğin üstünü örttüğünü söyledi. Sadede gelin, dedi Bobby Forster. Artık kullanılmıyor olmasına minnettar olabileceğimiz sersemce ve zehirli bir temizlik yöntemiyle niye ilgileneyim? Yazar bize niçin, o şeyi kuzineye sürmek zorunda olan zavallı bir beslemenin duygularını anlatmıyor ki?

Tamsin Secrett de aynı derecede katıydı. Kendisi bir annenin yürek paralayıcı durumunu anlatmıştı: Nankör evlat annesinin sevgiyle hazırladığı yemeğe gelmediği gibi, telefon edip gelmeyeceğini de bildirmiyordu. "Fransa'nın güney kıyılarını hatırlatan baharatlı otların rayihasını salan, ağızda eriyen Permesan peynirinin keskin ve ekşi lezzetiyle salınan, saf zeytinyağının besleyici yumuşaklığına gebe, mis gibi yer mantarı kokan, ağız sulandıran tatlarla dolu... yumuşacık ve etli al–dante makarna." Tamsin Secrett, bu tasvirin sadece bir *egzersiz* niteliği taşıdığını, yazının her bir cümlesinin *acil bir insani boyuta, olacakların bağlı olduğu yaşamsal* bir şeylere gerek-

sinimi olduğunu, bu yazının hayrı için bunların söylenmesi gerektiğini belirtti. "Siyah Kurşunla Cilalanmış Sobaları Nasıl Kullanırdık" dedi Tamsin Secrett, gazete yazısı geleneğini yansıtan budalaca bir yazıdan başka bir şey değildir. Keskinlik, acı yok, dedi Tamsin Secrett. Keskinlik, acı yok, diye onayladı kızı Lola. Hafızanın Patikaları. Öööög.

Cicely Fox yüzünde dikkatli bir ifadeyle dimdik oturuyor ve onların bu coşkusu karşısında yumuşak bir ifadeyle belli belirsiz gülümsüyordu. Sanki bütün bunların onunla hiçbir ilgisi yokmuş gibi duruyordu. Jack Smollet onun söylenenlerin ne kadarını işittiğinden emin değildi. Kendisi, olağandışı bir şekilde, öfkeyle onun adına misilleme yaptı. Birden çok düzeyi aynı anda işleyen bir yazı okumanın ender bir şey olduğunu söyledi. Bildik şeyleri farklı ve tuhaf gösterebilmenin bir yetenek olduğunu söyledi. Ezra Pound'dan bir alıntı yaptı: "Onu yeniden yaratın!" William Carlos Williams'dan bir alıntı yaptı: "Nesnelerdekinden başka idea yoktur." Bunu ancak coşup gayrete geldiği zaman yapardı. Coşmuştu hem de yalnızca Cicely Fox'un adına değil, daha müphem bir şekilde kendi adına da. Çünkü sınıfın garezi ve bu garezi ifade etmedeki banal sözcükleri, kendi sözcüklerine, kendi eserine dair duyduğu tedirginliğe bir yaşam soluğu üflemiş, ona bir canlılık kazandırmıştı. Secrett'in aşçılık–trajedisini okuduktan sonra bir kahve molası verdi. Sınıf genel olarak bunu sevmişti. Lola çok dokunaklı olduğunu söyledi. Anne kız yazılarının sanki birbirleriyle hiçbir ilişkisi yokmuş gibi davranarak, incelikli bir sahte-

lik sergilerlerdi. Bütün sınıf danışıklı dövüş içindeydi. Fazla pişip kurumuş bir spagettiden daha kötü *bir şey olmadığını* söyledi, Lola Secrett.

*

Dersler genelde yazma ediminin doğasına dair tartışmalarla biterdi. Hepsi de kendilerini çalışırkenki halleriyle tasvir etmekten haz duyuyordu; engellenmiş olmak gibiydi, engellenmemiş olmak gibiydi, bir duyguyu kesin ve net bir şekilde yakalamak gibiydi. Jack, Cicely Fox'un da onlara katılmasını istedi. Sesini biraz yükseltip doğrudan ona dönerek sordu.

"Ya siz niçin yazıyorsunuz, Bayan Fox?"

"Şey, size şu nedenden dolayı yazıyorum diyemem. Ama yazıyorum çünkü sözcükleri seviyorum. Mesela taşları sevseydim onları yontmaya kalkardım. Sözcükleri seviyorum. Okumayı seviyorum. Belli sözcükleri fark etmek hoşuma gidiyor. Bu beni harekete geçiriyor."

Bu yanıt, öyle olmaması gerektiği halde, olağandışı bir yanıttı.

İnsan bir şeyi hangi noktada tasvir etmeye başlardı? Bunu anlamak Jack'a giderek daha zor geliyordu. Tamsin ve Lola'nın kullandığı türdeki sözcüklerin tatsızlığı, tiksinti ve kızgınlık duymasına yol açıyor ve bu da elini kolunu bağlıyordu. Klişeler, kağıt üzerindeki sözcüklerin üzerine bir leke gibi yayılıyor, Jack ise bunu silecek bir teknik bilmiyordu. Leonardo'nun nüktelerle, Constable'ın bulanık biçimlerle yapmamız gerektiğini söylediği şeyi yapma ve lekelere yeni biçimler verme yeteneği de yoktu.

Cicely Fox sınıfın geri kalanıyla birlikte *pub*'a gelmedi. Jack onun çelimsiz, kırılıverecekmiş gibi duran kemikli bedenini motosikletinin üzerinde düşünemediğinden, onu evine bırakmayı da teklif edememişti. Karşısındaki sanki güzel bir kızmışçasına onunla konuşmanın yollarını aradığını fark etti.

Yapabileceği tek şey kilisedeki kahve molalarında onun yanına oturmaktı. Bu da pek kolay olmuyordu çünkü herkes ondan ilgi ve özen bekliyordu. Diğer yandan Cicely, muhtemelen sağırlığından dolayı, diğerlerinden ayrı bir yerde sessizce oturuyor ve Jack de böylece onun yanına geçebiliyordu. Ama akabinde bağırması gerekiyordu.

"Merak ediyorum da, şu anda ne okuyorsunuz acaba Bayan Fox?"

"Ooo, eski şeyler. Sizin gibi genç insanları ilgilendireceğini sanmıyorum. Küçük bir kızken hoşuma giden şeyler. Giderek daha çok şiir okuyorum. Artık roman okuyabilecekmişim gibi gelmiyor bana."

"Sizi Jane Austen okuyan biri olarak düşünmüşümdür hep."

"Öyle mi?" dedi müphem bir ifadeyle. "Sanıyorum siz öylesiniz" diye de ekledi, Jane Austen'dan hoşlanıp hoşlanmadığını belirtmemişti. Jack küçümsendiğini hissetti.

"*Hangi* şiirler, Bayan Fox?"

"Bu günlerde daha çok George Herbert."

"Dindar biri misiniz?"

"Hayır. Bir an için kederlenmemi sağlayan tek yazar o. İnsanın lütfun ne olduğunu anlamasını sağlıyor. Toz konusunda da çok iyi."

"Toz mu?" Jack belleğini zorladı ve aklına şu dizeler geldi: "Kim senin yasalarına göre bir odayı süpürür/Bunu yapar ve iyi yapar."

"*Kilise Anıtları*'nı severim. Aralıksız bir hareketle tozu süpüren ölüm.

Ten değil cam, tozu tutan
Ölçüsü ömrümüzün, tozun içinde
Dağılacak olan

Ve "Cennet'den Cehennem'e bir toz tanesi" uzatan Tanrı'dan bahsettiği şiiri severim." Ya da...

Ah, sana ağlaması için dil vermelisin toza
Ve sonra da duymamalısın ağladığını.

"O biliyordu" dedi Cicely Fox, "sözcüklerle eşyalar arasındaki doğru ilişkiyi. Toz iyi bir sözcüktür."

Ona bunun yazısıyla nasıl bir ilgisi olduğunu sormaya çalıştı ama o, bu küçük konuşma patlamasından sonra tekrar sağırlığının içine geri çekilmiş görünüyordu.

Çamaşır Günü

O günlerde çamaşır yıkamak bütün bir haftayı alırdı. Pazartesileri kaynatır, salıları kolalar, çarşambaları kurutur, perşembeleri ütüler ve cumaları onarırdık. Bunların yanı sıra yapılması gereken başka bir sürü şey daha vardı. Çamaşırları dışarıda, evin dışında, içinde taştan bir lavabonun, bir tulumbanın, altında ateş yanan bakır bir kazanın bulunduğu, yerleri karo taşlarla döşeli olan ça-

maşırhanede yıkardık. İçerdeki diğer araç gereçler, devasa bir çamaşır sıkacağı, büyük çinko leğenler ve delikli tokaçtan ibaretti. Çamaşırhanemiz taş bloklardan yapılmıştı, kayrak taşlarından çatısında sarmaşıklar büyürdü. Bacası tüter, pencereleri buharlanırdı. Kışın buhar buzları eritirdi. Havası düşünebileceğiniz en nemli havaydı. Çocukken çamaşır günlerinde yüzümü taşlara yaslayıp, onların sıcaklığını, en azından ılıklığını hissederdim. Peri masallarındaki bir cadının evinde olduğumu düşlerdim.

İlk iş olarak çamaşırlar ayrılıp, kaynatılırdı. Beyazlar, tahta kapaklı, devasa boyutlardaki bakır kazanlarda kaynatılırdı. Çamaşırhanede tahta olan her şeyin üzerinde sabunsu bir kayganlık olurdu; erimiş, sonra tekrar donup katılaşmış sabun, tahta yüzeyleri hem tabaka tabaka soyar hem de bu tabakaları bir arada tutardı. Beyazlar kaynatılırdı –çarşaflar, yastık kılıfları, masa örtüleri, peçeteler, havlular ve benzeri şeyler–, sonra bu kaynar suyun bir kısmı leğenlere dökülüp içinde daha nazik çamaşırlar ve renk verebilecek olanlar yıkanırdı. Kaynayan suyun içindeki beyaz çamaşırları karıştırmak için ağır tahta maşalar ve sopalar vardı; buhar bulutlar halinde çıkar ve yüzeyde toplanıp bir tür gri köpüz oluştururdu. Kaynatılanlar leğenlerde durulanırdı. Sıcak giysiler leğenlerin içindeki dondurucu suya atıldığında su tıslar ve taşardı. Sonra, köpükleri çıksın diye suyun içinde delikli tokaçla ezerdik onları. Uzunca bir sopaya takılmış bakır çaydanlık benzeri bir şey düşünün, üzerinde, kocaman bir çay süzgeci veya bir kevgir gibi bir sürü deliği olsun; delikli tokaç işte böyle bir şeydi. Hışıldayarak giysinin içindeki suyu çıkarır, pamuklu kumaşlara ve gerilmiş damasko

kumaşına bastırılıp yapıştığı yerlerde küçük kabartılar bırakırdı. Daha sonra, içine çektiği bütün suyla, yani olanca ağırlığıyla o çarşafları, maşalarla –ve çıplak kollarınızla– kaldırıp, bir leğenden ötekine sonra bir başka leğene aktarırdınız. Ardından, suları aka aka onları katlar ve çamaşır sıkacağının tahta merdanelerinin mengenemsi ağzına verirdiniz. Sıkacağın, merdaneleri döndürmek için kırmızı tekerlekleri ve tekerlekleri çevirmek için cilalı tahta bir kolu vardı. Sel gibi akan sabunlu sular aletin arka kısmından, alta konmuş bir leğenin içine akar ve bir kısmı da yerlere sıçrardı. Tulumbanın kolunu çekerek ve merdanelerin kolunu çevirerek yaptığınız şey, sürekli olarak daha fazla suyu bir yerden bir yere aktarmaktı. Bir donar, bir haşlanırdınız. Buhar dumanlarının içinde durur ve daima ağır bir ter kokusuyla dolu olan havayı solurdunuz; harcadığınız çabadan dolayı kendi terinizden başka, çamaşırlardan çıkıp suya ve havaya karışan kir kokusu.

Yıkanmış çamaşırlara sürüp de sonra çamaşırları çekelemeniz ya da çamaşırları içine yatırmanız gereken şeyler de vardı. *Reckitt Mavisi* vardı. Neden yapıldığını bilmiyorum. Derbyshire'da yaşadığımızdan, onun hep Doruklar'dan gelen mavi florürle bir ilişkisi olduğunu sanırdım, ama şimdi bunun doğru olmadığını biliyorum. Aralarındaki bağlantı sadece bir sözcük benzerliğiydi. Beyaz musline sarılmış silindir şeklindeki küçük paketlerin içinde gelirdi ve bu küçük paketler, mavi durulama suyunun içinde döndükçe yoğun bir kobalt rengi ortaya çıkardı. Daima soğuk olan bu mavi suyun içine beyazlar batırılırdı. İnsanın gözüne maviye boyama gibi görünen bu işlemin beyazları niçin daha da beyazlattığını bilmi-

yorum ama öyle yaptığını çok açık hatırlıyorum. Ağartıcı değildi. Çay, çiş veya çilek suyu gibi inatçı lekeleri çıkartmazdı; bu iş için, kötü ve ölümcül kokan gerçek ağartıcılar kullanmanız gerekirdi. *Reckitt Mavisi* suyun içine küçük bulutçuklar ve renk lifçikleri halinde inerdi. Cam misketlerin içindeki camdan incecik lifçikler gibi. Ya da kan gibi, suyun içinde parmağınızı kestiğinizde yayılan kan gibi. Çinko leğenlerin içinde bunu çok iyi göremezdiniz ama yeterince Reckitt Mavisi bulunmadığı günlerde mavileştirme işi için beyaz emayeden yayvan ağızlı kâseler kullanırdık; o zaman duru suyun içine düşen parlak mavi bulutun iplikçikler halinde dağılışını görebilirdiniz, ardından su masmavi olana dek karıştırırdınız. Sonra giysileri mavi suyun içinde döndürür, döndürür, ezer, sıkıştırır, suyunu çıkarır ve *lapa haline getirirdik*, ta ki bütün beyazlar mavi rengi emene ve soluk mavi bir renkle ışıldayana dek. Küçük bir kızken beyaz çamaşırlarla mavi suyu, gökyüzü ile bulutlara benzetirdim, ama bu aptalcaydı. Çünkü gerçekte gökyüzünde, maviyi boyayan su dolu beyaz bulutlardı, tersi değil. Bir evirme, bir süzülme. Çarşafları mavi suyun içinden çıkarıp, süzülsünler diye tuttuğunuzda, maviliğin akıp gittiğini görürdünüz; beyazın daha beyaz, mavi bir beyaz, krem renginden, fildişinden ya da yanık–sarı beyazdan farklı bir beyaz olduğunu, mavi mavi damlayan sıvının altından görünen, değişmiş ama rengi bozulmamış, beyazlığı fark ederdiniz.

Sonra kolalama işi gelirdi. Kola ağdalı ve yapış yapıştı; yıkama suyunu yulaf unu gibi koyulaştırırdı. Sanırım yulaf unu gibi bir şeydi, düşününce öyle geliyor insana. Sıcaklıkla genleşen unlu moleküller. Kola kaygandı ve

düşünmekten hoşlanmadığımız özlerimizi hatırlatırdı hepimize –beden sıvılarımızı ve bedenimizin ürettiği şeyleri–. Aslında sıkıştırılmış koyun yağından ibaret olup parfümle kokulandırılan sabunun aksine, saf, temiz ve bitkisel olan beden sıvılarımızı, bedenimizin ürettiklerini hatırlatırdı. Giysiler kolanın içine yatırılır ve üzerleri kolayla kaplanırdı. Kolalamanın da dereceleri vardı. Gömlek yakaları için çok yoğun, yapış yapış kola. Nazik gecelikler ve iç çamaşırları için hafif, cam elyafı yoğunluğunda kola. Bir çamaşırı kola banyosunun içinden çıkardığınızda sertleşir ve bir yontu gibi kıvrılıp kalırdı –diyelim onu oraya serip unuttunuz ve orada kurudu, yeryüzünün katlandığı yerlerdeki yivli kayalar gibi yamrı yumru, buruş buruş, kaskatı bir hal alırdı. Kola nemliyken ütülenmeliydi. Peltemsi maddeye değen sıcak ütünün kokusu bir yemek pişirme parodisini andırırdı. Sanırım glütendi. Pişen kekleri koklayabildiğiniz gibi yanığı da koklayabilirdiniz. Olması gerektiği gibi olmayan şeyleri koklayan bir burnunuz vardı.

Temizlenme sürecine girmiş giysiler yaşamlarımızda sık sık boy gösterirdi. İsa'nın kanında yıkanıp beyazlayan ruhlara, meleklere eşlik ederler, hışırtıları ve solgun görüntüleriyle etrafımızı kuşatırlardı. On sekizinci yüzyılda çamaşır günlerinin yılda bir veya iki kez yapıldığını hayal ediyorum, ama çağımız temizliğe takıntılı ve o zamanlar, şimdiki mekanik yardımcılar henüz icat edilmemişti. Fazlasıyla ortada olan cansız bir ev sahibiyle kuşatılmış olarak, kabarcıklar, meşakkat ve tasadan mürekkep sonsuz bir çemberin içinde dönüp duruyorduk. Rüzgârda dans ediyorlardı; boşta kalan kolları çırpınıyor, ka-

rınları kocaman şişmiş gömlekler boşluğu açığa çıkarmak için uçuşuyor, beyaz kurtlar gibi birbirlerine dolanıyor, sarmalanıp duruyorlardı. İçerideyse, mutfaklarda tavana tutturulmuş uzun raflara asılıyorlardı. Sonra o raflar orada cesetimsi kaskatı tahta levhalar halinde, üzerleri örtülü asılmış adamlar gibi sallanıp duruyordu. Ütülenmeden önce ve ütülendikten sonra, kukladan ölü koro çocukları gibi, oluklu ve volanlı, özenle katlanıyorlardı. Sıcak ütünün altında (perşembeleri) kıvranıp, geri çekiliyor ve büzülüyorlardı. Büyük teyzemin yapay ipekten kocaman, çuval gibi kombinezonu gökkuşağının, ışık tayfının bütün renklerini, yansıtarak cızırdıyor, kuru yaprakların renginden havacı mavisine, yanardöner bakır renginden yanardöner maviye rengarenk parılıdıyordu. İğne iğne deliklere ayrılan, kefaretsiz yara kabukları gibi sünerek kolayca kıvama geliyorlardı. Ütüler mutfaktaki kuzineden alınan közle dolduruluyordu. Ağırdılar. Bir çamaşırı derhal kirli sepetine geri gönderecek is lekelerine karşı ihtiyatla gözlenmeliydiler. İçlerindeki közler için için yanar, cızırdayıp sıçrar ve kararırdı. Mutfağı hafif bir yanık kokusu doldururdu; esmer–sarı renkte bir koku, altın sarısına dönen çörek ve kurabiyelerin pişme kokusunun parodisi.

Zor bir işti ama iş hayattı. Gömlek kolları birbirine dolanıp, gecelik kurdelelerinin ve pazar ayinlerinde takılan hamaillerin oluşturduğu arapsaçına karışırken, iş de soluk almaya, uyumaya, yemeye dolanıp karışırdı. Yaşlılık günlerinde annem, bütün bu arkaik kapların –kovaların, leğenlerin, kazanların–, vinçlerin ve palangaların mekanik olarak küçültülmüş hali olan çift kazanlı

bir çamaşır makinesinin yanına oturur ve yastık kılıflarıyla iç çamaşırlarını, durulayıp sıkmak için aynı tahta maşayla makinenin içinden çıkarırdı. Artriti vardı ve kemikleri kuş kemiği gibi inceydi, huysuz bir martıyı andırıyordu. Ona önünde lumbozu olan, çamaşırlarını her gün azar azar yıkayıp kurutacak yeni bir makine hediye edildi, rahat edecekti, öyle düşünülmüştü. Ama bu onu dehşete düşürdü ve felakete sürükledi. Eğer hiç çamaşır günü olmazsa kendini kirli hissedeceğini söylüyordu; kendini *kötü* hissedecekti. Yaşadığına ve meziyetli olduğuna ikna olması için buhara, karıştırmaya, telaşa ihtiyacı vardı. Son zamanlarına doğru, biriken kirli çarşafların sayısına mağlup oldu. Belki de onu bu öldürdü ama onu öldüren aşırı çaba harcaması değildi bence, onu öldüren, artık bir kovayı kaldıramıyor, delikli tokacıyla çamaşırları dövemiyor olduğunu sonunda kabul etmek zorunda kalmanın düş kırıklığı ve kızgınlığıydı. Kendini lüzumsuz hissediyordu. Yıkayıp kolaladığı, ütülediği ve asla giymeyip, tabutunda hâlâ beyaz olan tenini örtmesi için hazır bulundurduğu, bembeyaz yeni bir geceliği vardı; büzülmüş, sarımsı mor berelerle kaplanmış göz kapaklarıyla dudaklarından daha canlı pırıldıyor şimdi geceliğin Reckitt Mavisi.

Yaratıcı yazı sınıfı öncülünden hiç de iyi olmayan, hafifçe kötücül bu temizlik incelemesinden hoşlanmıştı. Acımasız eleştirilerine "edebiyat taslamak" ibaresini kullanarak başladılar. Jack Smollet yetişkinlerin katıldığı bütün derslerde çocuk yuvalarında rastlanabilecek bir duruma geri dönüşün yaşandığından bahsetti; ilk kez söylediği bir şey değildi bu. Grup davranışı hakim oluyor, çeteler oluşturuluyor, kurbanlar seçiliyordu. Öğretmenin

dikkati ve özeni konusunda korkunç bir kıskançlık baş gösteriyordu. Eğer belli birinin tarafını tutarsa şiddetle alınıyorlardı. Cicely Fox "öğretmenin kuzusu" olmaya başlamıştı. Jack'in onun yazılarına duyduğu ilgiyi açığa vurmaya başlamasından önce de kahve molalarında kimsenin onunla oturup konuştuğu yoktu, ama şimdi kasten sert ve soğuk davranıyorlardı.

Jack ne yapması gerektiğinin de, yapmış olduğu şeyin de farkındaydı. İlgisini sessizce belirtmeliydi. Ya da en azından bu kadar belli etmemeliydi. Cicely Fox'un yazılarının –iyi niyeti ve iyi dileği yok eden– gerçek bir şey, gereken şeyin ta kendisi olduğunu düşünmekte böylesine ısrar etmesini ve bunu önemsemesini sağlayanın ne olduğundan emin değildi. Doğruluğu dirayetiyle kanıtlayan eski bir Wesneyci Metodist gibi, o da bir şeyi saldırıya karşı savunduğunu hissediyordu. "Bu şey" Cicely Fox değil yazının kendisiydi. Belli belirsiz gülümseyerek, müşfik bir ifadeyle, ara sıra kafa sallayıp onaylayarak okuduğu bu yazılarda onu çeken ve meşgul eden, kullandığı sıfatların eleştirelliği, şeyleri canlandıran, onlara hareket kazandıran önermeleriydi. Jack ise kendisinin *vıcık vıcık* bir şeyi, gayri meşru bir terapiyi öğrettiğini hissediyordu ve aniden yazı işte orada ortaya çıkıveriyordu. Bayan Fox'un kısa denemeleri Jack'de yazma isteği uyandırıyordu. Dünyayı yazılabilir bir şey olarak görmesini sağlıyordu onlar. Mesela Lola Secrett'in dudağını büküp suratını asması, üzerinde çalışılacak nefis bir konuydu; onu diğer bütün surat asmalardan ayırmak için doğru sözcükler *bulunacaktı*. Kahvenin berbat tadını ve mezarlıklardaki mezar taşlarının eğimini tasvir etmek istiyordu. Sınıfın kaynayan bayağılığını seviyordu çünkü –muhtemelen– bunu yazabilirdi.

Daha hakkaniyetli davranmayı denedi. Çamaşır Gü-

nü'nün konuşulduğu dersin kahve molasında Cicely Fox'un yanına oturmadı, gidip Bobby Forster ve Rosy Wheelwright'la konuştu. İçindeki yeni merhametsiz yazarın bilinci, Bobby Forster'ın bütün cümlelerinde yanlış bir şeyler olduğunu biliyordu; aksayan bir ritm, başka yazarların gayri ihtiyari yansımaları, tel artık işe yaramaz bir hal aldığında piyano tuşundan çınlayarak çıkan bir nota. Ama Bobby Forster ilgisini çekiyordu; onun şen şakraklıkla korku arasında gidip gelişi, günlük faaliyetlerindeki her olaya gösterdiği yoğun ilgi, her şey bir yana, bir yazar olarak ilgisini çekiyordu. Bobby Forster bir pazar gazetesinin edebiyat ekinin yeni yazarlar için açtığı bir yarışmaya başvurduğunu söyledi. Büyük bir ödül –2000 pound– ve öyküyü yayımlama sözü veriyorlardı, ayrıca yayıncı yazarın sonraki yazılarıyla da ilgilenecekti.

Bobby Forster bunun dikkati çekmek için oldukça iyi bir fırsat olduğunu düşündüğünü söyledi. "Edebiyatta şu Acemi Şoför'lükten öteye geçmem gerektiğini düşünüyorum." Jack Smollet sırıttı ve ona katıldığını belirtti.

Eve gittiğinde "Siyah Kurşunla Cilalanmış Sobaları Nasıl Kullanırdık"ı ve "Çamaşır Günü"nü daktiloya çekip gazeteye gönderdi. Başvuruyu takma bir adla teslim etmesi gerekiyordu. Cicely Fox için Jane Temple ismini seçti. Jane Austen'in Jane'i ve Herbert Temple'ın Temple'ı. Beklemeye başladı ve zaman dolduğunda aslında almayacağını bir an bile düşünmemiş olduğu o mektubu aldı– bütün bunlar *alnına yazılmıştı.* Cicely Fox yarışmayı kazanmıştı. Ödülü almak, yayımlama işini başlatmak ve bir röportaj vermek için gazeteyle temas kurması gerekiyordu.

Cicely Fox'un buna nasıl bir tepki vereceğinden emin

değildi. Artık onu düşünmeden edemiyordu, öyle ya da böyle zihni hep onunla meşguldü ama onu tanıdığı gibi bir his yoktu içinde, hem de hiçbir şekilde. Sık sık düşlüyordu onu: Karavanın köşesinde derli toplu saçları, boynunda fuları, örümcek ağı hassasiyetindeki teniyle oturmuş, yarı kapalı karanlık gözleriyle onu inceliyordu. Vazgeçmiş, kendini bırakmış ya da sanatını öğrenememiş olmakla yargılıyordu onu. Cesaret kırıcı bu Esin Perisi'ni yaratanın, onu oraya davet edenin kendisi olduğunu biliyordu Jack. Gerçek Cicely Fox, kendini hoşnut etmek için yazan yaşlı bir İngiliz hanımefendisiydi. Jack'in yaptıklarını müsamaha gösterilemez şeyler olarak görüyor olabilirdi. Derslerine katılmıştı ama kendini ona ya da sınıfın yargısına teslim etmemişti. Tersine yargılayan oydu. Jack Smollet onun yargıladığından emindi.

Jack ona gönül alıcı bir bağışta bulunmuştu, tabiri caizse bu ödülle onu kazananların tarafına geçirmişti. Memnun kalmalı, mutlu olmalı ve Jack'e güvenini sunmalıydı, böyle olmasını istiyordu –umutsuzca–.

Motosikletine atladı ve Cicely Fox'un seçkin bir muhitteki, Çuha Çiçeği Patikası yolu üzerindeki adresine doğru ilk kez yola koyuldu. Geç Viktorya döneminden kalma, bitişik nizamda yapılmış müstakil evlerle karşılaştı burada; kısmen, pembemsi büyük taş bloklardan yapıldıklarından, kısmen de oranlarında bir uyumsuzluk olduğundan sıkış sıkış görünüyorlardı ve çerçeveleri siyaha boyanmış, ağır giyotin pencereleri vardı. Cicely Fox'un tüm pencereleri dantelli ağır perdelerle örtülüydü; Jack, mavi–beyaz değil kremsi–beyaz renkte olduk-

larını fark etti. Ön bahçedeki budanmış gülleri ve basamağın mermer eşiğini fark etti. Kapı da siyahtı ve boyanması gerekiyordu. Zil, pirinçten kabartma bir motifin içine yerleştirilmişti. Zili çaldı. Kimse yanıt vermedi. Tekrar çaldı. Hiç ses yoktu.

Bu sahneyi kafasında kaç kez kurmuştu; mektubu verişi, her ne olacaksa işte alacağı yanıt. Onun sağır olduğunu hatırladı. Evi çevreleyen yan avlunun kapısı açıktı. Buradan yürüyerek birkaç çöp kutusunu geçti ve arka bahçeye geldi; küçücük bir çimenlikle bakımsız birkaç kelebek çalısı vardı. Bir de, üzerinde hiçbir şeyin asılı olmadığı döner başlıklı bir elbise kurutacağı. Kenarları beyaza boyanmış taş basamaklarla çıkılan bir arka kapısı vardı evin. Kapıyı çaldı. Hiç ses yoktu. Kapı kolunu denedi, kapı geriye doğru sarsıldı. Eşikte durdu ve bağırdı.

"Bayan Fox! Cicely Fox! Bayan Fox, orada mısınız? Ben Jack Smollet."

Hâlâ hiçbir yanıt yoktu. O anda artık eve girmeliydim diye düşündü sonra, defalarca. Ama orada kararsız öylece durdu ve ardından bir ses işitti, bacaya sıkışıp kalmış bir kuşun ya da kanepenin üzerinden düşen bir yastığın sesi gibi, bir ses işitti. Arka kapıyı ittirip, içeri girdi ve sonraları belleğinde en puslu hatıranın sahibi olacak çıplak, harap bir mutfaktan geçti: Savaş zamanından kalma, kir pas içindeki "lüzumlu" eşyalar, rengi kararmış bir lavabo, hastane yeşili mutfak dolapları ve bir ayağı, kırık bir tuğlayla iğretiden desteklenmiş eski bir gazlı ocak. Mutfağın ötesinde salon uzanıyordu, yerleri muşambayla kaplıydı, evin tuhaf bir kokusu vardı. Hem insan hem

küf kokusuydu bu, hastaneleri kaplayan dezenfektan kokusu gibi bir koku. Ama burada dezenfektan falan yoktu. Salon karanlıktı. Çirkin tırabzanların arasına sıkışmış karanlık, dar basamaklar karanlığın içinde kaybolup gidiyordu. Deriden motorcu giysilerini gıcırdatarak, parmak uçlarına basarak yürüdü ve loş bir oturma odasına açılan bir kapıyı ittirdi. Tam karşısında, bir iskemlenin üzerinde gördüğü, derisi morarmış ve kırmızı lekelerle kaplanmış, aşağı kısımları kireç bağlamış, üst kısmındaki çıplak kafa derisinde ağarmış birkaç saç teli uçuşan, kocaman suratlı inleyen bir bohçaydı. Kan çanağına dönmüş gözleri sarı, bakışı müphemdi ve Jack'i görüyormuş gibi durmuyordu.

Karşı köşede yere devrilmiş bir televizyon vardı. Ekranına kana benzer bir şey bulaşmıştı. Televizyonun hemen yanında uzun, değnek gibi incecik ve çıplak bacakların ucunda çıplak bir çift ayak gördü. Bedenin kalan kısmı televizyonun arkasına yığılmıştı. Yüzü görebilmesi için odayı dolanması gerekti ve yüzü görene kadar, bir an için bile, bu yüzün Cicely Fox'a ait olabileceğini düşünmedi. Karmakarışık beyaz bir saç yığınının altındaki yüzü, çiçek desenli dokuma halıya dönüktü. Çırılçıplak bedeni yara izleri, yara kabukları, çizgiler, küçük yuvarlak morluklar ve yeni açılmış yaralarla doluydu. Boğazında çok daha ciddi bir yara vardı. Halıdaki çuha çiçekleri ve unutmabeniler taze kana bulanmıştı. Hoş değildi. Cicely Fox ölüydü.

İskemledeki yaşlı yaratık bir takım sesler çıkarıyordu; bir kıkırdama, bir yutkunma, bir hırıltı. Smollet karşısına geçip, sordu: Ne olmuştu, kim... bir telefon var mıydı? Alabildiği bütün yanıt dudakların gevşekçe sarkması ve

bir tür cıvıltı oldu. Cep telefonunu anımsadı ve apar topar arka bahçeye çıktı, orada polise telefon etti ve kustu.

Polisler geldi. Görevine düşkün, gayretli memurlardı. Sandalyedeki yaşlı kadının Bayan Flossie Marsh adlı biri olduğu ortaya çıktı. O ve Cicely Fox 1949 yılından beri bu evde birlikte yaşıyorlardı. Bayan Marsh yıllardır ortalıkta görülmemiş ve onun konuştuğunu hatırlayan biri çıkmamıştı. Doktorların ve polisin bütün çabalarına rağmen ne o an konuştu ne de daha sonra. Bayan Fox komşularına karşı daima cana yakın davranmış ama onları kendisiyle ilişki kurmaya cesaretlendirmediği gibi, hiçbirini hiçbir zaman evine davet de etmemişti. Cicely Fox'a, belli ki bayağı bir süredir yapılan işkenceye dair bir açıklama yapabilen kimse çıkmadı. İki hanımefendinin de yaşayan bir akrabası yoktu. Polis, Jack Smollet hariç, eve zorla giren birinin izine rastlamamıştı. Gazeteler olayı kısa ve cesede yoğunlaşan iğrenç bir tarzda verdiler. Mahkemede olayın cinayet olduğu kararına varıldı ve dava düştü.

Jack Smollet'in dersleri Bayan Fox'un ölümü nedeniyle bir süreliğine durgunlaştı. Jack'in perişan suratı onları huzursuz ediyordu. Onu kahveyle beslediler. Ona karşı çok naziktiler.

Jack yazamıyordu. Siyah kurşun ve çamaşır günü nasıl yazma arzusunu alevlendirdiyse, Cicely Fox'un ölümü onu aynı şekilde yok etmişti. Durmadan düş görüyor ve eziyet edilmiş biçare bedeninin, kanayan boynunun, ıstırapla bükülmüş çenesinin görüntüleriyle uyanıyordu. Olan biteni gördüğünü ama yazamayacağını biliyordu. Jack merak ediyordu: Bayan Fox'un yazıları korkunç bir hayata karşı gerçekten bir terapi miydi? O eski yara izle-

ri katman katmandı.Yalnızca Bayan Fox'da değil, dilsiz Flossie Marsh'da da. Bunu *yazamazdı.*

Diğer yandan sınıf, bir gün bunu yazacağına dair beklenti dolu bir memnuniyetle arı kovanı gibi vızıldayıp, homurdanıyordu. Haklı oldukları ortaya çıkmıştı. Bayan Fox her şeyden önce yazılarındaki dünyaya, ev içi şiddetin, işkence ve eziyetin, korku ve dehşetin dünyasına aitti. Cicely Fox'a ne olduğuna dair bildikleri şeyleri yazacaklardı ve bu onlar için en tatminkâr terapi olacaktı.

Pembe Kurdele

Sol eline bir tutam saç –uzun, kalın telli, demir grisi– aldı ve sağ eliyle sertçe, gayretle fırçalamaya başladı. Onun ve Bayan Bright'ın yıkamak için gösterdikleri tüm çabaya rağmen saç ele yağlı yağlı geliyordu. Vernikli siyah çerçevesinin içindeki mercan rengi yumuşak lastik yastığından siyah kılların fışkırdığı eski tip bir fırça kullanıyordu. Fırçaladı da fırçaladı. Bayan Bright'ın siyah yüzünde onaylayan bir gülümseme vardı. Onun kendisine adıyla yani Deanna diye hitap etmesi Bayan Bright'ın hoşuna giderdi ama yapamazdı. Saygıda kusur etmiş olurdu, o ise Bayan Bright'a saygı gösterirdi, ona ihtiyacı vardı. Ayrıca bu ismin, aşırı kilolu Jamaikalı bir bakıcıyla hiçbir ilgisi olmayan uygunsuz çağrışımları vardı. Saç tutamını ustaca üçe ayırdı. Bayan Bright, sık sık söylediği gibi gene, çok *güçlü* bir saçı olduğunu, Mado gençken saçlarının çok güzel olmaları gerektiğini belirtti. Kolçaklı bir sandalyede homurtu ve hırıltı karışımı sesler çıkaran kişi, "Delice Deli Mado"[1] dedi. Televizyon ekranına bakıyordu; toz zerrecikleriyle kaplanmış cansız ve gri televizyon ekranına. Yüzünün hayal meyal yansısı vuruyordu oraya; kızgın bir ağız ve karanlık göz yuva-

[1] Yazar burada, yukarıdaki gibi çevirebileceğimiz "Maddy Mad Mado" sözcüklerini kullanarak bir söz§ses oyunu yapmış. Öykünün kalan kısmında tekrarlanacak olan "Deli Mado" (Mad Mado) tamlamasında da hep aynı söz§ses oyunu vardır. (Çev.n.)

larının seçildiği sıkıntılı gri bir yüz. James uzun bir yılana benzeyen saçı sıkıca gererek örmeye başladı. Sık sık söylediği gibi gene, kılların yaşlandıkça kalınlaştığını, güçlendiğini söyledi. Burun deliklerindeki kıllar, sarkmış çene üzerindeki kıllar, bir kaya–yüzünde bitmiş çimenler.

Yanıtı zaten bilen Bayan Bright eskiden ne renk olduklarını sordu, güzel ve kömür karası olduklarını söyledi James Enis. Sizinkilerden daha siyah dedi Deanna Bright'a. Gece kadar siyah. Taradı ve doladı. Bir erkeğe göre, aslında herhangi birine göre, ne kadar maharetli olduğunu söyledi Bayan Bright. Bunu kendi kendime öğrendim, dedi James. Savaşta, Hava Kuvvetleri'nde. Örgünün ucuna gelmişti, elastik bir bandı çevresine doladı, üç kez. Sandalyedeki kadın suratını buruşturup geri kaçtı ve olduğu yerde kıpırdanmaya başladı. James sakinleştirmek için hafifçe omzunu okşadı. Havlı kumaştan bir sabahlık giymişti; boyun kısmı, güvenlik için, bebek bezlerinde kullanılan türde bir çengelli iğneyle tutturulmuştu. Üzerindeki her lekeyi göstermesine rağmen beyazdı, kaza durumlarında –ki akla hayale gelebilecek her türden kaza sık sık oluyordu– kaynatmaya elverişliydi.

James saç tarama işini bitirirken Bayan Bright onu tasvip eden bir ifadeyle izlemeye devam ediyordu. Kalın halkanın tutturulması, ince çelik firketelerin tam yerlerine sokulması. Ve son olarak yepyeni pembe bir kurdelenin bağlanması. Gerçekten güzel pespembe bir kurdele. Tatlı bir renk, capcanlı. Güzel bir renk, dedi Bayan Bright, hep dediği gibi.

"Evet" dedi James.

"Gerçekten düşünceli birisiniz" dedi Deanna Bright. Sandalyedeki kişi kurdeleyi çekiştirdi.

"Hayır, sevgi" dedi Deanna Bright. "Sevgi dolusunuz." İpek bir eşarp verdi Mado'nun eline, Mado şüpheyle dokundu ona. "Yumuşak şeylere dokunmayı seviyorlar. Onlara yumuşak oyuncaklar veriyorum. Rahatlıyorlar. Bazı kişiler bunun sebebinin onların ikinci çocukluklarını yaşamaları olduğunu söylüyor ama öyle değil. Bu bir son, başlangıç değil; her şeyi dosdoğru görmek en iyisi. Ama bunları tutmak, okşamak, bunlara dokunmak onları sakinleştiriyor, değil mi?"

Bu, James'in kütüphaneye gitmek ve ufak tefek alışverişini yapmak için "dışarı süzülüverirken" Bayan Bright'ın da onun sorumluluğunu devraldığı gündü. James çıkmadan önce Mado'yu "yerine yerleştirip, sakinleştirmek" için gerekli bakımı yapıyorlardı. Kapının açılıp kapanma sesini bastırsın ve Mado'nun dikkatini başka yöne çeksin diye televizyonu açtı. Çocukça çizilmiş çiçeklerin ve belli bir düzende yapılmış çimenli tepeciklerin yer aldığı bir görüntü belirdi. Neşeli, yumuşak bir müzik vardı. Çabuk çabuk yürüyen, hoplayıp, zıplayıp, kırıtan, mor, yeşil, sarı, parlak kırmızı renkte tostoparlak yaratıklar vardı. Küçük periciklere, elflere bak, dedi James, neredeyse ifadesiz bir sesle. "Hırrr" dedi deli Mado ve sonra aniden net bir şekilde, bir insan sesiyle, "Onu dans ettirmeye çalışıyorlar ama etmeyecek." "Bak, orda bir scotter var" diye üsteledi James.

Bayan Bright,

"Merak ediyorum, nerelerde dolaşıyor ki?"

"Hiçbir yerde" dedi James. "Burada oturuyor. Dışarıya çıkmaya çalıştığı, kapıyı tıkırdattığı zamanların haricinde."

"Hepimiz Tanrı'nın yanına yükselip, huzura kavuşa-

cağız" dedi Deanna Bright. "O gittiğinde, şarkı söyleyen bir ruh olacak. Ama şimdi nerelerde dolaşıyor?"

"Onun zavallı beyni kalın plakalar yığınından ve arapsaçı gibi birbirine dolanmış anlamsız şeylerden ibaret. Güve–yeniği bir örgü parçası gibi. Orada kimse yok, Bayan Bright. Daha doğrusu kişi mişi denemez ona, olsa olsa bir kişiden arta kalan azıcık bir şey."

"Onu karanlığın içinde kapkara bir karanlığa götürüyorlar ve kaybediyorlar" dedi Mado.

"Kimi götürüyorlar, canım?"

"Bilmiyorlar" dedi Mado belli belirsiz. "Bilmedikleri çok değil."

"Onlar kim?"

"Onlar kim" diye tekrarladı Mado donuk bir ifadeyle.

"Bunda iyi bir taraf yok" dedi James. "Sözcüklerin anlamını bilmiyor."

"Denemeye devam etmelisiniz" dedi Deanna Bright. "Şimdi gidin Bay Ennis, hazır onları izlerken. Siz dışarıdayken ben öğle yemeğini veririm."

James elinde kırmızı bir alış veriş çantasıyla evden çıktı ve caddeye indiğinde sırtını dikleştirdi, her zaman yaptığı gibi, dışarıdaki havayı, havasız kalmış ya da boğulmakta olan biri gibi, derin derin içine çekti. Birbirinin aynı gri evlerin dizildiği sokaklar boyunca yokuş aşağı yürüyüp, High Street'e çıktı; postanede emekli aylığını almak için bekledi; kasaptan sosis, kıyma ve küçük bir tavuk, köşedeki cana yakın Türk manavdan sebze aldı. Bunlar sohbet ettiği insanlardı –üstü başı kana bulanmış kasap, yumuşacık bir sesle konuşan manav– ama hiçbir zaman uzun sürmezdi çünkü Bayan Bright'ın saati tıkır tıkır işlerdi. Ona karısını sordular, o da olabileceği kadar iyi olduğunu söyledi. Yaşam doluydu, her zaman şaka

yapan biriydi, dedi kasap, James'in hayal meyal hatırladığı ve yasını tutamadığı birini anımsatarak. Nazik bir bayandı, dedi Türk. Evet, dedi James, tartışmak istemediğinde hep yaptığı gibi. Kitapçıya da gitmek isterdi ama vakti yoktu çünkü Boots'a[2] gidip onun ve kendisinin ilaçlarını alması gerekiyordu. Sakin yaşamları bir tür cinnet olan iki insanı sakinleştirecek şeyler.

Eskiden alışverişlerini o yapardı. Dışarı çıkan oydu, bir arkadaş ve tanıdık çevresine sahip olan da –çoğunu James tanımazdı–. Nereye gittiğini ya da ne kadar kalacağını söylemekten hoşlanmazdı – hayır, aslında söylememekten hoşlanırdı–. James bunu umursamazdı. Kendi kendine iyi vakit geçirirdi. Bir gün bir yabancı kapıyı çalmış ve onu başıboş dolaşırken bulduğunu, kaybolmuş gibi göründüğünü söyleyerek karısını evin içine doğru sokmuştu. Bunun ardından karısı kendine gelmiş ve başını geriye atarak kahkahalarla sarsılmaya başlamıştı. "Düşün James, ne kadar *dalmışım*, sanki şu bizim küçük gezintilerimizden birini yapıyordum, Mecklenburgh Meydanı'na geri dönecektim. Hani şu küçük gezintilerimiz, hasarın boyutlarını görmek için, şeyden sonra, şeyden–" "Bombardımandan sonra" demişti. James.

"Evet. Ama bu sefer şu ateşsiz dumanlardan hiç yoktu."

"Sanırım, güzel bir fincan çaya ihtiyacı var" demişti iyi niyetli yabancı. Bu, James'in durumun farkına varabileceği bir andı ama farkına varmamayı seçmişti. O her zaman ayrıksı biri olmuştu.

---

[2] İngiltere'de ilacın yanı sıra sağlıktan, güzelliğe, kişisel bakım ürünlerinden, anne çocuk ihtiyaçlarına dek pek çok ürünün satıldığı büyük mağazalar zinciri. (Çev.n.)

Boots'daki ilaç kuyruğu uzundu ve yirmi dakika beklemesi gerektiği söylendi –kitapçıya gitmeye yetmese de Deanna Bright'ı etkilemeye yetecek denli uzun bir süre. Dükkânın içinde dolaşmaya başladı; buruş buruş yağmurluğu içinde karmakarışık beyaz saçlarıyla yaşlı bir adam. Hemşirenin durduğu bankonun yanında beklemek istemedi ve kendini, hiç fark etmeden ve hiçbir amacı yokken bebek bölümünde, çeşitli markalardaki bebek bezlerinin ve hayvan başı şeklindeki diş fırçalarının arasında buldu. Yüksek, parlak kromdan darağacını andıran bir askı vardı; maskeyi andıran kukla suratlarındaki karanlık ağızları ve siyah gözleriyle gülen, mor, yeşil, sarı ve kırmızı, hayret verici, tombul televizyon bebekleri boyunlarından buraya asılmıştı. Her tarafları hava almayan polietilenle kaplanmıştı. James, onun içinde nefes alamazlar ki, diye düşünürken yakaladı kendini; ama bu delilik işareti değildi, hayır, akıl sağlığının son derece yerinde olduğunun işaretiydi, çünkü, onun durumunda olan herhangi birinin ara sıra yapması gerektiğini farz ettiği gibi, o da kara kara düşünüyordu, plastik bir torbayla alelacele ne yapılabileceğini. İyi kalpli ve manasız, aptal aptal bakıyorlardı. Saatine bakıp, onlara doğru yaklaştı ve isimlerini okudu: Tinky–Winky, Dipsy, Laa–Laa ve Po. Yuvarlak göbeklerinin üzerine dikilmiş grimtırak parlak ekranları ve kukuletalıymış gibi duran kafalarında birer antenleri vardı. Bir yaşındaki bir çocukla bir televizyonun simbiyozu. Her şey bir yana, yaratıcı.

Tezgâhın arkasındaki kadın –iri memeli, kınalı saçlı, gözlüklü, güler yüzlü– Teletubbie'lerin çok çok popüler olduklarını söyledi. "Onları gerçekten *seviyorlar*" dedi. Ona bir tane gösterebilir miydi?

"Neden olmasın!" dedi James.

Tinky–Wink'yle Po'yu titrek ışıltılar saçan ambalajlarından çıkardı ve canlı bir hareketle küçük karınlarına bastırdı. Bunun üzerine ikisi de saçma sapan kısa şarkılar cıvıldamaya başladılar. "Her birinin kendine has bir şarkısı var, bilirsiniz işte, küçük çocukların hatırlaması kolay şeyler. Bir şeyleri hatırlamayı seviyorlar, onları tekrar tekrar işitmekten hoşlanıyorlar."

"Öyle mi?" dedi James muğlak bir ifadeyle.

"Ah evet! Ve bakın ne kadar yumuşaklar, çok hassas bir havlı kumaştan yapılmışlar; bir kazaya uğradıklarında onları çamaşır makinesinde yıkayabilirsiniz. Dayanıklılarda."

Gelişigüzel salınıp duran ve daire halinde dönen gürültücü bedenlerin görüntüsü geldi gözünün önüne. Cennet, Cehennem ve Araf çemberinde değil, dönen bir çemberde sallanıp duran paçavra bebekler.

"Bir tane alacağım."

"Hangisini isterdiniz? Küçüğümüz kız mı yoksa oğlan mı? Torununuz mu? Bir el çantası olsa da Tinky–Wink oğlandır, Dipsy de öyle. Laa–Laa ve Po kızdır. Tabii ki farkı *göremezsiniz*. Torununuz kız mı erkek mi?"

"Hayır" dedi James. "Çocuğum yok. Başka birisi için alıyorum. Yeşil olanı istiyorum. Safra yeşilini andırıyor, ismi de uygun."

Dipsy kasap askısından ayrıldı ve arkadan kayarak gelen bir başka Dipsy onun yerini aldı.

"Hediye paketi yapmamı ister misiniz, bayım?"

"Evet" dedi James. Yirmi dakika böylece kesinlikle dolmuş olurdu.

Çocuk sahibi olmak için savaşın bitmesini beklemişlerdi. Ve savaş bitip de terhis olduktan sonra klasik edebiyat öğretmeni olarak okula geri dönmüştü James, an-

cak bu sefer de, özlemle beklenen çocuk çembere girmeyi reddetmişti. İsimler hazırdı: Romantik oldukları zaman Camilla, Julius, üzgün ya da sıkkın oldukları zaman Blob ve Tiny Tim. Hiçbir isme yanıt vermedi, olmayı reddetti. "Hitler onu aldı" derdi hep karısı. Mavi bir tarladaki tüylü tüylü kuzularla kaplanmış olan paketi eline alıp salladı James. "Dipsy" dedi ona. "Dipsy duruma uyuyor, hepimiz birer Dipsy'yiz." Bunları yüksek sesle söylemiş olabilir miydi? Etrafına bakındı. Kimse ona bakmıyordu. Herhalde yapmamıştı.

Evin ön kapısının açılması üzerine daima kendine bir çeki düzen vermek, daha da bir sertleşmek zorundaydı. İyi bir öğretmen, Hava Kuvvetleri'nde iyi bir subay olmuştu. Disiplinli bir insandı, belki de bunun bir nedeni dengeli ve ılımlı biri olmasıydı. Klasik anlamda iyi bir mizaca ve iyi bir muhakeme yeteneğine inanırdı. Öfkeyle kaynayan bir kazan olduğunu biliyordu; kadere karşı, zamana karşı, Tanrı yardımcısı olsun (tabii ki Tanrı falan yoktu), –ne James'in ne kendisinin kötü durumundan *sorumlu* olmayan ama yine de kendi darmadağınık akıllı kötü mizacını hissettiği zaman onu suçlamaya hazır olan– deli Mado'ya karşı öfkeyle kaynayan bir kazandı, bunu biliyordu. Yalpalayan şiddeti ve hastalık kokusuyla bu tutsaklığa girmek istemiyordu. Her zaman yaptığı gibi anahtarını çıkardı ve içeriye girdi. Yüzüne, Deanna Bright için haşince küçük bir gülümseme bile oturtmuştu.

Bayan Bright Mado'ya öğle yemeğini vermişti; kaşıklanan çorba, parmaklanan tost ve plastik bir kâsenin içinde marketten alınmış krema. Beslenirken karşı koymuştu ama yeteri kadarı boğazından geçmişti. Bayan

Bright'tan önce, Mado'yu, hazırlayıp dolaba koyduğu yemekle bırakıp çıkardı. Ama eve gelip de onu birbirine kattığı yiyeceklerle masada oturur bulunca bunu yapmaktan vazgeçmişti. Öğütülmüş kahveden oluşan konik bir yığından ve nemli undan yapılmış bir çamurdan ibaret olan bu yemeği, taş gibi kurumuş bir avokadoyla kaşıklamaya uğraşıyordu. Bu aşamada, avokado parçasının şeklinin ilkel bir kaşığı şöyle böyle hatırlatmasına dikkat edecek kadar entelektüel meraka sahipti.

"Hayır, canım" demişti James. "Bununla olmaz, hepsi yanlış bunların." Elindeki şeyin sivri ucuyla ona saldırıp yanağını berelemiş, ardından kahveyi, unu ve tabağı halının üzerine savurmuştu. Daha sonra bu olay, bir arkadaşına pub'da anlattığı bir tuhaflıklar hikâyesi halini almıştı. O durumda memnunluk verici estetik bir dehşet vardı. Bunu geçmişti artık, ne bir pub'da ne başka bir yerde bir arkadaşa ya da herhangi birine anlatmak istediği hiçbir şey kalmamıştı içinde.

"Nasıldı?" diye sordu Deanna Bright'a.

"Zor değildi. Ziyaretçilerin fazlalığından şikayet etti azıcık, o kadar."

"Tüh" dedi James. Şaka yapmaya çalışıyordu. "Kim oldukların bilmeyi çok isterdim. Konuşacağım birileri olurdu."

"Ajan olduklarını söylüyor. Onlara bir görev verip bir yerlere gönderdiğini, onların da öldürülmüş gibi yaptıklarını ama gizlice geri döndüklerini söylüyor."

"Ajanlar" dedi James.

Deanna Bright'ın acıma ve ilgi okunan yüzü hayat doluydu.

"Çoğu gizli servislerden ve ajanlardan bahsediyor, bu

şaşırtıcı. Sanıyorum şüpheci ve güvensiz oluyorlar."

"Savaşta ajanları birtakım görevlere göndermişti" dedi James. "İstihbarat Servisi'ndeydi. Tekneler ve paraşütlerle onları Fransa'ya, Norveç'e ve Hollanda'ya yollamıştı. Çoğu geri dönmedi."

"Gizleniyorlar" dedi Mado bağırarak. "Kızgınlar, onlar kötülük demek, onlar tehlike demek, istedikleri–"

"İstedikleri ne?" dedi Deanna.

"Kuzu pirzola" dedi deli Mado. "Soğuk pirzola. Çok soğuk, soslu."

"İntikamı kastediyor" dedi James. "En iyi soğuk yenen yiyecek. Söylediklerinde herhangi bir anlam olduğunda insana iyi geliyor. İntikam almak isteyebilirler."

Deanna Bright muhtemelen söyleneni anlamadan, muhtemelen Mado'nun sofistike bağlantılar kurabilme gücünden şüphe ederek, kuşkuyla bakıyordu. Bir keresinde James sandalyede oturan kadının bir zombi olduğunu ima ettiğinde, sert bir tavırla çıkışmıştı ona. "Ne söylediğinizi bilmiyorsunuz siz" demişti. "O sözcüğün ne anlama geldiğini *bilmiyorsunuz*. Zavallı biri o, bir gezgin ruh. Onlardan biri değil."

Şimdi oradan buradan fırlayan saçlarını örgü beresinin içine tıkıştırmaya çalışıyor, yıpranmış başka ruhlara ve başka bedenlere yardım etmek için yola koyulmaya hazırlanıyordu.

James yalnız kaldığında, deli Mado'yla yalnız kaldığında, Dipsy'nin paketini açtı ve hiçbir şey söylemeden onu eline tutuşturdu. Bebeği tuttu Mado, yukarı kaldırıp munis küçük yüzüne baktı, sonra dizinin üzerine yatırıp, parmaklarıyla havlı kumaşına dokundu.

"Bizi bekliyorlar. Geç kaldık. Kliniğe gitmeliyiz. Belki

de bir ayakkabı tamircisidir. Saşa *bir daha* gelmedi. Bir parça domuz eti için yarım gün sıra beklemişler."

Güçlü parmaklarıyla bebeği ovuşturup duruyordu.

"Üst kata teller çektiler. Oraya uzanıyorlar, dinliyorlar ve pis şakalar yapıyorlar. Saşa bunu eğlenceli buluyor."

Çok başlarda, görünmez insanların aniden ortaya çıkışını hem grotesk hem de etkileyici bulmuştu James. Bir radyo spikeri gibi konuşan ve ailesinden hiç bahsetmeyen bir kadınla evlenmişti –1939'da üniversitede tanışmışlardı–. Hemen evlenmişlerdi –savaşa gidiyordu, ikisinden biri ertesi gün ölebilirdi– yakın hiçbir akrabası olmadığını, kimsesiz bir yetim olduğunu söylemişti; nikah törenlerinde üniversiteden iki arkadaşları şahitlik etmişti. Şimdi aklı gezgin dolanırken, merdivenler, mutfak dolapları insanlarla doluydu, suçlanmış ve paylanmış, yalvar yakar gönlü alınmış insanlarla, tehdit edilen insanlarla. Bunların bazıları kaba bir Londra aksanıyla, tiz ve çocukça bir sesle konuşurdu, "Daha fazla vurma, Annecim, iyi bir çocuk olacağım, kötü bir çocuk değilim ben, *yapma*, Annecim, *yapma*." Hepsi bu kadar. Annesiyle ilgili ona soru sorduğunda "Bir yetim olduğumu *söylemiştim*" derdi. Sonra Saşa vardı, bağımsız bir arkadaş; James'in, varlığına ve geçmişine dair, onun ve Mado'nun kan kardeşi oldukları dışında hiçbir şey bilmediği Saşa, "Bilirsin işte, bileklerimizi kesip birbirine sürttük, kanlarımız *birbirine karıştı*, tek o kaldı, başkası yok ve o saklanmaya devam ediyor–". Ve sonra tekrar canlanıp yürümeye başlayan savaş hayaletleri vardı. Uyurken bombalanan arkadaşlar, Almanlar tarafından vurulan arkadaşlar, görevle bir yerlere gönderilen erkek ve kadınlar –"İçeri gel Akela, Akela içeri gel"– yaşlı çatlak bir ses yalvaran. James'in

kendisi de birçok kişiydi. Robin Binson'du mesela; James onun vaktiyle, 1942'de Mado'nun sevgilisi olduğunu düşünürdü hep, Robin canım, bir sigara yak ver, sen de bizi dumanla, hadi hepsini unutmaya çalışalım. Bunu ona, James'e söylüyordu ve dediğine göre o anda bombalar düşerken yatağın üstünde çıplak uzanmaktaydı. Hadi hepsini unutmaya çalışalım. Hepsini unutmuştu Mado ve her şey iplikçikler ve kırpıklar halinde savrulup duruyordu.

Görünmez insanlardan önce, görülebilir şeylerin belli belirsiz ya da meşum yönleriyle ilintili korku nöbetleri vardı. Bir kapı aralığından aynadaki kendi yüzünü gördüğünde, *şu* kim, onu burada istemiyorum, iyi değil onun niyeti. Hâlâ dışarı çıkabildikleri günlerde, kendisinin ya da James'in, bir vitrine ya da duvara yansıyan gölgesinin önünde gayri ihtiyari büzülüp sinmeler. İstihbarat Servisi'ne[3] dair sonu gelmeyen heyecan ve endişe dolu gevezelikler. James'in yalnızlığında, yokluğun varlığında dile getirdiği bir sözcüktü o ve Mado'ya her zaman çok fazla şey ifade etmişti. Üniversite buna duyduğu hayranlığın doruğa çıktığı dönem olmuştu. Çok şey bilir, çok çalışır ama şeylerin özüne nüfuz edemez, *zeki* değildir. Ya da "Des'den hoşlanıyorum. Ateş gibi biri. *Zeki*" sanki "seksi" yerine kullanılabilen bir sözcüktü bu. Onun için muhtemelen öyleydi. Savaş çıkmadan önce ikisi de okullarını bitirip öğretmen olma hakkını kazanmıştı. Ja-

[3] Burada asıl metinde Intelligence sözcüğü kullanılmıştır. "Intelligence" İngilizce'de istihbarat, istihbaratçı anlamının yanı sıra akıl, zeka, anlayış anlamlarını da taşımaktadır. Yazar bu sözcüğün iki anlamına da gönderme yapmakta ve metnin ilerleyen kısımlarında zaman zaman sözcüğün zeka, anlayış anlamını öne çıkarmaktadır. Bu nedenle istihbarat Servisi ve zekâ sözcüklerini geçtiği her yerde bu çift anlamlılığın olduğu düşünülebilir. (Çev.n.)

mes Klasik Edebiyat okumuştu, o ise Fransızca ve Almanca. Evlendiklerinde öğretmenlik yapma fikrinden vazgeçmesi gerekmişti, çünkü 1930'lardaki Bunalım yıllarında, ev geçindiren erkek meslektaşlarının işlerini ellerinden alabilirler diye, evli kadınların öğretmenlik yapmasına izin verilmiyordu. Daha sonra erkekler gönüllü olarak ya da çağrı üzerine orduya katıldığında, kadınların işlerine dönmelerine, hattâ erkek okullarında bile çalışmalarına izin verilince, o da Londra'daki bir dil okulunda iyi bir işe girmişti. Buna ikisi de sevindi, çünkü zekâ gerektirmeyen bir işin ona vereceği iç sıkıntısını yaşamak ikisinin de hoşuna gitmeyecekti. James asker kamplarında, barınaklarında ve sonraları Akdeniz'in üzerinde uçarken, onun öğretmenler odasındaki erkek meslektaşlarını kıskanıp durmuştu. Ama karısı memnun değildi. Gerçek bir savaş görevine başvurdu ve iş arkadaşlarını kibar şairlerin, kim olduğu belirsiz yabancıların ve uzman dilbilimcilerin oluşturduğu Enformasyon Bakanlığı'nda kaybolup gitti. Onun Londra'sı yanıyordu ve heyecan içindeydi. Her şey sona erdikten sonra, kendisi gibi onun da öğretmenliğe geri döneceğini sanıyordu James. Ama İstihbarat Servisi'nde kendine bir haz bulmuştu. Bilfiil ne *yaptığına* dair hep ketum davranarak ve hep James'den daha çok kazanarak –James bunu dert etmemeye çalışıyordu– orada kaldı.

Kurşuni gün ağır geçiyordu. Akşam yemeğini verdi, yemeği görür görmez sızlanmaya başladı Mado. Onu banyoya götürdü. Yıllar önceki başka bir dönüm noktası da buydu; "Sen banyoya git, ben yatağını hazırlayacağım" demişti James ve Mado gözlerinde şimdi alışkanlık haline getirdiği bir şüpheyle sormuştu;

"Nerede o?" "Ne nerede?"

"O oda, gitmem gerektiğini söylediğin. Nerede o?"

Bu yüzden onu elinden tutup götürürdü. "*Çekme.* Saşa'yı bekle. Saşa çok kızdı, burnundan soluyor. *Onu bekle.*"

Hâlâ onunla konuşmaya çabalıyordu James. Çok ender olarak yanıt veriyordu. Kaç seferinde karşısındakinin James olduğunu anlamıştı, bundan bile emin değildi, belki de onu hiç tanımıyordu.

Yıkanması için başında beklerken, onu yatak odasına tıkıp dışarı çıkarken, bir ya da iki kez, kim olduğunu, nerede olduğunu ya da nereye gittiğini bilmediğine dair dehşet verici anlık hislere kapıldığı olmuştu. Bir keresinde, kasvetli odalar etrafında bir bavul turnikesi gibi dönerken kendine banyonun nerede olduğunu sorduğu korkunç bir an da yaşamıştı. Saat yirmi sularında yorgun olduğunu biliyor olacak ve bu haline gülecekti. Şimdi ise kendine soruyordu, aynen anahtarının ve cüzdanının cebinde olduğundan emin olmak, içini rahatlatmak için kendine sorduğu gibi soruyordu; bu bir başlangıç mıydı?

Yatağa girdiğinde Vergilius okumaya çalıştı. Gramer kurallarını ve vezin ölçülerini hatırlamaya çalışmanın beyin hücreleri için egzersiz olacağını, orada yanıp sönen ve akan şeyler arasındaki bağlantıların korunmasını sağlayacağını düşünüyordu. *O pater, anne aliquas ad caelum hinc ire putandum est animas.* Akşamları bir kursa gitmeyi, hattâ yüksek lisans ya da doktora yapmayı bile düşünmüştü ama dışarı çıkamıyordu, bu imkânsızdı. Eskiden ezbere bildiği, aklına bir şarkı gibi takılan bir ibareyi ne zaman unutsa, kısa bir an paniğe kapılırdı. Bu başlangıç mıydı? "*Vago*"nun geçmiş zaman kipinin

ne olduğunu bilirdi. Yatak odasından, şikayet eden boğuk bir ses duyuldu. James dolanmış çarşafı açmaya gitti. Doğrudan gidip yatağa yatmaktan hoşlanmazdı, uyuyamamaktan korkardı.

Bu yüzden *Aeneis VI*'nın üzerinde uyuyakalmıştı; kendi horlama sesiyle uyandı. Pembe kurdele ve birkaç çelik firketeyle birlikte televizyonun önüne düşmüş olan Dipsy'yi yerinden kaldırdı. Dalgın bir tavırla firketeleri Daisy'nin yeşil havlı göbeğinin üzerindeki gümüş rengi ekrana doğru götürüp, tekrar tekrar sapladı.

Cadde gecenin durgunluğunda sessizdi. Birkaç pencereden kare ekranların göz kırpan ışıkları görünüyordu. Çok müzik dinlenmiyordu ya da olanlar saygılı bir tavırla kısılmıştı. İnsanlar eve pek geç gelmezler ya da kapı önlerinde sohbet etmezlerdi. Bu yüzden çok hızlı koşan birilerinin ayak seslerini duyunca şaşırdı, iki kişi, bir kovalamaca. Ardından zil acı acı çaldı. Gecenin bu saatinde aşağı inmek güvenli olmaz, inmeyeceğim diye düşündü. Zil ısrarla çalıyordu. Avuç içiyle ya da yumrukla kapının dövüldüğünü duydu.

Daha çok Mado'nun uyanmasını engellemek için aşağı indi.

"Bırakın gireyim. Ne olur bırakın gireyim. Bıçaklı iri yarı bir zenci var, niyeti beni öldürmek, bırakın içeri gireyim."

"Hırsız olabilirsiniz" dedi James.

"Olabilirim. Ama beni içeri almazsanız öleceğim. Ne olur, acele edin, ah *lütfen*."

James arkadan gelen daha ağır birinin ayak seslerini duydu ve kapıyı açtı. Zayıf bir kadındı, bir yılan balığı gi-

bi içeri süzüldü. James zinciri tekrar takıp kilidi çevirirken, o da kapıya yaslanmıştı. Merdivenlerde sessizce durup, dinlediler. Ayak sesleri kişinin önce bir tereddüt geçirdiğine ve sonra da durduğuna işaret etti. Ardından daha yavaş da olsa koşmaya devam etti.

James hafif karanlıkta onun hızlı hızlı soluduğunu işitiyordu.

"Size bir bardak su vereyim. Yukarı gelin."

Birinci katta yaşıyordu. Yolu gösterdi. Kadın izledi. Zarif bir tavırla koltuğa gömüldü ve James onu net bir şekilde göremeden elleriyle yüzünü örttü. Ayağında oldukça yüksek ince topuklu parlak siyah sandaletler vardı. Ayak tırnakları parlak kırmızıya boyanmıştı. Bacakları uzundu ve gençliğin diriliğini taşıyordu. İnce askılı, uyluklarına kadar yırtmaçlı, parlak kırmızı renkte incecik ipek bir elbise giymişti. Giyim kuşamı James'in daha gençken, muhafazakârlığından dolayı "sürtükçe" diye tanımlayacağı bir tarzdaydı; şimdi herkesin onun "sürtükçe" olduğunu düşündüğü biçimde giyindiğini ama kendisine saygılı bir şekilde davranılmasını beklediğini biliyordu. Başını tuttuğu elleri, ayakları gibi ince, uzundu ve el tırnakları da kırmızıya boyanmıştı. Başının üzerine taç şeklinde tutturulmuş örgüsünden kurtulmuş güzel, siyah bir saç tutamı yüzünü gizliyordu. Bu ayakkabılarla nasıl bu kadar hızlı koşabildiğine şaşırdı James. Omuzlarını kaldırdı; aldığı sık soluklar üzerindeki ipeği kıpırdatıyordu. James hafif adımlarla mutfağa gidip, bir bardak su getirdi.

Keskin hatlı güzel bir yüzü, geniş bir ağzı, kırmızı dudakları ve berelenmiş gibi görünen boyalı göz kapakla-

rının altında uzun, siyah kirpikleri vardı. James polis çağırması gerekip gerekmediğini sordu; başını iki yana salladı kadın, sessiz bir şekilde suyunu yudumluyor, şimdi koltukta daha rahat oturuyordu.

"Açacağınızı düşünmemiştim" dedi. "Size minnettarım."

"Kim olsa..."

"Kim olsa yapmazdı. Size minnettarım."

James söyleyecek bir şey bulamadı. Soru sormak yakışıksız kaçacaktı; hâlâ hafifçe titreyerek oturuyor ve hikâyesini açıklayacak ne bir söz söylüyor ne de bir harekette bulunuyordu. Bu saatlerde, yatmadan önce bir kadeh içmek için sudan biraz daha güçlü bir içki bulundurduğunu söyledi. Ona katılmak ister miydi? Örneğin viski, şok durumlarında iyi gelirdi.

Kadınları kolayca cezbeden bir adamdı, en azından hava kuvvetlerindeki günlerinde altın sarısı bıyığıyla öyleydi. Uzun bir süre önce kendine bütün bunların bittiğini ve hoş bir duyguyla geride kaldığını anlaması gerektiğini söylemişti. Eğer güzel olmasaydı ona bir kadeh içki sunmak problem olmayacaktı. Eğer şişman ve dişlek bir kadın olsaydı, ona bu soruyu çok daha kolay sorabileceğini düşündü.

"Evet, viski gerçekten şu anda ihtiyacım olan şey" dedi kadın hafif bir sesle. "Eğer size banal gelmezse, buzlu lütfen."

"İçki içkidir" dedi, iyi viskiye hiçbir zaman buz koymayan James.

Mutfaktan bardaklarla döndüğünde onu odayı göz-

den geçirirken buldu; kitap raflarına, çalışma masasının üzerindeki fotoğraflara, geceleri Mado'nun ıvır zıvırlarını toplayıp koyduğu çamaşır sepetine, arkalığında pembe kurdelenin yarın kullanılmak üzere düzgünce asılı durduğu, oturma yerinde ise yüzünde munis bir gülümsemeyle kireç–yeşili Dipsy'nin sere serpe yayıldığı kolçaklı sandalyeye bakıyordu. Kadının yanına gitti ve şıngırdayan bardağı eline verdi. Bardaklarını birbirlerine doğru kaldırdılar. Hafifçe öne eğdiği ensesindeki saçlar ıslaktı. Parlak kırmızı tırnaklarından biriyle Dipsy'ye bir fiske vurdu ve soran bakışlarla James'e baktı. James başını çevirdi ve aynı anda Mado'nun odasından, James'in koridor boyunca koşmasına neden olan bir gürültü ve uluma sesi duyuldu.

Mado çarşafını bir kefen ya da harmani gibi bedenine dolamış, kapının eşiğinde duruyordu. Dişleri birbirine çarpıyordu. Gri saçları yüzüne ve omuzlarına dökülmüştü. "Gizlice odama süzüldün" dedi, "sana seslendim ama yanıt vermedin. Bana zarar vermekti niyetin. Kötü bir adamsın sen. Kötü bir adamla yaşıyorum. Yardım edecek kimse yok..."

James, "Şimdi sus bakalım. Hadi yatağa geri gidelim."

Mado çıldırmıştı: James'in omzunun üstünden bakıyor, tehlikeyi uzaklaştırmak için çılgınca bir takım hareketler yapıyor, korkup siniyor ve anlamsız sesler çıkarıyordu. James'in arkasında kırmızı ipek elbisenin hışırtısı duyuldu.

"Karım hasta. Bir iki dakika izninizi rica edeceğim."

"Onu buradan çıkar" dedi Mado. "Bu iğrenç cadıyı, hepimiz için niyeti *kötü*–"

"Özür dilerim" dedi James misafirine.

"Hiç gereği yok" dedi kadın geri çekilirken.

Mado'yu sakinleştirmek saatler alabilir, bütün bir gece bile sürebilirdi ama bu gece, diğer kadın geri çekilirken, hayat ve kavga Mado'yu aşıyordu. Banyoya yaptıkları mecburi ziyaretten sonra yeniden yapılmış yatağına geri yatırılmasına ses çıkarmadı. James oturma odasına geri döndü, utanmıştı, çünkü iyi bir özrü yoktu, uygar bir ev sahibiyken bir kaçık durumuna düşmüştü. "Özür dilerim" dedi, hayat için, Mado için, yaşı için, evininin küf kokusu için, önüne geçilemeyen çöküş için, her şey için özür dileyerek. "Özür dilerim, çok üzgünüm."

"Niçin? Özür dileyecek, üzülecek bir şey yapmadınız. Siz çok naziksiniz, zor olduğunu görebiliyorum. Ne kadar süredir bu durumda?"

Bu sorunun sağladığı rahatlıkla James içini çekti, ferahlamıştı.

"Beş yıldır beni tanımıyor, o zamandan beri" dedi. "Elimden geleni yapıyorum. Ama yetmiyor. İkimiz de mutlu değiliz ama devam etmek zorundayız."

"Arkadaşlarınız var mı?"

"Giderek daha az sayıda, hem onlar bana dayanamadığından, hem de ben onlara dayanamadığımdan, yani, onun–"

"Biraz daha viskiniz var mı?"

Kadın gene oturdu ve James şişeyi alıp getirdi. Hafif bir sesle küçük küçük sorular sordu ve James ona şeyleri anlatmaya başladı, şeyleri, kurumuş avokado parçası, İstihbarat Servisi gibi şeyleri. Kadın gülümsüyor ama gülmüyordu; dikkat dolu, değişken yüzüyle, bunun estetik bir komedi olduğunu ve bütününün boğuculuğuyla kar-

şılaştırıldığında anlatılan şeyin ne kadar küçük bir kısmı olduğunu kabul ederek dinliyordu.

"Özür dilerim. Üzgünüm" dedi tekrar James. "Pek konuşmuyorum da."

"Dilemeyin, üzülmeyin de" dedi kadın. "Gerek yok. Bir daha *üzgün* olduğunuzu söylemeyin."

Bir kadeh daha içtikten sonra tekrar odayı dolaşmaya başladı, kırmızı ipek uyluklarının etrafında dalgalanıyordu. Yanlış anlaşılmayacak bir iltifat düşündü ve çok hoş bir giysisi olduğunu söyledi James. Bu başını geri atıp kahkahalarla gülmesine neden oldu kadının, gülüşü öylesine rahat, öylesine içten ve doğaldı ki hemen akabinde ikisi de sessizce durup, Mado uyandı mı diye içeriyi dinlediler. Kolçaklı sandalyenin yanına gelip pembe kurdeleyi aldı ve uzun parmakları arasında çekelemeye başladı.

"Pembeyi sevmiyor" dedi James'e.

"Evet, sevmiyor" diye onayladı James. "Nefret ediyor. Hep nefret ederdi. Bebekçe, derdi. Pembe külot bile giymezdi. Fildişi renginden ya da buz mavisinden hoşlanırdı. Ve kırmızıdan."

"Kırmızıyı severdi" dedi ziyaretçi ve Dipsy'yi eline aldı. "Kırmızı olanını alabilirdiniz, Po'yu, ama siz bu safra rengini almışsınız."

"Kendim için yaptım" dedi. "Zararsız bir şiddet. Zararı yok."

Genç kadın canlı bir hareketle sandalyeden kalktı, bebeği ve kurdeleyi yerine bıraktı.

"Dipsy aptalca bir sözcük" dedi.

"Po daha da berbat" dedi kendini savunarak James.

"Fıttırık, kafadan çatlak[4] anlamına geliyor. Şiş göbekler."[5]

"Po Nehri Ölüler Ülkesi'ne giden Eridanus Nehri'dir. Büyülü bir ırmak. Po'yu alabilirdiniz."

"*Sizin* isminiz nedir?" diye sordu James. Gezinirken uçuşan kırmızı ipek sanki onu hipnotize etmiş, biraz sarhoş olmuştu.

"Dido. Bu adı kendime ben koydum. Annem babam yok, öksüzüm yani. Soy ismiyle beraber diğer isimleri de başımdan attım. Dido ismi hoşuma gidiyor. Şimdi gitmeliyim."

"Ben de sizinle aşağıya geleyim ve tehlike geçti mi bakayım."

"Teşekkürler" dedi. "Sizi tekrar görmeye geleceğim."

James bunu gerçekten isterdi ama gelmeyeceğini biliyordu.

Sonraları birçok şey onun o gece gerçekten orada olup olmadığından şüphe etmesine yol açtı. Kendine taktığı isimle işe başlarsa –Dido–, James buna bir yorum getiremiyordu. Ama kendisi Mado'nun yanına gittiği sıra kadın kitaplardan birini alıp oradan rasgele, sabır tanrıçasının ismini seçmiş olabilirdi. Po'nun Eridanus olduğunu biliyordu Dido, James kendisinin bunu unuttuğunu düşündü. Bilinen bir hakikat yittiğinde hep olduğu gibi, bir korkuya kapıldığını fark etti. Her ne kadar umulmadık bir şey olsa da, az çok kültürlü biri olduğu belliydi.

---

[4] Yazar burada Potty sözcüğünün çoğulu olan Potties'i kullanmış, Po sözcüğüyle Potty sözcüğü arasındaki ses benzerliğinden faydalanmıştır. "Potty" İngilizce'de ahmak, fıttırık, kafadan çatlak anlamına geliyor. (Çev.n.)

[5] Burada kullanılan sözcük pot-bellies, şiş göbekli anlamına geliyor. Yine sesteşlik üzerinden yapılan bir oyun söz konusu. (Çev.n.)

Ama neden olmasındı ki, kırmızı ipek giysiler içindeki güzel bir kadın ırmak isimlerini ya da işte bu tür şeyleri niye bilmesindi? Mado'nun pembeden nefret ettiğini biliyordu, işte bunu biliyor olamazdı; James'in kendine sakladığı bir şeydi bu, mesela Bayan Bright bilmezdi. Konuşmanın bu kısmını uyduruyor ya da yanlış hatırlıyor olabilirdi. Belki de kız anca şu hayali kan kardeşi kadar, Saşa kadar azıcık –ya da o kadar çok– mevcuttu. Gidişiyle çılgıncasına bir kayıp duygusuna kapılmıştı James –ölümün ve karanlığın hiç terk etmediği– odaya hayat getirmişti sanki ve giderken bunu da yanında götürmüştü. Ona karşı hissettiği şey cinsel arzu değildi. Netlik olduğunu düşündüğü bir bakışla o yaşlı adamı, dışarıdan biri gibi görmüştü. Kırış kırış yüzü ve arteritli parmakları, takma dişleri, mezar koktuğuna hiç şüphe olmayan nefesi; bütün bunların öylesine yaşam dolu ve güzel herhangi bir şeyle hiçbir ilgisi olamazdı. Daha ilkel bir histi James'in ona karşı hissettiği; canlılığına vurulmuştu. Evet o ateş gibi tez canlıydı, kendisi ise durgun ve ölü. Bir daha hiç gelmeyecekti.

O gece yatağında bir anının ziyaretine uğradı; o an için sanki orada, o anda oluyormuş, gerçekmiş gibi görünen, o kadar canlı bir anının ziyaretine –giderek daha sık oluyordu bu–. Uyku ve uyanıklık arasındaki o çizginin üstünde sallandıkça, bir o yana kayıp bir bu yanda yittikçe daha sık başına geliyordu bu. Onu geçmişteki yaşamından ayıran sadece bir zardı sanki, doğum anında yüzünü örtüp onu havadan ayıran bir cenin zarı. Çoğu zaman tekrar bir oğlan çocuğu oluyordu ve çocukluğunun at kokan, papatya parlayan tarlalarında geziniyor, alabalık–derelerinde kürek çekiyor, annesiyle babasının

seslerini alçaltarak kendisine dair yaptıkları tartışmalarını işitiyor ya da geniş ıslak kumluklarda eşek üstünde dolaşıyordu. Ama bu gece Madeleine'in hayalinde canlandığı, tekrar yaşar gibi olduğu ilk geceydi.

Öğrenci ve bakir/e/ydiler; ama belki de bakire değildir diye düşünüyordu James yarı umut yarı korku içinde, bir yandan onun ilki olmak istiyor, bir yandan da bunun bir fiyasko olmasından, daha da beteri başarısızlıkla sonuçlanmasından korkuyordu. Bir otel odasında birlikte soyunana dek James ona bunu hiç sormamıştı. Dönmüş ve çözüp serbest bıraktığı siyah saçlarının arasından kahkahalarla gülmeye başlamıştı Madeleine; James'in tedirginliğini yakalayıvermişti bu hareketiyle.

"Hayır, başka kimse olmadı, ve, evet, incitmeden bu işi halletmek zorundasın, ama insanlar bugüne kadar bunu *hep* halledebilmiş olduğuna göre, muhtemelen biz de becereceğiz. Şu ana kadar gayet iyi geldik" demişti kirpiklerinin altından bakarak ve karmaşık, azap verici acemi dokunuşları, hani şu söğüt köklerinin yanından akan ırmaklarda, sınıflarda, araba içlerinde yaşanan türdekileri, giderek daha çok hatırlatarak.

Normal kadınsı bir ketumluk, tevazu, öyle bir kaygı bile yoktu onda, güçlü, direngen, hattâ insanı sarsan bir tavrı olmuştu hep. O kendi bedenini sever, James de tapardı ona.

Böylece hücuma geçtiler, Madeleine'in daha sonra söylediğine göre, dişlerle pençeler, tüylerle kadife, kanla bal. Bu gece, savaş yıllarında yavaş yavaş unuttuğu mahrem anılardan, saadet dolu bir şiddetin hükmü altındaki diğer anlardan ve sonra da alttan çıkan alışkanlıktan kurtarmıştı onu. Duyguyu hatırladı önce ve sonra da

düşünceyi, bugüne kadar hiç kimsenin bunun *gerçekten* ne olduğunu bilmediğini, bu *hakka* sahip olan birinin bile olamayacağını, aksi takdirde insan ırkının böyle olmayacağını. Ona bunu söylediğinde tiz kahkahasıyla gülmüş ve onun kibirli olduğunu söylemişti –sana *söyledim* James, bunu *herkes* yapıyor ya da hemen hemen herkes– ve sonrasında mağlup olup, James'in vücudunun her yanını öpmüştü, karnının etrafında aranıp duran haşereler gibi hareket ederken Madeleine'in gözleri sıcak gözyaşlarıyla ıslanmış ve boğuk bir sesle, bana inanma, demişti, sana inanıyorum, başka hiç kimse *hiç*...

Ve bu gece James –ırmaktaki bir alabalık gibi yukarı doğru yükselir ve ardından tekrar suyun içine gömülürken– mutlu muydu yoksa meşakkatli bir azabın pençesine mi düşmüştü, bunu bilmiyordu. Elleri sinirli ve çevikti, topak topaktı, okşuyordu. Kadın onu yönlendirdi, zevkle kıvrıldı ve aynı anda karşısında cam macunu gibi uzandı.

James'in daha önce de sulanmış ama hiç ağlamamış gözleri yaşlarla doluydu.

Ertesi gün, onu bilinçaltının labirentinden çağırmış olabileceğine inandı. Ama mutfakta eşyaları yerleştiren Deanna Bright, James'in duruladığını düşündüğü bir bardağın üzerinde kalan parlak kırmızı renkteki ruj izini ovalarken soran bir bakışla baktı.

"Biri sokakta saldırıya uğradı. Ben de onu içeri aldım."

"Dikkatli olmalısınız, Bay Ennis. İnsanlar her zaman göründükleri gibi olmuyorlar."

"Çarşafları yine değiştirmemiz gerekiyor" dedi James konuyu değiştirerek.

•

Ama bir şeyler değişmişti. James değişmişti. Unutmaktan korkuyordu, fakat bir şeyleri canlı bir kesinlikle hatırlamak da ona acı vermeye başlamıştı. Geçmişten gelen insanlar ve şeyler, lekelenmiş halıyı ve Mado'nun üzerine oturup Saşa'yla çene çaldığı veya misket limonu yeşili bebeği hantal parmaklarının arasında döndürdüğü kolçaklı sandalyeyi bulanıklaştırarak kayıyor ve tıslayarak gerçekliğin içine sokuluyordu. Yaşamı gözlerinin önünden yanıp sönen bir neon gibi geçen, boğulmakta olan bir adam olduğunu düşünüyordu ve tam olarak nasıl olacağını merak etmeyi bırakmıştı; su altındaki göz bebekleriyle gerçekten bakmadan önce tez canlı olanı ve ölümü *görebilecek* misin ya da onlar su dolu kafanın karanlık dekoru içinde hızlandırılmış bir filmi mi saracaklar? Ona şimdi ne olmuştu; kitabının üzerinde uyuklarken uyanmıştı veya ışıkları kapatmak için yatak odasına giderken ayağı sürçmüştü de hayali görüntüler görüyor, sesler ve kokular mı duyuyordu –artık çok gerilerde kalmış şeyler– ama şimdi buradaydılar, adeta, okunmak ve *doğru mu yanlış mı anlamak* için. Kuzey Afrika çöllerindeki ölü Alınanlar, kepleri, su mataraları. Blitz'in en berbat gecesinde Madeleine'yle birlikte masanın altına soktukları ve kalp krizi geçirdiğini anladıklarında viskiyle yaşama döndürdükleri yaşlı kadın. Bir ayağında kırmızı keçeden ponponlu bir terlik vardı, diğer ayağı çıplaktı. Kadının yamrı yumru topuklarını gördü, Madeleine'in koyun derisi terliklerini kadının titreyen ayakla-

rına geçirdi, kokladı, –birlikte saatlerce– hasarı incelemek için gittikleri, için için yanan Londra'nın kokusunu. Burnundaki kum, ciğerlerindeki kum, taşların, bombaların kumu, yanmış kemik ve etlerin cürufu. 10 Mayıs gecesinden sonra sokaklarda yürümüş, Westminster Abbey'in ve tamamıyla yanmış olan Parlamento Binası'nın uğradığı hasarı görmüşlerdi; parkların içinden ağır ağır geçerek etrafı çitlerle çevrilmiş olan patlamamış bombaları ve Round Pond üzerinde seyreden teknelerdeki çocukları görmüşlerdi. Şimdi de çitleri ve şezlongları, molozları ve çocukları görüyordu.

Korkuyu hatırladı ama sırf korkuyu değil, hayatta kalmış olmanın ve hayatta kalma arzusunun ateşlediği deli kanı da. Korkmuştu; sirenlerin figanını, koca koca bombaların vınlamalarını ve gümbürtülerini, bombardıman uçaklarının insanı ezen uğultusunu ve her yer gürültülerle çökerken Madeleine'in çılgın kahkahasını hatırladı. Ölüm yakındı. Akşam yemeğinde buluşacağın arkadaşlar, onlarla buluşmak üzere yola koyulduğunda zihninde yaşayan o arkadaşlar, hiç gelmediler, çünkü tuğlaların ve kerestelerin altında sıkışmış, paramparça olmuş etten ibarettiler. Ölü bir bakış olarak hafızandan seni süzen diğer arkadaşlar hafızana son biçimini vermekle meşgullerken, hafızan onlara son biçimlerini verecek; ve topak topak olmuş canlı bir bedenle, yara bere içinde ve pis bir halde, kapı eşiğinde aniden belirecek, ellerinde kurtarabildikleri eşyalarını koydukları çantalarla bir yatak ve bir bardak çay dilenecekler. Yorgunluk bulanıklaştırdı herkesin görüşünü, duyularını keskinleştirdi. Bir çocukla bir anne gördüğünü hatırladı, bir bankın altına yatmış, birbirlerine sarılmışlardı, belki ölmüşlerdir diye dokunamamıştı onlara, dürtmekten ödü kopmuştu. Ama yorgun

düşmüş, tükenmişlerin uykusunu uyuyan tek evsiz yaya onlardı.

Bu kayıp hayatın yeni pencerelerinde görünmemişti Madeleine. Kahkahasının sesi, bir zamanlar, en yakın şeydi.

"Bu" başladığında James biliyordu: Her sabah uyanmak, Mado'nun gezgin zihnine ve sarsak bedenine göz kulak olmak, geçmişte karşılaştığı ya da karşılaştıkları her şeyden daha çok cesaret gerektirecekti. Ve görevini yapmak için kendini, bir asker gibi, dimdik, hazır bir konuma getirmişti; bunun ikisinin de menfaatine olduğuna karar vermişti, Madeleine'i hiç düşünmemeliydi, çünkü burada ve şimdi görevi Mado'ydu, ihtiyaçları aşırı olan Mado.

Ne var ki, imkânsız bir ikinci çocukluğu çağrıştırdığı için hem kendisinin hem de Deanna Bright'ın "şımarık" demekten kaçındıkları, tedirgin Mado'yla tedirgindi James. "Çılgın" diyordu James. Deanna Bright'ın kullandığı sözcük ise "huzursuz"du. Eşyaları kırmaya ve saklamaya başlamıştı. James annesinden kalma, üstü pelüşle kaplı siyah bir mahfazanın içindeki gümüş çatal bıçak takımını teker teker çıkarıp pencereden dışarı atarken bulmuştu onu, atıyor ve kaldırıma düştüğünde çıkan metalik sesi dinliyordu. Teletubi'lerin her öğün yedikleri tuhaf yemek, eflatun rengi bir makineden guruldayarak akan pembe renkli krema lapasıyla bir tost makinesinden çağlayarak gelen gülen yüzlü tostlardan ibaretti. Fazla yiyecekler, Noo–noo isminde kolay heyecanlanan ve vakum yapan bir temizleyici tarafından höpürdetiliyordu. Lapa halindeki krema Mado'yu tahrik etmiş (pembeden nefret ederdi) ve rekabetçi bir enerjinin kü-

çük patlamalarına yol açmıştı; halı bal ve sütle, bebek kreması ve salata sosuyla kaplanmıştı. Ve viskiyle. Glenfiddich'i halıya dökmüştü. Viskinin kokusu Dido'yu hatırlatmış ama bu sıvı kurbanı, ortaya bir ruh falan çıkarmamıştı. James bir şişe daha satın aldı. 1941'de yanan Londra'nın külleriyle ve her yanı saran şekilsiz dumanıyla karışan koku yavaş yavaş kaybolmuştu.

Bir gece oldu ki, onu odasına yerleştirip, sakinleştirdikten sonra, tekrar ve tekrar ortaya çıktı; James *Aeneis VI*'yı yorumlamaya çalışırken kapının ağzında sızlanıp duruyordu. "Yapamıyorum" diyordu, "alamıyorum" ama yapamadığının ya da alamadığının ne olduğunu söylemiyordu. Bir an için –ürkütücü bir an için– James elini kaldırdı, sızlanıp duran yaratığa tokat ya da yumruk atacaktı, Mado neşeyle fıkırdayarak geri çekildi. Teletubi'lerin yatma vakti, dedi James bunun yerine, alçak bir sesle. Onu odasına itti –nazikçe– ve Dipsy'yi de kollarına. Mado Dipsy'yi geri fırlattı ve kızgın bir edayla, burnundan soluyarak yüzünü duvara döndü. Dipsy'yi ayağıyla yerden aldı James ve Ölüler Ülkesi'ne geri döndü, onun ebedi alacakaranlığına. Dipsy'ye eziyet ederken buldu kendini, küçük bileğini büküyor, büküyor, çelik firketeleri havlı şişkin göbeğine batırıyordu. Bu küçük kaba hareketler bir zarar vermedikçe, rasyonel zihni batır, daha çok batır diyordu.

Kapı zili çaldı. Mado'nun bir tepki vermesini bekledi; eğer rahatsız olduysa açmayacaktı, tahammül edilemez olabilirdi. Ama hâlâ sessizdi Mado. Zil sesi tekrar duyuldu. Üçüncü çalışta aşağı indi. Kapıda duran oydu, esmer kadın, kırmızı ipek bir giysi içinde, bir gelinciği andırıyordu.

"Hediyelerle geldim" dedi. "Teşekkür etmek için. İçeri gelebilir miyim?"

"Girebilirsin" dedi James, beceriksizce bir karşılama faslıyla. "İstersen bir bardak viski içebilirsin."

Biçimli burnunun odanın kokusundan dolayı buruşacağı geçti zihninden.

"İşte" dedi, parlak kırmızı bir kurdeleyle bağlanmış bir kutu Kara Büyü çikolatasını eline tutuştururken. Gençliğinin sinema çıkışı çikolatalarıydı bunlar, her nasılsa bugün de bulunabiliyorlardı. "Ve işte" dedi diğer elini kaldırırken, "onun için. Kırmızı olanını tercih edeceğini biliyorum. İşte Po."

Dipsy'nin ve firketenin hâlâ elinde olduğunu fark etti James. Selofan olduğunu düşündüğü bir şeyle paketlenmişti Po –güzel bir sözcüktü selofan, daha eski günlerden de diafan[6] sözcüğüyle bir bağlantısı vardı– ama aslında plastik bir çantanın içinden gülümsediğini biliyordu onun, Po da kırmızı bir kurdeleyle bağlanmıştı. Dipsy'yi elinden bıraktı, iki hediyeyi de aldı ve masanın üzerine koyup, viski getirmeye gitti, kocaman iki bardak viski, biri buzlu, diğeri sek.

"Geri geleceğini sanmıyordum."

"Gelmek zorundaydım. Hayatın o kadar kederli ki, beni görmek hoşuna gidebilir diye düşündüm."

"Tabii ki hoşuma gitti. Ama geleceğini ummamıştım."

Oturup konuştular. Uzun bacaklarını bir üst üste atıp, bir indiriyordu; yoğun bir hazla seyretti dizlerini James, yoğun bir hazla, arzusuz. Madeline'i hatırladı, kırda koşan, onu yakalayabileceğinden emin olmak için geriye

[6] Diaphane (İng.): Yarı saydam.

bakarak koşan Madeline'i. Dido ona kendisiyle ilgili nazik sorular sordu ve karşılığında kendisine sorulanları geçiştirdi; öyle ki James kendini, burun deliklerinden o dumansı ruh çıkarken, ona, hayatını ve Mado'nun çağırdığı her kimse ya da her neyse işte onunla kaynaşan ve evine yerleşen ahalinin dönüşünü anlatırken buldu. Burada biraz kalabalıkçayız, huzursuz ruhlardan bir orduyla yaşıyoruz dedi, bugünlerde yaprak kadar çoklar ve bir tek ikimiz kanlı canlı, etten insanlarız. Kendimi tuhaf zamanlarda ve tuhaf yerlerde buluyorum, bugüne dek hiç aklıma gelmemiş olan şeyler.

"Ne gibi?"

"Bugün Cezayir'de bir kasa limonla portakalın paketlenmesini hatırladım. Çok güzeldiler –altın renginde, sarı sarı parlıyorlardı–, onları özenle seçtik, Arap ve ben, talaşlarla besleyerek kutuladık, sonra da kapağı çiviledik. Ve pilot olan bir arkadaşımız sürpriz olarak getirdi kasayı ona, biliyorsundur savaşta turunçgiller bulunmuyordu, bu meyvelerin hasreti çekiliyordu."

"Ve kasayı açtığında" dedi Dido, "turunçgil yağının ve suyunun unutulmaya yüz tutmuş kokusunu koklayabilirdi. Ve talaşları kaldırıp elini içine soktu, bir köy şenliğinde Lucky Dip'in içinde hazine arayan biri gibi. Ve parmaklarının küf–yeşili bir tozla kaplandığını gördü, soyut hoş renkler, küf ve liken renkleri. Ve küflenmiş limonu folyo kağıdından küçük yuvasından çıkarıp, alttaki portakala baktı, o da aynı şekilde, bir kurt mantarı gibi, güzel soluk yeşil renkte bir tozun içinde kaybolmuştu. Ve devam etti de etti, her yerden toz çıkıyordu, onları bir gazetenin üzerine yığdı, bir tane bile iyi yoktu aralarında.

"Bu doğru değil. Onun lezzetle dolu bir hazine sandığı olduğunu söyledi. İnanılmaz derecede lezzetli ol-

duklarını söyledi. *Her birinin* tadına tek tek vardığını söyledi.

"Hep büyük bir yalancıydı. Sen bunu zaten biliyordun. Harika bir hediyeydi. Havada ve beklediği ambarlarda çürümüştü Küflenmesi bir kazaydı. Hediye için sana teşekkür etti."

"*Bunu nasıl bildin?*"

"Nasıl bildiğimi bilmiyor musun?"

"Ben yaşlı bir adamım. Deliriyorum. Sen bir hayalsin."

"Dokun bana."

"Buna cesaret edemem."

"Bana dokunmanı söyledim."

James sendeleyerek ayağa kalktı ve aralarında anaforlanıp duran boşluğu aştı. Parmak uçlarını ipeksi saçlarına değdirdi, ardından saflıkla ve dehşetle kolunun sıcak, genç tenine dokundu.

"Hissedilebilir" dedi, uğuldayıp duran beyninden esrarlı bir sözcük bulup çıkararak.

"Gördün değil mi?"

"Hayır, görmedim. Senin burada olduğuna inandığıma inanıyorum" dedi James. "Başka ne biliyorsun? Benim bilebileceğim ve bilmediğim."

"Otur, anlatacağım."

"Hitler'in onun gençlik günlerini, evliliğinin sükunetini ve sahip olabileceği çocuğu mahvettiğini söylerdi hep; ona olağandışı bir hayat –fazla olağandışı–, doyumsuzluk ve ebedi bir tedirginlik verdiğini, bu yüzden de hiçbir zaman hayatından hoşnut biri olamayacağını. Bu düşünceleri büyük bir şiddetle, sertlikle düşünüyordu, en çok da, sessiz ve sakin günlere *benzeyen*, deyim yerin-

deyse hayatın bir taklidi olan, sessiz ve sakin günlerde. Ama yine de mutfak veya bir tabak peynirli makarna belki de bir hayaldi, ama sadece belki; yerleşmiş ve değişmez olan kaderin gibi önünde uzayıp durdukları hallerinden daha heyecan vericiydiler."

"Şimdi olduğu gibi" dedi James, yerdeki kremayı düşünerek.

"Senin ve onun, yaşadığınız en kötü an –en gerçekdışı olan– yeni bir şey için gidişti. Gitmeden önce nereye gittiğinizi söyleyemediğiniz yer, portakal bahçelerinin ve limonların çiçeklendiği yer. Bu yüzden ikiniz de otururdunuz, her gün ve her gün, iki hafta boyunca ve saatin tik taklarını izlerdi o, başını tozlu mavi topuklardaki yama mantarının üzerine eğer ve balmumundan yapılmış bir ev kadını kuklası gibi senin gömleğinin yakasını onarırdı. Ve hasara bakmak için birlikte dışarı çıkardınız ara sıra –ezilmiş bir meyve gibi patlayıp yarılmış kiliselere, Knightsbridge ve Oxford Caddesi boyunca kaldırımların üzerinde parlayan cam kırıklarına– ve sıradanlık yarışındaymışçasına dikkat ederdiniz başka hiçbir şey konuşmamaya. Sen giderken, hamile olmadığını biliyordu, sevimli bir İngiliz eşi gibi *davranarak* küçük bir öpücük kondurdu yanağına –Romeo Juliet öpüşü değildi bu– ve sen elinde yolculuk çantan, çıktın yola, karanlığa, geçici ya da süreğen olana."

"Evet" dedi James.

"Evet" dedi kadın da. "Ve ardından yere yatıp, bir hayvan gibi uludu ve korkunç bir ıstırap çekiyormuşçasına yerlerde yuvarlandı. Ve daha sonra kalktı, banyo yaptı, el ve ayak tırnaklarını kalan cilayla boyadı, saçla-

rını şöyle bir kuruttu, sakinleştirici bir müzik açtı ve başka biri oldu.

Ve ardından kapı çaldı. Ve orada sen vardın –orada *o* vardı– kapı eşiğinde. Onun bir hayalet olduğunu düşündü. O günlerde dünya yaşayan ölülerle doluydu."

"Gidiş ertelendi" dedi James, o vakit mantıklı bir şekilde, şimdi mantıklı bir şekilde.

"Bu yüzden gülümseyen bir yüzle, bütün gücüyle vurdu."

"Ve kanattı" dedi James. "Alyansıyla."

"Ve kanı öptü" dedi Dido, "öptü, öptü, öptü eliyle yaptığı işareti."

"Ama biz yaşamaya devam ettik" dedi James, "Geri dönmek, bir hayalet, geri dönen biri olmak, hep tehlikeliydi. 1943'te, VI'ların düştüğü bir gece döndüm, hatırlıyorum. Gece eve varışımı hatırlıyorum –bir asker kamyonuna otostop yapmıştım– beni Waterloo'da bir hangarın civarında indirdiler. Binecek bir taksi ya da otobüs yoktu ve karatmanın içinde yaklaşan bir şeylerin seslerini duyuyordum, ne olabilirdi ki, bazen kahrolası bombalar olurdu havada uçan, dev bir saat gibi tıklayıp durur ve sonra geçip giderlerdi. Ve ardından patladı. Gökyüzü alevlerle ve dumanla kaplandı, şimdi göremeyeceğin renklerle, çünkü artık Londra'nın üzerindeki gökyüzü hep kırmızı ve yıldızları göremezsin. Bu şeylerin, bombardıman uçakları gibi dolunaya ihtiyaçları yoktu ama dolunay olduğunda biz yine de huzursuz olurduk. O gece de dolunay vardı. Öylece yürüdüm, çantamı taşıyabildiğim kadar taşıyarak, bombaların açtığı çukurlara düşerek ve kahrolası şeylerin seslerini dinleyerek. Bir ya da

iki saat yürüdükten sonra büyük bir yangına doğru yürümekte olduğumu gördüm. Alevden diller, o kızıllık, havadaki tuğla tozu, duvarlar dokunulamayacak denli sıcak! Ve giderek yaklaştım eve, daha doğrusu o bomba çukuruna. Ve bariyerlerle karşılaştım, kova–zincirleriyle ve hortumundan zayıf bir su fışkırtan bir itfaiye arabasıyla. Koştum. Bariyerlere doğru koştum, görevliler beni durdurmaya çalıştılar, onlara oranın benim evim olduğunu ve karımın içeride olduğunu söyledim. Ve birilerini ittirip, tozun içine daldım. Ve bir kabuğu andıran evi gördüm. Çatıdan ve yatak odalarından kalan, alt kattaki odaların üzerine çökmüş molozdan başka bir şey değildi. Sığınakta olması gerektiğini düşündüm ve tuğlaları kaldırmaya başladım, yanmış kirişleri; ve ellerimi yaktım. Arkamdan çekiyorlardı beni, bağırıyorlardı. Oturma odasının yerindeki çukuru gördüm. Birileri yakamdan çekiyordu. Kafamı kaldırıp baktım, oydu, üzerinde camların kurdele kurdele kestiği bir gecelik ve bir itfaiyeci ceketiyle, kuş yuvasına dönmüş yanık saçları, kaşları olmayan gece kadar siyah yüzüyle –tırnakları kırılmış sıcak isli elleriyle–."

"Hiçbir şey kalmamıştı geriye" dedi Dido. "İkinizden başka. Alevler içindeki Troya'da Kreusa'yı arayan Aineas gibiydin. Ve sana şöyle dedi: 'Hayalet değilim ben. Bak insanım.' Ve dillerindeki isle ve ciğerlerinde yanan kentle öpüştüler. Et ve kan –insan."

James titremeye başladı. Aşırı derecede yorulmuş ve kafası karışmıştı, bütün bunların bir şekilde onun ölümüne, en azından deliliğine delalet ettiği kesindi, ama ölürse ya da delirirse, deli Mado'ya ne olacaktı?

"Sen kimsin?" dedi James yorgun ve yaşlı bir sesle. "Niçin buradasın?"

"Bilmiyor musun?" dedi Dido şefkatli bir sesle. "*Ruh İkiziyim*[7] ben."

"*Ruh İkizi*?.."

Kadın onun sandalyesine oturdu, kırmızı ipeğin içinde şık ve karanlık, gülüyor ve bekliyordu.

"Madeleine?.." dedi James.

"Bir anlamda. Hani bir daha spiritüel şeylerle ilgili hiçbir şey dinlemeyecektin. Astrolojiyle, duru görüyle ya da başka bir dünyayla ilgili bir soru ne zaman ortaya atılsa hep sinik şakalar yapardın."

"Astronomi yeterince gizemli" dedi James, hep dediği gibi. "Büyük bir gizem. Papatyalar kadar çok olan yıldızların altında uçmaya alıştık. Onları artık göremiyorsun."

"Gökte ve yerde *göremediğin* çok şey var, James. Eterik beden ayrılabilir –kilden ve çamurdan. Kilise avlularında dolaşabilir. Özgür bırakılmaya ihtiyaç duyar. Aynen onun özgür bırakılmaya ihtiyaç duyduğu gibi."

"Bana anlattığın şeyi biliyorum" dedi James. "Bu konuda ne düşündüğümü biliyor olmalısın."

"Bunu yapmadın çünkü kendini özgür bırakmış olacaktın ve bunun yanlış olacağını düşündün. Ama o ka-

---

[7] Yazar burada "the fetch" sözcüğünü kullanmış. İngilizce'de spiritüel anlamlar taşıyan bir sözcük bu. Beden ve ruh arasındaki düalitenin eski İskandinav kültüründen gelen bir açıklamasını da kapsıyor. 'The fetch", yaşayan bir kişinin (bazen ölümünün yakın olduğunu haber veren) hayaletini; fani dünyada yaşayan kişinin bazılarına göre dünyevi çiftini anlamaya çalışan, bazılarına göre de kişinin ulaşması gereken "Ben'ine" giden yolu gösteren, koruyuculuk yapan; kişinin "Ben'ini" kendisinden koruyan spiritüel çiftini temsil ediyor. (Çev.n.)

dını düşünmedin, aksi takdirde onun ne istediğini biliyor olacaktın. Ne istediğimi."

"Dido" dedi James, ismini ilk kez kullanarak. "O ne istediğini bilmiyor, doğru olarak istemesine ya da istememesine imkân yok, kafatasının içi düğümler ve plakalarla dolu–"

"Beni kızdırıyorsun" dedi Dido, Madeleine'in sesiyle. "Savaştaki bütün şu genç Almanlar, önlerindeki hayatları, sevgilileri ve ana babalarıyla, bütün bunlara peki; zekâyla, umutla ve rasyonel korkuyla uğuldayan mükemmel beyinleriyle, şu sizin görevli genç pilotlarınız– *buna da* peki. Ama pembe kurdeleyle süslenmiş zavallı bir insan azmanı–"

"Her şeyi canının istediği yere çekersin hep, bunu becerebilirsin."

"Zekâ. Aa, evet, tabi. İstediğim yere çekebilirim her şeyi."

Gitmek için ayağa kalktı. James de onu geçirmek için kalktı. Niyeti hiçbir şey söylememek, güçlü olmaktı ama kendi sesini işitti,

"Seni bir daha görebilir miyim?"

Siyah ipek saçlar, kırmızı ipek giysi, mükemmel bacakları bir dikiş çizgisi boyunca saran anakronistik ipek çoraplar.

"Koşullara bağlı" dedi Dido. "Senin de bildiğin gibi koşullara bağlı."

Ertesi gün, onun önceki gece orada olduğunu biliyordu, çünkü işaretler çok somuttu. Viski bardağındaki ruj izi, siyah çikolatalar, polietilen kılıfından ona gülümseyen küçük kırmızı Po. Deanna Bright'ın ona tuhaf tuhaf

baktığını hayal etti. İkram ettiği çikolatayı reddetti Deanna Bright. Güçlü kuvvetli siyah parmaklarıyla Po'yu durduğu yerden aldı.

"Ambalajından çıkarayım mı?" dedi. "Hayır, şimdilik ambalajında kalsın."

"Sanırım gene bir misafiriniz gelmiş" dedi Deanna Bright.

"Evet" dedi James.

Deanna Bright omuzlarını silkti ve o gün daha erken çıktı.

Televizyonda Teletubbie'ler engin gün ışığının altında, mücevher kutusu şeklindeki beşiklerinin üzerinde, –paraşüt ipeğine ya da donma veya boğulma tehlikesi geçirenlere sarılan şu gümüş rengi battaniyelere benzeyen– titrekçe parıldayan yatak örtülerine sarınmış oturuyorlardı. Uyumak için uzandılar, sallanan bowling kukalarını andırıyorlardı, her biri kendine has horlamasıyla horluyordu. Gece, gece oldu Teletubbie'ler, dedi katot tüplerinden gelen orta–Atlantik anaç ses. Gece, dedi deli Mado, giderek daha da kızarak, gece, gece, gece, gece, gece.

"Yatağa gel" dedi James, oldukça nazik bir şekide, elindeki pembe kurdeleyi çekip ayarlayarak.

"Gece" dedi Mado.

"Bir süre için, dinlen azıcık" dedi James.

Teşekkür

Bu hikâyeler için teşekkür etmem gereken çok sayıda insan var. "Ormandaki Şey" ilk olarak *New Yorker*da yayımlandı; Bill Buford'a öyküyü daha akıcı hale getirmek için gösterdiği savaşkan çabalar için minnettarım. O. Henry Ödülü jürisine bu öyküyü seçtikleri için teşekkür ediyorum. "Beden Sanatı" onların koleksiyonundaki Wellcome Trust sergisi için yazıldı. Hayalimdeki sanat eserini yarattığı için Danielle Olsene'e bilhassa teşekkür ediyorum. Çağdaş sanata dair bilgisi ölçülemeyecek denli değerli olan Siân Ede'ye, onun sağlam ve zorlu fikirlerine de teşekkürü borç bilirim. Tıbbi konularda Dr. Hamish McMichen'den çok yardım gördüm; hatalar şahsıma aittir. "Taş Kadın", İzlanda'ya dair alimane bilgisi ve o topraklara duyduğu sevgiyle oraları görmemi sağlayan Torfi Tulinius'a adanmıştır. Ilkley Edebiyat Festivali'nde "Ham Malzeme"yi yüksek sesle okuma görevini üzerine alan Dominik Gregory'ye teşekkür ediyorum. Harriet Harvey Wood, Ignês Sodré ve editörüm Jenny Uglow hikâyelerin ortaya çıkmasında yaptığımız sohbetlere ne kadar çok şey borçlu olduğumu biliyorlar. Kızlarım Antonia ve Miranda Teletubbieler'le ilgili çok yardımcı oldular; Miranda bedenin delinmesi suretiyle takılan aksesuar konusunda da yardımda bulundu.

Yayıncılarım Chatto & Windus ve Vintage'a, temsilcilerim Peters Fraser ve Dunlop'a minnet borcum sonsuz.

Asistanım Lindsey Andrews yazmam için gerekli koşulları sağladı.

Son olarak bu kitap Almanca çevirmenime ve İtalyanca çevirmenlerime, bütün iyi dostlara ve titiz okurlara adanmıştır. Yıllar içinde onlarla yaptığım konuşmalar hem yazılarımı hem okumalarımı değiştirdi.

Sırlarını içinde saklayan
bir kitap Küçük Kara
Hikâyeler Kitabı...
Karanlık bir ormanda
ayaklarının altındaki
hışırtıyla yürüyen orta yaşta
iki kadın. Henüz çocukken
karşılaşmışlardı.
Çocukluklarının korkulu
anılarında o ormanda
bir şeyle karşılaşmışlardı
ya da karşılaştıklarını
sanmışlardı...
Seçkin bir doktor ve genç
bir sanat öğrencisi kız bir
hastanede karşılaşır.
Her ikisinin de ölüm,
doğum ve organlarla ilgili
farklı fikirleri var...
Byatt'ın hikâyeleri ürkütücü,
hüzünlü, çarpıcı ve şaşırtıcı.

ISBN 975-992-000-X

9 799759 920004

fiyat

alkım